

OP Ryhmän toimintakertomus ja tilinpäätös 2020

OP Ryhmä

Sisällysluettelo

Toimintakertomus.....	5
OP Ryhmän avainlukuja	6
Pääjohtaja Timo Ritakallion kommentit	7
Toimintaympäristö	8
Tulos ja tase.....	9
OP Ryhmän toimenpiteet koronaviruskriisissä (COVID-19).....	12
Tilikauden keskeiset tapahtumat.....	12
OP Ryhmän strategiset tavoitteet ja painopisteet.....	13
Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen	14
Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista.....	16
Vakavaraisuus	19
Riskienhallinnan keskeiset periaatteet.....	21
Riskiasema.....	21
Segmenttien tulos	26
Vähittäispankki.....	26
Yrityspankki.....	28
Vakuutus	30
Muu toiminta.....	33
Palvelukehittäminen	35
Henkilöstö	35
Palkitseminen.....	35
OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset	35
OP Osuuskunnan hallinto	36
OP Ryhmän juridinen rakenne	37
Tilikauden jälkeiset tapahtumat.....	39
Vuoden 2021 näkymät.....	39
Keskeiset tuloslaskelma- ja tase-erät sekä taloudelliset tunnusluvut.....	40
Tunnuslukujen laskentakaavat	42
Vakavaraisuustaulukot	45
Päälaskelmat	
Tuloslaskelma	47
Laaja tuloslaskelma	48
Tase	49
Oman pääoman muutoslaskelma	50
Rahavirtalaskelma	51
Segmenttiraportointi	53
Tilinpäätöksen liitetiedot	
Liitetietojen sisällysluettelo	57
1. OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	60
2. OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet	85
3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset	101
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	
4. Korkokate	103
5. Vakuutuskate	104
6. Nettopalkkiotuotot	105
7. Sijoitustoiminnan nettotuotot	107
8. Liiketoiminnan muut tuotot	109
9. Henkilöstökulut	110
10. Poistot ja arvonalentumiset	112
11. Liiketoiminnan muut kulut	113
12. Saamisten arvonalentumiset	114
13. OP-bonukset omistaja-asiakkaille	114
14. Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	114
15. Tuloverot	115

Varoja koskevat liitetiedot

16. Käteiset varat	116
17. Saamiset luottolaitoksilta	116
18. Johdannaissopimukset	117
19. Saamiset asiakkailta	118
20. Sijoitusomaisuus	118
21. Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	120
22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset	120
23. Aineettomat hyödykkeet	121
24. Aineelliset hyödykkeet	124
25. Vuokrasopimukset	125
26. Muut varat	127
27. Verosaamiset ja -velat	128

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

28. Velat luottolaitoksille	130
29. Johdannaissopimukset	130
30. Velat asiakkaille	131
31. Vakuutusvelka	132
32. Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	137
33. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	138
34. Varaukset ja muut velat	140
35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	146
36. Oma pääoma	147

Muut tasetta koskevat liitetiedot

37. Annetut vakuudet	150
38. Saadut rahoitusvakuudet	150
39. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	150
40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti	152

Vastuusitoumuksia ja johdannaissopimuksia koskevat liitetiedot

41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset	157
42. Ehdolliset velat ja varat	157
43. Johdannaissopimukset	158
44. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely	165
45. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä	166

Riskienhallinnan liitetiedot

OP Ryhmän riskiasema	181
46. OP Ryhmän vastuiden maajakauma	181

Vähittäis- ja Yrityspankkitoiminnan riskiasema

47. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys	183
48. OP Ryhmän varainhankinnan rakenne	183
49. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan	183
50. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan	185
51. Korko- ja markkinariskin herkkyysanalyysi	186
52. Likviditeettireservi	187

Vakuutustoiminnan riskiasema

53. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys	188
54. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakauma	188
55. Vahinkovakuutuksen suurvahinkojen kehitys	189
56. Vahinkovakuutuksen vakuutusliikkeen kannattavuus	190
57. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja	190
58. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma	191
59. Vahinkovakuutuksen sijoitusten jakauma	191
60. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskien herkkyysanalyysi	192
61. Vahinkovakuutuksen korkosijoitusten riskiasema	192
62. Vahinkovakuutuksen sijoitusten valuuttariski	193
63. Vahinkovakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski	193
64. Henkivakuutustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyysanalyysi	194
65. Henkivakuutuksen vakuutusvelan purkautuminen kassavirroiksi	197
66. Henkivakuutuksen liiketoiminnan kannattavuus	198
67. Henkivakuutuksen sijoitusten jakauma	199
68. ETA 1 sijoitusten jakauma	200
69. ETA 2 sijoitusten jakauma	201
70. Henkivakuutuksen sijoitusriskien herkkyysanalyysi	201
71. ETA 1 sijoitusriskien herkkyysanalyysi	202
72. ETA 2 sijoitusriskien herkkyysanalyysi	202
73. Henkivakuutuksen korkosijoitusten riskiasema	203
74. ETA 1 korkosijoitusten riskiasema	204
75. ETA 2 korkosijoitusten riskiasema	205
76. Henkivakuutuksen sijoitusten valuuttariski	206
77. ETA 1 sijoitusten valuuttariski	206
78. ETA 2 sijoitusten valuuttariski	206
79. Henkivakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski	206
80. ETA 1 sijoitusten vastapuoliriski	207
81. ETA 2 sijoitusten vastapuoliriski	207
82. ETA 1 sijoitusten luottoriski	207
83. ETA 2 sijoitusten luottoriski	208

Muut liitetiedot

84. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa	209
85. Maakohtaiset tiedot	218
86. Lähipiiritapahtumat	219
87. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	220

Tilinpäätöslausuma	221
Hallintoneuvoston lausunto	222
Tilinpäätösmerkintä	223
Tilintarkastuskertomus	

OP Ryhmän toimintakertomus 1.1.–31.12.2020:

Tulos ennen veroja 785 miljoonaa euroa – korkokate ja vakuutusKate kasvoivat epävarmassa toimintaympäristössä

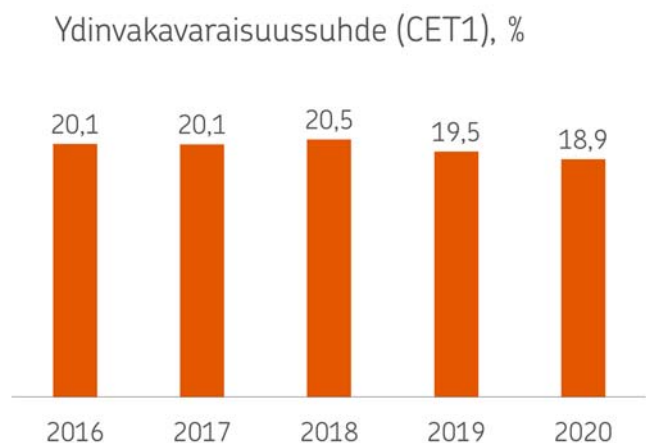
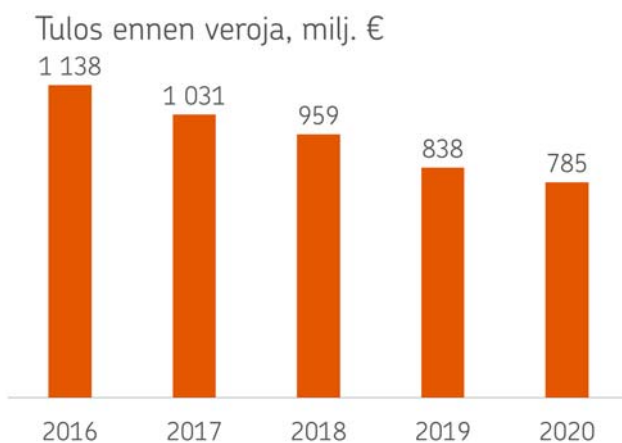
Tulos ennen veroja 1–12/2020	Korkokate 1–12/2020	VakuutusKate 1–12/2020	Nettopalkkio- tuotot 1–12/2020	CET1- vakavaraisuus 31.12.2020
785 milj. €	+4 %	+36 %	-1 %	18,9 %

- Tulos ennen veroja oli 785 miljoonaa euroa (838).
- Asiakasliiketoiminnan tuotoista korkokate kasvoi 4 % 1 284 miljoonaan euroon (1 241) ja vakuutusKate 36 % 572 miljoonaan euroon (421). Nettopalkkiotuotot olivat 931 miljoonaa euroa (936).
- Koronaviruspandemian (COVID-19) aiheuttama sijoitusmarkkinoiden kehitys laski sijoitustoiminnan tuottoja varsinkin ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Tuotot sijoitustoiminnasta laskivat 58 % 181 miljoonaan euroon (425).
- Yhteensä tuotot laskivat 3 % 3 103 miljoonaan euroon (3 181).
- Kulut laskivat 3 % 1 839 miljoonaan euroon (1 903). Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle vuoden 2020 lopussa laski OP Ryhmän eläkekuluja 96 miljoonaa euroa. Ilman eläkevastuun siirron vaikutusta kulut kasvoivat 2 % 1 935 miljoonaan euroon.
- Saamisten arvonalentumiset, 225 miljoonaa euroa (87), olivat 0,23 % (0,09) luotto- ja takaukskannasta. Saamisten arvonalentumisia kasvattivat koronaviruspandemian vaikutukset luottokannan laatuun ja sääntelymuutoksesta johtuva maksukyvyttömyyden uuden määritelmän käyttöönotto.
- OP Ryhmän luottokanta kasvoi vuodessa 2 % 94 miljardiin euroon (91) ja talletukset 11 % 71 miljardiin euroon (64).
- CET1-vakavaraisuus oli 18,9 % (19,5). Suhdeluvun laskuun vaikuttivat luottokannan kasvu sekä maksukyvyttömyyden uuden määritelmän käyttöönotto.
- Vähittäispankin** tulos ennen veroja laski 51 % 115 miljoonaan euroon (235). Korkokate kasvoi 3 miljoonaa euroa ja nettopalkkiotuotot laskivat 10 miljoonaa euroa. Saamisten arvonalentumiset kasvoivat 136 miljoonaa euroa 172 miljoonaan euroon (36). Luottokanta kasvoi vuodessa 2 % ja talletukset 9 %.
- Yrityspankin** tulos ennen veroja kasvoi 13 % 349 miljoonaan euroon (311). Korkokate kasvoi 3 %, nettopalkkiotuotot 22 % ja sijoitustoiminnan nettotuotot 20 %. Saamisten arvonalentumiset olivat 53 miljoonaa euroa (51). Luottokanta kasvoi vuodessa 1 %.
- Vakuutuksen** tulos ennen veroja laski 7 % 348 miljoonaan euroon (373). VakuutusKate kasvoi 35 % 582 miljoonaan euroon (431). Tuotot sijoitustoiminnasta laskivat 247 miljoonaa euroa 84 miljoonaan euroon (331). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde parani 87,8 %:iin (92,7). Lakisääteisen työeläkevastuun siirto laski eläkekuluja 85 miljoonaa euroa.
- Muun toiminnan** tulos ennen veroja oli 3 miljoonaa euroa (-37). Vallilan kiinteistön myynti 31.1.2020 paransi tulosta 96 miljoonaa euroa. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä pitkäaikaisena vuokralaisena.
- Vuonna 2020 OP Ryhmä investoi yhteensä 282 miljoonaa euroa (313) toimintansa kehittämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen.
- Omistaja-asiakkaille kertyneet uudet OP-bonukset olivat 255 miljoonaa euroa (254).
- Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden määrä oli 2,0 miljoonaa (2,0). OP Ryhmän pankki- ja vakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä oli 1,3 miljoonaa (1,2).
- OP Ryhmä noudattaa voitonjaossaan Euroopan keskuspankin suositusta. Suosituksen mukaisesti OP Ryhmä kävi keskustelun voitonjaon tasosta EKP:n valvontaryhmän kanssa, ja Tuotto-osuuksien korot vuodelta 2019 maksettiin Tuotto-osuuksien haltijoille 8.2.2021.
- Vuoden 2021 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan pienemmäksi kuin vuoden 2020 tulos. Näkymistä kerrotaan tarkemmin kohdassa ”Vuoden 2021 näkymät”.

OP Ryhmän avainlukuja

	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Tulos ennen veroja, milj. €	785	838	-6,3
Vähittäispankki	115	235	-51,2
Yrityspankki	349	311	12,5
Vakuutus	348	373	-6,5
Muu toiminta	3	-37	-
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille, milj. €	-255	-254	0,4
Oman pääoman tuotto (ROE), %	5,0	5,5	-0,5*
Oman pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	6,6	7,1	-0,6*
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,42	0,47	-0,05*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	0,55	0,60	-0,06*
	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
CET1-vakavaraisuus, %	18,9	19,5	-0,6*
Luottokanta, mrd. €	93,6	91,5	2,4
Talletukset, mrd. €	70,9	64,0	10,8
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	2,0	1,1	0,9*
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,23	0,09	0,14*
Omistaja-asiakkaat (1 000)	2 025	2 003	1,1

*Suhdeluvun muutos

Pääjohtaja Timo Ritakallion kommentit

Haastavasta toimintaympäristöstä huolimatta OP Ryhmän asiakasliiketoiminta kasvoi vuonna 2020. Korkokate ja vakuutuskate kasvoivat vuodentakaiseen verrattuna, ja markkinaosuutemme säilyi vahvana niin asunto- ja yritysluotoissa kuin vahinkovakuutusliiketoiminnassa. Luottokantamme kasvoi 2 prosenttia 94 miljardiin euroon, ja talletuskantamme kasvoi 11 prosenttia 71 miljardiin euroon.

Sijoitustoiminnan nettotuottojen lasku vaikutti tulokseen negatiivisesti etenkin vuoden ensimmäisellä neljänneksellä koronaviruspandemian käännettyä sijoitusmarkkinat laskuun. Myös saamisten arvonalentumiset laskivat tulosta. Arvonalentumisten kasvuun vaikuttivat koronapandemian lisäksi viranomaissääntelyssä tapahtuneet muutokset.

Vuoden 2020 tulos ennen veroja oli 785 miljoonaa euroa, 53 miljoonaa euroa pienempi kuin vuonna 2019. Vallilan kiinteistön myynti paransi tulosta 96 miljoonaa euroa. Lisäksi Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle vaikutti tulokseen positiivisesti laskemalla OP Ryhmän eläkekuluja 96 miljoonaa euroa.

Vakavaraisuutemme on edelleen erittäin vahvalla pohjalla. Vuoden 2020 lopussa ydinvakavaraisuutemme oli 18,9 prosenttia.

OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä jatkoi kasvuaan vuonna 2020. Vuonna 2021 keskityimme edelleen omistaja-asiakkaiden hyötykokemuksen parantamiseen.

Vuonna 2020 Suomessa rekisteröityi yli 200 000 uutta rahasto-osuuden omistajaa. Heistä yli puolet, lähes 60 prosenttia, aloitti säästämisen OP:n rahastoilla.

Koronakriisin aikana myönsimme lyhennysvapaita 115 000 henkilöasiakkaalle ja 11 000 yritysasiakkaalle. Kotitalouksien lyhennysvapaiden kysyntä sekä yritysten tiedustelut maksuohjelmien muutoksista rauhoittuivat loppuvuodesta kriisiä edeltäneelle tasolle.

Poikkeuksellinen vuosi muutti asiakaskäyttäytymistä. Käteisnostot laskivat vuoden 2020 aikana yli 20 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen. OP-mobiiliin ja OP-yritysmobiiliin käyttö on vahvassa kasvussa. OP-mobiiliin kirjautumiset kasvoivat 34 prosenttia vuonna 2020 ja OP-yritysmobiiliin peräti 50 prosenttia. Odotamme saman kehitystrendin jatkuvan ja konttoriasioinnin vähenevän entisestään.

Vuoden 2021 suuri kysymys on talouden toipuminen koronakriisistä. Korkojen odotetaan säilyvän ennallaan. Vuoden 2020 kevään koronasokki koetteli Suomea pelättyä vähemmän, ja talous alkoi toipua jo kesän aikana. Koronapandemian toinen aalto on nyt hidastanut toipumista, mutta rokotusten etenemisen myötä näkymät ovat kirkastuneet. Toimintaympäristön kehitykseen liittyy kuitenkin edelleen paljon epävarmuutta. Osalle yrityksiä elpyminen voi tulla liian myöhään. Rahoitusmarkkinat puolestaan katsovat pidemmälle, jo ensi syksyllä odotettuun talouden piristymiseen.

Yritykset ja kotitaloudet ovat selvinneet kokonaisuutena taloudellisesti verrattain hyvin kriisissä. Yritysten omien toimien lisäksi talouspolitiikan nopea toiminta on auttanut koronatilanteessa selviytymistä. Seuraavana haasteena on hahmottaa, millaiseksi kehitys muodostuu pandemian väistymistä seuraavan kasvupyrahdyksen jälkeen. Keskipitkällä aikavälillä kasvunäkymä on verkkainen ja riskinä ovat kriisin paljastamat heikkoudet. Julkisen talouden voimakas velkaantuminen on yksi suurimmista huolista.

Toimintaympäristö

Koronapandemia koetteli maailmantaloutta pahoin vuonna 2020. Kevään jyrkän pudotuksen jälkeen talous alkoi toipua kesällä, mutta pandemian toisen aallon seurauksena elpyminen hidastui vuoden lopulla uudelleen. Talous kuitenkin kärsi tartuntojen lisääntymisestä huomattavasti vähemmän kuin keväällä.

Rahoitusmarkkinat toipuivat keskuspankkien tuella nopeasti kevään kriisistä. Osakekurssit ovat nousseet rokotusten ja talouspoliittisen elvytyksen tuoman optimismin myötä. Elvyttävä talouspolitiikka ja odotukset talouden elpymisestä heijastuivat vuoden lopulla laajalti myös muihin sijoituksiin.

Euroopan keskuspankki pidensi elvyttäviä rahapolitiittisia toimiaan joulukuussa ja samalla korosti, että ohjaukset säilyvät pitkään matalina. Markkinakorot ovat säilyneet kauttaaltaan matalina.

Euroaluetta maltillisemman notkahduksen jälkeen Suomen talous kääntyi kasvuun kolmannella vuosineljänneksellä muun euroalueen tavoin. Talouden elpyminen hidastui mutta ei täysin pysähtynyt vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Taantuma on koetellut taloutta epätasaisesti. Vaikeudet ovat kohdistuneet osaan koronapandemiasta kärsivistä aloista, kuten matkailu- ja ravintolapalveluihin. Muutoin kotitalouksien ja yritysten taloudellinen tilanne oli loppuvuonna laajalti hyvä. Asuntomarkkinat piristyivät loppuvuonna, ja pandemian aiheuttama notkahdus jäi lyhyeksi.

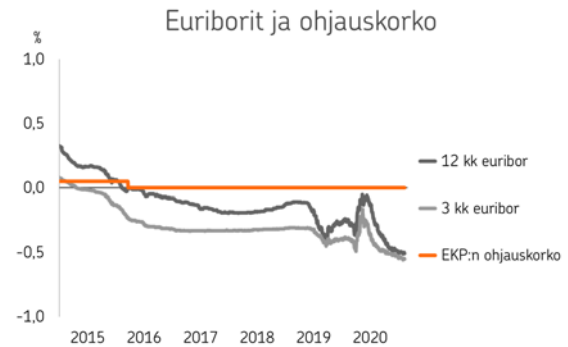
Koronapandemia pitää yhä yllä epävarmuutta talouden näkymistä. Rokotusten edetessä talous voi jatkaa elpymistä. Korkoympäristö säilyy kuitenkin euroalueella yhä matalana.

Pankkitoiminnassa koronapandemia näkyi sekä luottojen että talletusten kasvun voimistumisena. Lainakasvu oli korkeimmillaan huhti- ja toukokuussa 6,8 prosenttia vuodessa, joulukuussa 4,6 prosenttia. Yrityslainakasvu joulukuun lopussa oli 6,7 prosenttia ja kotitalouksien lainakasvu 3,3 prosenttia. Kevään voimistuneen lainakasvun taustalla olivat yritykset ja julkisyhteisöt. Kotitalouslainoissa kulutusluottojen kasvun hidastumista tasapainotti vahvistunut asuntolainakasvu. Asuntolainakasvu oli joulukuussa 3,3 prosenttia, kun se oli vuoden alussa 2,6 prosenttia. Asuntoluottojen nostot vähenivät selvästi keväällä, mutta lyhennysvapaat pitivät kannan kasvussa. Asuntoluottojen nostot lisääntyivät loppuvuoden aikana.

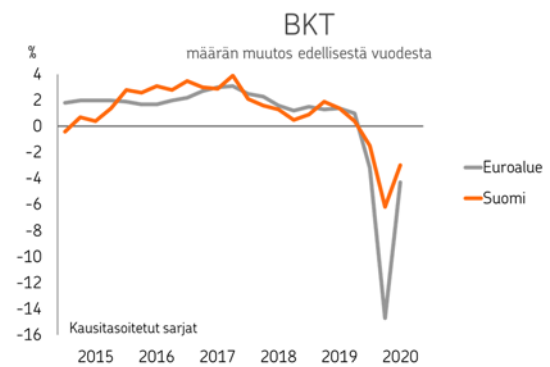
Talletusten kasvu oli vuonna 2020 poikkeuksellisella tasolla. Talletuskannan kasvu laantui vuoden loppua kohti kesän huipusta, 16,8 prosenttia, ja oli joulukuussa 14,8 prosenttia. Yritystalletukset kasvoivat joulukuussa 20,1 prosenttia ja kotitaloustalletukset 8,5 prosenttia.

Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen arvo nousi vuoden 2020 aikana 7,5 miljardilla eurolla 132,2 miljardiin euroon. Noususta 6,3 miljardia aiheutui positiivisesta arvonmuutoksesta, joka oli peräisin kevään koronashokin jälkeen alkaneesta pörssikurssien voimakkaasta noususta.

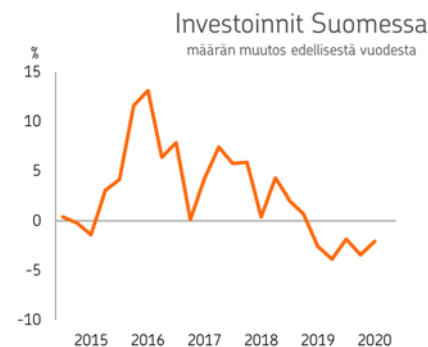
Vakuutusyhtiöiden sijoitustoimintaa ovat vaikeuttaneet matala korkotaso ja volatiili osakemarkkina. Taloudellisen aktiviteetin lasku vähensi vahinkojen määrää keväällä, mutta pandemian pitkäaikaiset vaikutukset vakuuttamiseen ja vakuutusasiakkaiden talouteen ovat vielä epäselviä.

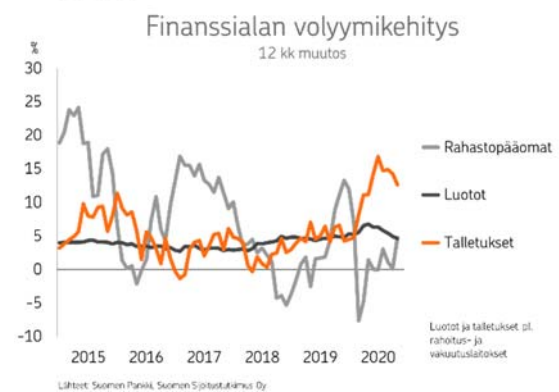
Lähde: Suomen Pankki

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus

Lähde: Tilastokeskus

Lähteet: Suomen Pankki, Suomen Sijoituslaitos Oy

Tulos ja tase

Tulosanalyysi, milj. €	1-12/ 2020	1-12/ 2019	Muutos, %
Tulos ennen veroja	785	838	-6,3
Vähittäispankki	115	235	-51,2
Yrityspankki	349	311	12,5
Vakuutus	348	373	-6,5
Muu toiminta	3	-37	-
Tuotot			
Korkokate	1 284	1 241	3,5
VakuutusKate	572	421	35,9
Nettopalkkiotuotot	931	936	-0,5
Sijoitustoiminnan nettotuotot	184	530	-65,3
Liiketoiminnan muut tuotot	132	53	146,2
Tuotot yhteensä	3 103	3 181	-2,5
Kulut			
Henkilöstökulut*	715	781	-8,6
Poistot ja arvonalentumiset	273	278	-1,7
Liiketoiminnan muut kulut	852	844	0,9
Kulut yhteensä	1 839	1 903	-3,4
Saamisten arvonalentumiset	-225	-87	-
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-3	-105	-
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-255	-254	-

*Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto laski vuoden 2020 eläkekuluja 96 miljoonaa euroa neljännellä vuosineljänneksellä.

Avainlukuja, milj. €	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
Luottokanta	93 644	91 456	2,4
Asuntoluotot	40 036	39 572	1,2
Yritysluotot	22 587	22 509	0,3
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	31 021	29 375	5,6
Takauskanta	3 100	3 503	-11,5
Talletukset	70 940	63 998	10,8
Hallinnoitavat varat (brutto)*	89 126	83 106	7,2
Sijoitusrahastot	27 598	25 610	7,8
Instituutioasiakkaat	25 330	24 445	3,6
Private Banking	24 888	22 199	12,1
Sijoitussidonnaiset vakuutusäästöt	11 310	10 852	4,2
Taseen loppusumma	160 207	147 024	9,0
Sijoitusomaisuus	23 562	23 509	0,2
Vakuutusvelka	9 374	9 476	-1,1
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	34 706	34 369	1,0
Oma pääoma	13 112	12 570	4,3

* Vuoden 2019 luvut on oikaistu vastaamaan päivitettyä laskentaa.

Tammi–joulukuu

OP Ryhmän tulos ennen veroja oli 785 miljoonaa euroa (838). Tulos laski 53 miljoonaa euroa. Asiakasliiketoiminnan tuotoista korkokate ja vakuutusKate kasvoivat. Lisäksi tulosta kasvattivat Vallilan kiinteistön myynti ja lakisääteisen työeläketurvan loppuosan hoidon ja vakuutuskannan siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle.

Koronaviruspandemian vaikutukset luottokannan laatuun kasvattivat saamisten arvonalentumisia ja koronaviruspandemian aiheuttama markkinakehitys laski sijoitustoiminnan tuottoja varsinkin ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Tulosta heikensi myös saamisten arvonalentumisia lisännyt sääntelymuutoksesta johtuva maksukyvyttömyyden uuden määritelmän käyttöönotto ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Korkokate kasvoi 3,5 prosenttia 1 284 miljoonaan euroon. Vähittäispankki-segmentin korkokate kasvoi 3 miljoonaa euroa ja Yrityspankki-segmentin 11 miljoonaa euroa. OP Ryhmän luottokanta kasvoi vuodessa 2,4 prosenttia 93,6 miljardiin euroon ja talletukset 10,8 prosenttia 70,9 miljardiin euroon. Asiakkaat nostivat vuonna 2020 uusia luottoja 22,6 miljardia euroa (25,1).

VakuutusKate kasvoi 35,9 prosenttia 572 miljoonaan euroon. Vakuutus-segmentin vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot kasvoivat 1,9 prosenttia 1 506 miljoonaan euroon. Korvauskulut laskivat 11,7 prosenttia 951 miljoonaan euroon. Vakuutusvelan diskonttokoron lasku lisäsi korvauskuluja 45 miljoonaa euroa (136). Koronaviruspandemiasta aiheutuneet korvauskulut olivat 37 miljoonaa euroa. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde parani 87,8 prosenttiin (92,7).

Nettopalkkiotuotot olivat 931 miljoonaa euroa (936). Rahastojen nettopalkkiotuotot kasvoivat 11 miljoonaa euroa ja maksuliikkeen nettopalkkiotuotot 10 miljoonaa euroa. Omaisuudenhoidon nettopalkkiotuotot sen sijaan laskivat 27 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnan nettotuotot laskivat 65,3 prosenttia 184 miljoonaan euroon. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot olivat 37 miljoonaa euroa (192). Myyntivoittoja kirjattiin 93 miljoonaa euroa vertailuvuotta vähemmän. Kaikista rahoitusinstrumenteista myyntivoittoja kirjattiin yhteensä 43 miljoonaa euroa (197).

Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot olivat 438 miljoonaa euroa (726). Ensimmäisellä vuosineljänneksellä osakkeiden ja saamistodistusten käyvät arvot laskivat merkittävästi, minkä jälkeen tilanne arvopaperimarkkinoilla kuitenkin koheni. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan diskonttokoron laskua vastaava erä, 45 miljoonaa euroa (136), näkyi positiivisena arvomuutoksena sijoitustoiminnan nettotuotoissa. Markkinamuutoksista johtuvat johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin (CVA) arvomuutokset laskivat tulosta 19 miljoonaa euroa (-12).

Sijoituskiinteistöjen nettotuotot olivat -30 miljoonaa euroa (19). Sijoituskiinteistöjen käyvät arvot laskivat 35 miljoonaa euroa, kun ne vertailuvuonna nousivat 17 miljoonaa euroa.

Osaan vakuutusyhtiöiden oman pääoman ehtoista sijoituksista sovelletaan väliaikaista poikkeusmenettelyä (overlay approach). Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset esitetään oman pääoman käyvän arvon rahastossa. Väliaikainen poikkeusmenettely laski sijoitustoiminnan tuottoja 3 miljoonaa euroa (-105). Yhteensä sijoitustoiminnasta kirjatut tuotot laskivat vertailuvuodesta 57,6 prosenttia 181 miljoonaan euroon. OP Ryhmän vakuutusyhtiöiden yhteenlaskettu sijoitusten tuotto käyvin arvoin oli 4,9 prosenttia (8,9).

Liiketoiminnan muut tuotot kasvoivat 78 miljoonaa euroa 132 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muita tuottoja kasvatti Vallilan kiinteistön myynti ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Kaupasta kirjattiin myyntivoittoa 98 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluja 2 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin kuluihin. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistöissä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella, ja kiinteistö kirjattiin käyttöoikeusomaisuuseränä taseeseen. IFRS 16 -standardin mukainen käyttöoikeusomaisuuserän arvo oli 138 miljoonaa euroa ja vuokrasopimusvelka 225 miljoonaa euroa. Vertailuvuonna liiketoiminnan muita tuottoja kasvatti työterveyspalveluliiketoiminnan myynti.

Kulut laskivat 3,4 prosenttia 1 839 miljoonaan euroon, ja henkilöstökulut laskivat 8,6 prosenttia 715 miljoonaan euroon. Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto vuoden 2020 lopussa laski OP Ryhmän eläkekuluja 96 miljoonaa euroa. Ilman eläkevastuun siirron vaikutusta kulut kasvoivat 1,7 prosenttia 1 935 miljoonaan euroon ja henkilöstökulut 3,7 prosenttia 811 miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä laskivat 1,7 prosenttia 273 miljoonaan euroon. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 6,6 prosenttia 260 miljoonaan euroon viime vuosien kehittämispanostusten kasvun takia. Arvonalentumispoistoja kirjattiin 13 miljoonaa euroa (33).

Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 0,9 prosenttia 852 miljoonaan euroon. ICT-kulut kasvoivat 41 miljoonaa euroa 395 miljoonaan euroon. Kertaluonteinen investointi tietojärjestelmäympäristöön kasvatti ICT-kuluja vuonna 2020. Kehittämisen kuluvaikutus oli 183 miljoonaa euroa (183). Viranomaismaksut kasvoivat 16,6 prosenttia 52 miljoonaan euroon EU:n vakausmaksun kasvetta.

Tulosta heikentäviä, eri tuloslaskelmaeriin kohdistuneita arvonalentumisia luotoista ja saamisista sekä sijoituksista kirjattiin yhteensä 244 miljoonaa euroa (110), joista 225 miljoonaa euroa (87) kirjattiin luotoista ja muista saamisista. Asiakkaat hakivat aktiivisesti luottoihin lyhennysvapaita ja maksuaikojen muutoksia koronakriisin aikana, mikä yhdessä koronakriisistä johtuvien toimialakohtaisten lisävarausten ja odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytettävien makroekonomisten parametrien muutosten kanssa kasvatti saamisten arvonalentumisia 88 miljoonaa euroa. Ensimmäisellä vuosineljänneksellä käyttöönotettu maksukyvyttömyyden uusi määritelmä kasvatti käyttöönoton yhteydessä saamisten arvonalentumisia 44 miljoonaa euroa. Lopullisia nettoluottotappioita, 107 miljoonaa euroa (45), kasvattivat saamisten uudelleenjärjestelyt. Tappiota koskeva

vähennyserä oli tilikauden lopussa 708 miljoonaa euroa (585). Järjestämättömät saamiset luotoista ja muista saamisista olivat 2,0 prosenttia (1,1) luotto- ja takauskannasta. Saamisten arvonalentumiset luotoista ja muista saamisista olivat 0,23 prosenttia (0,09) luotto- ja takauskannasta.

OP Ryhmän tuloverot olivat 144 miljoonaa euroa (168). Efektiivinen verokanta oli 18,3 prosenttia (20,1). Efektiivistä verokantaa laskivat lakisääteisen työeläkevastuun siirto ja annetut konserniavustukset.

OP Ryhmän oma pääoma oli 13,1 miljardia euroa (12,6). Omaan pääomaan sisältyi Tuotto-osuuksia 3,0 miljardia euroa (3,0), josta irtisanottujen Tuotto-osuuksien osuus oli 0,3 miljardia euroa (0,3). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelle 2020 oli 3,25 prosenttia. Kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 95 miljoonaa euroa. Vuodelta 2019 korkoja maksettiin yhteensä 97 miljoonaa euroa 8.2.2021.

Laaja tulos oli 734 miljoonaa euroa (926). Vertailuvuonna laajaa tulosta kasvattivat käyvän arvon rahaston muutokset.

Tuloslaskelman pääerät vuosineljänneksittäin

	2020				2020	2019	Muutos
Milj. €	1-3	4-6	7-9	10-12	1-12	1-12	%
Korkokate	319	327	315	324	1 284	1 241	3,5
VakuutusKate	131	164	181	95	572	421	35,9
Nettopalkkiotuotot	244	211	224	252	931	936	-0,5
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-140	112	59	153	184	530	-65,3
Liiketoiminnan muut tuotot	107	5	8	11	132	53	146,2
Tuotot yhteensä	662	819	787	835	3 103	3 181	-2,5
Henkilöstökulut	208	207	179	120	715	781	-8,6
Poistot ja arvonalentumiset	65	64	67	77	273	278	-1,7
Liiketoiminnan muut kulut	245	204	174	228	852	844	0,9
Kulut yhteensä	518	475	421	425	1 839	1 903	-3,4
Saamisten arvonalentumiset	-105	-60	-17	-42	-225	-87	-
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	151	-62	-44	-48	-3	-105	-
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-60	-64	-65	-61	-251	-249	-
Tulos ennen veroja	129	158	239	259	785	838	-6,3

OP Ryhmän toimenpiteet koronaviruskriisissä (COVID-19)

OP Ryhmä on tarjonnut taloudellista helpotusta lyhennysvapaiden muodossa henkilö- ja pk-yrityksiä asiakkailleen, joiden taloudenhoito on vaikeutunut koronaviruksen vuoksi. Kotitalouksille tarjotaan mahdollisuus asuntoluottojen lyhennysvapaaseen enintään 12 kuukauden ajaksi. Yritysten osalta maksuaikojen muutokset arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Lisäksi hyödynnetään laajasti Finnveran tarjoamia takauksia. Maksuohjelman muutoksista ei peritty erillistä maksua 16.3.–21.9.2020 välisenä aikana.

Henkilöasiakkaiden yksittäisiin luottoihin lyhennysvapaita oli haettu koronaviruksen aikana yli 200 000 kertaa joulukuun loppuun mennessä. Kaikki hakemukset eivät johtuneet koronaviruksen aiheuttamista haasteista. Kesällä lyhennysvapaahakemusten määrä palautui samalle tasolle kuin ennen pandemiaa. Yritysten luottojen lyhennysvapaita sekä maksuaikojen muutoksia oli haettu yli 20 000 kappaletta joulukuun loppuun mennessä. Myös yritysten hakemusten määrä väheni jo kesällä.

OP Kiinteistösijoitus Oy tuki keväällä ja kesällä vuokralaisiaan joustoilla vuokramaksussa, mikäli sen hoitamien liikekiinteistöjen vuokralaiset ajautuivat koronapandemian vuoksi taloudellisiin ongelmiin. Tilikauden lopulla vuokralaisten tarve joustoihin oli vähäistä ja vuokramaksusiirotien takaisinmaksut käynnistyivät sovitusti. Kokonaisuutena pandemian vaikutukset jäivät vähäisiksi. OP Kiinteistösijoitus hoitaa hallinnoimiensa kiinteistörahastojen ja OP-Rahastoyhtiön hallinnoimien kiinteistörahastojen salkkuja sekä OP Ryhmän vakuutusyhtiöiden kiinteistöjä ja on Suomen suurin kiinteistörahastosijoittaja.

Osuuspankit myönsivät erityisesti toisella vuosineljänneksellä tapauskohtaisesti asiakkailleen lyhyitä vuokran maksuun liittyviä helpotuksia. Vuokriin kohdistuneet maksuvapautukset ja vuokranalennukset päättyivät valtaosin kolmannen vuosineljänneksen lopulla, ja vuokratuotot palautuivat pääosin koronavirusta edeltävälle tasolle.

Pohjola Vakuutus tarjosi koronaviruksen käynnistyttyä asiakkailleen mahdollisuuden korottomaan maksuaikojen joustoon. Tätä vakuutuslaskujen lisämaksuaikaa hyödynsi yli 20 000 asiakasta huhti–syyskuussa.

Koronaviruspandemia lisäsi kevään ja kesän aikana vahinkoja matka- ja keskeytysvakuutuksissa. Useissa muissa vakuutuslajeissa vahinkomäärä laski yleisen toimeliaisuuden vähennyttä. Loppuvuodesta vahinkomäärä palautui pandemiaa edeltävälle tasolle. Pohjola Vakuutuksen korvauskuluista 37 miljoonaa euroa liittyi koronapandemian aiheuttamiin vahinkoihin. Korvatuista vahingoista valtaosa koostui isojen tapahtumien keskeytysvahingoista ja matkavahingoista.

Pohjola Sairaala Oy lahjoitti keväällä ja kesällä henkilökuntansa panosta terveydenhuollon tehtäviin, jotka ovat koronaviruksen aikana yhteiskunnallisesti kriittisiä. Henkilöt

auttoivat muun muassa tartuntaketjujen jäljittämässä. Pohjola Sairaala maksoi henkilöstön palkat työskentelyajalta.

Pankki- ja vakuutusasioiden turvallisen hoitamisen varmistamiseksi OP Ryhmä on keskittänyt suurimman osan palveluistaan digitaalisiin kanaviin. Osassa osuuspankkien konttoreita on tarjottu erillisiä asiointiaikoja erityistukea tarvitseville. OP auttaa ja opastaa myös omalla puhelinlinjallaan erityistukea tarvitsevia asiakkaita ja heidän läheisiään. Toimilla halutaan varmistaa, että erityistukea tarvitsevien pankkiasiointi on sujuvaa.

OP Ryhmässä on sovittu yksityiskohtaisista varotoimenpiteistä koronaviruksen leviämisen estämiseksi. OP seuraa tarkasti tautitilanteen kehitystä ja viranomaisten suosituksia ja laatii niiden pohjalta käytäntöjä eri alueilla. Yksittäisiä konttoreita on suljettu väliaikaisesti tautitilanteen alueellisen kehityksen vuoksi. Hygienian ja turvalliseen asiointiin on kiinnitetty erityistä huomiota ja konttoreihin on asennettu suojaplexsejä. Asiakkaita on ohjeistettu noudattamaan viranomaisten suosituksia. Yhteisillä ohjeistuksilla ja alueellisilla toimenpiteillä varmistetaan asiakkaiden ja henkilöstön turvallisuus epidemian eri vaiheissa.

OP Ryhmä on varmistanut, että yhteiskunnan näkökulmasta kriittiset palvelut toimivat myös koronaviruksen aikana. OP Ryhmä on mahdollistanut henkilöstölleen turvalliset työolosuhteet toimistoissa ja konttoreissa sekä etätöiden tekemisen laajamittaisesti niissä työtehtävissä, missä se on mahdollista. Kevään aikana enimmillään kolme neljästä OP Ryhmän työntekijästä oli etätöissä. Loppuvuoden ajan työskentelyä jatkettiin yhdistellen joustavasti lähi- ja etätöitä työtehtävien ja tiimien tarpeiden mukaisesti, henkilöstön ja asiakkaiden hyvinvointi, turvallisuus sekä toiminnan tulokellisuus huomioiden.

Tilikauden keskeiset tapahtumat

Vallilan kiinteistön myynti

OP Ryhmän keskusyhteisö OP Osuuskunta myi 31.1.2020 Vallilan kiinteistön eteläkorealais-suomalaiselle sijoittajaryhmälle, johon kuuluvat Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, NH Investment & Securities (NHIS) ja Shinhan Investment Corp. Kaupan arvo oli 480 miljoonaa euroa. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä vuokralaisena pitkäaikaisella sopimuksella. Kaupasta kirjattiin 96 miljoonan euron myyntivoitto OP Ryhmän vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen tulokseen. Kiinteistön myynti paransi OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta 0,2 %-yksikköä.

Maksukyvyttömyyden uusi määritelmä

OP Ryhmä otti käyttöön ensimmäisellä vuosineljänneksellä Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) ohjeistuksen maksukyvyttömyyden määritelmästä (Ohjeet maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta asetuksen (EU) N:o 575/2013 178 artiklan mukaisesti). Ohjeistuksella harmonisoidaan eurooppalaisten pankkien käyttämä määritelmä asiakkaiden maksukyvyttömyydestä. Uuden ohjeistuksen mukainen prosessi tunnistaa maksukyvyttömyksiä aikaisempaa herkemmin mm. julkisten maksuhäiriöiden perusteella sekä laajentaa

henkilöasiakkaissa maksukyvyttömyyden velallisen kaikkiin vastuihin. Uudistus lisäsi maksukyvyttömyshavaintojen määrää ja heikensi luottoriskiparametrejä.

OP Ryhmä soveltaa ns. kaksivaiheista käyttöönottoa, jossa ensimmäisessä vaiheessa muutettiin maksukyvyttömyyden määritelmä vuoden 2020 ensimmäisellä vuosineljänneksellä ja myöhemmin toisessa vaiheessa kalibroidaan luottoriskiparametrit. Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönotosta aiheutuva valvojan velvoite nosti OP Ryhmän luotokannan keskimääräisiä riskipainoja ensimmäisessä vaiheessa. Vakavaraisuusvaikutuksessa on huomioitu myös määritelmämuutoksesta aiheutuva tuloslaskelman odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) kasvu. Maksukyvyttömyyden uutta määritelmää sovellettiin odotettavissa oleviin luottotappioihin kirjanpidollisen arvion muutoksena, jonka johdosta tuloslaskelman saamisten arvonalentumiset kasvoivat 44 miljoonaa euroa.

Vuoden 2019 Tuotto-osuuksien korkojen maksu

OP Ryhmä noudatti Euroopan keskuspankin (EKP) antamaa suositusta ja lykkäsi Tuotto-osuuksien vuoden 2019 korkojen maksua vuodelle 2021. OP Ryhmä tiedotti 2.4.2020 lykkäävänsä Tuotto-osuuksien vuoden 2019 korkojen maksua kesäkuulta lokakuulle 2020 EKP:n maaliskuussa antamien suositusten mukaisesti. EKP pidensi suosituksensa voimassaoloaika 28.7.2020 ja kehotti pankkeja pidättäytymään voitonjaosta 1.1.2021 asti. EKP antoi 15.12.2020 päivitetyn suosituksen, jossa se kehottaa pankkeja käyttämään suurta harkintaa voitonjaon maksussa tai pidättäytymään voitonjaosta kokonaan 30.9.2021 asti.

Suosituksen mukaisesti OP Ryhmä kävi keskustelun voitonjaon tasosta EKP:n valvontaryhmän kanssa, ja Tuotto-osuuksien korot vuodelta 2019 maksettiin Tuotto-osuuksien haltijoille 8.2.2021. Maksettavat korot vuodelta 2019 olivat yhteensä 97 miljoonaa euroa alkuperäisen 3,25 prosentin tuottotavoitteen mukaisesti. Summa ei ylitä EKP:n suositusta voitonjaon enimmäisrajoista. Suosituksen mukaan pankit voisivat maksaa voitonjakoa enintään 15 prosenttia vuosien 2019–2020 tuloksesta verojen jälkeen ja voitonjakosumma saisi olla korkeintaan 0,2 prosenttiyksikköä luottolaitoksen CET1-vakavaraisuusuhdeluvusta. Suosituksella pyritään turvaamaan pankkien kykyä tukea reaali taloutta yritys- ja kotitalousrahoituksella koronapandemian aiheuttaman talouskriisin vaikutusten helpottamiseksi.

Automatian myynti

OP Ryhmän, Danske Bankin ja Nordean yhdessä omistaman Automatia Pankkiautomaatit Oy:n myynti toteutui 2.12.2020. Automatia Pankkiautomaatit Oy:n koko osakekanta siirtyi käteisen rahan käsittelyyn keskittyneelle Loomis AB:lle. Myyjät sitoutuivat kaupan yhteydessä uusiin pitkäaikaisiin palvelusopimuksiin ja ovat jatkossakin Automatian merkittäviä asiakkaita. Kaupalla ei ole vaikutusta Automatian palveluihin, kuten Otto-käteisautomaattiverkoston toimintaan. Nordea ja OP Ryhmä hankkivat kaupan yhteydessä oikeudet Automatian omistamaan Siirto-brändiin. Nordea ja OP

jatkavat Siirto-palvelun tarjoamista asiakkailleen entiseen tapaan.

Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto

OP-Eläkekassa siirsi pääosan eläkevastuun ja työeläketurvan hoidosta Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle 31.12.2018. OP-Eläkekassan jäljellä olevien lakisääteisten työeläkevastuiden siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle toteutui 31.12.2020. Lakisääteisen työeläkevastuun siirto koski seuraavia OP Ryhmän työnantajia: Pohjola Vakuutus Oy, OP Varainhoito Oy, OP Kiinteistösijoitus Oy, OP Asset Management Execution Services Oy sekä Pohjola Sairaala Oy. OP-Eläkekassan edustajisto päätti vastuunsiirrosta 4.8.2020. Siirron tulosvaikutus, 96 miljoonaa euroa, kirjattiin OP Ryhmän henkilöstökulujen vähennykseksi. Siirrolla ei ollut olennaista vaikutusta CET1-vakavaraisuuteen.

OP Ryhmän strategiset tavoitteet ja painopisteet

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti OP Ryhmän strategian päivityksen kokouksessaan 13.8.2020. Strategiassa tarkennettiin vision saavuttamisessa keskeisiä tekemisiä ja toiminnan painopisteitä vuodelle 2021.

OP Ryhmän strategiaprosessissa strategiaa muodostetaan, uudistetaan ja toteutetaan jatkuvasti. Toimintaympäristöä ja toimintamallia arvioidaan systemaattisesti, jotta kyetään tekemään tarvittaessa uusia strategisia valintoja ja toteuttamaan ne.

Hallintoneuvosto vahvisti OP Ryhmän strategiset painopisteet vuodelle 2021:

- paras asiakaskokemus
- enemmän hyötyä omistaja-asiakkaalle
- erinomainen työntekijäkokemus
- tuottojen kasvu kulujen kasvua nopeampaa
- laadukkaampi ja tehokkaampi toiminta.

Vuosittain tarkennettavat strategiset painopisteet auttavat yhteisen vision saavuttamisessa ja ohjaavat kaikkea tekemistä. OP Ryhmän visio on olla johtava ja vetovoimaisin finanssiryhmä Suomessa.

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti 30.10.2019 OP Ryhmän pitkän aikavälin strategiset tavoitteet. Tavoitteet ovat olleet voimassa 1.1.2020 alkaen.

OP Ryhmän strategiset tavoitteet	31.12. 2020	31.12. 2019	Tavoite 2025
Oman pääoman tuotto (ROE ilman OP-bonuksia), %	6,6	7,1	8,0
CET1-vakavaraisuus, %	18,9	19,5	väh. CET1-vakavaraisuusvaade + 4 %-yks.
Bränditason suosittelu, NPS (Net Promoter Score, henkilö- ja yritysasiakkaat)*	23	26	30
Luottoluokitus	AA-/Aa3	AA-/Aa3	väh. tasolla AA-/Aa3

*Vuoden neljännesvuosien keskiarvo

OP Osuuskunnan hallitus päätti 27.4.2020, että OP Ryhmän tavoite CET1-vakavaraisuudelle on vähintään CET1-vakavaraisuusvaade lisättyinä neljällä prosenttiyksiköllä. Joulukuun lopun vakavaraisuusvaateella laskettu CET1-tavoite oli 13,7 prosenttia.

Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen

OP Ryhmän perustehtävänä on edistää omistaja-asiakkaidensa ja toimintaympäristönsä kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen, osaavaan riskienhallintaan ja asiakkaiden kunnioittamiseen. OP Ryhmän arvot ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen.

Tuloksen käyttö

Osuustoiminnallisena yrityksenä OP Ryhmän tavoitteena ei ole voiton maksimointi omistajille vaan osuuskunnan omistaja-asiakkaiden tarvitsemien palvelujen tuottaminen mahdollisimman tehokkaasti. Yhteinen menestys käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi keskittämisetuina ja muina taloudellisina etuina sekä palvelukyvyyn ylläpitona ja kehittämisenä.

Arvio OP Ryhmän vuoden 2020 tuloksen käytöstä, joka vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen:

* Asiakkaat = OP-bonukset, alennukset ja korot omistaja-asiakkaiden sijoituksille

OP Ryhmän perustehtävän menestyksessä toteuttaminen vaatii vahvaa vakavaraisuutta, jota edellyttävät myös kasvavat viranomaisvaatimukset. Vakavaraisuuden vahvistaminen vaatii ryhmältä tehokkuutta ja tuloksetekokykyä myös jatkossa. Omistaja-asiakkaille palautettavan osuuden lisäksi merkittävä osa liiketoiminnan tuloksesta käytetään OP Ryhmän vakavaraisuuden kasvattamiseen.

Osuustoiminnallisen yrityksen peruseriaatteen mukaisesti hyöty jaetaan sen mukaan, kuinka paljon kukin jäsen osuuskunnan palveluita käyttää. Omistaja-asiakkaiden etukokonaisuuden muodostavat asioinnin määrän perusteella kertyvät OP-bonukset sekä pankkipalveluista, vakuutusista sekä säästämisen ja sijoittamisen palveluista annettavat edut ja alennukset. Omistaja-asiakkailta on myös mahdollisuus sijoittaa omaan osuuspankkiinsa Tuotto-osuuksien kautta. Tuotto-osuuksille maksetaan vuosittain korkoa pankkien voitonjakona.

Tuloksesta maksetuilla veroilla mitattuna OP Ryhmä on yksi Suomen suurimmista veronmaksajista. Merkittävänä veronmaksajana OP on edistämässä koko Suomen menestystä.

Asiakkuudet ja asiakasedut

OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä oli vuoden lopussa 2,0 miljoonaa (2,0). Omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi vuodessa 22 000.

Pankkiasiakkaita oli 3,6 miljoonaa (3,6). Vähittäispankilla oli 3,3 miljoonaa (3,3) ja Yrityspankilla oli 0,3 miljoonaa asiakasta (0,3).

Pankki- ja vakuustoittoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä oli 1,3 miljoonaa (1,2).

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspankkien Tuotto- ja jäsenosuuksiin olivat yhteensä 3,2 miljardia euroa (3,2).

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vakuutus- ja varallisuudenhoitoasioinnista kertyy OP-bonuksia. Tammi-joulukuussa kertyneiden uusien bonusten arvo oli yhteensä 255 miljoonaa euroa (254). Vastaavana aikana bonuksia käytettiin pankki- ja varallisuudenhoitopalveluihin yhteensä 119 miljoonaa euroa (113) ja vahinkovakuutusotteiden vakuutusmaksuihin 130 miljoonaa euroa (129).

Omistaja-asiakkaat hyötivät vähittäispankkitoiminnan päivittäispalvelupaketin alennetusta hinnasta 27 miljoonaa euroa (35). Vertailuvuoden alennuksen määrä oikaistiin vastaamaan päivitettyä laskentaa. Omistaja-asiakkaille annettiin 66 miljoonaa euroa (69) vahinkovakuutuksen keskittämisalennuksia. Lisäksi omistaja-asiakkaat ostivat, myivät ja vaihtoivat suurinta osaa rahastoista ilman erillisiä kuluja. Edun arvo oli 6 miljoonaa euroa (5).

Edellä mainitut OP-bonukset ja asiakasedut olivat yhteenlaskettuna 354 miljoonaa euroa (363) eli 31,1

prosenttia (30,2) OP Ryhmän tuloksesta ennen veroja ja myönnettyjä etuja.

Vuodelta 2020 kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 95 miljoonaa euroa (97). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelle 2020 oli 3,25 prosentin korko (3,25). Vuoden 2021 Tuotto-osuuksien tuottotavoite on myös 3,25 prosentin korko.

Yritysvastuu

Vastuullisuus on tiivis osa OP Ryhmän liiketoimintaa ja strategiaa. OP Ryhmän tavoitteena on olla vastuullisuuden edelläkävijä toimialallaan. OP Ryhmän vastuullisuusohjelma rakentuu neljän teeman ympärille: vahvistamme suomalaisten taloustaitoja, edistämme kestävästä taloutta, tuemme paikallista elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä sekä käytämme tietopääomaamme vastuullisesti.

OP Ryhmä on sitoutunut noudattamaan YK:n Global Compact -aloitteen kymmentä periaatetta ihmisoikeuksista, työelämän oikeuksista, ympäristöperiaatteista ja korruption torjunnasta. OP on vuodesta 2009 lähtien sitoutunut noudattamaan YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita. Vuonna 2019 OP Ryhmä allekirjoitti perustajajäsenenä YK:n ympäristöohjelman Finance Initiativen (UNEP FI) vastuullisen pankkitoiminnan periaatteet.

Monimuotoisuuden edistämiseksi OP Ryhmän tavoitteena on, että molempien sukupuolien osuus määritellyissä johtajatehtävissä on vähintään 40 prosenttia. Joulukuun lopussa naisten osuus oli 28 prosenttia (26).

Yritysvastuun keskeiset tapahtumat tilikaudella

OP julkaisi helmikuussa ensimmäisen Green Bond -raportin, joka sisältää kuvauksen vuoden 2019 helmikuussa liikkeeseen lasketusta vihreästä joukkovelkakirjalainasta, sillä rahoitetuista käyttökohteista sekä saavutetuista ympäristövaikutuksista. OP:n ensimmäisellä 500 miljoonan euron vihreällä joukkovelkakirjalainalla on rahoitettu uusiutuvaa energiaa, ympäristöstävällistä rakentamista ja kestävästä maankäyttöä. Vuoden aikana sillä saavutettiin merkittäviä positiivisia ympäristövaikutuksia. Vihreiden joukkovelkakirjalainojen liikkeeseen laskeminen tukee OP:n vastuullisuusohjelman tavoitetta edistää kestävästä taloutta.

OP julkaisi helmikuussa tietotilinpäätöksen, joka kuvaa OP Ryhmän strategian toteuttamista tiedon avulla ja sitä kautta liiketoiminnan, asiakaskokemuksen ja riskienhallinnan kehittämistä. Julkaisemalla tietotilinpäätöksen vuosittain OP edistää vastuullista tiedon käsittelyä ja kuvaa tiedon johtamista ja hyödyntämistä avoimesti ja läpinäkyvästi.

Maaliskuussa OP alkoi opettaa yläkoululaisille taloustaitoja ja oman talouden hallintaa etänä yhteensä 3 600 koululaista 160 koulussa osallistui OP:n taloustaitojen etäopetustapahtumiin. Tarjoamalla etäopetusta OP on mukana tukemassa opettajien taloustaito-opetusta koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa ja samalla auttaa nuoria hallitsemaan omaa talouttaan konkreettisesti tavalla.

OP Finnfund Global Impact Fund I -vaikuttavuusrahasto keräsi vuoden 2020 kahdella varainhankintakerroksella yhteensä 135 miljoonaa euroa sijoitussitoumuksia. Suomen ensimmäinen kehittyville markkinoille sijoittava vaikuttavuusrahasto tavoittelee tuoton ohella mitattavia kestävästä kehityksen vaikutuksia. Rahaston sijoituskohteiksi otetaan vain hankkeita, joilla on riskiä vastaavien tuotto-odotusten lisäksi mitattava vaikutus kestävästä kehitykseen. Rahasto teki ensimmäiset sijoitukset kesän aikana.

Kesäkuussa OP:n Vallilan toimitiloissa siirryttiin päästöttömään kaukolämpöön. Muutos mahdollistaa noin 4,6 prosentin päästövähennyksen OP Ryhmän omien päästöjen osalta.

OP julkaisi kesäkuussa kansainvälisen ilmastonmuutosaloitteen TCFD:n (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) mukaisen katsauksen sijoitusten ilmastonmuutosriskeistä ja -mahdollisuuksista. Raportin mukaan OP:n rahastojen hiili-intensiteetti on laskenut kahdessa vuodessa keskimäärin 6 prosenttia. OP Varainhoito liittyi kansainvälisen ilmastonmuutosaloitteen TCFD:n tukijaksi vuonna 2019.

OP:n vuosittaisen Kesäduuni OP:n piikkiin -kampanjan kautta tarjottiin vuonna 2020 mahdollisuus 2 100 nuoren kesätyöpaikkaan kolmannella sektorilla. Koronavirustilanteen vuoksi kaikkien kesätöiden toteutuminen ei ole ollut mahdollista. Toteutuneita kesätyöpaikkoja oli yli 1 800, ja osuuspankit ympäri Suomen lahjoittivat yhteensä yli 720 000 euroa yleishyödyllisille yhdistyksille 15–17-vuotiaiden nuorten työllistämiseksi.

Pohjola Vakuutus lahjoitti 9 600 lounasta vähävaraisille perheille Lounas joka pöytään -kampanjassa, joka käynnistyi kesäkuussa. Kampanjan tavoitteena oli auttaa vähävaraisia perheitä ja tukea ravintolayrittäjiä. Kampanja toteutettiin yhdessä Hope ry:n kanssa.

Heinäkuussa OP järjesti jo neljättä kertaa Hope ry:n kanssa Reppu joka selkään -koulureppukeräyksen osuuspankeissa ja Pohjola Sairaaloissa ympäri Suomen. Tänä vuonna kerättiin yli 3 800 koulureppua vähävaraisten perheiden lapsille.

Lokakuussa OP Ryhmä lahjoitti mielenterveysjärjestö MIELI ry:n Kriisipuhelin-toiminnalle 100 000 euroa osana vastuullisuusyötään. Koronakriisi on vaikuttanut merkittävästi suomalaisten hyvinvointiin, ja pitkään jatkunut tilanne on kuormittanut monien mieltä. Lahjoituksen avulla Kriisipuhelimessa voidaan vastata jopa 10 000 useampaan apua tarvitsevaan soittoon.

Marraskuussa OP Ryhmä julkaisi vihreiden katettujen joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskua koskevan viitekehyksen (Green Covered Bond Framework), joka antaa OP Ryhmään kuuluvalla OP-Asuntoluottopankille valmiudet laskea liikkeeseen Green Covered Bond -joukkovelkakirjalainoja. Viitekehyksen mukainen rahoitettava toimiala on energiatehokkaat asuinrakennukset (green buildings).

Joulukuussa OP Ryhmän ilmastotyö sai vuosittaisessa kansainvälisessä CDP-ilmastoarvioinnissa arvosanaksi A- jo toista kertaa peräkkäin.

OP Ryhmä jatkoi vuonna 2020 pitkäjänteistä työtä ilmaston hyväksi. Vuoden aikana OP Ryhmä toi tarjolle uusia vastuullisia tuotteita, tuki rahoituksen kautta yritysten kestävästä taloudesta, pienensi omia päästöjään ja lisäsi tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista.

Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista

OP Ryhmän muodostavat 137 osuuspankkia sekä niiden omistama keskusyhteisö OP Osuuskunta tytär- ja lähiyhteisöineen. Yli 2 miljoonaa omistaja-asiakasta omistavat osuuspankit ja sitä kautta koko OP Ryhmän, jonka palveluksessa työskenteli vuoden 2020 lopussa 12 604 henkilöä. OP Ryhmän liiketoiminta on jaettu kolmeen liiketoimintasegmenttiin, jotka ovat Vähittäispankki (pankkitoiminnan henkilö- ja pk-yrityksiä), Yrityspankki (pankkitoiminnan yritys- ja instituutioasiakkaat) sekä Vakuutus (vakuutusasiakkaat). OP Ryhmän päätoiminta-alue on Suomi. Lisäksi OP Yrityspankki toimii Virossa, Latviassa ja Liettuassa.

Yritysvastuu on kiinteä osa OP Ryhmän liiketoimintaa ja strategiaa. OP Ryhmälle on määritelty toimintaa ohjaavat ja ryhmän perustehtävää tukevat arvot: ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. OP Ryhmän tavoitteena on olla vastuullisuuden edelläkävijä toimialallaan.

OP Ryhmä soveltaa toiminnassaan Hyvän liiketavan periaatteita (Code of Business Ethics). Ne sisältävät keskeiset vastuullisuus- ja ympäristöperiaatteet, joiden mukaisesti kaikkien OP Ryhmässä työskentelevien ja hallinnossa vaikuttavien tulee toimia. OP Ryhmä on sitoutunut noudattamaan kansainvälisiä toiminnan vastuullisuutta ohjaavia periaatteita, joista keskeisimmät ovat YK:n Global Compact -aloitteen periaatteet. Vuonna 2019 OP Ryhmä allekirjoitti perustajajäsenenä YK:n ympäristöohjelman Finance Initiativen (UNEP FI) vastuullisen pankkitoiminnan periaatteet. Lisäksi ryhmän rahasto- ja varainhoitoyhtiöt ovat sitoutuneet YK:n vastuullisen sijoittamisen (UN PRI) periaatteisiin. OP on yksi Suomen vastuullisen sijoittamisen yhdistyksen (FINSIF ry) perustajajäsenistä.

Vastuullisuusystyötä ohjaa OP Osuuskunnan hallintoneuvoston vuonna 2019 hyväksymä, ryhmätasoinen vastuullisuusohjelma, joka rakentuu neljän teeman ympärille: vahvistamme suomalaisten taloustaitoja, edistämme kestävästä taloudesta, tuemme paikallista elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä sekä käytämme tietopääomaamme vastuullisesti. Vastuullisuusohjelman teemat on määritelty vastuullisuusnäkökulmien olennaisuusanalyysin pohjalta.

OP Ryhmä julkaisee vuoden 2020 vastuullisuusraportin osana vuosikatsausta, ja raportti on laadittu GRI-standardien (GRI Standards) peruslaajuuden (Core) mukaisesti. Vastuullisuusraportti sisältää lisäksi TCFD:n (Task-force on

Climate related Financial Disclosure) viitekehyksen mukaisen tarkastelun.

Ympäristöön liittyvät näkökulmat

Ympäristövaikutuksia syntyy OP Ryhmän omassa toiminnassa, toimitusketjussa ja sijoituskohteissa. OP Ryhmän tavoitteena on rakentaa kestävästä taloudesta sekä tukea ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista. OP Ryhmä kehittää tuotteita ja palveluita, jotka mahdollistavat asiakkaille vastuullisemman ja ympäristöystävällisemmän toiminnan. Ryhmä huomioi myös toiminnan vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen.

OP haluaa pienentää ilmastonmuutoksen aiheuttamaa riskiä asiakkailleen. Asiakkaille tarjotaan ratkaisuja ilmastonmuutoksen negatiivisten vaikutusten pienentämiseen ja muutokseen sopeutumiseen.

Suurille yritysasiakkaille tehtävä ESG-analyysi (Environment, Social, Governance) huomioi ympäristöön liittyvät näkökulmat monipuolisesti. Analyysi pohjautuu kunkin toimialan kannalta olennaisimpiin liiketoimintaan vaikuttaviin tekijöihin. Yritysrahoituksessa OP Yrityspankki arvioi yhtiöiden ilmastonmuutokseen liittyvää toimintaa seuraavista näkökulmista: yhtiön vaikutukset ilmastonmuutokseen, yhtiön ilmastonmuutoksen hillintätoimien merkitys ja ilmastonmuutoksen vaikutukset yhtiöön. Mikäli yhtiö ei ole itse tehnyt systemaattista ilmatoriskianalyysia tai tehtyä analyysia olisi hyvä täydentää, OP Yrityspankin asiantuntijat antavat siihen kehitysehdotuksia. Vuoden 2020 lopussa yritysasiakkaille myönnetty kestävyysskriteerilainat, vihreät lainat ja limiitit olivat yhteensä 1 523 miljoonaa euroa.

OP Yrityspankki julkaisi helmikuussa 2020 ensimmäisen Green Bond -raporttinsa, joka sisältää mm. kuvauksen green bond -portfolioon sisällytetyistä yritysluotoista, esimerkkejä green bondilla rahoitetuista yrityksistä ja projekteista sekä arvion kestävästä yritysrahoituksen vaikutuksista. Marraskuussa 2020 OP-Asuntoluottopankki julkaisi vihreiden katettujen joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskua koskevan viitekehyksen (Green Covered Bond Framework). Viitekehyksen mukaisilla joukkovelkakirjalainoilla voidaan rahoittaa energiatehokkaita asuinrakennuksia (green buildings). Kaikkien vihreiden joukkovelkakirjojen osuus OP Ryhmän liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjojen kokonaismäärästä vuoden 2020 lopussa oli 2,1 prosenttia.

Sijoitustoiminnassa hallinnoidaan lyhyen ja pitkän aikavälin ilmatoriskejä rajaamalla ja poissulkemalla hiilestä riippuvaisia kaivos- ja sähköyhtiöitä ensisijaisesti aktiivisissa ja suorissa sijoituksissa. Ilmastoasioiden seuranta on integroitu salkunhoitoon OP Varainhoidossa. Salkunhoitajilla ja ESG-asiantuntijoilla on käytössään ulkopuolisten palveluntarjoajien yhtiökohtaisia ESG-tutkimuksia, joihin sisältyy olennaiset ilmastonmuutosriskit ja -mahdollisuudet. Sijoitustoiminnan kautta aiheutuu välillisiä kasvihuonekaasupäästöjä. OP-Rahastoyhtiön hallinnoimissa osake- ja korkorahastoissa käytetään mittarina kaksi kertaa vuodessa julkaistavaa hiilijalanjälkilukua. Lisäksi OP-osakerahastoista julkaistaan rahastokohtaiset vastuullisuusanalyysit, joista ilmenee muun muassa kunkin rahaston positiivinen ympäristövaikutus.

Sijoituskohdetta kartoittaessaan OP Kiinteistösi joitus Oy selvittää kiinteistön energiatehokkuuden ennen ostopäätöstä. Lisäksi peruskorjauksien ja uudishankkeiden yhteydessä OP Kiinteistösi joitus selvittää mahdollisuuden uusiutuvan energian tuotantoon maalämmön tai aurinkopaneelin avulla. Vuoden 2020 lopussa 18 kiinteistössä oli maalämpövoimala ja 32 kiinteistössä aurinkovoimala.

OP Ryhmän tavoitteena on olla oman toiminnan osalta hiilineutraali vuonna 2025 ja lisäksi edesauttaa päästövähennyksiä myös toimitusketjussaan. Merkittävimmät suorat ja epäsuorat päästövaikutukset aiheutuvat toimitilojen lämpö- ja sähköenergian käytöstä. Esimerkkinä toimenpiteistä päästötavoitteen saavuttamiseksi OP Ryhmän toimitiloissa on ryhdytty käyttämään uusiutuvaa energiaa. Vuonna 2020 Vallilan toimitiloissa siirryttiin käyttämään päästötöntä kaukolämpöä. Muutos pienensi koko ryhmän päästöjä noin 4,6 prosenttia. Vuonna 2020 uusiutuvan sähköenergian osuus koko ryhmän sähkönkulutuksesta oli 41 prosenttia (34). OP Ryhmä laskee päästöt GHG-protokollan (Greenhouse Gas Protocol) mukaisesti, ja kasvihuonekaasut ilmoitetaan CO₂-ekvivalenteina. Vuonna 2020 suorat (scope1) ja epäsuorat (scope2) vertailukelpoiset päästöt laskivat edellisestä vuodesta 32,6 prosenttia ja olivat 17 922 CO₂e-tonnia (23 762).

OP Ryhmä jatkoi vuonna 2020 pitkäjänteistä työtään ilmaston hyväksi useilla konkreettisilla ilmastotoilla. Toteutettujen ilmastotojien kautta OP Ryhmä muun muassa tuki rahoitusratkaisullaan yrityksiä kestävässä talouskasvussa, toi tarjolle uusia vastuullisia tuotteita, pienensi omia päästöjään ja jakoi tietoa ilmastomuutoksen vaikutuksista.

GRI:n mukaisen vastuullisuusraportoinnin lisäksi OP arvioi ilmastomuutoksen vaikutuksia vuosittain CDP:n ilmastomuutoksekyselyllä. Vuoden 2020 CDP:n arvioinnissa OP Ryhmä säilytti edelläkävijätason arvosanalla A-

Sosiaaliset näkökulmat ja henkilöstöön liittyvät näkökulmat

OP Ryhmän tavoitteena on olla vetovoimainen työnantaja ja erinomainen työntekijäkokemus on yksi OP Ryhmän viidestä strategisesta painopisteestä. Vuonna 2020 työntekijäkokemuksen parantamisessa keskityttiin erityisesti työhyvinvointiin ja terveysturvallisuuden varmistamiseen poikkeuksellisena korona-aikana, osaamisen kehittämisen tukemiseen, toiminnan jatkuvaan parantamiseen sekä työnteon sujuvoittamiseen. Työntekijäkokemusta mitataan esimerkiksi henkilöstötutkimuksella ja seuraamalla terveysprosenttia. Vuonna 2020 toteutettiin laaja henkilöstötutkimus. Vuonna 2020 terveysprosentti (henkilöstön osuus, jolla ei sairauspoissaoloja) oli 54 (44) prosenttia koko henkilöstöstä.

OP Ryhmässä monimuotoisuus nähdään voimavarana, ja kaikille taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet, oikeudet ja kohtelu. Vuonna 2020 henkilöstötutkimuksessa mitattiin ensimmäisen kerran yhdenvertaisuuden toteutumista, ja se oli tulosten ja palautteen mukaan vahvalla tasolla. Työntekijöitä kohdellaan tasavertaisesti mm. palkkauksessa,

rekrytoinnissa ja etenemismahdollisuuksissa. Monimuotoisuuden edistämiseksi OP Ryhmän tavoitteena on nostaa molempien sukupuolien osuus määritellyissä johtajatehtävissä vähintään 40 prosenttiin. Vuoden 2020 lopussa naisten osuus näissä tehtävissä oli 28 prosenttia (26). Henkilöstön jakautumista eri tehtäväryhmissä mm. sukupuolen, palkkauksen ja iän mukaan seurataan vuosittain.

OP Ryhmä edellyttää henkilöstöltä monipuolista osaamista viranomaissääntelyn osaamisvaatimusten lisäksi. Näiden asioiden osaamista valvotaan ja raportoidaan eri tarpeiden mukaan verkkokurssisuorituksilla. Kaikille OP Ryhmän työntekijöille yhteisiä verkkokursseja ovat mm. rahanpesun estäminen, hyvän liiketavan periaatteet, työpaikan tietoturva ja turvallisuusperehdytys.

Suomalaisten talousosaamisen tukeminen on osa OP Ryhmän yritys vastuuta. Koronavuoden aiheuttamista haasteista huolimatta OP Ryhmä vahvisti yli 51 000 (70 000) lapsen ja nuoren taloustaitoja vuonna 2020. Senioreiden digitaalio- opastuksia annettiin vuonna 2020 yhteensä 4 500 (28 000) seniorille. OP Ryhmän hyväntekeväisyyslahjoitukset vuonna 2020 olivat yhteensä noin 2,7 miljoonaa euroa (2,1). Lahjoitukset ohjataan vastuullisuusohjelmaa ja OP Ryhmän arvoja tukeviin teemoihin.

Ihmisoikeuksiin liittyvät näkökulmat

OP Ryhmä kunnioittaa ihmisoikeuksia ja pyrkii ehkäisemään syrjintää kaikessa toiminnassaan. OP Ryhmän omaan toimintaan ei liity merkittäviä ihmisoikeusriskejä tai -vaikutuksia. Välillisesti tällaisia vaikutuksia voi kuitenkin liittyä toimitusketjuun tai sijoitus- ja rahoituskohteiden toimintaan. OP Ryhmän Toimittajien vastuullisuusvaatimukset edellyttävät, että toimittajat varmistavat ihmisoikeuksien toteutumisen toimitusketjussaan. Tätä mitataksaan OP Ryhmä seuraa syrjintätapausten ja whistle blowing -kanavan kautta tulleiden ilmoitusten määrää.

OP Yrityspankissa suurille asiakkaille tehtävissä ESG-analyseissa arvioidaan yhtiöiden ympäristöasioiden lisäksi systemaattisesti niiden sosiaalisia vaikutuksia ja riskejä. Ihmisoikeusnäkökulmat sisältyvät OP Varainhoidon kansainvälisten normien seuranta- ja vaikuttamisprosessiin. OP ei tee aktiivisia suoria sijoituksia yrityksiin, jotka ovat olleet osallisena kansainvälisten normien rikkomuksissa ja joihin vaikuttaminen korjaavien toimenpiteiden aikaansaamiseksi on ollut tuloksetonta.

Sisäisten tietosuojaan liittyvien toimintatapojen tärkein tavoite on varmistaa, että kaikki sidosryhmät voivat luottaa OP Ryhmän tapaan hoitaa tietosuoja-asiat ja käsitellä asiakasdataa vastuullisesti. OP on myös ensimmäisenä suomalaisena yrityksenä julkaissut Tekoälyn eettiset periaatteet.

OP Ryhmän tavoitteena on edistää digitaalisen yhteiskunnan yhdenvertaisuutta kehittämällä OP:n digitaalisten palveluiden saavutettavuutta. Parhaiten palveluistamme saavutettavuusvaatimukset täyttää OP Saavutettava, joka on helppokäyttöinen ja selkeäkielinen verkkopalvelu päivittäisten pankkiasioiden hoitamiseen. Sitä voi käyttää sujuvasti myös

erilaisilla laitteilla ja apuvälineillä. Muiden OP:n digitaalisten palveluiden saavutettavuus paranee jatkuvasti kehitystyön edetessä. Jo nyt OP:n mobiilipalveluissa voi asioida sormenjälkitunnisteella, ja avainlukulistat tarjotaan myös pistekirjoituksella.

Korruption ja talousrikollisuuden torjunta

OP Ryhmä on sitoutunut toimimaan Hyvän liiketavan periaatteiden mukaisesti. Vastuulliseen toimintaan kuuluu eturistiriitatilanteiden hallinta ja irtisanoutuminen korruptiosta. Hyvän liiketavan periaatteet -ohjeen toteutumisen varmistamiseksi koko OP Ryhmän henkilöstölle on toteutettu pakollinen, joka toinen vuosi suoritettava verkkokurssi. Vuonna 2020 toteutettiin lisäksi uusi verkkokurssi Eturistiriitojen hallinnasta, joka on myös koko OP Ryhmän henkilöstölle pakollinen.

OP Ryhmän liiketoiminta ja yhtiöt huomioivat ja kartoittavat säännöllisesti toimintaansa liittyvät riskit, mukaan lukien korruptioon liittyvät riskit, Operatiivisten riskien hallinnan menettelytavat -ohjeen mukaisesti. OP Ryhmä on laatinut sääntelyn ja viranomaisohjeiden perusteella politiikat ja menettelytavat asiakkaan tuntemiseen ja jatkuvaan seurantaan sekä henkilöstön koulutukseen, ohjeistukseen ja suojeluun. Vuoden 2020 aikana jatkettiin investointeja talousrikollisuuden torjuntaan. OP Ryhmä on sitoutunut jatkuvasti vahvistamaan ja parantamaan kyvykkyyksiään talousrikollisuuden torjunnassa. Rahanpesun estämisen verkkokurssi on koko OP Ryhmän henkilöstölle pakollinen. Epäilyttävistä liiketoimista raportoidaan rahanpesun selvittelykeskukselle sääntelyvaatimusten mukaisesti. Sisäistä valvontaa täydentää OP Ryhmän palveluksessa olevien mahdollisuus ilmoittaa riippumattoman kanavan kautta säännösten ja määräysten epäilyistä rikkomisesta sekä syrjintäepäilyistä (whistle blowing). Ilmoitus voi myös koskea OP Ryhmän arvojen vastaista toimintaa.

Riskit ja niiden hallinta muiden kuin taloudellisten tietojen osalta

Liiketoiminta ja prosessien omistajat vastaavat omaan toimintaansa kohdistuvien riskien hallinnasta.

OP Ryhmän riskienhallinta- ja compliance-organisaatiot valvovat myös ei-taloudellisiin seikkoihin liittyviä riskejä sekä vaatimustenmukaisuutta. Ympäristönäkökulmista riskejä voi aiheutua esimerkiksi sääolosuhteista, kuten tulvien aiheuttamat vahingot vakuutusliiketoiminnassa. Sosiaalisista ja henkilöstönäkökulmista riskejä voi aiheutua esimerkiksi rahoitettavien projektien kautta ja osaavan työvoiman saatavuudessa. Ihmisoikeusnäkökulmasta riskejä voi syntyä muun muassa sijoituskohteiden kautta. Korruptio- ja lahjontariskejä voi aiheutua esimerkiksi rahoituspäätöksissä tai asiakkaan tuntemisen laiminlyönnissä.

Ei-taloudellisten riskien toteutuminen heikentäisi OP Ryhmän mainetta ja aiheuttaisi mahdollisesti vahinkoa asiakas- ja sidosryhmäsuhteissa. Tämän kaltaisia ei-taloudellisia riskejä hallitaan muun muassa kiinnittämällä näihin riskeihin huomiota liiketoiminnan riskikartoituksissa. Lisäksi uusista tuotteista, palveluista ja toimintamalleista tehtävissä riskiarvioissa tunnistetut riskit pyritään mahdollisuuksien mukaan poistamaan. Osaltaan riskiä pienennetään myös

huolehtimalla siitä, että henkilöstö on tietoinen riskeistä ja noudattaa edellä mainittuihin asioihin liittyvää ohjeistusta. Yritysluottojen osalta pyritään tunnistamaan yritysrahoituksen asiakkaiden luottoriskiä vaikuttavia ei-taloudellisia riskejä järjestelmällisesti.

Monikanavaiset palvelut

OP Ryhmän monikanavainen palveluverkosto koostuu konttori-, verkko-, mobiili- ja puhelinpalveluista. OP:n mobiilikanavilla (OP-mobiili, OP-yritysmobiili, OP Junior) oli joulukuussa yli 1,2 miljoonaa aktiivista käyttäjää (1,1). Henkilökohtaista asiakaspalvelua tarjotaan sekä konttoreissa että digitaalisesti. Ryhmän tavoitteena on tarjota toimialan paras monikanavainen asiakaskokemus.

Koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa OP Ryhmä on keskittänyt suurimman osan palveluistaan digitaalisiin kanaviin. Maaliskuussa OP perusti oman puhelinpalvelun erityistukea tarvitseville ja heidän läheisilleen. Poikkeustilanne on vauhdittanut erityisesti ikäihmisten siirtymistä digitaalisiin kanaviin.

Mobiili- ja verkkopalvelut, milj. kirjautumista	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
OP-mobiili	403,8	302,3	33,6
OP-yritysmobiili	15,2	10,2	49,6
Pivo	43,7	52,7	-17,0
Op.fi	68,1	102,0	-33,3
	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
Siirto-maksu, rekisteröityneet asiakkaat (OP)	899 402	666 321	35

Mobiilivain-tunnistustavan käyttö laajeni tammikuussa op.fi-palveluun ja maaliskuussa verkkomaksamiseen ja muihin verkkopalveluihin, kuten OmaVeroon ja Kelaan. Mobiilivainilla oli joulukuussa 1,2 miljoonaa aktiivista käyttäjää, ja sillä tehdään jo yli 80 prosenttia tunnistautumisista.

Siirto-mobiilimaksut ovat toimineet kaikkien pankkien välillä huhtikuusta lähtien. Kesäkuussa kaikkien rekisteröityneiden käyttäjien määrä nousi yli miljoonaan. OP ja Nordea jatkavat Siirto-järjestelmän kehittämistä yhteistyössä. OP:n sovelluksista Siirto-maksuja voi tehdä sekä OP-mobiilissa että Pivossa.

OP avasi kesäkuussa uuden OP Monipankkipalvelun, jossa eri pankeissa olevien tilien tiedot näkyvät samassa kanavassa. OP:n asiakkaat voivat ottaa palvelun käyttöön op.fi-verkkopalvelussa ja OP-mobiilissa.

OP lanseerasi syyskuussa uuden OP Yritystalous -palvelun, joka korvaa vanhan yritysasiakkaiden Kassanhallintapalvelun. OP Yritystalous on yritysten digitaalinen palvelu kokonaisvaltaiseen talouden seurantaan, kassanhallintaan ja maksuliikkeen hoitoon.

Marraskuussa OP lanseerasi digitaalisen OP Sijoituskomppani -palvelun helpottamaan sijoittamisen aloittamista sekä Toistuvien menojen hallinta -palvelun, joka helpottaa jatkuvien sopimuksien ja tilauksien hallintaa.

OP Ryhmällä on kattava konttoriverkosto, johon kuuluu 342 toimipaikkaa (352) ympäri maata. Oman konttoriverkoston toimintaa tukee lisäksi laaja asiamies- ja kumppanuusverkosto, jonka merkitys on erityisen suuri vahinkovakuutusten myynnissä.

OP Ryhmä on laajasti läsnä yleisimmissä sosiaalisen median kanavissa, joissa sillä on yhteensä noin 570 000 seuraajaa (480 000). OP Ryhmän valtakunnallisten some-tilien lisäksi monilla osuuspankeilla on omat Facebook-sivut, joilla ne jakavat paikallisille asiakkaille suunnattuja julkaisuja.

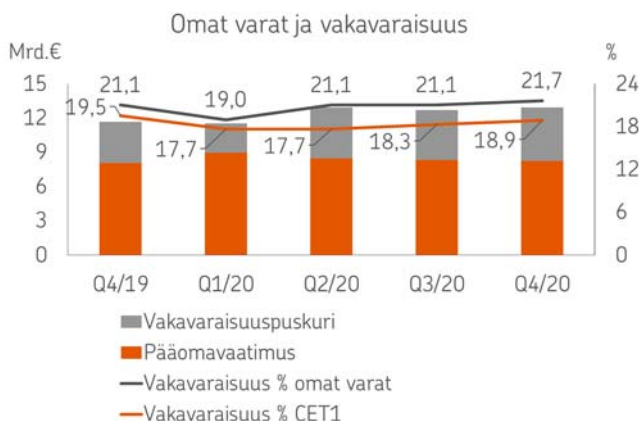
Vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät laissa määritellyn vähimmäismäärän 4,4 miljardilla eurolla (3,2). Pankkitoiminnan pääomavaatimus laski 13,8 prosenttiin (14,5) riskipainotetuista eristä laskettuna. Toissijaiseen pääomaan (T2) luettavia lainoja laskettiin liikkeeseen 1,3 miljardia euroa toisen vuosineljänneksen aikana ja lunastettiin takaisin 0,4 miljardia euroa kolmannen vuosineljänneksen aikana. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 150 prosenttia (138). Pankkitoiminnan lisäpääomavaatimusten ja vakuutusyhtiöiden pääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuuden minimitaso 100 prosenttia kuvaa tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisveloitteita.

Luottolaitosvakavaraisuus

OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus oli 18,9 prosenttia (19,5). Suhdeluvun laskuun vaikuttivat luottokannan kasvu ja uuden maksukyvyttömyyden määritelmän aiheuttama riskipainojen nousu.

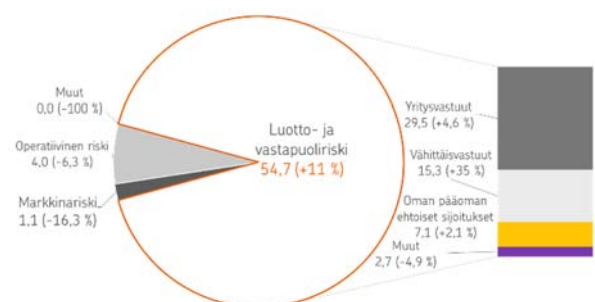
OP Ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteeseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus, 1 prosentin O-SII-lisäpääomavaatimus ja EKP:n P2R-vaatimus nostavat käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 13,8 prosenttiin ja CET1-vakavaraisuudelle 9,7 prosenttiin.

OP Ryhmän luottolaitostoiminnan ydinpääoma oli 11,3 miljardia euroa (10,8). Ydinpääomaan vaikutti positiivisesti pankkitoiminnan tulos sekä aineettomien hyödykkeiden vähennyserän pieneneminen ohjelmistoaktiivointeja koskevan sääntelymuutoksen vaikutuksesta. Tuotto-osuuksien määrä ydinpääomissa oli 2,8 miljardia euroa (2,9).

Kokonaisriski oli 59,7 miljardia euroa (55,5) eli 8 prosenttia suurempi kuin vuoden 2019 lopussa. EKP:n asettama vähittäisvastuiden riskipainoalaraja poistui ja korvautui suoraan vähittäisvastuisiin sovellettavalla riskipainokertoimella. Vähittäis- ja yritysvastuiden keskimääräiset riskipainot nousivat uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönottoon liittyen EKP:n asettamien riskipainokertoimien seurauksena sekä uuden vähittäisvastuisiin sovellettavan riskipainokertoimen myötä. Myös luottokannan kasvu nosti kokonaisriskin määrää.

Kokonaisriski 31.12.2020 yhteensä 59,7 mrd.€ (muutos vuoden alusta 7,7 %)

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset käsitellään riskipainotettuina erinä EKP:n luvan mukaisesti. Oman pääoman ehtosiin sijoituksiin sisältyy ryhmän sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia riskipainotettuina erinä 6,8 miljardia euroa (6,4). Vakuutusyhtiösijoitusten riskipainotetut erät nousivat uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönottoon liittyen EKP:n asettamien riskipainokertoimien seurauksena.

Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain. Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2020 edelleen olla asettamatta pankeille syklistä vähentävää lisäpääomavaatimusta. Huhtikuussa Finanssivalvonta päätti laskea OP Ryhmän O-SII-lisäpääomavaatimuksen 1 prosenttiin ja järjestelmäriskipuskurin 0 prosenttiin liittyen koronakriisiin. Puskurivaatimusten alennus tuli voimaan toisesta vuosineljänneksestä alkaen. Asuntolainoille asetettu 15 prosentin riskipainoalaraja oli voimassa vuoden 2020 loppuun asti. Asuntoluottojen riskipainojen nousua Finanssivalvonnan asettamalla riskipainoalarajalla ei ollut vaikutusta vakavaraisuuteen.

Tulevassa EU-tason sääntelyssä on mukana velkaantumisasetta kuvaava vaatimus eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio). OP Ryhmän pankkitoiminnan vähimmäisomavaraisuusaste on nykytulkintojen mukaan arviolta 7,8 prosenttia (8,3) tilikauden lopun luvuilla laskettuna. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on 3 prosenttia.

OP Ryhmän näkemyksen mukaan merkittävimmät luottolaitosvakavaraisuuteen vaikuttavat avoimet sääntely- ja valvontaympäristön muutokset ovat EKP:n suorittamasta OP:n sisäisten mallien läpikäynnistä (TRIM, Targeted Review of Internal Models) mahdollisesti aiheutuvat valvojan asettamat veloitteet sekä EU:n vakavaraisuusasetuksen päivityksestä (CRR2) aiheutuvat muutokset. EKP:n sisäisten mallien yritysastuiden läpikäynnin (TRIM) päätöksen arvioidaan heikentävän CET1-vakavaraisuutta noin 0,8 prosenttiyksikköä vuoden 2021 alkupuoliskolla. CRR2-muutosten arvioidaan heikentävän CET1-vakavaraisuutta noin 0,5 prosenttiyksikköä vuoden 2021 toisen neljänneksen aikana.

OP Ryhmä on aloittanut keskustelut EKP:n kanssa sisäisten mallien (IRBA, Internal Ratings-Based Approach) soveltamisen laajuuden uudelleenarvioinnista. Tämänhetkisen arvion mukaan IRBA-laajuuden muutos heikentäisi CET1-vakavaraisuutta noin 0,8 prosenttiyksikköä vuoden 2021 aikana. Lopullinen vaikutus ja sen aikataulu tarkentuvat valvojan kanssa käytävien keskustelujen ja IRBA-laajuuden muutokseen liittyvän lupaprosessin myötä.

OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportti vuodelta 2020 julkaistaan viikolla 10.

Vakuutus

Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusasema on vahva. Omia varoja vahvisti hyvä vakuutustekninen tulos. Lisäksi lakisääteisen työeläkevastuun siirto kasvatti vahinkovakuutuksen omia varoja 51 miljoonaa euroa.

Pääomavaadetta kasvatti korkojen laskun tuoma vakuutusriskien kasvu sekä markkinariskien kasvu.

	Vahinkovakuutus		Henkivakuutus	
	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019
Omat varat, milj. €*	1 205	1 008	1 436	1 423
Pääomavaade, milj. €*	762	699	746	687
Solvenssisuhde, %*	158	144	193	207
Solvenssisuhde, % (ilman siirtymäsäännöstä)	158	144	161	170

*siirtymäsäännökset huomioiden

EKP:n valvonta

OP Ryhmä on Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa.

OP Ryhmä sai 25.4.2019 EKP:n päätöksen kiinteistövakuudellisten vähittäisvastuiden riskipainojen korotuksista osana sisäisten mallien läpikäyntiä (TRIM). Korotukset ovat voimassa toistaiseksi, kunnes päätöksessä esitetyt laadulliset vaatimukset on täytetty.

OP Ryhmä sai 19.2.2020 EKP:n päätöksen maksukyvyttömyyden määritelmän muutoksesta, jossa yritys- ja vähittäisvastuille asetettiin riskipainokertoimet. Riskipainokertoimet ovat voimassa, kunnes päätöksessä esitetyt laadulliset vaatimukset on täytetty.

OP Ryhmä sai 11.12.2020 EKP:n päätöksen vähittäisvastuiden riskipainojen korotuksista. Päätös korvasi aikaisemman 2.2.2017 annetun päätöksen.

EKP on asettanut OP Ryhmälle valvojan arviointiin (SREP) perustuvan pääomavaatimuksen. EKP:n asettama lisäpääomavaatimus (P2R) on 2,25 prosenttia (2,0) 1.1.2020 alkaen.

Kriisinratkaisusta annetun lain mukaiset velat

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisua koskevan sääntelyn mukaan kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus puuttua pankin liikkeeseen laskemien sijoitustuotteiden ehtoihin sijoittajan asemaan vaikuttavalla tavalla. OP Ryhmän kriisinratkaisuviranomainen on Brysselissä toimiva EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). OP Ryhmän omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen (MREL) vaatimukseksi on asetettu 12 prosenttia velkojen ja omien varojen yhteismäärästä eli noin 27 prosenttia vuoden 2018 lopun kokonaisriskin määrästä. OP Ryhmä päivittää MREL-vaatimuksen kattamisen linjausta seuraavan valvojan MREL-päätöksen yhteydessä. MREL-suhdeluku oli arviolta 40 prosenttia vuoden 2020 lopussa (43). SRB on vahvistanut OP Ryhmän kriisinratkaisustrategian, jossa kriisinratkaisutoimet kohdistettaisiin Single Point of Entryä toimivaan OP Yrityspankkiin.

Riskienhallinnan keskeiset periaatteet

Riskienhallintaan liittyvien tehtävien kannalta tärkein päätöksentekoeelin OP Ryhmässä on OP Osuuskunnan hallitus. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvistaa hallituksen päätökset, jotka koskevat OP Ryhmän riskinottohalua. Hallituksen riskivaliokunta avustaa hallitusta riskinottoon ja riskienhallintaan liittyvien tehtävien hoitamisessa. Johtokunta on pääjohtajan päätöksellä perustanut riskienhallintatoimikunnan, ohjaus- ja compliance-toimikunnan ja pankkitoiminnan tasehallintatoimikunnan, jotka hyväksyvät riskinoton periaatteita ja riskienhallinnan periaatteita tarkentavia riskienhallintaan liittyviä ohjeita ja menettelytapakuvauksia.

Toimiva johto valmistelelee liiketoiminnan strategiset valinnat, jotka riskinoton suhteen perustuvat OP Osuuskunnan hallintoneuvoston vahvistamiin OP Ryhmän riskinoton periaatteisiin. Riskinoton periaatteissa linjataan ja perustellaan, mitä riskejä ja missä määrin liiketoiminta on valmis ottamaan. Toimiva johto päättää työnjaosta riskinoton suhteen: mitä riskejä eri ansaintalogiikkakokonaisuudet (tuote- ja palvelukokonaisuudet) voivat ottaa sekä mahdolliset tarkennukset siitä, mitä riskejä ansaintalogiikkakokonaisuuksien sisällä juridiset yhtiöt ja eri toiminnot voivat ottaa asiakkaita palvellessaan.

Hallintorakenne luo pohjan sille, että keskeiset toimintaa ohjaavat periaatteet ja niitä tarkentavat politiikat ja toimintaohjeet on valmisteltu ja päätetty asianmukaisesti ja että kutakin toimintaa arvioidaan ja valvotaan sen laatuun, laajuuteen ja monimutkaisuuteen nähden asianmukaisella tavalla liiketoiminnan oman seurannan lisäksi liiketoiminnasta riippumattomien tahojen toimesta.

OP Ryhmän palkitsemisjärjestelmät ovat ryhmän perustehtävän, arvojen ja tavoitteiden mukaisia. Compliance ja riskienhallinta ovat mukana palkitsemisen periaatteiden, palkitsemispolitiikan ja palkitsemisjärjestelmien valmistelussa sekä palkitsemisen prosessien valvontamenettelyiden määrittelyssä. Keskinäisen vastuun edellyttämän ohjausjärjestelmän periaatteet määrittelevät ja linjaavat keskusyhteisön ja sen jäsenosuuspankkien keskinäisen vastuun edellyttämän pankkikohtaisen ohjausjärjestelmän. Lisäksi reunaehtoja toimintatavoille asettavat periaatteet sisäisestä valvonnasta, luotettavasta hallinnosta, hyvistä liiketavoista ja yritysturvallisuudesta.

Riskiasema

OP Ryhmä toteuttaa strategiaansa toimimalla vastuullisesti, ottamalla maltillisesti riskiä ja ylläpitämällä vahvaa vakavaraisuutta ja riittävää likviditeettiä. OP Ryhmä lähti vuoteen 2020 vahvalla riskinkantokyvyllä vakavaraisuuden ja likviditeetin ollessa tavoitteisiin nähden riittävät.

Vuoden 2020 alussa voimakkaasti levinnyt koronaviruspandemia vaikutti maailmanlaajuisesti yhteiskuntien toimintaan, mikä heijastui edelleen talouskehitykseen ja finanssisektorin toimintaedellytyksiin myös Suomessa. OP Ryhmän liiketoiminta kattaa laajasti finanssisektorin eri osa-alueet, joten

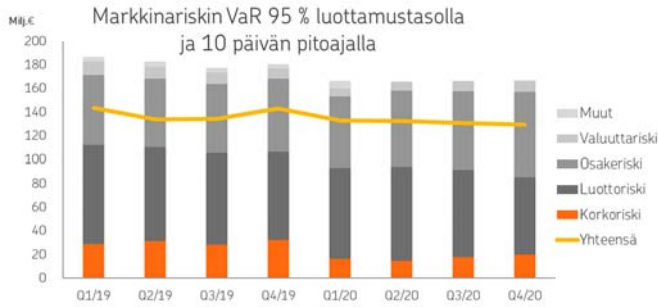
koronaviruspandemian suorat ja epäsuorat vaikutukset OP Ryhmän liiketoimintaan voivat olla moninaiset ja voivat realisoituessaan heikentää pääomitusasemaa ja häiritä päivittäisten toimintojen jatkuvuutta.

Koronaviruspandemia vaikuttaa OP Ryhmään kolmea kautta. Asiakkaiden taloudellinen asema vaikuttaa OP Ryhmässä oleviin tilivaroihin sekä luottoriski- ja vakuutusriskiasemaan. Kriisin myötä talletusvarojen määrä on noussut. Koronapandemia on heikentänyt asiakkaiden velanhoitokykyä. Luottokannan laatu on kuitenkin pysynyt hyvänä. Saamisten arvonalentumiset kasvoivat mutta säilyivät varsin matalalla tasolla suhteessa luotto- ja takauskantaan. Henkilökunnan terveystilanne ja tarve suojautua pandemialta voisivat ääritilanteissa vaarantaa operatiivisten liiketoimintaprosessien jatkuvuuden. OP Ryhmän operatiivisen toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tehdyt toimenpiteet ovat turvanneet häiriöttömän toiminnan. Kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla toimivien sijoittajien näkemys markkinoista ja OP Ryhmästä voi vaikuttaa markkinaehtoisen rahoituksen saatavuuteen. Likviditeetti on kyetty säilyttämään vahvana, ja pitkäaikaisen varainhankinnan transaktiot on toteutettu markkinoilla onnistuneesti. Kaiken kaikkiaan ryhmän likviditeetti ja pääomat riittävät turvaamaan toiminnan jatkuvuuden.

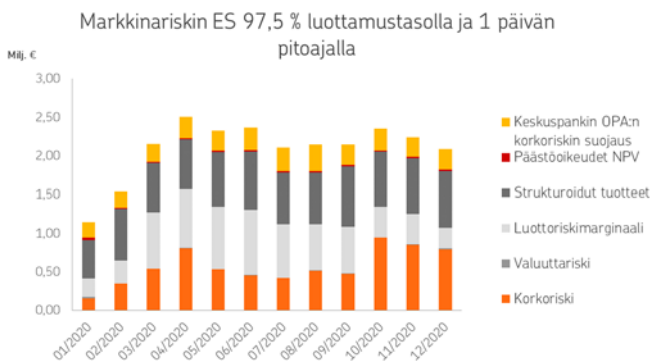
OP Ryhmän rahoitusasema ja maksuvalmius on hyvä. Koronakriisi on heijastunut yleisesti myös pankkien tukkuvarainhankinnan hintaan ja saatavuuteen. Maaliskuussa tukkuvarainhankintamarkkina häiriintyi koronakriisin takia, ja etenkin lyhyessä tukkuvarainhankinnassa rekisteröitiin ajanjakso, jolloin hinnat nousivat voimakkaasti ja erääntyviä sopimuksia ei pystynyt uusimaan. Vakuudettoman pitkän tukkuvarainhankinnan puolella riskipreemioiden nousu oli myös merkittävän jyrkkää. Toisella vuosineljänneksellä tukkuvarainhankintamarkkina alkoi elpyä selvästi, ja vuoden loppuun mennessä riskipreemiot olivat laskeneet keskuspankkien vahvojen tukitoimien ansiosta jo kriisiä edeltäneelle tasolle.

Vuoden 2020 aikana OP Ryhmä laski liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 8,9 miljardin euron edestä (4,7). Talletusten osuus luottokannasta säilyi vakaana tilikauden ajan.

OP Ryhmän pitkäaikaisten sijoitusten markkinariskitaso pysyi edelleen maltillisena. Omaisuuslajijakaumaan ei tehty merkittäviä muutoksia tilikaudella. OP Ryhmän markkinariskisiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopulla 130 miljoonaa euroa (143). VaR-tunnusluku sisältää vakuutusyhteisöjen kokonaistaseet, likviditeettireservin ja pankkitoiminnan pitkäaikaiset joukkovelkakirjalainasijoitukset. Vakuutusyhtiöiden kokonaistaseet sisältävät sijoitukset, vakuutusvelan ja vakuutusvelan korkoriskiä suojaavat johdannaiset. Vuoden 2020 luvut eivät enää sisällä Markets-toiminnan riskiä eikä sisäisen pankin korkoriskipositiota.

OP Yrityspankin Markets-toiminnan ja OP-Asuntoluottopankilta OP Yrityspankille siirretyn korkoriskin suojauksen markkinariski kasvoi vuoden alkupuolella markkinatilanteen muuttuessa ja pysyi sen jälkeen vakaana. Markkinariskejä mitataan Expected Shortfall (ES) -mittareilla 97,5 % luottamustasolla ja 1 päivän pitoajalla.

Operatiivisten riskien taso säilyi tavoitteen mukaisesti maltillisella tasolla. Toteutuneista operatiivisista riskeistä aiheutui vuoden 2020 aikana 7,8 miljoonan euron (14,8) bruttotappiot. Operatiivisten riskien näkökulmasta koronapandemian vaikutukset OP Ryhmään olivat tilikaudella lieviä ja kohdistuivat pääasiassa osuuspankkeihin.

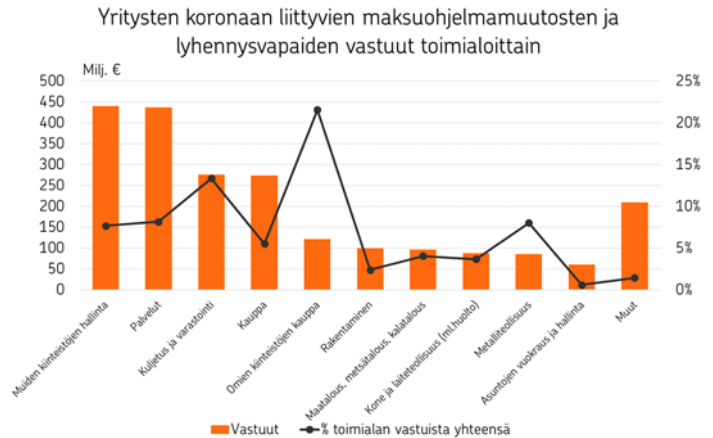
Vähittäispankki ja Yrityspankki

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariski.

Koronapandemia ei ole olennaisesti heikentänyt pankkitoiminnan luottoriskiasemaa, mutta riski negatiiviselle kehitykselle on edelleen olemassa.

OP Ryhmän myöntämät pääosin koronakriisistä johtuvat luottojen lyhennysvapaat ja maksuohjelmamuutokset kohdistuivat joulukuun lopussa noin 8,2 miljardin euron asiakasvastuisiin, joista 73,4 prosenttia kohdistui henkilöasiakkaiden vastuisiin. Henkilöasiakkaille myönnettyistä lyhennysvapaista 70,4 prosenttia kohdistui OP Ryhmän henkilöasiakkaiden 16-portaisessa luottoluokittelujärjestelmässä kuuteen parhaimpaan luottoluokkaan ja 6,4 prosenttia kohdistui kolmeen heikoimpaan luottoluokkaan. Yritysassiakkaiden vastuista, joihin myönnettiin maksuohjelman muutos tai lyhennysvapaa, 26,7 prosenttia kohdistui OP Ryhmän yritysasiakkaiden 20-portaisessa luottoluokittelujärjestelmässä seitsemään

parhaimpaan luottoluokkaan ja 5,4 prosenttia kohdistui kolmeen heikoimpaan luottoluokkaan.

Taulukossa esitetään pääosin koronakriisistä johtuneiden yritysten maksuohjelmamuutosten ja lyhennysvapaiden kohdistuminen toimialoittain joulukuun lopun vastuisiin.

Yritysvastuiden lyhennysvapaista ja maksuohjelman muutoksista 20,1 prosenttia kohdistui kiinteistöjen hallinta - toimialaan, 19,9 prosenttia palveluiden toimialaan (mm. hotellit, ravintolat ja matkailuala), sekä 12,6 prosenttia kuljetus ja varastointi -toimialaan.

Taulukossa esitetään pääosin koronakriisistä johtuneet odotettavissa olevien luottotappioiden muutokset toimialoittain maalijoulukuussa.

Maalis-joulukuun merkittävimmät odotettavissa olevat luottotappiot kirjattiin palveluiden, maa-, metsä- ja kalatalouden sekä metalliteollisuus toimialojen yritysten vastuista.

Odotettavissa olevien luottotappioiden jakautuminen toimialoittain esitetään OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportissa vuodelta 2020.

Lainanhoitojoustot ja järjestämättömät saamiset

	Terveet lainanhoitojoustot (brutto)		Järjestämättömät saamiset (brutto)		Ongelmasaamiset (brutto)		Tappiota koskeva vähennyserä		Ongelmasaamiset (netto)	
	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019
Yli 90 pv erääntyneet saamiset, mrd. €			0,63	0,64	0,63	0,64	0,24	0,25	0,39	0,39
Todennäköisesti maksamatta jäävät saamiset, mrd. €			0,78	0,51	0,78	0,51	0,18	0,15	0,60	0,36
Lainanhoitojoustosaamiset, mrd. €	3,28	2,03	1,10	0,34	4,38	2,38	0,15	0,05	4,24	2,33
Yhteensä, mrd. €	3,28	2,03	2,51	1,48	5,79	3,52	0,57	0,45	5,22	3,07

OP Ryhmä otti maaliskuussa 2020 käyttöön uuden maksukyvyttömyyden määritelmän, joka kasvatti maksukyvyttömiä sopimusten määrää. Asiakkaat hakivat koronakriisin aikana aktiivisesti luottoihin lyhennysvapaita ja maksuohjelmamuutoksia, ja vuonna 2020 lainanhoitojoustosaamisten määrä kasvoi.

Tunnuslukuja	OP Ryhmä		Vähittäispankki		Yrityspankki	
	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2019
Ongelmasaamiset luotto- ja takauskannasta, %	5,4	3,2	6,7	4,1	2,0	0,9
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	2,0	1,1	2,4	1,3	1,1	0,5
Terveet lainanhoitojoustosaamiset luotto- ja takauskannasta, %	3,4	2,1	4,3	2,8	0,9	0,4
Terveet lainanhoitojoustosaamiset ongelmasaamisista, %	62,3	66,2	64,2	68,3	45,9	42,1
Tappiota koskeva vähennyserä (saamiset asiakkailta) ongelmasaamisista, %	15,1	15,7	9,4	8,6	85,5	59,3

Terveistä lainanhoitojoustosaamisista on vähennetty niihin kohdistuvat odotettavissa olevat luottotappiot. Vertailuluvut on oikaistu.

Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskien vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia OP Ryhmän omista varoista.

Vähittäispankin rahoitustaseen korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli joulukuun lopussa -57 miljoonaa euroa (-40). Korkotuloriski lasketaan yhden vuoden aikaperiodille jakamalla kolmen seuraavan vuoden korkotuloriskin summa kolmella.

OP Ryhmässä hallinnoitavien talletussuojan piiriin kuuluvien talletusten yhteismäärä joulukuun lopussa oli 41,2 miljardia euroa (38,0). Talletussuojarahastosta korvataan enintään 100 000 euroa yhtä OP Ryhmän asiakasta kohden.

Vakuutus

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, eläkemutoisen vakuutusvelan edunsaajien eliniän odotteen ennakoitua nopeampi kasvu, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Eliniän odotteen kasvu yhdellä vuodella kasvattaisi eläkemutoista vakuutusvelkaa 48 miljoonaa euroa (48). Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 29 miljoonaa euroa (26).

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia tilikaudella. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Vakuutusvelan arvostamisessa käytettävän korkotason muutosten aiheuttamaa tulovaihtelua vaimennetaan johdannaissojimuksilla.

Sijoitusten markkinariskitaso pysyi edelleen maltillisena. Osakeriski nousi tarkastelukaudella. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopulla 64 miljoonaa euroa (54). Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisilla.

Henkivakuutus

Henkivakuutuksen keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso, vakuutettujen eliniän odotteen ennakoitua nopeampi kasvu sekä asiakaskäyttötymisen muutoksista syntyvät raukeamis- ja takaisinostoriskit.

Eliniän odotteen kasvu yhdellä vuodella kasvattaisi vakuutusvelkaa 27 miljoonaa euroa (26). Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 31 miljoonaa euroa (31).

Suomi-yhtiöstä siirtyneiden eriytettyjen vakuutuskantojen sijoitusriskejä ja asiakaskäyttötymisen muutokseen liittyviä riskejä on puskuroitu. Puskuri riittää kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kantojen riskit. Puskurit olivat yhteensä 281 miljoonaa euroa (327) tilikauden lopussa.

Sijoitusten markkinariskitaso pysyi edelleen maltillisena. Omaisuuslajijakaumaan ei tehty merkittäviä muutoksia tilikaudella. Osakeriski nousi tarkastelukaudella. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopulla 61 miljoonaa euroa (58). Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisilla.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettirisikit. Merkittävin markkinariskitekijä on luottoriskimarginaalien muutosten vaikutus likviditeettireserviin sisältyvien saamistodistusten arvoon.

Likviditeettireservin saamistodistusten markkinariski (VaR 95 %) pysyi vakaana tilikaudella. Omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi riittää kattamaan lyhyen aikavälin rahoitustarpeen tiedossa olevien ja ennakoitujen maksuvirtojen sekä likviditeettistressikenaarion osalta.

OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyyttä seurataan muun muassa maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Sääntelyn mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 100 prosenttia. OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli 197 prosenttia (141) tilikauden lopussa.

OP Ryhmän pitkäaikaisen rahoituksen riittävyyttä seurataan muun muassa rakenteellista rahoitusriskiä mittaavalla NSFR-suhdeluvulla. Sääntelyssä NSFR-suhdeluvulle ei ole vielä asetettu vähimmäisvaatimusta. OP Ryhmän NSFR-suhdeluku oli 123 prosenttia (112) tilikauden lopussa.

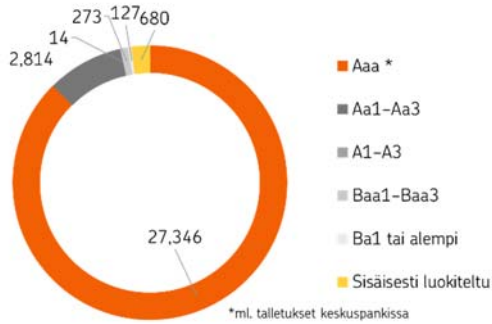
Likviditeettireservi

Mrd. €	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	21,6	11,9	81,1
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	8,7	11,1	-21,9
Vakuuskelpoiset yritysluotot	-	0,0	-
Yhteensä	30,2	23,0	31,2
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	1,0	2,0	-48,7
Likviditeettireservi markkina-arvoin	31,3	25,0	24,9
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-0,5	-0,8	-41,2
Likviditeettireservi vakuusarvoin	30,8	24,2	27,3

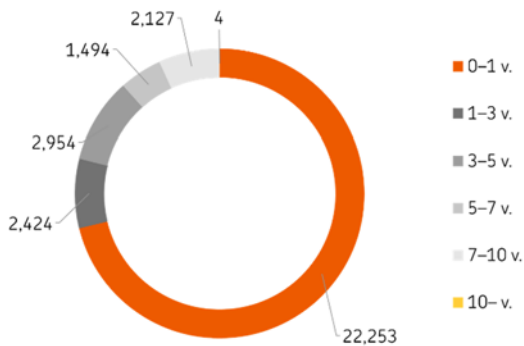
Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia ja arvopaperistettuja saamisia.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 31.12.2020, milj.€

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.12.2020, milj.€

Luottoluokitukset

31.12.2020

Luokituslaitos	Lyhyt varainhankinta	Näkymä	Pitkä varainhankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	-	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

OP Yrityspankki Oyj:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Global Ratings Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service (Nordics) AB:stä. OP Yrityspankin luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

Standard & Poor's muutti 19.5.2020 OP Yrityspankki Oyj:n pitkäaikaisen luottoluokituksen näkymän vakaasta negatiiviseksi Suomen pankkijärjestelmän tilaa kuvaavan BICRA-luokan (Banking Industry Country Risk Assessment) trendin muututtua vakaasta negatiiviseksi.

Muut OP Yrityspankki Oyj:n luottoluokitukset eivät muuttuneet vuonna 2020.

Standard & Poor's palautti OP Yrityspankki Oyj:n pitkäaikaisen luottoluokituksen näkymän negatiivisesta vakaaksi 22.1.2021 Suomen pankkijärjestelmän tilaa kuvaavan BICRA-luokan trendin palaututtua negatiivisesta vakaaksi.

Segmenttien tulos

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Vähittäispankki (Pankkitoiminnan henkilö- ja pk-yritysi asiakkaat), Yrityspankki (Pankkitoiminnan yritys- ja instituutioasiakkaat) ja Vakuutus (Vakuutusasiakkaat). Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä Muu toiminta. Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Vähittäispankki

- Tulos ennen veroja oli 115 miljoonaa euroa (235). Saamisten arvonalentumiset, 172 miljoonaa euroa, olivat 136 miljoonaa euroa vertailuvuotta suuremmat. Arvonalentumiset kasvoivat pääosin uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönoton myötä sekä koronapandemian vaikutuksesta luottokannan laatuun.
- Tuotot laskivat 0,2 prosenttia 1 653 miljoonaan euroon. Korkokate kasvoi 3 miljoonaa euroa 925 miljoonaan euroon ja nettopalkkiotuotot laskivat 10 miljoonaa euroa 698 miljoonaan euroon.
- Kulut laskivat 1,7 prosenttia 1 152 miljoonaan euroon. Henkilöstökulut laskivat 3,1 prosenttia. Poistot ja arvonalentumiset kasvoivat 8,5 prosenttia pääosin korttijärjestelmäudistuksen vaikutuksesta.
- Luottokanta kasvoi vuodessa 1,9 prosenttia ja talletuskanta 8,7 prosenttia.
- Järjestämättömät saamiset olivat 2,4 prosenttia (1,3) luotto- ja takauskannasta.
- Merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat IT-järjestelmäympäristön tehostamiseen, korttijärjestelmäudistuksen loppuun saattamiseen sekä asiakaskokemuksen ja -prosessien parantamiseen.

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Korkokate	925	922	0,3
Nettopalkkiotuotot	698	708	-1,5
Sijoitustoiminnan nettotuotot	2	-17	-
Muut tuotot	29	43	-32,9
Tuotot yhteensä	1 653	1 657	-0,2
Henkilöstökulut	412	426	-3,1
Poistot ja arvonalentumiset	60	55	8,5
Liiketoiminnan muut kulut	680	692	-1,6
Kulut yhteensä	1 152	1 172	-1,7
Saamisten arvonalentumiset	-172	-36	-
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-214	-214	-
Tulos ennen veroja	115	235	-51,2
Kulu-tuotto-suhde, %	69,7	70,7	-1,0*
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	2,4	1,3	1,1*
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,24	0,05	0,19*
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,11	0,24	-0,13*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	0,30	0,45	-0,15*
Milj. €	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
Nostetut asuntoluotot	7 429	7 799	-4,7
Nostetut yritysluotot	2 411	2 729	-11,7
Välitetyt asunto- ja kiinteistökaupat, kpl	11 998	12 139	-1,2
Mrd. €	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
Luottokanta			
Asuntoluotot	40,0	39,6	1,2
Yritysluotot	8,1	8,1	-0,3
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	21,3	20,4	4,0
Luottokanta yhteensä	69,4	68,1	1,9
Takauskanta	0,9	0,8	17,2
Talletukset			
Käyttö- ja maksuliiketalletukset	39,3	35,4	11,0
Sijoitustalletukset	19,8	19,0	4,2
Talletukset yhteensä	59,1	54,4	8,7

*Suhdeluvun muutos

OP Ryhmän Vähittäispankki-segmentti muodostuu henkilö- ja pk-yritysassiakkaiden pankkitoiminnasta ja varallisuudenhoidosta osuuspankeissa sekä keskusyhteisökonserneissa.

Luottokanta kasvoi vuodessa 1,9 prosenttia 69,4 miljardiin euroon. Uusia asuntoluottoja nostettiin 4,7 prosenttia vertailuvuotta vähemmän. Asuntoluottokanta kasvoi vuodessa 1,2 prosenttia 40,0 miljardiin euroon. Yritysluottokanta pysyi lähes vuoden takaisella 8,1 miljardin euron tasolla.

Luottokannan kasvuun vaikuttivat uusien lainojen kysynnän lisäksi myönnetty lyhennysvapaat. Maaliskuun lopulla luottojen lyhennysvapaahakemusten määrä hetkellisesti kymmenkertaistui. Kotitalouksille ja pk-yrityksille tarjottiin mahdollisuutta lyhennysvapaisiin ilman erillistä maksua, mikäli koronapandemia oli vaikuttanut asiakkaiden luotonhoitokykyyn. Kesästä alkaen lyhennysvapaahakemusten määrä palautui samalle tasolle kuin ennen pandemiaa.

Asiakkaiden kiinnostus asuntoluottojen ja asuntoyhteisöluottojen suojaamiseen jatkui. Henkilöasiakkaiden asuntoluotoista oli tilikauden lopussa korkosuojattu 27,1 prosenttia (24,5).

Talletuskanta kasvoi vuodessa 8,7 prosenttia 59,1 miljardiin euroon. Kasvu muodostui erityisesti käyttö- ja maksuliiketeleistä mutta myös sijoitustalletuksista. Kotitalouksien talletukset kasvoivat voimakkaimmin.

Koronaviruspandemian aiheuttama talouskriisi näkyi myös asuntokauppojen määrän vähenemisenä huhti–toukokuussa. Notkahdus jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, ja kesäkuusta alkaen kauppojen määrät olivat jo viime vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden kasvussa, kun patoutunut kysyntä purkautui ja asuntomarkkina elpyi. OP Kodin välittämien asunto- ja kiinteistökauppojen määrä laski 1,2 prosenttia.

Kotitaloudet vähensivät kulutustaan maalisi–toukokuussa, mikä laski sekä käteisen käyttöä että korttimaksamista. Kevään poikkeustilan rajoitusten purkautuessa sekä korttimaksamisen ostovolyymit että käteisen käyttö elpyivät kevään pohjalukemista. Käteisyolyymit jäivät kuitenkin pandemiaa edeltävää aikaa alhaisemmalle tasolle, ja pitkään jatkunut käteisen käytön vähenemisen trendi kiihtyi.

Poikkeuksellinen koronapandemiatilanne sai asiakkaat ottamaan digiloikan pankkiasioinnissaan. Vuonna 2020 sijoitusrahastojen sähköinen myynti kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Myös lähes kaikki asuntolainahakemukset tulivat digitaalisista kanavista ja asuntolainaneuvottelut käytiin pääosin etänä. OP Kodin välittämien asuntojen tarjoukset tehtiin sähköisesti. Digitaalisen asuntokaupan alustalla (DIAS) tehtiin kauppoja aiempaa enemmän. OP on ollut alusta asti mukana kehittämässä alustaa. Tilikaudella OP myi osan omistuksestaan DIAS Oy:stä, mutta tavoitteena on edelleen tukea alustan kehitystä sekä toteuttaa vuoden 2021 aikana

lähes 50 prosenttia soveltuvista asuntokaupoista alustan kautta.

OP myi myös omistuksensa Automatia Pankkiautomaatit Oy:ssä käteisen rahan käsittelyyn keskittyneelle Loomis AB:lle. OP ja Loomis tekivät pitkäaikaiset palvelusopimukset, ja OP on jatkossakin Automatian merkittävä asiakas. Kaupalla ei ole vaikutusta Automatian palveluihin, kuten Otto-käteisautomaattiverkoston toimintaan.

Tilikaudella merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat IT-järjestelmäympäristön tehostamiseen, korttijärjestelmäuudistuksen loppuun saattamiseen sekä asiakaskokemuksen ja -prosessien parantamiseen. Muun muassa OP:n digitaalinen asuntolainapalvelu laajeni kaikkien saataville, eli myös muiden pankkien asiakkaat voivat saada automaattisen lainapäätöksen OP:sta. Tilikauden aikana lanseerattiin myös asiakkaan oman talouden hallintaa tukevia palveluja sekä OP Monipankkipalvelu. Loppuvuonna julkaistiin OP Sijoituskumppani, täysin digitaalinen palvelu, joka auttaa asiakasta toteuttamaan sijoitustavoitteensa vastuullisen sijoittamisen rahastojen avulla.

Tilikauden tulos

Vähittäispankin tulos ennen veroja oli 115 miljoonaa euroa (235). Korkokate kasvoi 3 miljoonaa euroa 925 miljoonaan euroon luottokannan kasvettua. Nettopalkkiotuotot laskivat pääosin koronapandemian vaikutuksesta 1,5 prosenttia 698 miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 2 miljoonaa euroa (-17). Tuotot pysyivät vertailuvuoden tasolla noin 1 653 miljoonassa eurossa.

Kulut laskivat 1,7 prosenttia 1 152 miljoonaan euroon. Henkilöstökulut laskivat 3,1 prosenttia. Poistot ja arvonalentumiset kasvoivat 8,5 prosenttia 60 miljoonaan euroon pääosin korttijärjestelmäuudistuksen vaikutuksesta.

Saamisten arvonalentumiset kasvoivat 172 miljoonaan euroon (36). Asiakkaat hakivat aktiivisesti luottoihin lyhennysvapaita ja maksuaikojen muutoksia keväällä koronakriisin takia, mikä yhdessä odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytettävien makroekonomisten parametrien koronakriisistä johtuvien muutosten kanssa kasvatti odotettavissa olevia luottotappioita. Lisäksi odotettavissa olevien luottotappioiden määrää kasvattivat sääntelymuutoksien myötä tehdyt laskentamallien päivitykset, joista merkittävin vaikutus oli uuden maksukyvyttömyyden määrittelyn käyttöönotolla. Lopullisia nettoluottotappioita kirjattiin 52 miljoonaa euroa (42). Järjestämättömät saamiset olivat 2,4 prosenttia (1,3) luotto- ja takaukskannasta.

Yrityspankki

- Tulos ennen veroja parani 349 miljoonaan euroon (311).
- Tuotot kasvoivat 7,9 prosenttia. Korkokate kasvoi 2,9 prosenttia ja nettopalkkiotuotot kasvoivat 22,0 prosenttia. Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 19,7 prosenttia.
- Kulut kasvoivat 286 miljoonaan euroon (277). Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 8,2 prosenttia ICT-kulujen ja vakausmaksun kasvettua.
- Luottokanta kasvoi vuodessa 1,2 prosenttia 24,0 miljardiin euroon ja talletuskanta kasvoi 17,2 prosenttia 13,1 miljardiin euroon. Yrityspankki-segmentin hallinnoitavat varat kasvoivat vuodessa 7,1 prosenttia.
- Saamisten arvonalentumisten määrä oli 53 miljoonaa euroa (51). Järjestämättömät saamiset olivat 1,1 prosenttia (0,5) luotto- ja takauskannasta.
- Merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat maksamisen, rahoituksen ja varainhoidon järjestelmien uudistamiseen.

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Korkokate	394	383	2,9
Nettopalkkiotuotot	153	125	22,0
Sijoitustoiminnan nettotuotot	143	119	19,7
Muut tuotot	17	27	-38,8
Tuotot yhteensä	707	655	7,9
Henkilöstökulut	71	76	-6,6
Poistot ja arvonalentumiset	18	20	-6,6
Liiketoiminnan muut kulut	197	182	8,2
Kulut yhteensä	286	277	3,1
Saamisten arvonalentumiset	-53	-51	5,1
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-18	-16	10,3
Tulos ennen veroja	349	311	12,5
Kulu-tuotto-suhde, %	40,4	42,3	1,9*
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	1,06	0,53	0,53*
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,20	0,19	0,01*
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,86	0,85	0,01*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	0,91	0,89	0,01*
Mrd. €	31.12.2020	31.12.2019	Muutos, %
Luottokanta			
Yritysluotot	14,4	14,5	-0,7
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	9,6	9,2	4,3
Luottokanta yhteensä	24,0	23,7	1,2
Takauskanta	2,6	3,1	-18,1
Talletukset	13,1	11,2	17,2
Hallinnoitavat varat (brutto)**			
Sijoitusrahastot	27,6	25,6	7,8
Instituutioasiakkaat	25,3	24,4	3,6
Private Banking	11,3	9,9	14,3
Hallinnoitavat varat (brutto) yhteensä	64,2	59,9	9,2
Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Nettomyynti			
Private Banking -asiakkaat	225	49	355,4
Instituutioasiakkaat	190	-49	-
Nettomyynti yhteensä	415	1	-

*Suhdeluvun muutos

**Vertailuvuoden luvut on oikaistu vastaamaan päivitettyä laskentaa.

OP Ryhmän Yrityspankki-segmentti muodostuu yritys- ja instituutioasiakkaiden pankkitoiminnasta sekä varallisuudenhoidosta. Segmentti sisältää OP Yrityspankki Oyj:n pankkitoiminnan, OP Varainhoito Oy:n, OP-Rahastoyhtiö Oy:n ja OP Kiinteistösijoitus Oy:n.

Luottokanta kasvoi vuodessa 1,2 prosenttia 24,0 miljardiin euroon. Talletuskanta kasvoi vuodessa 17,2 prosenttia 13,1 miljardiin euroon.

Yrityspankin merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat maksamisen, rahoituksen ja varainhoidon järjestelmien uudistamiseen.

Marraskuussa suomalaiset suuryritykset valitsivat OP Yrityspankin Suomen parhaaksi yrityspankiksi Prosperan Corporate Banking 2020 Finland -tutkimuksessa. Lisäksi OP valittiin marraskuussa jälleen vuoden pankiksi Suomessa kansainvälisen The Banker -julkaisun Bank of the Year -arviossa.

Tilikaudella OP Ryhmä liittyi perustajaosakkaana eurooppalaiseen maksamisen hankkeeseen, European Payments Initiativeen (EPI). EPI:n tavoitteena on luoda yhdenmukainen ja innovatiivinen eurooppalainen maksuratkaisu, josta on tarkoitus tehdä eurooppalaisten kuluttajien ja kauppioiden uusi perusmaksujärjestelmä. Vuonna 2020 OP toi markkinoille uuden OP Yritystalous -palvelun. OP Yritystalous on digitaalinen palvelu, joka auttaa yritysten kassanhallinnassa ja talouden kokonaisvaltaisessa seurannassa. OP laajensi reaaliaikaiset SEPA-pikasiirrot yritysten massamaksamiseen aineistomaksukanavassa ensimmäisenä pankkina Suomessa.

Varainhoidon nettomyynti parani vertailuvuodesta ja oli 421 miljoonaa euroa (1). Yrityspankki-segmentin hallinnoitavat varat kasvoivat vuodessa 7,1 prosenttia 64,2 miljardiin euroon. Hallinnoitavat varat sisälsivät noin 11 miljardia euroa OP Ryhmään kuuluvien yritysten varoja (11).

OP-Rahastojen osuudenomistajien määrä kasvoi tilikaudella bruttona noin 115 000:lla 965 000 osuudenomistajaan. OP-Rahastojen Morningstar-luokitus oli 3,15 (3,21).

Sijoittajien mielenkiinto vaihtoehtoihin rahastoihin on kasvanut. Suomen ensimmäinen kehittyvien markkinoiden vaikuttavuusrahasto OP Finfund Global Impact Fund I tavoittelee myönteisiä vaikutuksia muun muassa ilmastonmuutokseen, ruokaturvaan, sukupuolten tasa-arvoon sekä rahoituksen saatavuuteen. Vaikuttavuusrahaston toinen rahoituskierrös päättyi joulukuun alussa, ja se keräsi 58 miljoonaa euroa lisää pääomaa.

Koronaviruspandemian aiheuttama epävarmuus vaikutti Yrityspankkiin erityisesti luottokäynnän ja pääomamarkkinoiden kautta. Pääomamarkkinoiden luottoriskimarginaalit ja volatiliiteetti kasvoivat varsinkin ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Toisaalta kaupankäyntiaktiivisuus kasvoi. Hallinnoitavien varojen määrä kasvoi vuoden toisella puoliskolla. Koronaviruksen vaikutukset ja taloudellisen toimintaympäristön kehitys heijastuivat

palveluiden kysyntään, sijoitusmarkkinoihin ja saamisten arvonalentumisten määrän kehitykseen.

Tilikauden tulos

Yrityspankin tulos ennen veroja parani 349 miljoonaan euroon (311). Tuotot olivat 707 miljoonaa euroa (655) ja kulut 286 miljoonaa euroa (277). Kulu-tuotto-suhde vahvistui ja oli 40,4 prosenttia (42,3). Korkokate kasvoi 2,9 prosenttia 394 miljoonaan euroon luottokannan kasvun seurauksena. Myös luotonannon marginaalit nousivat.

Yrityspankin nettopalkkiotuotot olivat 153 miljoonaa euroa (125). Muiden nettopalkkiotuottojen kasvu johtuu pääosin OP Ryhmän sisäisten veloitusten muutoksesta.

Yrityspankki-segmentin nettopalkkiotuotot

Milj. €	1-12/ 2020	1-12/ 2019	Muutos, %
Rahastot	112	105	6,8
Omaisuuksien hoito	17	24	-30,7
Muut	24	-4	-
Yhteensä	153	125	22,0

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 19,7 prosenttia 143 miljoonaan euroon. CVA-arvostus heikensi tulosta 19 miljoonaa euroa (-12). Asiakaskaupankäynnin tuotot kasvoivat. Luottoriskimarginaalien kaventuminen kasvatti kaupankäyntivaraston arvostusta erityisesti vuoden ensimmäiseen neljännekseen verrattuna. Vertailuvuoden sijoitustoiminnan nettotuottoja laski 25 miljoonaa euroa johdannaisten arvostusmalleihin tehdyt muutokset.

Kulut kasvoivat 286 miljoonaan euroon (277). Henkilöstökulut laskivat 71 miljoonaan euroon (76). Lakisääteisen työeläkevastuun siirto laski eläkekuluja 11 miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 8,2 prosenttia 197 miljoonaan euroon. ICT-kulujen kasvu oli 6 miljoonaa euroa ja EU:n vakuusmaksun kasvu 2 miljoonaa euroa.

Saamisten arvonalentumiset olivat 53 miljoonaa euroa (51). Saamisten arvonalentumisia kasvattivat tilikaudella koronaviruspandemian vaikutukset luottokannan laatuun sekä sääntelymuutoksesta johtuva maksukyvyttömyyden uuden määritelmän käyttöönotto ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Arvonalentumisten kasvuun vaikuttivat lisäksi odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytettävien makroekonomisten parametrien koronakriisistä johtuvat muutokset ja luottojen siirtyminen eri arvonalentumisvaiheiden välillä. Lopullisia nettoluottotappioita kirjattiin tilikaudella 55 miljoonaa euroa (3). Lopullisten nettoluottotappioiden kasvuun vaikuttivat saamisten uudelleenjärjestelyt. Järjestämättömät saamiset olivat 1,1 prosenttia (0,5) luotto- ja takauskannasta.

Vakuutus

- Tulos ennen veroja oli 348 miljoonaa euroa (373). Lakisääteisen työeläkevastuun siirto paransi tulosta 85 miljoonaa euroa. Sijoitustuottojen lasku heikensi tulosta.
- Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot kasvoivat 1,9 prosenttia ja korvauskulut ilman diskonttokoron muutosta laskivat 3,7 prosenttia.
- Tuotot sijoitustoiminnasta olivat 84 miljoonaa euroa (331) väliaikainen poikkeusmenettely mukaan lukien. Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoon oli vahinkovakuutuksessa 25 miljoonaa euroa (96) ja henkivakuutuksessa 14 miljoonaa euroa (72).
- Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde parani 87,8 prosenttiin (92,7) ja operatiivinen riskisuhde 61,1 prosenttia (65,1). Operatiivinen toimintakulusuhde oli 26,6 prosenttia (27,7).
- Henkivakuutuksen sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt kasvoivat vuodenvaihteesta 4,2 prosenttia 11,3 miljardiin euroon.
- Kehityspanostukset kohdistuivat sähköisten palveluiden kehittämiseen ja perusjärjestelmä uudistukseen.

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot	1 506	1 479	1,9
Korvauskulut	951	1 077	-11,7
Henkivakuutuksen riskiliikkeen kate	26	29	-11,7
Vakuutuskate	582	431	34,9
Henkivakuutuksen nettopalkkiotuotot	106	135	-21,4
Vahinkovakuutuksen nettopalkkiotuotot	-36	-49	27,0
Terveys ja hyvinvointi, nettopalkkiotuotot	7	13	-41,3
Nettopalkkiotuotot	78	99	-21,1
Sijoitustoiminnan nettotuotot	88	435	-79,8
Muut nettotuotot	8	4	98,5
Tuotot yhteensä	755	969	-22,1
Henkilöstökulut	140	133	4,0
Lakisääteisen työeläkevastuun siirto	-85		
Poistot ja arvonalentumiset	60	71	-15,8
Liiketoiminnan muut kulut	269	269	-0,1
Kulut yhteensä	384	473	-18,9
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-19	-19	-0,4
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-4	-104	-96,9
Tulos ennen veroja	348	373	-6,5
Koko pääoman tuotto (ROA), %	1,16	1,29	-0,13*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	1,22	1,36	-0,14*
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde (wv), %	87,8	92,7	
Operatiivinen riskisuhde (wv), %	61,1	65,1	
Operatiivinen toimintakulusuhde (wv), %	26,6	27,7	
Operatiivinen kulusuhde (hv), %	42,1	35,5	

w = vahinkovakuutus, hv = henkivakuutus

*Suhdeluvun muutos

OP Ryhmän Vakuutus-segmentti muodostuu vahinko- ja henkivakuutuksesta sekä terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnasta. Segmenttiin kuuluvat Pohjola Vakuutus Oy ja OP-Henkivakuutus Oy sekä Pohjola Sairaala Oy. A-Vakuutus Oy sulautui Pohjola Vakuutus osakeyhtiöön 31.3.2020.

Merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat sähköisten asiointi- ja ostopalvelujen kehittämiseen sekä vahinkovakuutuksen perusjärjestelmä uudistukseen.

Koronaviruspandemia lisäsi kevään ja kesän aikana vahinkoja matka- ja keskeytysvakuutuksissa. Useissa muissa

vakuutuslajeissa vahinkomäärä laski yleisen toimeliaisuuden vähennyttä. Loppuvuodesta vahinkomäärä palautui pandemiaa edeltävälle tasolle. Koronaviruspandemiasta aiheutuneet korvauskulut olivat yhteensä 37 miljoonaa euroa.

Pohjola Sairaala lahjoitti kevään ja kesän aikana henkilökuntansa panosta terveydenhuollon tehtäviin. Pohjola Sairaalan henkilöt ovat auttaneet muun muassa tartuntaketjujen jäljittämässä.

Sijoitusmarkkinat elpyivät maaliskuun romahduksen jälkeen. Sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt, 11,3 miljardia euroa,

olivat 4,2 prosenttia vertailuvuoden lopun tilannetta suuremmat. Sijoitussidonnaisten vakuutusten nettomyynti oli 193 miljoonaa euroa (-275). Henkivakuutuksen takaisinostot pysyivät maltillisella tasolla.

Tilikauden tulos

Tulos ennen veroja oli 348 miljoonaa euroa (373). Vakuutuskate parani 582 miljoonaan euroon (431). Vahinkovakuutuksen diskonttokorko laskettiin 1,0 prosentista 0,85 prosenttiin, mikä laski vakuutuskatetta 45 miljoonaa euroa (136). Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan diskonttokoron muutosta vastaava erä näkyi positiivisena arvonmuutoksena sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	857	826	3,8
Yritysassiakkaat	649	653	-0,6
Yhteensä	1 506	1 479	1,9

Korvauskulut, ilman diskonttokoron muutosta, laskivat 3,7 prosenttia 906 miljoonaan euroon. Tammi-joulukuussa kirjattiin 119 uutta omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa (87), joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 131 miljoonaa euroa (80). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Korvausmenoa kasvattivat erityisesti koronapandemiaan liittyvät matka- ja yritysten keskeytysvahinkojen korvaukset. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutokset paransivat tulosta 10 miljoonaa euroa, kun vertailuvuonna ne heikensivät tulosta 4 miljoonaa euroa.

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuutusteknistä katetta 39 miljoonaa euroa (24). Vahinkovakuutuksen operatiivinen riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 61,1 prosenttia (65,1).

Nettopalkkiot tuotot laskivat 21,1 prosenttia 78 miljoonaan euroon.

Lakisääteisen työeläkevastuun siirto laski eläkekuluja 85 miljoonaa euroa. Kulut ilman lakisääteisen työeläkevastuun siirron vaikutusta laskivat 1,0 prosentin 469 miljoonaan euroon. Vahinkovakuutuksen operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 26,6 prosenttia (27,7).

Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde parani 87,8 prosenttiin (92,7). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä diskonttokoron muutosta eivätkä työeläkevastuun siirtoa.

Sijoitustoiminta

Tuotot sijoitustoiminnasta

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta	47	217
Käypään arvoon tulospaikkateisesta	230	389
Jaksotettu hankintameno	-5	1
Henkivakuutusera*	-154	-161
Diskonttauksen purkautuminen (vv)	-21	-27
Osakkuusyhtiöt	-11	17
Sijoitustoiminnan nettotuotot	88	435
Väliaikainen poikkeusmenettely	-4	-104
Yhteensä	84	331

*Sisältää korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille, korkotäydennysten muutokset ja muut vakuutustekniset erät sekä sijoitussidonnaisten ja eriytettyjen taseiden sijoitusten käyvän arvon muutokset.

Tuotot sijoitustoiminnasta, väliaikainen poikkeusmenettely mukaan lukien, olivat 84 miljoonaa euroa (331). Sijoitusten myyntivoitot olivat vahinkovakuutuksessa 23 miljoonaa euroa (90) ja henkivakuutuksessa 26 miljoonaa euroa (96).

Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkotäydennyksillä ja korkojohdannaisilla. Henkivakuutuksen lyhytaikaisten korkotäydennysten nettomuutos paransi tulosta 2 miljoonaa euroa (-2). Vakuutusvelan kertyneet korkotäydennykset ilman eriytettyjä taseita olivat tilikauden lopussa 490 miljoonaa euroa (426). Korkotäydennyksistä 44 miljoonaa euroa (46) oli lyhytaikaisia.

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan tunnuslukuja

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019
Sijoitustaseen nettotuotto, milj. €*	25	96
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	4,8	8,4
Korkosijoitusten Running Yield, %	1,0	1,3
	31.12.2020	31.12.2019
Sijoituskanta, milj. €	4 102	3 952
Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus, %	92	92
A-luokiteltuja saamisia, vähintään, %	58	61
Modifioitu duraatio, %	3,5	4,0

*Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisesta vakuutusvelan arvonmuutosta.

Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan tunnuslukuja*

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019
Sijoitustaseen nettotuotto, milj. €**	14	72
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	5,0	9,4
Korkosijoitusten Running Yield, %	1,0	1,2
	31.12.2020	31.12.2019
Sijoituskanta, milj. €	3 602	3 619
Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus, %	90	88
A-luokiteltuja saamia vähintään, %	58	64
Modifioitu duraatio, %	3,2	2,9

*ilman eriytettyjä taseita

**Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos. Sijoitustase ei sisällä eriytettyjä taseita.

Muu toiminta

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Korkokate	-60	-59	-
Nettopalkkiotuotot	9	6	37,7
Sijoitustoiminnan nettotuotot	12	38	-67,5
Liiketoiminnan muut tuotot	744	593	25,4
Tuotot yhteensä	705	578	21,9
Henkilöstökulut	177	148	19,6
Poistot ja arvonalentumiset	138	132	4,8
Liiketoiminnan muut kulut	388	336	15,4
Kulut yhteensä	703	616	14,2
Saamisten arvonalentumiset	1	0	-
Tulos ennen veroja	3	-37	-

Muu toiminta -segmentti sisältää liiketoimintasegmenttejä tukevat toiminnot. Segmenttiin kuuluvat pääosa OP Osuuskunnasta, OP-Palvelut Oy ja OP Yrityspankki Oyj:n keskuspankkitoiminnot.

Tilikauden tulos

Muu toiminta -segmentin tulos ennen veroja oli 3 miljoonaa euroa (-37). Tulosta paransi Vallilan kiinteistön myynti ja laski kulujen kasvu. Tuotot kasvoivat 21,9 prosenttia 705 miljoonaan euroon.

Muu toiminta -segmentin korkokate oli -60 miljoonaa euroa (-59). Sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 12 miljoonaa euroa (38). Vertailuvuonna kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvarojen nettotuottoja paransi ennenaikaisesti takaisinmaksetun TLTRO II -rahoituksen (Targeted longer-term refinancing operations) suojauksen purusta syntynyt tulosvaikutus 16 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut tuotot kasvoivat 25,4 prosenttia 744 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muita tuottoja kasvatti Vallilan kiinteistön myynti ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Kaupasta kirjattiin myyntivoittoa 98 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluja 2 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin kuluihin. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Kiinteistö kirjattiin käyttöoikeusomaisuuseränä taseeseen. IFRS 16 -standardin mukainen käyttöoikeusomaisuuserän arvo oli 138 miljoonaa euroa ja vuokrasopimusvelka 225 miljoonaa euroa.

Muu toiminta -segmentin kulut kasvoivat vertailuvuodesta 14,2 prosenttia 703 miljoonaan euroon. Henkilöstökulut kasvoivat 19,6 prosenttia 177 miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä kasvoivat 4,8 prosenttia 138 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 15,4 prosenttia 388 miljoonaan euroon ICT-kulujen kasvettua 40 miljoonaa euroa.

OP Ryhmän senior- ja senior non-preferred -ehtoisen tukkuvarainhankinnan, TLTRO-varainhankinnan sekä katettujen joukkovelkakirjalainojen keskimarginaali oli

joulukuussa 19 korkopistettä (19). Katetut joukkovelkakirjalainat raportoidaan osana Vähittäispankki-segmenttiä.

OP Ryhmän rahoituksen saatavuus säilyi hyvänä. Tammi-joulukuussa laskettiin liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 8,9 miljardia euroa. Maaliskuussa tukkuvarainhankintamarkkina häiriintyi koronaviruksen takia, ja etenkin lyhyessä tukkuvarainhankinnassa rekisteröitiin ajanjakso, jolloin hinnat nousivat voimakkaasti ja erääntyviä sopimuksia ei pystynyt uusimaan. Vakuudettoman pitkän tukkuvarainhankinnan puolella riskipreemioiden nousu oli myös merkittävän jyrkkää. Toisella vuosineljänneksellä tukkuvarainhankintamarkkina alkoi elpyä selvästi, ja vuoden loppuun mennessä riskipreemiot olivat laskeneet keskuspankkien vahvojen tukitoimien ansiosta jo kriisiä edeltäneelle tasolle.

Tammikuussa laskettiin liikkeeseen 500 miljoonan euron senior non-preferred -joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on 7 vuotta, sekä 1 miljardin euron katettu joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on 8,25 vuotta. Touko- ja kesäkuussa laskettiin liikkeeseen kaksi senior-ehtoista 1 miljardin euron joukkovelkakirjalainaa, joiden maturiteetit ovat 5,25 ja 4 vuotta. Marraskuussa laskettiin liikkeeseen maturiteetiltaan 7 vuoden mittainen 1 miljardin euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina sekä 10 vuoden mittainen 1,25 miljardin euron katettu joukkovelkakirjalaina.

Touko- ja kesäkuussa laskettiin lisäksi liikkeeseen kaksi toissijaisen oman pääoman ehtoista joukkovelkakirjalainaa, toinen SEK-määräinen, 3,25 miljardia kruunua, ja toinen EUR-määräinen, 1 miljardia euroa. Toissijaisen oman pääoman ehdotetut lainat ovat maturiteetiltaan 10 vuotta, mutta ne on mahdollista eräännyttää 5 vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta.

Elokuussa lunastettiin ennenaikaisesti takaisin SEK-määräinen 3,5 miljardin kruunun toissijaisen oman pääoman ehtoinen laina, jonka maturiteetti oli 10 vuotta ja eräpäivä 25.8.2025.

Maaliskuussa OP Ryhmä otti EKP:n pankeille tarjoamaa maturiteetiltaan alle vuoden mittaista USD-määräistä rahoitusta 500 miljoonaa dollaria. Lisäksi OP Ryhmä osallistui kesäkuussa Euroopan keskuspankin kohdennettujen pitempiäikaisten rahoitusoperaatioiden kolmanteen sarjaan (TLTRO III) 6,0 miljardilla eurolla. OP Ryhmällä on TLTRO III-rahoitusta yhteensä 8,0 miljardia euroa.

Euroopan keskuspankin neuvosto on muuttanut vuoden 2020 aikana TLTRO III -rahoituksen ehtoja, jotta edistettäisiin pankkien luotonantoa tahoille, joihin koronavirustaudin (COVID-19) leviäminen on vakavimmin vaikuttanut. Muutettujen ehtojen mukaan korko aikavälillä 24.6.2020–23.6.2022 voi olla EKP:n talletuskorko (raportointihetkellä -0,50 %) miinus 0,50 %, ja tämän jälkeiselle lainan maturiteetille parhaimmillaan EKP:n talletuskorko. Alennettu korko on ehdollinen nettoluotonannon kasvukriteerien täyttymiselle. Lopullinen korko määräytyy vasta TLTRO III -operaation erääntyessä (tai takaisin maksettaessa). Koron muutokset kuvastuvat velan efektiivisessä korossa. OP Ryhmä arvioi täyttävänsä rahoituksen hintaan vaikuttavat nettoluotonannon kasvukriteerit.

Koronakriisistä huolimatta maksuvalmius säilyi vuonna 2020 hyvänä.

Palvelukehittäminen

OP Ryhmä investoi jatkuvasti toimintansa kehittämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen. Keskusyhteisö tytäryhtiöineen vastaa OP Ryhmän palvelutoiminnan kehittämistä. Palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvistä kustannuksista merkittävä osa muodostuu ICT-investoinneista.

OP Ryhmän kehittämismenot olivat tammi-joulukuussa 282 miljoonaa euroa (313). Niihin sisältyvät lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Kehittämismenoista 97 miljoonaa euroa (123) on aktivoitu. Yksityiskohtaisempaa tietoa OP Ryhmän investoinneista sisältyy tämän toimintakertomuksen liiketoimintasegmenttikohdaisiin osioihin.

OP Ryhmä solmi keväällä 2019 viisivuotisen sopimuksen Tata Consultancy Services Ltd:n (TCS) kanssa ICT-palveluiden tuottamisesta. Sopimus kattaa OP Ryhmän käyttämät ICT-infrastruktuuripalvelut kuten keskuskone-, palvelin- ja kapasiteettipalvelut. Lisäksi sopimukseen kuuluvat konesali- ja pilvipalvelut. ICT-infrastruktuuripalveluiden siirto TCS:lle etenee suunnitellusti, ja sen arvioidaan päättyvän helmikuussa 2021.

Henkilöstö

OP Ryhmän palveluksessa oli tilikauden lopussa 12 604 henkilöä (12 226). Henkilöstöä oli keskimäärin 12 486 (12 376). Vuoden 2020 aikana henkilöstömäärä kasvoi erityisesti kehittämisessä ja riskienhallinnassa.

Henkilöstö tilikauden lopussa

	31.12.2020	31.12.2019
Vähittäispankki	7 069	7 230
Yrityspankki	899	907
Vakuutus	2 260	2 015
Muu toiminta	2 376	2 074
Yhteensä	12 604	12 226

Tilikauden aikana OP Ryhmän palveluksesta siirtyi eläkkeelle 282 henkilöä (306). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 62,3 vuotta (61,8).

Palkitseminen

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen koostuu vuonna 2020 koko henkilöstöä koskevasta tulospalkkiojärjestelmästä ja henkilöstörahasosta. Yrityskohtaiset vuosisuunnitelman mukaiset tavoitteet sekä ryhmätasoiset strategiset tavoitteet huomioidaan tulospalkkiojärjestelmän ja henkilöstörahasoston mittareissa. Palkitsemisjärjestelmiä laadittaessa on otettu huomioon finanssi- ja rahoitusalan palkitsemisjärjestelmiä koskeva sääntely.

OP Osuuskunnan johtokunnan jäsenten palkasta, palkkioista ja muista eduista päättää OP Osuuskunnan hallitus hallituksen nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan esityksestä. Johtokunnan jäsenten toimituksen ehdot on määritelty kirjallisessa johtajasopimuksessa, jonka hallitus (tai

hallintoneuvosto ennen vuotta 2020 alkaneissa toimituksissa) on hyväksynyt.

Vakavaraisuusasetuksen edellyttämät tiedot OP Ryhmän riskiasemaan vaikuttavien henkilöiden palkitsemisesta julkaistaan vuosittain OP Ryhmän verkkosivuilla.

Lykkäämismenettely perustuu luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) mukaiseen menettelyyn, joka on kuvattu OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksen 2020 henkilöstökuluja koskevassa liitteessä 9.

OP Ryhmän toimielinten palkitsemisraportti 2020 ja OP Ryhmän toimielinten palkitsemispolitiikka julkaistaan omina raportteinaan osana OP Ryhmän vuosiraportointikokonaisuutta.

OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltiin tilikauden lopussa yhteensä 137 osuuspankkia (147) ja OP Osuuskunta - konserni. Tilikaudella osuuspankkien lukumäärää laskivat pankkien sulautumiset.

Köyliön Osuuspankki ja Vampulan Osuuspankki sulautuivat Säkylän Osuuspankkiin 29.2.2020. Sulautumisen yhteydessä Säkylän Osuuspankin toiminimi muuttui Ala-Satakunnan Osuuspankiksi.

Kihniön Osuuspankki sulautui Virtain Osuuspankkiin 29.2.2020, ja tämän jälkeen Virtain Osuuspankki sulautui samana päivänä Ruoveden Osuuspankkiin. Sulautumisten yhteydessä Ruoveden Osuuspankin toiminimi muuttui Ylä-Pirkanmaan Osuuspankiksi.

Kannuksen Osuuspankki sulautui Suomenselän Osuuspankkiin 31.3.2020.

Kesälahden Osuuspankki sulautui Pohjois-Karjalan Osuuspankkiin 30.4.2020.

Honkilahden Osuuspankki sulautui Euran Osuuspankkiin 31.7.2020.

Parikkalan Osuuspankki ja Simpeleen Osuuspankki sulautuivat Etelä-Karjalan Osuuspankkiin 31.8.2020.

Kalajoen Osuuspankki sulautui Keski-Pohjanmaan Osuuspankkiin 31.10.2020.

Ruukin Osuuspankki, Vihannin Osuuspankki ja Raahen Seudun Osuuspankki ovat 29.9.2020 hyväksyneet sulautumissuunnitelmat, joiden mukaan Ruukin Osuuspankki ja Vihannin Osuuspankki sulautuvat Raahen Seudun Osuuspankkiin. Sulautumisten täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.3.2021. Sulautumisten yhteydessä Raahen Seudun Osuuspankin toiminimi muuttuu Raahentienoon Osuuspankiksi.

Lokalahden Osuuspankki, Taivassalon Osuuspankki ja Lounaisrannikon Osuuspankki ovat 26.11.2020 hyväksyneet sulautumissuunnitelmat, joiden mukaan Lokalahden Osuuspankki ja Taivassalon Osuuspankki sulautuvat Lounaisrannikon Osuuspankkiin. Sulautumisten täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.3.2021.

Mynämäen-Nousiaisten Osuuspankki ja Auranmaan Osuuspankki ovat 26.11.2020 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Mynämäen-Nousiaisten Osuuspankki sulautuu Auranmaan Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 30.4.2021. Sulautumisen yhteydessä Auranmaan Osuuspankin toiminimi muuttuu Osuuspankki Vakka-Auranmaaksi. Artjärven Osuuspankki ja Länsi-Kymen Osuuspankki ovat 19.1.2021 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Artjärven Osuuspankki sulautuu Länsi-Kymen Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.7.2021.

OP Osuuskunta -konsernin rakenteen yksinkertaistaminen

OP Ryhmän keskusyhteisökonsernin juridisilla rakennejärjestelyillä yksinkertaistetaan konsermirakennetta, selkeytetään johtamista ja kevennetään kulurakennetta.

A-Vakuutus Oy sulautui Pohjola Vakuutus Oy:öön 31.3.2020.

Kaivokadun PL-hallinto Oy sulautui OP Yrityspankki Oyj:öön 31.10.2020.

OP Co-ride Oy sulautui OP Osuuskuntaan 31.10.2020.

OP-Eläkekassan jäljellä olevien eläkevastuiden siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle on toteutettu 31.12.2020. OP-Eläkekassa tullaan purkamaan selvitystilan kautta vuoden 2021 aikana.

OP Asset Management Execution Services Oy ja OP Varainhoito Oy ovat 27.10.2020 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaisesti OP Asset Management Execution Services Oy sulautuu tytäryhtiösulautumisella OP Varainhoito Oy:öön. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 30.4.2021.

OP Ryhmä suunnittelee rakennejärjestelyä, jossa Pohjola Vakuutus Oy siirrettäisiin OP Yrityspankki Oyj:n omistuksesta OP Osuuskunnan suoraan omistukseen. Suunnitelmasta kerrottiin ensimmäisen kerran vuonna 2014. Lisäksi suunnitellaan OP Yrityspankki Oyj:n Baltiassa olevien tytäryhtiöiden sulautumista OP Yrityspankkiin.

OP Osuuskunnan hallinto

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päätti 30.10.2019 OP Osuuskunnan uuden hallituksen ehdollisesta kokoonpanosta.

Hallintoneuvosto vahvisti nimitykset osuuskunnan uusien sääntöjen tultua voimaan 1.1.2020.

Hallitukseen kuuluvat 1.1.2020 alkaen seuraavat jäsenet: Leif Enberg (s. 1954, taloustieteen maisteri, HHJ PJ), Jarna Heinonen (s. 1965, kauppatieteiden tohtori), Jari Himanen (s. 1962, ylioppilasmerkonomi, eMBA), Kati Levoranta (s. 1970, oikeustieteen kandidaatti, MBA), Pekka Loikkanen (s. 1959, kauppatieteiden maisteri), Riitta Palomäki (s. 1957, kauppatieteiden maisteri), Jaakko Pehkonen (s. 1960, ekonomi, kauppatieteiden tohtori), Timo Ritakallio (s. 1962, tekniikan tohtori, oikeustieteen maisteri, MBA), Olli Tarkkanen (s. 1962, oikeustieteen kandidaatti, eMBA) ja Mervi Väisänen (s. 1963, kauppatieteiden maisteri, HHJ PJ).

Hallitus valitsi vuoden 2020 alussa puheenjohtajakseen Jaakko Pehkosen ja varapuheenjohtajakseen Jarna Heinosen. Lisäksi hallitus on valinnut keskuudestaan puheenjohtajat, varapuheenjohtajat ja muut jäsenet hallituksen lakisääteisiin valiokuntiin.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto nimitti 10.6.2020 tekniikan tohtori Tero Ojanperän (s. 1966) OP Osuuskunnan hallituksen jäseneksi 1.7.2020 alkaen. Hallitukseen kuuluu 11 jäsentä 1.7.2020 alkaen.

Hallintoneuvosto valitsi 18.11.2020 kaikki hallituksen jäsenet jatkamaan toimikaudella 1.1.-31.12.2021. Lisäksi hallitus valitsi 15.12.2020 keskuudestaan uudelle toimikaudelle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä jäsenet hallituksen lakisääteisiin valiokuntiin. Hallituksen puheenjohtajana jatkaa Jaakko Pehkonen ja varapuheenjohtajana Jarna Heinonen. Hallituksen valiokuntien kokoonpanoihin ei tullut muutoksia.

OP Ryhmän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) varsinainen osuuskunnan kokous pidettiin 19.3.2020.

Hallintoneuvostoon valittiin seuraavat erovuorossa olleet hallintoneuvoston jäsenet uudelleen vuonna 2021 päättyväksi toimikaudeksi: toimitusjohtaja Mika Helin ja restonomi, MBA Mervi Hinkkanen.

Uusiksi hallintoneuvoston jäseniksi vuonna 2021 päättyväksi toimikaudeksi valittiin hankintapäällikkö Päivi Hakasuo, professori Juha-Pekka Junntila, jatko-opiskelija Päivi Kujala, toimitusjohtaja Pekka Lehtonen, toimitusjohtaja Sirpa Leppäkoski, Senior Manager Anssi Mäkelä, toimitusjohtaja Ulf Nylund, maatilayrittäjä Johanna Pättiniemi, kehitysjohtaja Tiina Rajala, yrittäjä Timo Syrjälä ja toimitusjohtaja Pauliina Takala.

Hallintoneuvostossa oli vuoden lopussa yhteensä 33 jäsentä.

Järjestäytymiskokouksessaan hallintoneuvosto valitsi hallintoneuvoston puheenjohtajiston. Puheenjohtajana jatkaa hallintojohtaja Annukka Nikola ja varapuheenjohtajina professori Markku Sotarauta sekä toimitusjohtaja Ari Väänänen.

Tilintarkastajaksi tilikaudeksi 2020 valittiin varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Juha-Pekka Mylén.

Osuuskunnan kokous 19.3.2020 päätti keskusyhteisön sääntöjen muuttamisesta. Keskeinen muutos oli, että hallintoneuvoston paikkajako määräytyy jatkossa siten, että jokaisella OP-liitolla on kuusi paikkaa keskusyhteisön hallintoneuvostossa.

OP Ryhmän juridinen rakenne

OP Ryhmä ja osuuspankkien yhteenliittymä

OP Ryhmään kuuluvien osuuspankkien yhteenliittymän muodostavat yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta ja sen konsolidointiryhmään kuuluvat yritykset, keskusyhteisön jäsenluottolaitokset sekä niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet.

OP Ryhmän muodostavat osuuspankkien yhteenliittymä sekä sellaiset yhteenliittymän ulkopuoliset yritykset, joiden äänivallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt omistavat yli puolet. OP Ryhmän laajuus eroaa osuuspankkien yhteenliittymän laajuudesta siten, että OP Ryhmään kuuluu myös muita yrityksiä kuin luottolaitoksia, rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä. Näistä merkittävimpiä ovat vakuutusyhtiöt, joiden kanssa yhteenliittymä muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän.

Osuuspankkien yhteenliittymän ohjaus, riskienhallinta ja vakavaraisuus

Keskusyhteisö ohjaa jäsenluottolaitoksiaan talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisesti ja toimii OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä.

Yhteenliittymälain mukaan yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdistelyä omien varojen määrää ja maksuvalmiutta valvotaan konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla. Keskusyhteisöllä on velvollisuus valvoa jäsenluottolaitosten toimintaa, antaa niille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi ohjeita riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä antaa niille ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Keskusyhteisö voi lisäksi säännöissään määrättyllä tavalla vahvistaa jäsenluottolaitoksille yleisiä toimintaperiaatteita noudatettaviksi näiden yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa.

Ohjeidenanto- ja valvontavelvollisuus ei kuitenkaan anna keskusyhteisölle valtaa määrätä jäsenluottolaitoksen liiketoiminnasta. Jokainen jäsenluottolaitos harjoittaa itsenäisesti liiketoimintaansa omien voimavarojensa ja keskusyhteisön ohjeiden puitteissa.

Yhteenliittymään kuuluva yritys ei saa ottaa toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdistellylle vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Keskusyhteisöllä on lain mukaan oltava yhteenliittymän tehokkaan riskienhallinnan mahdollistava luotettava hallinto sekä yhteenliittymän toimintaan nähden riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallintajärjestelmät. Osuuspankkien yhteenliittymän riskienhallinnassa noudatettavat periaatteet sisältyvät OP Ryhmän riskinotto ja riskitoleranssijärjestelmä -dokumenttiin, ja niitä on kuvattu yksityiskohtaisemmin muualla toimintakertomuksessa sekä OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportissa.

Yhteenliittymän on täytettävä laissa säädetyt yhteenliittymän taloudellista asemaa koskevat vaatimukset. Yhteenliittymällä on oltava omia varoja vähintään luottolaitostoiminnasta annetun lain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettu määrä.

Jäsenluottolaitosten vakavaraisuus ja sen valvonta

Yhteenliittymälain mukaan valvoja voi antaa keskusyhteisölle luvan päättää omien varojen määrään ja vaatimuksiin, asiakasriskeihin ja maksuvalmiuteen sekä riskien laadulliseen hallintaan liittyvistä poikkeuksista jäsenluottolaitoksilleen.

Keskusyhteisö ei saa antaa poikkeusta säännöksistä sellaiselle jäsenluottolaitokselle, joka on merkittävästi tai toistuvasti laiminlyönyt keskusyhteisön antamia yhteenliittymälain 17 §:ssä tarkoitettuja ohjeita taikka jäsenluottolaitokselle 23 §:ssä säädettyjä tai valvojan ko. säännöksen nojalla antaman luvan mukaisia velvollisuuksia. Poikkeus voidaan antaa enintään kolmeksi vuodeksi. Keskusyhteisö on antanut valvojan luvalla poikkeuksia jäsenluottolaitoksien asiakasriskeihin, maksuvalmiuteen ja riskien laadulliseen hallintaan liittyviin kohtiin.

Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 12 §:n mukaista osavuositietoa. Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa vakavaraisuutta koskevia tietoja (ns. Pilari III -tiedot) kokonaisuudessaan, vaan ne julkistetaan osuuspankkien yhteenliittymästä.

Osuuspankkien yhteenliittymän valvonta

Keskusyhteisöä ja osuuspankkien yhteenliittymää valvoo Euroopan keskuspankki (EKP). Keskusyhteisön jäsenluottolaitoksia valvovat EKP ja keskusyhteisö.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestystensä sekä keskusyhteisön yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi keskusyhteisö valvoo yhteenliittymään kuuluvien yritysten taloudellista asemaa.

EKP valvoo, että keskusyhteisö ohjaa ja valvoo jäsenluottolaitosten toimintaa yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja että yhteenliittymään kuuluvat yritykset täyttävät niille laissa asetetut vaatimukset.

OP Ryhmään kuuluvien yritysten sisäistä tarkastusta suorittaa OP Ryhmän pääjohtajan alainen Sisäinen tarkastus. Tarkastusjohtaja raportoi toiminnasta hallinnollisesti pääjohtajalle ja toiminnallisesti OP Osuuskunnan hallituksen tarkastusvaliokunnalle. Sisäisen tarkastuksen tehtäviin kuuluvat keskusyhteisön jäsenluottolaitosten ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvien yritysten sekä keskusyhteisön ja sen tytäryhtiöiden sisäinen tarkastus.

Sisäinen tarkastus on OP Ryhmän muista toiminnoista riippumaton toiminto, joka tarkastaa OP Ryhmän sisäisten valvontajärjestelmien, riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintoprosessien riittävyttä ja tehokkuutta.

Tarkastukset suoritetaan noudattaen sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja ja eettisiä sääntöjä sekä OP Osuuskunnan hallituksen hyväksymiä Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteita.

Jäsenluottolaitosten keskinäinen vastuu ja keskusyhteisön maksuvelvollisuus

Keskusyhteisö on velvollinen suorittamaan yhteenliittymälaisissa tarkoitettuna tukitoimena jäsenluottolaitokselle määrän, joka on tarpeen jäsenluottolaitoksen selvitystilän estämiseksi. Lisäksi keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitoksen niistä veloista, joita ei saada suoritetuksi jäsenluottolaitoksen varoista.

Jäsenluottolaitos on velvollinen suorittamaan keskusyhteisölle osuutensa määrästä, jonka keskusyhteisö on suorittanut joko toiselle jäsenluottolaitokselle tukitoimena taikka toisen jäsenluottolaitoksen velkojalle maksuna erääntyneestä velasta, johon velkoja ei ole saanut suoritusta jäsenluottolaitokselta. Jäsenluottolaitoksella on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa osuuskuntalaisissa tarkoitettu rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Jäsenluottolaitoksen vastuu määrästä, jonka keskusyhteisö on jonkin jäsenluottolaitoksen puolesta tämän velkojalle suorittanut, jakautuu jäsenluottolaitosten kesken niiden viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa. Jäsenluottolaitokselta toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilän ehkäisemiseksi käytettäviin tukitoimiin perittävien maksujen vuotuinen yhteenlaskettu määrä saa kunakin tilikautena olla yhteensä enintään viisi tuhannesosaa kunkin jäsenluottolaitoksen viimeksi vahvistetun taseen loppusummasta.

Osuuspankkien yhteenliittymään liittyminen ja siitä eroaminen

Keskusyhteisön jäseninä voivat olla luottolaitokset, joiden säännöt tai yhtiöjärjestys vastaavat mitä yhteenliittymälaisissa säädetään, ja joiden säännöt tai yhtiöjärjestyksen keskusyhteisö on hyväksynyt. Jäseneksi ottamisesta päättää keskusyhteisön hallintoneuvosto.

Jäsenluottolaitoksella on oikeus erota keskusyhteisön jäsenyydestä. Yhteenliittymään kuuluvien yritysten omien

varojen yhdistellyn määrän on jäsenluottolaitoksen eroamisesta huolimatta säilyttävä yhteenliittymälain edellyttämällä tasolla.

Jäsenluottolaitos voidaan myös erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä osuuskuntalain mukaisesti. Lisäksi jäsenluottolaitos voidaan erottaa, jos tämä on laiminlyönyt keskusyhteisön yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamia ohjeita tavalla, joka merkittävästi vaarantaa maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden hallintaa taikka tilinpäätöksen laatimista koskevien yhtenäisten periaatteiden soveltamista tai niiden noudattamisen valvontaa yhteenliittymässä. Erottaminen on mahdollista myös, jos jäsenluottolaitos toimii olennaisesti keskusyhteisön vahvistamien yhteenliittymän yleisten toimintaperiaatteiden vastaisesti.

Mitä yhteenliittymälaisissa säädetään jäsenluottolaitoksen maksuvelvollisuudesta, sovelletaan myös luottolaitokseen, joka on eronnut tai erotettu keskusyhteisön jäsenyydestä, jos sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin jäsenluottolaitos on eronnut tai erotettu, on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta silloin, kun maksuvelvollisuutta koskeva vaatimus esitetään jäsenluottolaitokselle.

OP Ryhmän tilinpäätös ja tilintarkastus

Yhteenliittymälain mukaan OP Ryhmän tilinpäätös on laadittava noudattaen kirjanpitolaisissa tarkoitettuja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Valvoja on antanut yksityiskohtaisempia määräyksiä OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisesta. Tilinpäätöksessä noudatetut laadintaperiaatteet on esitetty OP Ryhmän tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa ohjeita jäsenluottolaitoksille yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisessa. Jäsenluottolaitoksilla on velvollisuus antaa keskusyhteisölle OP Ryhmän tilinpäätöksen yhdistelyä varten tarpeelliset tiedot. Keskusyhteisön tilintarkastajilla on oikeus saada OP Ryhmän tilinpäätöksen tarkastamista varten jäljennös jäsenluottolaitoksen tilintarkastusta koskevista asiakirjoista.

Keskusyhteisön tilintarkastajat tarkastavat OP Ryhmän tilinpäätöksen noudattaen soveltuvin osin luottolaitoslain säädöksiä. Tilinpäätös esitellään ja annetaan tiedoksi keskusyhteisön varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle.

Talletussuojarahaston ja sijoittajien korvausrahaston suoja

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset osuuspankkien yhteenliittymään kuuluville talletuspankeilta yhteensä enintään 100 000 euroon asti.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan osuuspankkien yhteenliittymää pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina. Korvaussuojarahaston

varoista korvataan sijoittajan saamiset osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvilta yhteisöiltä yhteensä enintään 20 000 euroon saakka.

Talletussuojasta vastaa Rahoitusvakuusvirasto, joka hallinnoi valtion talousarvion ulkopuolista rahoitusvakuusrahastoa. Rahasto muodostuu vakuusmaksuina kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuina kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymä

OP Ryhmä muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (RavaL) määritellyn rahoitus- ja vakuutusryhmittymän. Yhteenliittymän keskusyhteisö toimii RavaL:n 3 §:n perusteella ryhmittymän johdossa olevana yrityksenä.

RavaL:ssa säädetään rahoitus- ja vakuutusryhmittymälle oma vakavaraisuusvaatimus. OP Ryhmän vakavaraisuus ilmoitetaan vähimmäispääoman ylittävänä omien varojen määränä sekä omien varojen kokonaismäärän suhteena omien varojen vähimmäismäärään.

RavaL:n tilinpäätöstä koskevaa normistoa ei sovelleta lain 30 §:n perusteella OP Ryhmään, koska ryhmän tilinpäätös laaditaan noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

OP Osuuskunta myy tytäryhtiönsä Checkout Finland Oy:n koko osakekannan Paytrail Oy:lle. Kauppakirja osapuolten välillä on allekirjoitettu 4.1.2021. Yrityskaupan on tarkoitus toteutua kevään 2021 aikana, mikäli kaupalle saadaan Finanssivalvonnan hyväksyntä.

OP Ryhmä maksoi Tuotto-osuuksien korot vuodelta 2019 Tuotto-osuuksien haltijoille 8.2.2021. OP Ryhmä noudattaa voitonjaossaan EKP:n päivitettyä suositusta, joka on voimassa vähintään 30.9.2021 saakka ja koskee myös vuoden 2020 Tuotto-osuuksien korkoja. Voimassa olevan suosituksen perusteella Tuotto-osuuksien korot vuodelta 2020 voidaan maksaa aikaisintaan lokakuussa 2021, ellei EKP myöhemmin kuluvana vuonna pidennä suosituksen voimassaoloa tai muuta sen sisältöä. Maksuaikataulusta tiedotetaan tarkemmin siinä vaiheessa, kun se on EKP:n suositusten puitteissa mahdollista.

Vuoden 2021 näkymät

Koronavirustartunnat lisääntyivät syksyllä useimmissa maissa. Tämän seurauksena kesällä alkanut talouden elpyminen kangerteli, mutta vaikutukset talouteen olivat vuoden lopulla aiempaa vähäisempiä ja kohdistuivat palvelusektoriin. Talouden elpyminen jatkuu koronapandemian talttumisen mahdollistamassa tahdissa. Rahoitusmarkkinoilla odotukset ovat myönteisiä. Keskuspankkien politiikka rauhoittaa markkinoita ja pitää korot matalina.

Koronapandemia pitää yhä yllä epävarmuutta talouden näkymistä. Pandemiakehityksen äkillinen paheneminen vaikuttaisi OP Ryhmään kolmella tavalla: epävarmuus lisääntyisi rahoitus- ja sijoitusmarkkinoilla sekä taloudessa, asiakkaiden taloudellisten vaikeuksien lisääntyminen kasvattaisi luottoriskiä sekä vähentäisi palveluiden kysyntää ja lisäksi paheneva tautitilanne voisi vaikeuttaa OP Ryhmän oman toiminnan tehokasta toteuttamista.

Koronaviruspandemia aiheuttaa epävarmuutta saamisten arvonalentumisten määrään ja sijoitustoiminnan tuottoihin. OP Ryhmän vuoden 2021 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan pienemmäksi kuin vuoden 2020 tulos.

Kaikki tässä toimintakertomuksessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.

Keskeiset tuloslaskelma- ja tase-erät sekä taloudelliset tunnusluvut

Milj. €	2020	2019	2018	2017	2016
Keskeiset tuloslaskelmaerät, milj. €					
Korkokate	1 284	1 241	1 186	1 102	1 058
Vakuutuskate	572	421	566	478	558
Nettopalkkiotuotot	931	936	887	879	859
Sijoitustoiminnan nettotuotot	184	530	211	522	391
Liiketoiminnan muut tuotot	132	53	61	83	122
Henkilöstökulut	715	781	516	758	762
Poistot ja arvonalentumiset	273	278	325	246	160
Liiketoiminnan muut kulut	852	844	839	764	646
Saamisten arvonalentumiset	-225	-87	-46	-48	-77
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-251	-249	-226	-217	-206
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-3	-105	26	-	-
Tulos ennen veroja	785	838	959	1 031	1 138
Keskeiset tase-erät – vastaavaa, milj. €					
Käteiset varat	21 827	11 988	12 350	12 937	9 471
Johdannaissopimukset	5 215	4 824	3 581	3 412	4 732
Saamiset luottolaitoksilta	306	246	183	504	337
Saamiset asiakkailta	93 644	91 463	87 026	82 193	78 604
Sijoitusomaisuus	23 562	23 509	23 050	23 324	25 887
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	11 285	10 831	9 771	10 126	9 168
Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	1 944	1 930	2 227	2 353	2 345
Muut erät	2 424	2 232	2 107	2 355	3 203
Vastaavaa yhteensä	160 207	147 024	140 294	137 205	133 747

Keskeiset tase-erät – vastattavaa, milj. €

Velat luottolaitoksille	8 086	2 632	4 807	5 157	4 669
Johdannaisopimukset	3 424	3 316	2 992	3 026	4 044
Velat asiakkaille	73 422	68 289	66 112	65 549	60 077
Vakuutusvelka	9 374	9 476	9 476	9 950	10 586
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitusopimuksista	11 323	10 862	9 812	10 158	9 205
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjalainat	34 706	34 369	30 458	26 841	28 287
Muut vieraan pääoman erät	6 761	5 510	4 896	5 440	6 642
Oma pääoma	13 112	12 570	11 742	11 084	10 237
Vastattavaa yhteensä	160 207	147 024	140 294	137 205	133 747

Tunnusluvut

Oman pääoman tuotto, ROE, %	5,0	5,5	6,5	7,7	9,4
Koko pääoman tuotto, ROA, %	0,4	0,5	0,5	0,6	0,7
Kulujen osuus tuotoista, %	59	60	58	58	52
Henkilöstömäärä keskimäärin**	12 486	12 376	12 339	12 212	12 271
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	18,9	19,5	20,5	20,1	20,1
Vakavaraisuussuhde, %	21,7	21,1	22,1	22,5	23,1
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus, %*	150	138	147	148	170

*Vertailuvuosi 2016 on esitetty Solvenssi II:n mukaan. Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset.

**Vuosien 2016-2017 luvuissa ei ole mukana kesätyöntekijöitä.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Vaihtoehtoisia tunnuslukuja esitetään kuvaamaan liiketoiminnan taloudellista kehitystä ja parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä. Käytettyjen vaihtoehtoisten tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty alla.

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Oman pääoman tuotto (ROE), ilman OP-bonusia, %	$\frac{\text{Tilikauden tulos + OP-bonukset verojen jälkeen}}{\text{Oma pääoma (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), ilman OP-bonusia, %	$\frac{\text{Tilikauden tulos + OP-bonukset verojen jälkeen}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Kulut yhteensä}}{\text{Tuotot yhteensä}} \times 100$
Tuotot sijoitustoiminnasta	Sijoitustoiminnan nettotuotot + Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)
Luottokanta	Tase-erä Saamiset asiakkailta
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	$\frac{\text{Saamisten arvonalentumiset}}{\text{Luotto- ja takauskanta tilikauden lopussa}} \times 100$
Talletukset	Tase-erän Velat asiakkaille sisältämät talletukset
Tappiota koskevan vähennyserän kattavuusaste (coverage ratio), %	$\frac{\text{Tappiota koskeva vähennyserä}}{\text{Saamiset asiakkailta (taseen ja taseen ulkopuoliset erät)}} \times 100$
Maksukyvyttömyyden havainnointiaste (default capture rate), %	$\frac{\text{Uudet maksukyvyttömät sopimukset, jotka olivat vaiheessa 2 vertailuvuonna}}{\text{Uudet maksukyvyttömät sopimukset tilikaudella}} \times 100$
Vahinkovakuutus:	
Operatiivinen vahinkosuhte, %	$\frac{\text{Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset ja yrityskauppojen yhteydessä syntyneiden aineettomien erien poistot}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	Operatiivinen vahinkosuhte + operatiivinen liikekulusuhde Operatiivinen riskisuhte + operatiivinen toimintakulusuhde
Operatiivinen riskisuhte (ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$

Operatiivinen toimintakulusuhde, %	<u>Liikekulut ja korvausten selvittelykulut</u>	x 100
Henkivakuutus:	Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset	
Operatiivinen kulusuhde, %	<u>Kulut yhteensä</u>	x 100
	Kuormitustulo + hallinnointipalkkioiden palautus	
Erillislaskentaan perustuvat tunnusluvut		
Vakavaraisuussuhde, %	<u>Omat varat yhteensä</u>	x 100
	Kokonaisriski	
Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %	<u>Ensisijainen pääoma (Tier 1)</u>	x 100
	Kokonaisriski	
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	<u>Ydinpääoma (CET1)</u>	x 100
	Kokonaisriski	
Solvenssisuhde, %	<u>Omat varat</u>	x 100
	Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)	
Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), %	<u>Ensisijainen pääoma (T1)</u>	x 100
	Vastuiden määrä	
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	<u>Likvidit varat</u>	x 100
	Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisään virtaukset stressitilanteessa	
Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR), %	<u>Pysyvä varainhankinta</u>	x 100
	Pysyvän varainhankinnan vaade	
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde*	<u>Ryhmittymän omat varat yhteensä</u>	x 100
	Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	<u>Järjestämättömät saamiset (netto)**</u>	x 100
	Luotto- ja takauskanta tilikauden lopussa	
Ongelmasaamiset luotto- ja takauskannasta, %	<u>Ongelmasaamiset (netto)***</u>	x 100
	Luotto- ja takauskanta tilikauden lopussa	
Terveet lainanhoitojoustosaamiset luotto- ja takauskannasta, %	<u>Terveet lainanhoitojoustosaamiset (netto)***</u>	x 100
	Luotto- ja takauskanta tilikauden lopussa	
Terveet lainanhoitojoustosaamiset ongelmasaamisista, %	<u>Terveet lainanhoitojoustosaamiset (netto)***</u>	x 100
	Ongelmasaamiset tilikauden lopussa	

Tappiota koskeva vähennyserä (saamiset asiakkailta)
 ongelmasaamisista, %

Tappiota koskeva vähennyserä, joka kohdistuu tase-erään saamiset asiakkailta

x 100

Ongelmasaamiset tilikauden lopussa

Luotto- ja takauskanta

Luottokanta + takauskanta

*Rava-suhdeluvussa on huomioitu siirtymäsäännökset.

**Järjestämättömillä saamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisista ja muita riskillisiksi luokiteltuja saamisista sekä tällaisiin saamisiin kohdistuvia asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuvia lainanhoitojoustoja. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan, ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista.

***Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisista, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisista sekä tällaisiin tai terveisiin saamisiin kohdistuvia asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuvia lainanhoitojoustoja. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan, ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista. Terveitä lainanhoitojoustosaamisista ovat koeajalla olevat järjestämättömistä saamisista jo tervehtyneet lainanhoitojoustosaamiset tai saamiset, joissa lainanhoitojousto on tehty sopimukseen, joka ei ollut järjestämätön. Muista kuin asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuneita maksuohjelmamuutoksia ei luokitella ongelmasaamisiksi.

Vahinkovakuutuksen operatiivinen tulos

Milj. €	1-12/2020	1-12/2019	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot	1 506	1 478	1,9
Korvauskulut	1 028	1 060	-3,0
Liikekulut	293	311	-5,6
Vakuutustekninen kate	184	107	71,6
Diskonttokoron lasku	-45	-136	-
Sijoitustuotot ja -kulut	99	307	-67,6
Muut tuotot ja kulut	79	-23	-
Tulos ennen veroja	318	255	25,0
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-4	-65	-
Tulos ennen veroja	314	190	65,4

Vahinkovakuutuksen tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Vakavaraisuustaulukot

Luottolaitosvakavaraisuus

Omat varat, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
OP Ryhmän oma pääoma	13 112	12 570
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	-498	-237
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-203	-141
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	12 410	12 192
Aineettomat hyödykkeet	-391	-630
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisu	-93	-76
Omista varoista vähennettävät osuuspääomat	-126	-142
Ennakoitu voitonjako ja edellisen tilikauden maksamaton voitonjako	-95	-97
ECL - odotetut tappiot alijäämä	-413	-428
Ydinpääoma (CET1)	11 293	10 819
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	40	60
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	40	60
Ensisijainen pääoma (T1)	11 333	10 879
Debentuurilainat	1 599	806
Toissijainen pääoma (T2)	1 599	806
Omat varat yhteensä	12 933	11 685
Kokonaisriski, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Luotto- ja vastapuoliriski	54 522	49 216
Standardimenetelmä (SA)	4 562	4 101
Valtio- ja keskuspankkivastuut	347	304
Luottolaitosvastuut	9	8
Yritysvastuut	3 068	2 646
Vähittäisvastuut	1 026	1 069
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	32	22
Muut	80	52
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)	49 960	45 115
Luottolaitosvastuut	1 029	1 023
Yritysvastuut	26 461	25 580
Vähittäisvastuut	14 295	10 320
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	7 036	6 898
Muut	1 140	1 293
Markkina- ja selvitysrisi, standardimenetelmä	1 096	1 309
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	3 964	4 232
Vastuun arvonoikaus (CVA)	138	191
Muut riskit		11
Kokonaisriski yhteensä	59 720	54 959
EKP:n päätöksen mukaiset riskipainolattiat		505
Kokonaisriski sisältäen riskipainolattiat	59 720	55 464

Suhdeluvut, %	31.12.2020	31.12.2019
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	18,9	19,5
Tier1-vakavaraisuussuhde	19,0	19,6
Vakavaraisuussuhde	21,7	21,1
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöstä, %	31.12.2020	31.12.2019
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	18,9	19,5
Tier1-vakavaraisuussuhde	18,9	19,5
Vakavaraisuussuhde	21,6	21,0
Pääomavaatimus, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Omat varat	12 933	11 685
Pääomavaatimus	8 213	8 068
Puskuri pääomavaatimuksiin	4 719	3 617

Pääomavaatimus 13,8 prosenttia muodostuu minimivaatimuksesta 8 prosenttia, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 prosenttia, O-SII-pääomavaatimuksesta 1,0 prosenttia, EKP:n asettamasta pääomavaatimuksesta (P2R) 2,25 prosenttia (vertailuvuonna 2,0) ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista.

Velkaantuneisuus, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Ensisijainen pääoma (T1)	11 333	10 879
Vastuut yhteensä	144 799	131 504
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	7,8	8,3

Velkaantuneisuutta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio) esitetään Komission delegoidun asetuksen mukaisesti. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on kolme prosenttia. Vähimmäisomavaraisuusaste on laskettu tilikauden lopun luvuilla.

OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
OP Ryhmän omat pääomat	13 112	12 570
Pääomalainat ja debentuurilainat	1 640	866
Muut omiin varoihin sisältyvät toimialakohtaiset erät	-331	-349
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 147	-1 393
Vakuutusliiketoiminnan arvostuserot*	623	720
Suunniteltu voitonjako ja edellisen tilikauden maksamaton voitonjako	-95	-97
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät**	-184	-150
ECL - odotetut tappiot alijäämä	-387	-402
Ryhmittymän omat varat yhteensä	13 231	11 766
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade***	7 284	7 132
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade*	1 508	1 386
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	8 791	8 518
Ryhmittymän vakavaraisuus	4 439	3 248
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä) (%)	150	138

* Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden mukaiset arvostuserot ja arvio SCR:sta

** Eläkevastuun ylikate, käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus

*** Kokonaisriski x 13,8 %, vertailuvuonna 14,5 %

Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset.

Päälaskelmat

Tuloslaskelma

Milj. €	Liite	2020	2019
Korkokate	4	1 284	1 241
Vakuutuskate	5	572	421
Nettopalkkiotuotot	6	931	936
Sijoitustoiminnan nettotuotot	7	184	530
Liiketoiminnan muut tuotot	8	132	53
Tuotot yhteensä		3 103	3 181
Henkilöstökulut*	9	715	781
Poistot ja arvonalentumiset	10	273	278
Liiketoiminnan muut kulut	11	852	844
Kulut yhteensä		1 839	1 903
Saamisten arvonalentumiset	12	-225	-87
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	13	-251	-249
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	14	-3	-105
Tulos ennen veroja		785	838
Tuloverot	15	-144	-168
Tilikauden tulos		641	670
Jakautuminen:			
Omistajien osuus tilikauden tuloksesta		641	663
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		0	6
Yhteensä		641	670

* Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto laski vuoden 2020 eläkekuluja 96 miljoonaa euroa.

Laaja tuloslaskelma

Miij. €	Liite	2020	2019
Tilikauden tulos		641	670
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	34	-47	15
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Käypään arvoon arvostamisesta	36	81	62
Rahavirran suojauksesta	36	78	135
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	36	5	108
Tuloverot			
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen	27	9	-3
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käypään arvoon arvostamisesta	36	-16	-12
Rahavirran suojauksesta	36	-16	-27
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	36	-1	-22
Tilikauden laaja tulos		734	926
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen:			
Omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		734	920
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		0	6
Yhteensä		734	926

Tase

Milj. €	Liite	31.12.2020	31.12.2019
Käteiset varat	16	21 827	11 988
Saamiset luottolaitoksilta	17	306	246
Johdannaissopimukset	18	5 215	4 824
Saamiset asiakkailta	19	93 644	91 463
Sijoitusomaisuus	20	23 562	23 509
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	21	11 285	10 831
Aineettomat hyödykkeet	23	1 311	1 406
Aineelliset hyödykkeet	24	633	524
Muut varat	26	2 236	1 684
Verosaamiset	27	188	235
Myytäväinä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät			314
Varat yhteensä		160 207	147 024
Velat luottolaitoksille	28	8 086	2 632
Johdannaissopimukset	29	3 424	3 316
Velat asiakkaille	30	73 422	68 289
Vakuutusvelka	31	9 374	9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	32	11 323	10 862
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	33	34 706	34 369
Varaukset ja muut velat	34	3 431	3 163
Verovelat	27	1 069	1 050
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	35	2 261	1 290
Myytäväinä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin liittyvät velat			6
Velat yhteensä		147 095	134 454
Oma pääoma			
OP Ryhmän omistajien osuus			
Osuuspääoma			
Jäsenosuudet		212	209
Tuotto-osuudet		2 962	3 029
Käyvän arvon rahasto		382	251
Muut rahastot		2 172	2 184
Kertyneet voittovarot		7 248	6 731
Määräysvallattomien omistajien osuus		137	166
Oma pääoma yhteensä	36	13 112	12 570
Velat ja oma pääoma yhteensä		160 207	147 024

Oman pääoman muutoslaskelma

Milj. €	Omistajille kuuluva oma pääoma					Yhteensä	Määräys-	Oma
	Osuus-	Käyvän	Muut	Kertyneet	vallattomien		pääoma	
	pääoma	arvon	rahastot	voittovarot		osuus	yhteensä	
Oma pääoma 1.1.2019	3 241	7	2 183	6 157	11 588	154	11 742	
Tilikauden laaja tulos		244		675	920	6	926	
Tilikauden tulos				663	663	6	670	
Muut laajan tuloksen erät		244		12	256		256	
Voitonjako				-94	-94	-9	-104	
Jäsen- ja tuotto-osuuksien muutokset	-3				-3		-3	
Rahastosiirrot			2	-2				
Muut				-6	-6	15	9	
Oma pääoma 31.12.2019	3 238	251	2 185	6 730	12 404	166	12 570	

Milj. €	Omistajille kuuluva oma pääoma					Yhteensä	Määräys-	Oma
	Osuus-	Käyvän	Muut	Kertyneet	vallattomien		pääoma	
	pääoma	arvon	rahastot	voittovarot		osuus	yhteensä	
Oma pääoma 1.1.2020	3 238	251	2 185	6 730	12 404	166	12 570	
Tilikauden laaja tulos		131		604	734	0	734	
Tilikauden tulos				641	641	0	641	
Muut laajan tuloksen erät		131		-38	93		93	
Voitonjako				-98	-98	-11	-109	
Jäsen- ja tuotto-osuuksien muutokset	-64				-64		-64	
Rahastosiirrot			-14	14				
Muut				-1	-1	-18	-20	
Oma pääoma 31.12.2020	3 174	382	2 172	7 248	12 975	137	13 112	

Rahavirtalaskelma

Milj. €	Liite	2020	2019
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden tulos		641	670
Oikaisut tilikauden tulokseen		111	126
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)		-2 878	-4 266
Saamiset luottolaitoksilta	17	-11	43
Johdannaissopimukset	18	-35	-25
Saamiset asiakkailta	19	-2 287	-4 418
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	21	-8	254
Sijoitusomaisuus	20	-128	131
Muut varat	26	-410	-250
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)		10 247	325
Velat luottolaitoksille	28	5 660	-2 347
Johdannaissopimukset	29	-305	13
Velat asiakkaille	30	4 829	2 177
Vakuutusvelka	31	0	-25
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	32	98	262
Varaukset ja muut velat	34	-34	246
Maksetut tuloverot		-89	-116
Saadut osingot		44	76
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		8 077	-3 185
Investointien rahavirta			
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	23, 24	-131	-168
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	23, 24	637	50
B. Investointien rahavirta yhteensä		506	-118
Rahoituksen rahavirrat			
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, muutos		978	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, muutos	33	68	3 650
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset		78	480
Osuus- ja osakepääoman vähennykset		-142	-485
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot		0	-94
Vuokrasopimusvelat		-34	-19
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä		948	3 533
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)		9 530	230
Rahavarat tilikauden alussa		12 168	12 423
Valuuttakurssien muutosten vaikutus*		357	-485
Rahavarat tilikauden lopussa		22 055	12 168
Saadut korot		1 778	1 987
Maksetut korot		-552	-612

Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut

Saamisten arvonalentumiset	235	110
Vakuutusteknisten erien muutokset	-222	-704
Rahoitusinstrumenttien arvon muutokset	-27	279
Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset	33	-181
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	-76	-18
Suunnitelman mukaiset poistot	276	278
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	-18	-2
Maksetut tuloverot	144	116
Muut	-46	248

Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus	-189	0
---	------	---

Oikaisut yhteensä	111	126
--------------------------	------------	------------

Rahavarat

Käteiset varat	21 827	11 988
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	229	180

Yhteensä	22 055	12 168
-----------------	---------------	---------------

* Valuuttakurssien muutosten vaikutus esitetään rahavarojen muutoksissa kun ne aiemmin esitettiin rahoituksen rahavirrassa. Vertailuvuosi on oikaistu vastaamaan nykyistä esittämistapaa.

Segmenttiraportointi

Liiketoimintasegmentit

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Vähittäispankki, Yrityspankki ja Vakuutus. Liiketoimintasegmentteihin kuulumatonta toimintaa esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenttijako ja esittämistapa perustuvat johdon raportointiin. Segmenttien tulosta ja kannattavuutta seurataan tulos ennen veroja -tasolla.

Yhtiöinä Vähittäispankki-segmenttiin sisältyvät osuuspankit, OP Kodit, OP-Korttiyhtiö Oyj, OP-Asuntoluottopankki Oyj, Pivo Wallet Oy ja OP Co-ride Oy. Korkokate on segmentin merkittävin tuottoerä. Tuottoja kertyy myös palkkiotuottoina ja sijoitustoiminnasta. Kulut muodostuvat pääosin henkilöstö- ja ICT-kuluista sekä toimipaikkaverkoston aiheuttamista kuluista ja OP-bonuksista omistaja-asiakkaille. Liiketoiminnan merkittävin riskilaji on luottoriski, mutta liiketoimintaan sisältyy myös markkinariskejä ja operatiivisia riskejä.

Yhtiöinä Yrityspankki-segmenttiin kuuluvat OP Yrityspankki Oyj (pl. keskuspankkitoiminnot), OP Säilytys Oy, OP Varainhoito Oy, OP Kiinteistösjointus Oy, Checkout Finland Oy ja OP-Rahastoyhtiö Oy. Korkokate on segmentin merkittävin tuottoerä. Tuottoja kertyy myös pankkitoiminnan ja varallisuudenhoidon palkkiotuottoina sekä sijoitustoiminnasta. Kulut muodostuvat pääosin henkilöstö- ja ICT-kuluista. Liiketoiminnan merkittävin riskilaji on luottoriski, mutta liiketoimintaan sisältyy myös markkinariskejä ja operatiivisia riskejä.

Vakuutus-segmenttiin sisältyy OP Ryhmän vahinkovakuutusyhtiöt eli Pohjola Vakuutus Oyj sekä henkivakuutusyhtiö OP-Henkivakuutus Oy. Segmentin tuotteisiin kuuluvat yritys- ja yksityisasiakkaille myytävät vahinko- ja henkivakuutukset. Liiketoiminnan tuotot muodostuvat pääosin vakuutusmaksutuotoista, palkkiotuotoista ja sijoitustoiminnan nettotuotoista. Segmenttiin kuuluu myös Pohjola Sairaala Oy, jonka tulos syntyy lääkäripalkkioista sekä toimenpiteiden ja diagnostiikan tuotoista. Vakuutus-segmentin merkittävimmät riskit ovat vakuutus- ja sijoitusriskit. OP Ryhmässä henkilöstön lakisääteisiin etuusperusteisiin eläkejärjestelyihin liittyviä riskejä kohdistuu ainoastaan Vakuutus-segmenttiin. Näihin liittyvä riskitaso on kuitenkin maltillinen.

Muu toiminta -segmentti sisältää muita segmenttejä tukevat toiminnot. Segmenttiin kuuluvat pääosa OP Osuuskunnasta, OP-Palvelut Oy ja OP Yrityspankki Oyj:n keskuspankkitoiminnot. Liiketoimintasegmenttejä tukevien palveluiden kustannukset kohdistuvat segmenteille palveluveloituksina. Muu toiminta -segmentin tuotot koostuvat pääosin keskuspankkitoiminnan tuotoista ja liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjattavista OP Ryhmän sisäisistä veloituksista.

Segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet

Segmenttiraportointi noudattaa OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenteille on kohdistettu ne tuotot, kulut, varat ja velat, joiden on katsottu välittömästi kuuluvan ja olevan järkevällä perusteella kohdistettavissa segmenteille. Ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei ole kohdistettu segmenteille, sekä segmenttien väliset konsernieliminoinnit raportoidaan sarakkeessa "Konsernieliminoinnit".

Tulos tammi-joulukuu 2020, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Korkokate	925	394	-1	-60	27	1 284
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja		-25		25		
Vakuutuskate			582		-10	572
Nettopalkkiotuotot	698	153	78	9	-6	931
Sijoitustoiminnan nettotuotot	2	143	88	12	-61	184
Liiketoiminnan muut tuotot	29	17	9	744	-667	132
Tuotot yhteensä	1 653	707	755	705	-717	3 103
Henkilöstökulut	412	71	55	177	0	715
Poistot ja arvonalentumiset	60	18	60	138	-3	273
Liiketoiminnan muut kulut	680	197	269	388	-683	852
Kulut yhteensä	1 152	286	384	703	-686	1 839
Saamisten arvonalentumiset	-172	-53	0	1	0	-225
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-214	-18	-19		0	-251
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)			-4	0	0	-3
Tulos ennen veroja	115	349	348	3	-31	785

Baltian maista nettotuotot olivat yhteensä 11 miljoonaa euroa.

Tulos tammi-joulukuu 2019, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Korkokate	922	383	-12	-59	7	1 241
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	1	-3	-11	13		
Vakuutuskate			431		-10	421
Nettopalkkiotuotot	708	125	99	6	-3	936
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-17	119	435	38	-46	530
Liiketoiminnan muut tuotot	43	27	16	593	-626	53
Tuotot yhteensä	1 657	655	969	578	-678	3 181
Henkilöstökulut	426	76	133	148	-1	781
Poistot ja arvonalentumiset	55	20	71	132	0	278
Liiketoiminnan muut kulut	692	182	269	336	-635	844
Kulut yhteensä	1 172	277	473	616	-635	1 903
Saamisten arvonalentumiset	-36	-51	0	0	0	-87
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-214	-16	-19		0	-249
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)			-104		-1	-105
Tulos ennen veroja	235	311	373	-37	-43	838

Baltian maista nettotuotot olivat yhteensä 10 miljoonaa euroa.

Tase 31.12.2020, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Käteiset varat	63	224	0	21 540		21 827
Saamiset luottolaitoksilta	20 668	103	1 653	11 845	-33 965	306
Johdannaissopimukset	722	5 144	341	209	-1 199	5 215
Saamiset asiakkailta	69 362	24 701	0	495	-915	93 644
Sijoitusomaisuus	676	494	9 597	19 053	-6 257	23 562
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat			11 285			11 285
Aineettomat hyödykkeet	35	207	782	291	-3	1 311
Aineelliset hyödykkeet	341	4	130	165	-9	633
Muut varat	278	588	979	627	-235	2 236
Verosaamiset	91	2	10	45	40	188
Varat yhteensä	92 237	31 467	24 777	54 270	-42 543	160 207
Velat luottolaitoksille	11 117	564		28 709	-32 303	8 086
Johdannaissopimukset	425	4 082	2	192	-1 278	3 424
Velat asiakkaille	59 436	13 118		3 221	-2 352	73 422
Vakuutusvelka			9 374			9 374
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			11 323			11 323
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	13 932	855		21 207	-1 288	34 706
Varaukset ja muut velat	903	774	682	1 254	-183	3 431
Verovelat	496	4	176	395	-1	1 069
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-6		380	2 294	-407	2 261
Velat yhteensä	86 302	19 396	21 937	57 271	-37 811	147 095
Oma pääoma						13 112

Tase 31.12.2019, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Käteiset varat	71	19	1 506	11 891	-1 499	11 988
Saamiset luottolaitoksilta	12 785	130	23	9 577	-22 269	246
Johdannaissopimukset	507	4 384	379	468	-913	4 824
Saamiset asiakkailta	67 985	24 502	0	95	-1 118	91 463
Sijoitusomaisuus	316	1 006	9 798	17 626	-5 236	23 509
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			10 831			10 831
Aineettomat hyödykkeet	43	221	791	354	-3	1 406
Aineelliset hyödykkeet	355	2	134	43	-11	524
Muut varat	247	376	869	407	-216	1 684
Verosaamiset	103	4	45	39	42	235
Myytävänä oleva pitkäaikaiset omaisuuserät				314		314
Varat yhteensä	82 411	30 645	24 376	40 814	-31 223	147 024
Velat luottolaitoksille	8 965	757		15 511	-22 601	2 632
Johdannaissopimukset	323	3 657	109	195	-968	3 316
Velat asiakkaille	54 434	11 290		4 664	-2 100	68 289
Vakuutusvelka			9 476			9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitus sopimuksista			10 862			10 862
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 574	1 441		21 449	-94	34 369
Varaukset ja muut velat	642	801	767	1 120	-167	3 163
Verovelat	483	5	201	363	-1	1 050
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-18	9	380	1 314	-395	1 290
Myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin liittyvät velat				6		6
Velat yhteensä	76 403	17 960	21 795	44 622	-26 326	134 454
Oma pääoma						12 570

Tilinpäätöksen liitetiedot

Liitetietojen sisällysluettelo

1. OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet
2. OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet
3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

4. Korkokate
5. Vakuutuskate
6. Nettopalkkiotuotot
7. Sijoitustoiminnan nettotuotot
8. Liiketoiminnan muut tuotot
9. Henkilöstökulut
10. Poistot ja arvonalentumiset
11. Liiketoiminnan muut kulut
12. Saamisten arvonalentumiset
13. OP-bonukset omistaja-asiakkaille
14. Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)
15. Tuloverot

Varoja koskevat liitetiedot

16. Käteiset varat
17. Saamiset luottolaitoksilta
18. Johdannaissopimukset
19. Saamiset asiakkailta
20. Sijoitusomaisuus
21. Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat
22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset
23. Aineettomat hyödykkeet
24. Aineelliset hyödykkeet
25. Vuokrasopimukset
26. Muut varat
27. Verosaamiset ja -velat

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

28. Velat luottolaitoksille
29. Johdannaissopimukset
30. Velat asiakkaille
31. Vakuutusvelka
32. Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista
33. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
34. Varaukset ja muut velat
35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
36. Oma pääoma

Muut tasetta koskevat liitetiedot

37. Annetut vakuudet
38. Saadut rahoitusvakuudet
39. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Vastuusitoumuksia ja johdannaissopimuksia koskevat liitetiedot

41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset
42. Ehdolliset velat ja varat
43. Johdannaissopimukset
44. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
45. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä

Riskienhallinnan liitetiedot

OP Ryhmän riskiasema

46. OP Ryhmän vastuuden maajakauma

Vähittäis- ja Yrityspankkitoiminnan riskiasema

47. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys
48. OP Ryhmän varainhankinnan rakenne
49. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan
50. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan
51. Korke- ja markkinariskin herkkyyshanalyysi
52. Likviditeettireservi

Vakuutustoiminnan riskiasema

53. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys
54. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakauma
55. Vahinkovakuutuksen suurvahinkojen kehitys
56. Vahinkovakuutuksen vakuutusliikkeen kannattavuus
57. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja
58. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma
59. Vahinkovakuutuksen sijoitusten jakauma
60. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
61. Vahinkovakuutuksen korkosijoitusten riskiasema
62. Vahinkovakuutuksen sijoitusten valuuttariski
63. Vahinkovakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski
64. Henkivakuutustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyyshanalyysi
65. Henkivakuutuksen vakuutusvelan purkautuminen kassavirroiksi
66. Henkivakuutuksen liiketoiminnan kannattavuus
67. Henkivakuutuksen sijoitusten jakauma
68. ETA 1 sijoitusten jakauma
69. ETA 2 sijoitusten jakauma
70. Henkivakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
71. ETA 1 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
72. ETA 2 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
73. Henkivakuutuksen korkosijoitusten riskiasema
74. ETA 1 korkosijoitusten riskiasema
75. ETA 2 korkosijoitusten riskiasema
76. Henkivakuutuksen sijoitusten valuuttariski
77. ETA 1 sijoitusten valuuttariski
78. ETA 2 sijoitusten valuuttariski
79. Henkivakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski
80. ETA 1 sijoitusten vastapuoliriski
81. ETA 2 sijoitusten vastapuoliriski
82. ETA 1 sijoitusten luottoriski
83. ETA 2 sijoitusten luottoriski

Muut liitetiedot

84. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa
85. Maakohtaiset tiedot
86. Lähipiiritapahtumat
87. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Liite 1. OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Yleistä

OP Ryhmä on talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettu taloudellinen kokonaisuus. OP Ryhmän tilinpäätös on laadittu OP Osuuskunnan ja sen tytäryhtiöiden ja jäsenluottolaitosten tilinpäätösten ja konsernitilinpäätösten yhdistelmänä.

OP Ryhmä ei muodosta kirjanpitolaissa määriteltyä konsernia, koska OP Osuuskunnalla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden yleisten konsernilaskentaperiaatteiden tarkoittamaa määräysvaltaa. Tämän vuoksi OP Ryhmälle on määritelty tekninen emoyhtiö.

OP Osuuskunta toimii koko OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä sekä ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Laissa talletuspankkien yhteenliittymästä määrätään, että OP Ryhmän keskusyhteisön OP Osuuskunnan on laadittava OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös. OP Osuuskunnan hallitus on vastuussa tilinpäätöksen laatimisesta sitä koskevien säännösten mukaisesti.

OP Osuuskunnan kotipaikka on Helsinki, ja sen rekisteröity osoite on Gebhardinaukio 1, 00510 Helsinki.

Jäljennös OP Ryhmän tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.op.fi tai ryhmän toimitiloista käyntiosoitteesta Gebhardinaukio 1, 00510 Helsinki.

OP Osuuskunnan hallitus hyväksyi OP Ryhmän tilinpäätöstiedotteen julkaistavaksi 10.2.2021 ja hallitus hyväksyi tilinpäätöksen 23.2.2021.

1 Laatimisperusta

OP Ryhmän tilinpäätös on laadittu kansainvälisten IFRS-standardien (International Financial Reporting Standards) mukaisesti. Tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan niitä IAS- ja IFRS-standardia ja SIC- ja IFRIC-tulkintoja, jotka olivat voimassa 31.12.2020. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla viitataan niihin standardeihin ja tulkintoihin, jotka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1606/2002 mukaisesti. OP Ryhmän velvollisuus laatia tilinpäätös kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti perustuu lakiin talletuspankkien yhteenliittymästä. OP Ryhmän liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön vaatimusten mukaiset.

OP Ryhmä otti käyttöön vuonna 2020 seuraavat standardit ja tulkinnat:

- OP Ryhmä otti käyttöön Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) ohjeistuksen maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta (Ohjeet maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta asetuksen (EU) N:o 575/2013 178 artiklan mukaisesti: EBA/GL/2016/07 ja EBA/RTS/2016/06). Ohjeistuksella harmonisoidaan eurooppalaisten pankkien käyttämä asiakkaiden maksukyvyttömyyden määritelmä. Siirtymän vaikutukset on esitetty liitetiedossa 3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja esittämisen muutokset.
- Standardeihin IFRS 3, IAS 1 ja IAS 8 tehdyt muutokset tulivat voimaan 1.1.2020. Muutoksilla ei ollut merkittävää vaikutusta tilinpäätökseen.
- IFRS 16 -standardimuutos koskien vuokrasopimusten muutoksia ja vuokrasopimuksille myönnettyjä vuokrahelpotuksia, jotka johtuvat suoraan koronaviruspandemiasta ja koskevat vuokria, jotka olisivat tulleet maksettavaksi viimeistään 30. kesäkuuta 2021. Standardimuutos astui voimaan 1.6.2020 ja se koskee vain vuokralle ottajia. Vuokralle ottajana OP Ryhmä ei ole hakenut vuokrasopimuksilleen vuokranmaksuun liittyviä helpotuksia.

OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja, suojauskohteita käyvän arvon suojauksessa (suojatun riskin osalta) ja sijoituskiinteistöjä, jotka on arvostettu käypään arvoon.

Tilinpäätöstiedot esitetään miljoonina euroina. Liitetaulukoiden erissä esitetty numero nolla tarkoittaa sitä, että erä sisältää saldoa, mutta se pyöristyy nolnaan. Mikäli erässä ei esitetä mitään (tyhjä), erän saldo on nolla.

Talletuspankkien yhteenliittymälain sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, kirjanpidollisten arvioiden muutoksia ja virheitä käsittelevän IAS 8 -standardin periaatteiden mukaisesti OP Osuuskunnan hallituksen on vahvistettava sellaiset sovellettavat tilinpäätösperiaatteet, joihin ei ole saatavissa ohjausta kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista. Tämän mukaisesti OP Osuuskunnan hallitus on vahvistanut periaatteen, jonka mukaan OP Ryhmän laskentatekninen emoyhtiö muodostuu jäsenosuuspankeista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaiset Pilari 3 -vakavaraisuustiedot esitetään erillisessä OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportissa. OP Ryhmän toimintakertomuksessa esitetään kooste vakavaraisuudesta.

2 Arvioiden käyttö

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää johdolta arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Johdon arvioita ja harkintaa edellyttäviä laatimisperiaatteita on käsitelty jäljempänä yksityiskohtaisemmin kohdassa 20 "Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin sisältyvät keskeiset epävarmuustekijät".

3 Yhdistelyperiaatteet

3.1 Laskentatekninen emoyhtiö

Laissa talletuspankkien yhteenliittymästä määrätään, että OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö OP Osuuskunnan ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. Yhdistelty tilinpäätös käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta. OP Ryhmän osuuspääoma muodostuu osuuspankkien jäsenten sellaisista osuismaksuista, joita pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta. Edellä mainittujen periaatteiden mukaan OP Ryhmälle on muodostettu ns. laskentatekninen emoyhtiö.

Laskentateknisen emoyhtiön keskinäinen omistus, sisäiset liiketapahtumat, keskinäiset saamiset ja velat, sisäinen voitonjako ja sisäiset katteet eliminoidaan.

3.2 Tytäryhtiöt, osakkuus- ja yhteisjärjestelyt

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään laskentateknisen emoyhtiön sekä sen määräysvallassa olevien yhtiöiden tilinpäätökset. OP Ryhmällä on määräysvalta yrityksessä, jos OP Ryhmä olemalla osallisena yrityksessä altistuu sen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja OP Ryhmä pystyy vaikuttamaan tähän tuottoon käyttämällä yritystä koskevaa valtaansa (strukturoidut yhteisöt mukaan luettuina). Suurin osa tytäryrityksistä on täysin OP Ryhmän omistuksessa, jolloin ryhmän määräysvalta perustuu äänivaltaan.

OP Ryhmä toimii sijoittajana ja sijoitusrahastojen hallinnoijana erilaisissa sijoitusrahastoissa saadakseen sijoitustuottoja sekä erilaisia palkkiotuottoja. Rahastot, jotka on luokiteltu strukturoiduiksi yhteisöiksi, on konsolidoitu ryhmän tilinpäätökseen silloin, kun OP Ryhmän määräysvalta ei perustu äänioikeuksiin vaan merkityksellisten toimintojen ohjaamiseen, altistumiseen rahaston muuttuviin tuottoihin sekä rahaston hallinnon järjestämiseen. Määräysvallan muutoksia OP Ryhmään yhdistellyissä erilaisissa rahastosijoituksissa seurataan neljännesvuosittain. Määräysvallan tarkastelussa otetaan huomioon sijoittajan valta ohjata sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja sekä sijoittajan altistuminen muuttuville tuotoille. Kun OP Ryhmän määräysvalta lakkaa, jäljelle jäävä omistusosuus arvostetaan määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja kirjanpitoarvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyhtyrityksenä, yhteisyhtyrityksenä tai

rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta rahastosta aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään ikään kuin OP Ryhmä olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä voi tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaikutteisiksi.

OP Ryhmän keskinäinen omistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat arvostetaan käypään arvoon hankintahetkellä. Nettovarat ylittävä osuus hankintamenosta esitetään liikearvona. Mikäli hankintameno on pienempi kuin nettovarojen käypä arvo, erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Hankintaan liittyvät menot kirjataan toteutuessaan kuluksi. Mahdollinen lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon ja luokitellaan joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti raportointikauden päättymispäivänä.

Osakkuusyhtiöt, joissa OP Ryhmään kuuluvilla yhtiöillä on huomattava vaikutusvalta, yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. Huomattava vaikutusvalta syntyy pääsääntöisesti silloin, kun ryhmä omistaa 20–50 prosenttia toisen yhtiön äänivallasta tai kun ryhmällä muutoin huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Pääomaosuusmenetelmää sovellettaessa sijoitus kirjataan alun perin hankintameno määräisenä ja sitä lisätään tai vähennetään kirjaamalla sijoittajan osuus sijoituskohteen hankinta-ajankohdan jälkeisistä voitoista tai tappioista. OP Ryhmän osuudet osakkuusyhtyrityksissä sisältävät myös hankinta-ajankohtana määritetyn liikearvon. Jos konsernin osuus osakkuusyhtiön tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei OP Ryhmä ole sitoutunut osakkuusyhtiön veloitteiden täyttämiseen. Osakkuusyhtyrityksinä käsitellyt pääomasijoitusrahastot on arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti IFRS 9 -standardin mukaisesti IAS 28 -standardin sallimalla tavalla.

Yhteisjärjestely on järjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta. Yhteinen määräysvalta on järjestelyä koskevan määräysvallan pitämistä yhteisenä sopimukseen perustuen, ja se vallitsee vain silloin, kun merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset edellyttävät määräysvallan jakavien osapuolten yksimielistä hyväksymistä. Yhteisjärjestely on joko yhteinen toiminto tai yhteisyhtyritys. Yhteisyhtyritys on järjestely, jossa OP Ryhmällä on oikeuksia järjestelyn nettovarallisuuteen, kun taas yhteisessä toiminnossa OP Ryhmällä on järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia veloitteita. Kiinteistöyhtiöt yhdistellään OP Ryhmän tilinpäätökseen yhteisinä toimintoina yhdistelemällä OP Ryhmän omistusosuutta vastaava osuus kiinteistöyhtiön omaisuuseristä ja veloista.

Tilikauden aikana hankitut tytär-, osakkuus- tai yhteisjärjestelyt yhdistellään siitä hetkestä lähtien, kun OP Ryhmä on saanut määräysvallan, yhteisen määräysvallan tai huomattavan vaikutusvallan. Vastaavasti tilikauden aikana myydyt tytär-,

osakkuus- tai yhteisjärjestelyt yhdistellään siihen saakka, kunnes määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa.

Sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja voitonjako eliminoidaan tilinpäätöstä laadittaessa.

3.3 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Tilikauden tuloksen jakautuminen laskentateknisen emoyhtiön omistajien osuuteen ja määräysvallattomien omistajien osuuteen esitetään tuloslaskelmassa, ja laajan tuloksen jakautuminen esitetään erillisessä laajassa tuloslaskelmassa. Tilikauden tulos sekä laaja tulos kohdistetaan määräysvallattomille siinäkin tapauksessa, että se johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta esitetään taseessa osana omaa pääomaa. Mikäli sijoituskohteen pääoma ei täytä IAS 32:n mukaisia oman pääoman kriteereitä, esitetään määräysvallattomien osuus nettovarallisuudesta velkana.

Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai suhteellisenä osuutena hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin hankinnalle.

4 Ulkomaan rahan määräiset erät

OP Ryhmän tilinpäätös laaditaan euroina, joka on emoyhtiön toiminta- ja esittämismuoto. Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet kirjataan euromääräisiksi tapahtumapäivän kurssiin tai kirjauskuukauden keskikurssiin. Tilinpäätöspäivänä ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Ei-monetaariset tase-erät, jotka arvostetaan alkuperäiseen hankintamenuun, esitetään tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisten liiketapahtumien ja monetaaristen tase-erien muuttamisesta euroiksi syntyvät kurssierot kirjataan valuuttakurssivoittoa tai -tappioiden tuloslaskelman erään Sijoitustoiminnan nettotuotot.

5 Rahoitusinstrumentit

5.1 Käyvän arvon määräytyminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuusosan myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai, jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa (esim. OTC-johdannaiset), niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan, sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritelty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

Epälikvideille tuotteille on tyypillistä, että hinnoittelumallilla laskettu hinta poikkeaa toteutuneesta kauppahinnasta. Toteutunut kauppahinta on kuitenkin paras osoitus tuotteen käyvästä arvosta. Toteutuneen kauppahinnan ja markkinahintoja käyttävän hinnoittelumallin avulla lasketun hinnan erotuksena saatu tulos, Day 1 profit/loss, jaksotetaan tuloslaskelmaan sopimuksen voimassaoloajalle. Jaksottamatta oleva osuus tuloutetaan kuitenkin heti, mikäli tuotteelle on saatavilla aito markkinahinta tai markkinoille muodostuu vakiintunut hinnoittelukäytäntö.

OP Ryhmän taseessa ei ole merkittävää määrää epälikvidejä rahoitusvaroja.

Ryhmän henkivakuustoimintaan liittyvät epälikvidit rahoitusvelat (sijoitus sopimukset) arvostetaan IFRS 9:n perusteella käypään arvoon. Sijoitussopimusten käyvän arvon laskennassa käytetään arvostusmenetelmää, joka ottaa huomioon mm. rahan aika-arvon ja katteena olevien rahoitusvarojen käyvän arvon. Velan arvo ei voi kuitenkaan alittaa sopimuksen takaisinostoarvoa. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa.

5.2 Rahoitusvarat- ja velat

5.2.1. Jaksotettu hankintameno

Jaksotettu hankintameno on se määrä, johon rahoitusvaroihin kuuluva erä tai rahoitusvelka on arvostettu alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä, vähennettynä lyhennyksillä, lisätynä tai vähennettynä alkuperäisen määrän ja erääntyvän määrän välisen erotuksen kertyneillä, efektiivisen koron menetelmää käyttäen lasketuilla jaksotuksilla ja, kun on kyse rahoitusvaroista, oikaistuna tappiota koskevalla vähennyserällä.

Efektiivisen koron menetelmää käyttäen rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan odotettavissa olevana voimassaoloaikana saatavaksi tai suoritettavaksi arvioidut maksut tulevat diskontatuiksi täsmälleen rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräisen kirjanpitoarvon tai rahoitusvelan jaksotetun hankintameno suuruiseksi. Efektiivistä korkoa laskettaessa rahavirrat arvioidaan ottamalla huomioon rahoitusinstrumentin kaikki sopimusehdot ilman odotettavissa olevia luottotappioita ("ECL"). Laskelma sisältää kaikki sellaiset sopimusosapuolten välillä suoritettavat tai saatavat palkkiot ja korkopisteet, jotka ovat kiinteä osa efektiivistä korkoa, transaktiomenot sekä kaikki muut yli- tai alikurssit. Palkkioita, jotka ovat kiinteä osa rahoitusinstrumentin korkoa, ovat esim. lainan nostoon liittyvät toimitus- ja järjestelypalkkiot, ja ne jaksotetaan rahoitusinstrumentin odotettavissa olevalle juoksuajalle tai lyhyemmälle ajanjaksolle, jos se on asianmukaista. Palkkioita, jotka eivät ole kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään IFRS 15 - standardin mukaisesti, ja niitä ovat esim. lainan hoitoon liittyvät palkkiot.

Arviotuihin rahavirtoihin sisällytetään odotettavissa olevat luottotappiot, kun lasketaan luottoriskillä oikaistua efektiivistä korkoa rahoitusvaroilta, joiden katsotaan alkuperäisenä kirjaamisajankohtana olevan luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja (ns. "POCI").

Korkotuotot

Korkotuotot on laskettu soveltamalla efektiivistä korkoa rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräiseen kirjanpitoarvoon, paitsi silloin, kun kyseessä ovat:

- a) ostetut tai alun perin myönnetty luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneet rahoitusvarat, joiden osalta sovelletaan luottoriskillä oikaistua efektiivistä korkoa rahoitusvaroihin kuuluvan erän jaksotettuun hankintameno.
- b) rahoitusvarat, jotka eivät ole ostettuja tai alun perin myönnettyjä luottoriskin johdosta arvoltaan

alentuneita rahoitusvaroja, mutta joista on myöhemmin tullut luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja (tai jotka ovat vaiheessa 3). Näiden rahoitusvarojen osalta sovelletaan efektiivistä korkoa rahoitusvaroihin kuuluvan erän jaksotettuun hankintameno (eli nettomääräiseen kirjanpitoarvoon odotettavissa olevan luottotappion vähentämisen jälkeen).

5.2.2. Alkuperäinen kirjaaminen ja arvostaminen

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä arvostetaan rahoitusvaroihin kuuluva erä tai rahoitusvelka käypään arvoon, ja jos kyseessä on muu kuin käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattava rahoitusvaroihin kuuluva erä tai rahoitusvelka, siihen lisätään tai siitä vähennetään rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan hankkimisesta tai liikkeeseenlaskusta välittömästi johtuvat transaktiomenot. Välittömästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen rahoitusvarasta kirjataan odotettavissa olevia luottotappioita koskeva vähennyserä, jos rahoitusvara arvostetaan jaksotettuun hankintameno tai käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta. Tämä aiheuttaa tuloslaskelmaan kirjanpidollisen tappion äskettäin myönnetyistä tai äskettäin ostetuista rahoitusvaroista.

5.3 Rahoitusvarojen luokittelu ja myöhempi arvostaminen

OP Ryhmä luokittelee rahoitusvarat seuraaviin ryhmiin:

- Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat (FVTPL)
- Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat (FVOCI)
- Jaksotettuun hankintameno kirjattavat.

5.3.1 Luotot ja saamistodistukset

Luottojen ja saamistodistusten luokittelu ja myöhempi arvostaminen riippuvat seuraavista tekijöistä:

- a) OP Ryhmän liiketoimintamallista rahoitusvarojen hallinnoinnissa
- b) rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimukseen perustuvista rahavirtaominaisuuksista.

Näiden tekijöiden perusteella OP Ryhmä luokittelee luotot ja saamistodistukset kolmeen seuraavaan arvostusryhmään:

- 1) Jaksotettuun hankintameno arvostettavia rahoitusvaroja pidetään hallussa sellaisen liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoitteena on rahoitusvarojen hallussapito sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua. Erän kirjanpitoarvo sisältää odotettavissa olevien luottotappioiden vähennyserän, ja korkotuotot kirjataan efektiivisen koron menetelmällä korkotuottoihin.
- 2) Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja pidetään hallussa sellaisen liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoite saavutetaan keräämällä sopimukseen perustuvia

rahavirtoja ja myymällä rahoitusvaroja. Lisäksi sopimusehdoissa määrätään tiettyinä ajankohtina toteutuvista rahavirroista, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua. Muutokset käyvässä arvossa kirjataan käyvän arvon rahastoon. Arvon alentumisvoitot tai -tappiot sekä valuuttakurssivoitot tai -tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti. Kun rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta, siirretään käyvän arvon rahastoon kertynyt voitto tai tappio luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna omasta pääomasta tulosvaikutteiseksi eräksi sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Efektiviisen koron menetelmää käyttäen laskettu korko kirjataan korkotuottoihin tai sijoitustoiminnan nettotuottoihin (vakuutusyhtiöiden sijoitukset).

- 3) Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavia rahoitusvaroja pidetään kaupankäyntitarkoituksessa tai kun rahoitusvara ei täytä jaksotettuun hankintamenoa tai käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavien kriteereitä. Voitot ja tappiot kirjataan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien saamistodistusten ja johdannaisten korkotuotot ja -kulut esitetään sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

Liiketoimintamalli

Liiketoimintamallilla tarkoitetaan sitä, miten OP Ryhmä hallinnoi rahoitusvarojaan rahavirtojen kerryttämiseksi. OP Ryhmässä liiketoimintamallin ratkaisee, syntyvätkö rahavirrat pelkästään sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä vai sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä sekä rahavirroista, jotka saadaan myymällä rahoitusvara, vai onko kyseessä kaupankäynti. Kaupankäyntiliiketoimintamalliin kuuluvat rahoitusvarat arvostetaan tulosvaikutteisesti. Liiketoimintamallia arvioidessaan OP Ryhmä ottaa huomioon tulevat toimenpiteet liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi. Arviointiin kuuluu aikaisempi kokemus rahavirtojen keräämisestä, kuinka liiketoimintamallin ja sen mukaisesti hallussa pidettävien rahoitusvarojen tuloksellisuutta arvioidaan ja kuinka siitä raportoidaan yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille, kuinka riskejä hallitaan ja kuinka liiketoiminnan johtajia palkitaan. Esimerkiksi OP Ryhmän myöntämiä asuntoluottoja pidetään hallussa sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi. Niitä voidaan myydä vain harvoissa tapauksissa OP Ryhmään kuuluvien yritysten kesken esim. takaamaan OP-Asuntoluottopankin liikkeelle laskemia asuntovakuudellisia joukkovelkakirjalainoja tai epänormaalissa maksuvalmiuskriisitilanteessa. Lisäksi OP Ryhmän likviditeettireservisalkun liiketoimintamallin tavoitteena on kerätä sopimukseen perustuvia rahavirtoja sekä rahoitusvarojen myynti.

Liiketoimintamallin muutos

Liiketoimintamallin muutoksia odotetaan tapahtuvan harvoin sisäisten tai ulkoisten muutosten seurauksena, ja niiden täytyy olla OP Ryhmän toiminnan kannalta merkittäviä. Liiketoimintamallin muutoksista päättää OP Osuuskunnan

hallitus. Liiketoimintamalli muuttuu silloin, kun OP Ryhmä hankkii tai luovuttaa jonkin liiketoiminta-alueen tai lopettaa sen toiminnan. Liiketoimintamallin muutos dokumentoidaan asianmukaisesti ko. liiketoimintayksikön toimesta, ja se käsitellään Taloudessa ja Riskienhallinnassa sen kirjanpitovaikutusten selvittämiseksi (ml. vaikutukset ECL:ään). Yhteisön liiketoimintamallin tavoitteen muutos täytyy toteuttaa ennen luokittelun muutospäivää.

Luokittelun muutosta sovelletaan prospektiivisesti luokittelun muutospäivästä eteenpäin. Luokittelun muutospäivä on seuraavan raportointikauden ensimmäinen päivä, jota ennen päätös luokittelun muutoksesta on tehty. Aikaisempia raportointikausia ei oikaista takautuvasti.

Seuraavassa taulukossa esitetään erilaisten luokittelujen muutosten kirjanpitovaikutukset:

Alkuperäinen arvostusluokka	Uusi arvostusluokka	Kirjanpitovaikutus
Jaksotettu hankintameno	FVTPL	Käypä arvo määritellään luokittelun muutospäivänä. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän aikaisemman jaksotetun hankintamenoa ja käyvän arvon välisestä erosta mahdollisesti aiheutuva voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti.
FVTPL	Jaksotettu hankintameno	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi bruttomääräinen kirjanpitoarvo. Efektiiivinen korko määritellään luokittelun muutospäivän käyvän arvon perusteella.
Jaksotettu hankintameno	FVOCI	Rahoitusvaroihin kuuluvan erän aikaisemman jaksotetun hankintamenoa ja käyvän arvon välisestä erosta mahdollisesti aiheutuva voitto tai tappio kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Efektiiivistä korkoa ja odotettavissa olevien luottotappioiden määrää ei oikaista luokittelun muutoksen seurauksena.
FVOCI	Jaksotettu hankintameno	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi jaksotettu hankintameno. Aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattu kertynyt voitto tai tappio kuitenkin poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan

		oikaisemaan rahoitusvaroihin kuuluvan erän käypää arvoa luokittelun muutospäivänä. Efektiivistä korkoa ja odotettavissa olevien luottotappioiden määrää ei oikaista luokittelun muutoksen seurauksena.
FVTPL	FVOCI	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi kirjanpitoarvo. Efektiivinen korko määritellään luokittelun muutospäivän käyvän arvon perusteella.
FVOCI	FVTPL	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi kirjanpitoarvo. Aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattu kertynyt voitto tai tappio siirretään luokittelun muutoksesta johtavana oikaisuna omasta pääomasta tulosvaikutteiseksi luokittelun muutospäivänä.

Rahavirtaominaisuudet

Silloin kun OP Ryhmän liiketoimintamalli on muu kuin kaupankäynti, OP Ryhmä arvioi, ovatko sopimukseen perustuvat rahavirrat yhdenmukaisia perustyyppisen lainanantojärjestelyn kanssa. Perustyyppisessä lainanhoitojärjestelyssä sopimukseen perustuvat rahavirrat ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua ("SPPI"), jossa koron merkittävimmät osatekijät ovat korvaus rahan aika-arvosta, luottoriskistä, lainanantoon liittyvistä riskeistä ja voittomarginaalista. Valtaosa OP Ryhmän rahoitusvaroista on perustyyppisiä lainanantojärjestelyjä.

OP Ryhmän kaikki henkilöasiakkaille myönnetyt luotot ja osa yritysasiakkaiden luotoista sisältävät mahdollisuuden ennenaikaiseen takaisinmaksuun. Ehdot ovat kuitenkin yhdenmukaisia perustyyppisen lainanantojärjestelyn kanssa, koska ennen eräpäivää maksettava määrä vastaa sopimuksen mukaista nimellismäärää ja kertynyttä (mutta maksamatonta) sopimuksen mukaista korkoa, joka voi sisältää lisäkorvauksen sopimuksen ennenaikaisesta päättämisestä.

Saamistodistusten rahavirtaominaisuudet testataan SPPI-työkälulla, jonka antaman palautteen pohjalta joko hyväksytään tai hylätään SPPI-testi ilman lisätutkimuksia (palautteena pass/fail) tai tutkitaan rahavirtaominaisuudet OP:n sisäisen ohjeistuksen mukaisella tavalla ennen luokittelupäätöstä (palautteena "further review required"). Menetelmä tunnistaa sopimusehdoista useita eri elementtejä, jotka vaikuttavat siihen, täyttyykö SPPI-määrittely.

Silloin kun sopimukseen perustuvat rahavirrat ovat alttiina esim. osakkeiden hintojen tai lainanottajan taloudellisen tuloksen muutoksille, ei kyseessä ole perustyyppinen lainanantojärjestely, ja tällaiset rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Tyypillisesti tällaisia ovat erilaiset rahastosijoitukset, jotka eivät täytä oman pääoman määritelmää IAS 32:n mukaisesti liikkeeseenlaskijan tilinpäätöksessä.

Rahoitusvaroihin sisältyviä kytkettyjä johdannaisia ei eroteta pääsopimuksesta, vaan ne huomioidaan sopimukseen perustuvien rahavirtojen kokonaisarvioinnissa.

Jos rahoitusvarojen hallinnoinnissa noudatettua liiketoimintamallia muutetaan, voidaan rahoitusvaroja joutua uudelleenluokittelemaan. Uudelleenluokittelua sovelletaan eitaikautuvasti luokittelun muutospäivästä lähtien. Tällaisia muutoksia odotetaan tapahtuvan hyvin harvoin.

5.3.2 Oman pääoman ehtoiset instrumentit

Oman pääoman ehtoiset instrumentit ovat instrumentteja, jotka osoittavat oikeutta osuuteen yhtiön varoista sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen. Tyypillisesti tällaisia ovat osakesijoitukset.

Oman pääoman ehtoiset instrumentit arvostetaan myöhemmin käypään arvoon tulosvaikutteisesti, paitsi silloin kun OP Ryhmä on tehnyt alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattoman valinnan, jonka mukaan tietyt kaupankäyntiliiketoimintaan kuulumattomat sijoitukset oman pääoman ehtoihin instrumentteihin, jotka muutoin arvostettaisiin käypään arvoon tulosvaikutteisesti, käsitellään siten, että käyvän arvon myöhemmät muutokset esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Tällaisia sijoituksia ei tällä hetkellä ole. Näiden sijoitusten myyntivoittoja tai -tappioita ei kirjata tulosvaikutteisesti, mutta niiden osingot kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin. Osingot kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä oman pääoman ehtoista sijoituksista kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

5.3.3 Sopimukseen perustuvien rahavirtojen muuttaminen

Maksusuunnitelman muutoksia tehdään normaaliin asiakassuhteen hoitoon kuuluvana toimenpiteenä, mutta myös tilanteissa, joissa asiakkaan maksukyky on heikentynyt. Heikentyneen maksukyvyn takia annettu myönnytys merkitään lainanhoitojoustoksi, joka on tyypillisesti lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi. Yleensä näissä tilanteissa lainan sopimukseen perustuvat rahavirrat neuvotellaan uudelleen tai niihin tehdään muutoin muutoksia, eivätkä ne johda kyseisen lainan taseesta pois kirjaamiseen. Tällöin lasketaan lainan bruttokirjanpitoarvo uudelleen ja kirjataan tehdystä muutoksesta aiheutuva voitto tai tappio tuloslaskelmaan korkokatteeseen. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Jos lainaehtoihin tehtävät muutokset ovat merkittäviä tai laina muutoin neuvotellaan uudelleen, OP Ryhmä kirjaa alkuperäisen

lainan pois taseesta ja kirjaa samalla taseeseen muutetun uuden lainan. Tällöin muutoksen tekemisajankohta on lainan alkuperäinen kirjaamisajankohta, kun muutettuun lainaan sovelletaan arvonalentumista koskevia vaatimuksia. Tyypillisesti tämä tarkoittaa, että tappiota koskevan vähennyserän määrä vastaa 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita. OP Ryhmä luokittelee muutoksen syyt ja vakavuusasteet sisäisellä luokituksella, jolla seurataan, onko taseesta pois kirjaamiseen yhteydessä ollut näyttöä siitä, että muutettu laina on alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä luottoriskin johdosta arvoltaan alentunut. Tällöin se kirjataan alun perin myönnettynä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneena rahoitusvaroihin kuuluvana eränä. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi tilanteessa, jossa ongelmalliseen omaisuuserään on tehty huomattava muutos.

Muutoin rahoitusvaroihin kuuluvat erät kirjataan pois taseesta silloin, kun sopimukseen perustuvat oikeudet rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaavat olemasta voimassa tai kun OP Ryhmä siirtää rahoitusvaroihin kuuluvan erän toiselle osapuolelle ja siirto täyttää taseesta pois kirjaamisen edellytykset.

5.3.4 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat vakuutusyhtiöiden rahoitusvarat

Rahoitusvaroihin kuuluva erä arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, ellei sitä arvosteta jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. OP Ryhmä on myös nimenomaisesti luokitellut rahoitusvaroja käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi (käyvän arvon optio), silloin kun näin toimimalla poistetaan tai vähennetään ns. kirjanpidollista epäsymmetriaa rahoitusvarojen ja niihin liittyvien rahoitusvelkojen arvostamisessa.

Henkivakuutustoiminnan sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset sekä ns. eriytettyjen taseiden sijoituksen luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi, koska vastaava vakuutusvelka tai sijoitussopimusten velka kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

5.3.5 Väliaikainen poikkeusmenettely

OP Ryhmän vahinko- ja henkivakuutuksen sijoitustoimintaan liittyvät oman pääoman ehtoiset instrumentit ja rahastosijoitukset luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin. Merkittävään osaan näistä oman pääoman ehtoisista instrumenteista OP Ryhmä soveltaa väliaikaista poikkeusmenettelyä (ns. overlay approach), joka palauttaa näiden instrumenttien tulosvaikutukset IAS 39 -standardin mukaisiksi. Näitä sijoituksia käsitellään kuten IAS 39 -standardin mukaisia myytävissä olevia rahoitusvaroja. Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset esitetään oman pääoman käyvän arvon rahastossa. Väliaikaisen poikkeusmenettelyn soveltaminen lopetetaan viimeistään silloin, kun IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi tulee voimaan. Väliaikaisella poikkeusmenettelyllä pyritään sovittamaan yhteen IFRS 9 ja IFRS 17 -standardien eriaikaisesta voimaantulosta

aiheutuva väliaikainen tulosvolatiliteetti, kun sijoitukset arvostetaan IFRS 9 -standardin mukaisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti, mutta niihin liittyvää vakuutusvelkaa ei voida vielä arvostaa käypään arvoon tulosvaikutteisesti IFRS 17 -standardin mukaisesti.

IAS 39 -standardin mukaan myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenuon, joka on maksetun vastikkeen käypä arvo lisättyä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Arvonmuutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin, josta ne kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserä kirjataan pois taseesta tai on objektiivista näyttöä siitä, että sen arvo on alentunut. Myytävissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi katsotaan oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintamenuon.

Jos arvopaperin markkina-arvo arvonalentumiskirjauksen jälkeen edelleen alentuu, kirjataan arvonalennus tuloslaskelmaan. Jos arvonalentuneen oman pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

5.4 Arvonalentuminen

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan kaikista jaksotettuun hankintamenuon arvostettavista ja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista tase-eristä (muut kuin oman pääoman ehtoiset instrumentit) sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista ja takaussopimuksista. Odotettavissa olevat luottotappiot kirjataan jokaisena raportointipäivänä, ja ne kuvastavat:

- vinoutumatonta ja todennäköisyyksillä painotettua rahamäärää, joka määritetään arvioimalla mahdollisten tulevien vaihtelualue
- rahan aika-arvoa ja
- järkevää ja perusteltavissa olevaa informaatiota, joka on raportointipäivänä saatavissa ilman kohtuuttomia kustannuksia tai ponnisteluja ja joka koskee toteutuneita tapahtumia, vallitsevia olosuhteita ja ennusteita tulevista taloudellisista olosuhteista.

5.4.1 Sopimusten luokittelu kolmeen arvonalentumisvaiheeseen

Sopimukset luokitellaan kolmeen eri vaiheeseen. Eri vaiheet kuvastavat luoton laadun heikkenemistä alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

- Vaihe 1: sopimukset, joiden luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisestä ja joille lasketaan 12 kuukauden ECL.
- Vaihe 2: sopimukset, joiden luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisestä ja joille lasketaan koko voimassaoloajan ECL.

- Vaihe 3: maksukyvyttömät sopimukset, joille lasketaan myös koko voimassaoloajan ECL.

Lisäksi sopimukset, jotka on alun perin myönnetty arvoltaan alentuneina, ovat aina koko voimassaoloajan odotetun tappion laskennan piirissä (POCI).

Maksukyvyttömyyden (default) määritelmä

OP Ryhmässä sovelletaan IFRS 9 -standardin mukaisessa laskennassa samaa maksukyvyttömyyden määritelmää kuin sisäisissä luottoriskimalleissa (IRB). Maksukyvyttömyyttä arvioidaan OP Ryhmän sisäisellä maksukäyttätymiseen perustuvalla luokittelujärjestelmällä. Henkilöasiakkaissa maksukyvyttömyyden määritelmää sovelletaan sopimuskohtaisesti, kun taas yritysasiakkaissa tarkastellaan asiakaskokonaisuutta. Asiakas luokitellaan maksukyvyttömäksi, kun asiakkaan takaisinmaksua pidetään epätodennäköisenä, esimerkiksi kun asiakkaalla on julkinen maksuhäiriö tai sille on myönnetty lainanhoitojousto, jossa lainan nykyarvo pienenee enemmän kuin 1 prosenttia. Maksukyvyttömyys laajenee henkilöasiakkaissa maksukyvyttömän velallisen kaikkiin luottovelvoitteisiin, kun merkittävä osa (20 %) henkilöasiakkaan vastuista on maksukyvyttömiä. Lisäksi sopimus on maksukyvytön viimeistään silloin, kun rahoitusvaroihin kuuluvaan erään liittyvä maksu on viivästynyt yli 90 päivää.

Asiakkaan maksukyvyttömyys päättyy, kun se ei enää täytä maksukyvyttömyyden määritelmää ja sen jälkeinen 6–12 kuukauden koeaika on päättynyt.

Maksukyvyttömyyden määritelmä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen EU N:o 575/2013 (CRR) artiklaan 178 sekä Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) ohjeistukseen maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta EBA/GL/2016/07 ja EBA/RTS/2016/06).

OP Ryhmä on soveltanut EBA:n ohjeistuksen ns. kaksivaiheista käyttöönottoa, jossa ensimmäisessä vaiheessa muutettiin maksukyvyttömyyden määritelmä vuoden 2020 ensimmäisellä vuosineljänneksellä, ja toisessa vaiheessa vuoden viimeisellä vuosineljänneksellä kalibroitiin luottoriskiparametrit.

Luottoriskin merkittävä lisääntyminen

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan sopimuskohtaisesti joko 12 kuukaudelle tai koko voimassaoloajalle riippuen siitä, onko instrumentin luottoriski lisääntynyt raportointipäivänä merkittävästi alkuperäisestä. Luottoriskin merkittävä lisääntymistä arvioidaan sekä laadullisilla että määrällisillä kriteereillä. Lainanhoitojoustoa pidetään laadullisena kriteerinä. Muut laadulliset tekijät koostuvat erilaisista luottoriskin mittareista (esim. kovenanttirikkomuksista), ja ne huomioidaan luokittelumalleissa tai maksukäyttätymisen luokan arvioinnissa.

OP Ryhmä on sisällyttänyt suhteellisia ja absoluuttisia kynnysarvoja luottoriskin merkittävän luottoriskin määrällisen lisääntymisen määrittämiseen ottaen huomioon kaikki olennainen ja perusteltavissa oleva informaatio.

Määrällinen muutos arvioidaan koko voimassaoloajan PD-lukujen (PD-käyrä) suhteellisen muutoksen perusteella. Alkuperäinen koko voimassaoloajan PD-käyrä lasketaan luoton myöntöhetkellä huomioiden makroekonomiset tekijät. Seuraavaksi määritellään luonnollinen hyväksyttävä vaihteluväli sille, milloin luottoriskin ei katsota lisääntyneen merkittävästi lainan jäljellä olevan maturiteetin aikana. Hyväksyttävä vaihteluväli on mallinnettu erikseen henkilö- ja yritysasiakkaalle. Tuloksena saadaan ns. kynnysarvokäyrä, johon kunakin raportointipäivänä verrataan senhetkistä jäljellä olevaa koko voimassaoloajan PD-käyrää: jos kynnysarvo ylittyy, luottoriski on kasvanut merkittävästi ja luotosta kirjataan koko luoton juoksuajalle laskettu luottotappio. Tämän suhteellisen muutoksen rajan lisäksi edellytetään, että luottoluokassa on tapahtunut heikennys alkuperäisestä, jotta siirtyminen koko voimassaoloajan ECL-laskentaan ei tapahdu vain ajan kulumisen perusteella. Lisäksi heikoimpiin luottoluokkiin sovelletaan absoluuttista luottoluokan rajaa.

Edellä mainittujen kriteerien lisäksi rahoitusvaroihin kuuluvaan erään liittyvä luottoriski on lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, jos sopimukseen perustuvat maksut ovat viivästyneet yli 30 päivää tai luottoon on myönnetty lainanhoitojousto.

OP Ryhmä ei ole soveltanut luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnissa IFRS 9 -standardin sallimaa siirtymäsääntöä alhaisen luottoriskin olettamasta niille sopimuksille, joille ei ilman kohtuuttomia kustannuksia ja työmäärää saada laskettua alkuperäistä koko voimassaoloajan PD:tä.

OP Ryhmä seuraa säännöllisesti, miten tehokkaasti edellä mainitut kriteerit havaitsevat luottoriskin merkittävän lisääntymisen ennen kuin sopimukseen perustuvat maksut ovat erääntyneet yli 30 päivää, ja että sopimukset eivät yleensä siirry arvonalentumisvaiheesta 1 suoraan arvonalentumisvaiheeseen 3, ja tekee suhteellisen muutoksen laskutapaan tarvittavat kalibroinnit.

5.4.2 Laskentamenetelmät

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan pääosin järjestelmäperusteisesti maksukyvyttömyyden todennäköisyys/tappio-osuus -menetelmällä (PD/LGD-menetelmä) sopimuskohtaisesti kaikille henkilö- ja yritysasiakkaiden vastuille. Tämän lisäksi suurimmille vaiheessa 3 oleville yritys vastuille käytetään asiantuntija-arvioon perustuvaa kassavirtaperusteista ECL-laskentamenetelmää.

5.4.2.1 PD/LGD-menetelmä

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan käyttäen mallinnettuja riskiparametreja ja kaavalla probability of default (PD) x loss given default (LGD) x exposure at default (EAD) kaikille portfolioille sopimuskohtaisesti, ja ne kuvastavat odotuksia tulevista luottotappioista raportointipäivänä. PD kuvaa maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä yllä kuvatus maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisesti. LGD kuvaa tappio-osuutta maksukyvyttömyyshetkellä, ja siihen vaikuttaa mm. vakuuksien ja erilaisten takauksien määrä ja tyyppi. EAD

kuvaa vastuun määrää maksukyvyttömyyshetkellä sisältäen taseessa olevan vastuun (pääoman ja kertyneen koron) sekä odotetun käytön taseen ulkopuolisista eristä maksukyvyttömyyshetkellä.

ECL-laskenta perustuu kolmeen eri skenaarioon. Riskiparametrit PD, LGD ja EAD lasketaan vuosikohtaisesti kussakin skenaariossa. Vuosittaiset ECL-luvut diskontataan raportointipäivään, ja eri skenaarioiden luvuista lasketaan todennäköisyyksillä painotettu ECL. Diskonttaustekijänä käytetään sopimuksen efektiivistä korkoa tai sen arviota. Sopimuksen jäljellä oleva maturiteetti on rajoitettu laskennassa maksimissaan 30 vuoteen.

Sopimuksen koko voimassaoloajan maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (lifetime PD) mallit on tehty erikseen henkilöasiakkaille ja yritysasiakkaille. PD-malleihin vaikuttaa keskeisesti sopimuksen luottoluokka, luoton ikä (henkilöasiakkaat) sekä mallin alasegmentti, joka määräytyy yritysasiakkaille luokittelumallin perusteella ja henkilöasiakkaille tuotetyypin perusteella. Lisäksi PD-estimaatit ovat riippuvaisia makrotaloudellisista tekijöistä ja niiden ennusteista kussakin skenaariossa.

Sopimuksen koko voimassaoloajan tappio-osuusmalli (lifetime LGD) koostuu kolmesta komponentista: 1) maksukyvyttömyystilasta toipumisen todennäköisyydestä, 2) vakuudellisesta palautusosuudesta ja 3) vakuudettomasta palautusosuudesta. Eri komponenttien arvot riippuvat keskeisesti tuotetyypistä, toimialasta (yritykset), vakuustyyppistä ja ajasta, kuinka kauan sopimus on ollut maksukyvyttömänä. Makrotaloudelliset tekijät ja niiden ennusteet vaikuttavat kahteen ensimmäiseen komponenttiin.

Sopimuksen koko voimassaoloajan vastuu maksukyvyttömyyshetkellä (lifetime EAD) perustuu tuotetyypistä riippuen sopimuksen mukaisiin kassavirtoihin, odotettuun käyttöasteeseen, ennakaisen takaisinmaksun todennäköisyyteen ja maturiteettimalliin.

OP Ryhmä päivitti marraskuussa kahden LGD-mallin parametrin eli vakuudettoman palautusosuuden sekä toipumisosuuden estimaatteja. Arvonalentumisvaiheen 1 ja 2 toipumisosuutta päivitettiin uuden vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä käyttöönotetun maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Arvonalentumisvaiheen 3 vakuudettoman palautusosuuden sekä toipumisosuuden estimaatit muutettiin ajasta riippuvaisiksi siten, että ne laskevat maksukyvyttömyys- tai perintäajan kasvaessa.

OP Ryhmä päivitti joulukuussa yritysvastuiden lifetime PD -mallia mm. uuden vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä käyttöönotetun maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Lisäksi tarkennettiin mallin segmentointia ja muutettiin makrotaloudelliseksi selittäviksi tekijöiksi BKT ja reaalikorko (aiemmin BKT ja 12 kk Euribor).

Lisäksi joulukuussa on huomioitu henkilöasiakkaiden luottoluokitusmallin kalibroinnin vaikutus uuden vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä käyttöönotetun

maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella.

Sopimuksen voimassaoloajan määrittäminen

Sopimuksen voimassaoloaika on velkakirjalainoilla sopimuksen mukainen maturiteetti, joka ottaa huomioon maksusuunnitelman mukaiset lainan lyhennykset. Ennenaikaisen takaisinmaksun mallia sovelletaan vakuudellisiin velkakirjalainoihin (pl. maksukyvyttömät), mutta se ei lyhennä sopimuksen maturiteettia vaan huomioidaan osana sopimuksen EAD:tä.

Valmiusluotot (esim. luottokortit) ovat toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia, ja niille on mallinnettu odotettu maturiteetti. Mallinnettu maturiteetti riippuu tuotetyypistä ja luottoluokasta, ja se on keskimäärin n. 15 vuotta.

Tulevaisuuteen suuntautuva informaatio

Laskentamalliin sisällytetään tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota ja makroekonomisia skenaarioita. OP Ryhmän ekonomistit päivittävät makroekonomiset skenaariot neljännesvuosittain, ja ne ovat samoja, joita muutoinkin käytetään OP Ryhmän taloudellisessa suunnittelussa. Makroekonomiset ennusteet kattavat 5 vuotta, ja ne on ekstrapoloitu 30 vuoteen asti tuotantofunktiota käyttäen. Käytetyt makroekonomiset tekijät ovat: BKT:n kasvu, työttömyysaste, investointien kasvu, inflaatio, ansiotason muutos ja 12 kk Euribor -korko. Lisäksi asuntojen hintaindeksiä käytetään LGD-malleissa. Käytettäviä skenaarioita on kolme: perus, vahva ja heikko. Skenaarioille on myös arvioitu toteutumisen todennäköisyydet.

Makroekonomisten ennusteiden laatiminen ja niiden heijastaminen tulevaisuuteen aina 30 vuoteen saakka sisältää suuren määrän epävarmuutta, ja siten toteutuneet tulokset voivat merkittävästi poiketa ennustetusta. OP Ryhmä on analysoinut, että ECL-laskennassa käytettävien riskiparametrien komponenttien ja makroekonomisten tekijöiden muutoksen suhde ei ole lineaarinen. Näin ollen makroekonomiset ennusteet edustavat OP Ryhmän parasta näkemystä mahdollisista skenaarioista ja lopputulemista.

5.4.2.2 Asiakaskohtainen asiantuntija-arvioon perustuva kassavirtaperusteinen ECL-menetelmä

Suurimmille R-rating mallin piirissä oleville vaiheessa 3 oleville yritysvastuille lasketaan ECL asiantuntija-arviona asiakaskohtaisesti kassavirtaperusteisella menetelmällä. Asiantuntija-arvio laaditaan rating- tai luottopäätöksen yhteydessä.

Laskennassa hyödynnettävä eteenpäin katsova informaatio on osa luottoanalyytikon laatimaa yrityksen luottokelpoisuusarviota ja rating-esitystä, jossa otetaan kantaa liiketoiminnan, markkinoiden, kilpailutilanteen sekä ennustetun kassavirran kehitykseen. Laskennassa otetaan huomioon myös makrotaloudellisten muuttujien vaikutusta kuvaavat skenaariot

(vahva, perus ja heikko), ja niiden perusteella lasketaan asiakkaan painotettu odotettu luottotappio. Skenaarioiden määrittelyssä hyödynnetään PD/LGD-mallissa käytettyjä skenaarioita.

Kun asiakaskohtaisessa asiantuntija-arvioon perustuvassa ECL-laskennan piirissä oleva asiakas ei enää täytä maksukyvyttömän kriteereitä ja se on rating-prosessin yhteydessä tunnistettu ja luokiteltu "terveeksi" vastapuoleksi, se poistuu tämän menetelmän piiristä ja palautuu normaalin PD/LGD-mallin mukaiseen odotetun luottotappion laskennan piiriin.

5.4.3 Saamistodistusten arvonalentuminen

Käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavien saamistodistusten odotettu tappio kirjataan tulosvaikutteisesti ja oikaisemaan käyvän arvon rahastoa.

OP Ryhmä käyttää saamistodistusten odotetun tappion laskennassa luottoluokitustietoihin pohjautuvaa mallia.

Mallissa haetaan ostoerille sekä hankintahetken että raportointihetken luottoluokitukset ja konvertoidaan ne PD-luvuiksi. Ensisijaisesti käytetään ulkoisten luottoluokitusten keskiarvoja, toissijaisesti sisäistä luottoluokitusta, mikäli ulkoisia luokituksia ei ole.

PD:t vastaavat historiallisia toteutuneita maksukyvyttömyyksiä luottoluokitusluokittain kullekin aikavälille luottoluokituksen antohetkestä. Historiadata, johon määritetty vastaavuus pohjautuu, on kattava ja pitkältä aikaväliltä. LGD:t vastaavat myös tutkittuja historiallisia toteutuneita sijoitus-/vakuuslajeittain (senioriteetti, covered bond-status) eikä niitä erikseen arvioida liikkeeseenlaskija- tai sijoituskohtaisesti. Koska ulkoiset luottoluokitukset mittaavat PD:n sijaan kokonaisluottoriskiä (ECL), vaikuttaa niiden tapauksessa LGD ainoastaan ECL:n jakautumiseen PD- ja LGD-komponenttien välillä.

5.4.3.1 Saamistodistusten luokittelu arvonalentumisvaiheisiin

Vaiheeseen 2 siirretään sellaiset sijoitukset, joiden yhden vuoden PD on kaksinkertaistunut siten, että prosenttiyksiköissä muutos on vähintään 0,2, sijoitukseen on myönnetty lainanhoitojousto tai sen maksut ovat yli 30 päivää erääntyneet. Vaiheeseen 3 luokitellaan maksukyvyttömään liikkeeseenlaskijaan liittyvät sijoitukset, jos sen maksut ovat erääntyneet yli 90 päivää tai jos asiakas on ongelma-asiakas.

5.4.4 Taseen ulkopuolisten erien arvonalentuminen

Useisiin OP Ryhmän tarjoamiin tuotteisiin kuuluu vakiona tai jossain elinkaaren vaiheessa nostovara, limiitti tai muu taseen ulkopuolinen luottositoumus. Esimerkiksi valmiusluottoihin, kuten luottokortteihin ja luotollisiin tileihin, sisältyy sekä laina että sitoutuminen nostamattomaan osuuteen. Lisäksi OP Ryhmä on myyjäosapuolena erilaisissa takauksissa kuten rahoitustakauksissa sekä muissa kaupallisissa tai viranomaistakauksissa, joihin kaikkiin sovelletaan IFRS 9 -standardin arvonalentumisen sääntöjä. Luottositoumusten ja takauksien osalta alkuperäisen kirjaamisen katsotaan

arvonalentumista koskevia vaatimuksia sovellettaessa tapahtuneen päivänä, jona OP Ryhmästä tulee peruuttamattoman sitoumuksen osapuoli. Näin ollen odotetun tappion laskennassa huomioidaan vain OP Ryhmää sitovat erät.

Näille erille lasketaan odotettu tappio samoilla periaatteilla kuin luotoille. Samoin luottoriskin merkittävää lisääntymistä arvioidaan samoin perustein. Tällaisille tuotteille mallinnetaan EAD, joka ennustaa vastuiden määrää maksukyvyttömyshetkellä. Se sisältää sekä käyttöasteen että luottovasta-arvokertoimen. Lisäksi toistaiseksi voimassa oleville sopimuksille sovelletaan maturiteettimallia. Mallissa huomioidaan tilanteet, joissa OP Ryhmällä on sopimukseen perustuva mahdollisuus vaatia takaisinmaksua ja peruuttaa nostamatonta osuutta koskeva sitoumus, mutta se ei rajoita altistumista luottotappioille sopimuksen mukaisena irtisanomisaikana.

5.4.5 Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaaminen

Pääsääntöisesti odotettavissa olevia luottotappioita varten kirjataan tappiota koskeva vähennyserä lainan kirjanpitoarvon vähennykseksi erilliselle tilille. Kun on kyse luottositoumuksista ja takaussopimuksista, tappiota koskeva vähennyserä kirjataan varaukseksi. Niihin tuotteisiin, joihin sisältyy sekä lainasaaminen (ts. rahoitusvaroihin kuuluva erä) että sitoumus nostamattomaan osuuteen (ts. luottositoumus), eikä OP Ryhmän ole mahdollista yksilöidä nostamatonta osuutta koskevaan sitoumukseen liittyviä odotettavissa olevia luottotappioita erillään rahoitusvaroja koskevasta komponentista, luottositoumukseen liittyvät odotettavissa olevat luottotappiot kirjataan yhdessä rahoitusvaroihin kuuluvan erän tappiota koskevan vähennyserän kanssa.

5.4.6 Lopullisen luottotappion kirjaaminen

Lopullisen luottotappion kirjaaminen on taseesta pois kirjaamiseen johtava tapahtuma. Silloin kun rahoitusvaroihin kuuluvaa erää ei voida kohtuudella odottaa saavan perityksi kokonaan tai osaksi, kirjataan lopullinen luottotappio pienentämään suoraan rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräistä kirjanpitoarvoa.

Laina kirjataan pois taseesta, kun vakuudet on realisoitu tai kun konkurssipesän loppukokous on pidetty, velkajärjestely tai yrityssaneeraus on päättynyt tai kun perintä on lopetettu. Taseesta pois kirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi.

5.5 Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta.

5.6 Rahoitusvelkojen luokittelu ja myöhempi arvostaminen

Rahoitusvelkoja ovat talletukset ja muut velat luottolaitoksille ja asiakkaille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja muut rahoitusvelat.

Rahoitusvelat luokitellaan jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä lukuun ottamatta johdannaisvelkoja, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Lisäksi velat vakuutusyhtiöiden myöntämistä sijoitus sopimuksista, joilla ei ole oikeutta harkinnanvaraiseen lisäetuun, luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi. Kaupankäyntivelkoihin luokitellaan myös veloitteet toimittaa vastapuolelle arvopapereita, jotka on myyty mutta jotka eivät ole omistuksessa myyntihetkellä (lyhyeksi myynti).

OP Ryhmä ei ole alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä nimenomaisesti luokitellut rahoitusvelkoja käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavaksi.

Rahoitusvelat (tai rahoitusvelan osa) poistetaan taseesta silloin, kun velka on lakannut olemasta olemassa – toisin sanoen, kun sopimuksessa yksilöity veloite on täytetty tai kumottu tai sen voimassaolo on lakannut.

Jos OP Ryhmä vaihtaa rahoitusvelkoja alkuperäisten lainantajien kanssa ja jos niiden ehdot poikkeavat huomattavasti toisistaan, vaihtoa on käsiteltävä alkuperäisen rahoitusvelan kuoletuksena. Tällöin syntyneet menot tai palkkiot kirjataan osana kuolettamisesta johtuvaa voittoa tai tappiota. Jos vaihtoa tai muutosta ei käsitellä kirjanpidossa kuoletuksena, lasketaan muutetun rahoitusvelan jaksotettu hankintamenu uudelleen diskonttaamalla muutetut sopimusperusteiset rahavirrat käyttämällä alkuperäistä efektiivistä korkokantaa. Rahoitusvelan jaksotetun hankintamenu muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. Syntyneillä menoilla tai palkkiolla oikaistaan velan kirjanpitoarvoa, ja ne kirjataan kuluiksi ehdoiltaan muuttuneen velan jäljellä olevana juoksuaikana. OP Ryhmä ei ole tehnyt rahoitusvelkojen vaihtoja olemassa oleviin rahoitusvelkoihin.

5.7 Nettoutus

Taseessa nettoutetaan sellaiset rahoitusvarat ja -velat, joissa OP Ryhmällä on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa, ja se aikoo toteuttaa suoritukset nettomääräisesti.

5.8 Johdannaissopimukset

Johdannaissopimukset luokitellaan suojaaviin ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin, ja ne sisältävät korkojohdannaiset, valuuttajohdannaiset, osakejohdannaiset ja luottojohdannaiset. Johdannaiset arvostetaan aina käypään arvoon.

Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing Housen kanssa EMIR-asetuksen (EU 648/2012) mukaisesti. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli (CCP). Selvitystapana käytetään ns. clearing brokerista riippuen joko settled-to-market (STM) tai collateralised-to-market (CTM) käytäntöä. Molemmissa käytännöissä netotetaan

keskusvastapuolen kanssa johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan käteissuorituksella johdannaisten käyvän arvon muutos (variation margin). STM-käytännössä päivittäinen suoritus on sopimusperusteisesti määritetty lopulliseksi maksuksi ja osaksi johdannaissopimuksen rahavirtoja. Päivittäinen suoritus kirjataan tulosvaikutteisesti käyvän arvon muutokseksi. Tällöin johdannaissopimukselle ei jää muuta käyvän arvon muutosta kuin OP:n ja CCP:n välinen arvostusero. Ero kirjataan taseeseen johdannaisvaroihin tai -velkoihin. CTM-käytäntö poikkeaa STM-käytännöstä siten, että päivittäistä suoritusta ei ole sopimusperusteisesti määritetty lopulliseksi maksuksi vaan vakuudeksi. Se kuitenkin nettoutetaan taseessa johdannaisten käyvän arvon kanssa. Muut johdannaiset esitetään taseessa bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvonmuutokset esitetään johdannaisvaroina ja negatiiviset arvonmuutokset johdannaisvelkoina.

5.8.1 Suojaavat johdannaiset

OP Ryhmässä on laadittu suojauslaskennassa käytettävät menetelmät ja sisäiset periaatteet, joiden mukaisesti rahoitusinstrumentti voidaan määritellä suojaavaksi. Suojausperiaatteiden mukaisesti OP Ryhmässä voidaan suojautua korkoriskiltä, valuuttakurssiriskiltä ja hintariskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Käyvän arvon suojauksella suojaudutaan suojattavan kohteen käyvän arvon muutoksilta ja rahavirran suojauksella suojaudutaan tulevien rahavirtojen vaihtelulta. OP Ryhmässä suojattavat riskikategoriat ovat käyvän arvon ja rahavirran korkoriskit sekä valuuttariski.

Sopimuksia ei käsitellä suojauslaskennan sääntöjen mukaisesti kirjanpidossa, mikäli IAS 39:n edellyttämä suojausinstrumentin ja siihen liittyvän suojauskohteen välinen suojaussuhde ei täytä standardin kriteerejä. OP Ryhmässä tehdään myös johdannaissopimuksia, joilla tosiasiaassa suojaudutaan taloudellisilta riskeiltä mutta jotka eivät täytä näitä kriteerejä.

5.8.2 Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä koronvaihtosopimuksista saatujen ja niistä maksettujen korkojen erotus merkitään tuloslaskelman Sijoitustoiminnan nettotuottoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot taseen johdannaissopimuksiin. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien Johdannaisten arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelman erään Sijoitustoiminnan nettotuotot. Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset arvonmuutokset kirjataan varoiksi erään Johdannaissopimukset, varat ja negatiiviset erään Johdannaissopimukset, velat.

5.9 Suojauslaskenta

Suojauslaskennalla todennetaan, että suojaussuhteessa olevan suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kumoavat suojatun kohteen vastaavat muutokset kokonaan tai osittain. Henkivakuutuksen suojaustoimista on kerrottu kappaleessa 11.3.2.

Suojaavien ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys dokumentoidaan määrämuotoisesti. Dokumentaatio sisältää tiedot riskienhallinnan periaatteista, suojausstrategiasta ja menetelmistä, joilla suojauksen tehokkuus osoitetaan. Suojauksen tehokkuus osoitetaan suojauksen tehokkella ja suojausperiodin aikana vertailemalla suojaavan instrumentin ja suojattavan erän käypien arvojen tai rahavirtojen muutoksia keskenään. Suojaus katsotaan tehokkaaksi, kun suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai portfolion käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksesta 80–125 prosenttia.

Kuitenkin viitekorkouudistuksesta johtuen, jos retrospektiivisen tehokkuustestin todellinen tulos on kyseessä olevien rajojen ulkopuolella, arvioidaan, voiko suojauslaskenta jatkua vai tuleeko se lopettaa. Tämä sisältää muun muassa sen, että suojauksen odotetaan edelleen olevan prospektiivisesti tehokas ja että suojaussuhteen tehokkuus voidaan laskea luotettavasti. Prospektiivisessä tehokkuustestauksessa arvioitaessa, onko suojaus edelleen erittäin todennäköinen, viitekorkoa ei muuteta viitekorkouudistuksen vuoksi. Tehokkuustestauksen yhteydessä arvioidaan myös viitekorkouudistuksen myötä mahdollisia markkinaosapuolista johtuvia vaikutuksia OP Ryhmän suojaussuhteisiin. OP Ryhmä lopettaa soveltamasta muutoksia suojaussuhteiden tehokkuustesteihin silloin, kun viitekorkouudistuksesta johtuva epävarmuus lakkaa vaikuttamasta suojattavan erän tai suojaavan johdannaisen viitekorkoihin perustuviin rahavirtoihin tai kun suojaussuhde lopetetaan. OP Ryhmä soveltaa IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa ja siihen liittyviä viitekorkouudistuksen tuomia muutoksia.

OP Ryhmään perustettiin viitekorkotyöryhmä, jonka tehtävänä on seurata viitekorkojen uudistusprosessin etenemistä ja vaikutuksia OP Ryhmälle. OP Ryhmässä on tehty vertailuarvoasetuksen edellyttämä jatkuvuussuunnitelma, jossa määritellään varakorko sopimuksille, jos viitekorkoja ei ole saatavilla, ja jossa tunnistetaan olemassa olevat sopimusehdot tuotteittain. Suunnitelmaa päivitetään sitä mukaa, kun viitekorkouudistus etenee. OP Ryhmä ottaa käyttöön uudistettuja viitekorkoja markkinakäytännön mukaan uusissa sopimuksissa. Vanhan sopimuskannan osalta muutokset toteutetaan ottamalla käyttöön markkinoilla sovellettavia käytäntöjä IBOR-korkojen korvaamiselle.

5.9.1 Käyvän arvon suojauslaskenta

Korkoriskin käyvän arvon suojaus kohdistuu pitkäaikaisiin, kiinteäkorkoisiin velkoihin (kuten keskuspankkivelat, omat emissiot ja eräät määräraikaistalletusten emissiot), yksittäisiin joukkovelkakirjalaina- ja luottoportfolioihin sekä yksittäisiin luottoihin. Käyvän arvon portfoliosuojausmallia sovelletaan tiettyjen korkokatto -ja korkoputki luottojen tai kiinteäkorkoisten avista-ehtoisten käyttö- ja säästötilien korkoriskin suojaukseen. Suojausinstrumentteina käytetään korko-optioita, koronvaihtosopimuksia sekä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia (OTC swap -sopimuksia). Valuuttariskin suojaus kohdistuu vahinko- ja henkivakuutuksen ulkomaan valuutan määräisiin sijoituksiin.

Johdannaissopimusten, jotka on dokumentoitu käypää arvoa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksena tehokkaita, käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Myös suojauksen kohteena olevat omaisuus- ja velkaerät arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon, ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Käyvän arvon suojauslaskennassa suojaavan instrumentin ja suojattavan erän arvonmuutokset kirjataan pankkitoiminnassa tuloslaskelman korkokatteeseen ja sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Vahinko- ja henkivakuutuksissa ne kirjataan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Suojaussuhteesta aiheutuva mahdollinen tehottomuus voi aiheutua suojaavan instrumentin ja suojattavan erän rahavirtojen ajallisesta eriaikaisuudesta, ja se kirjataan vastaavasti edellä mainittuihin eriin.

Euribor-koron laskentaperiaatteet muuttuivat 2019 aikana. Heinäkuussa 2019 Belgian finanssiviranomainen (FSMA) ja Markkinaviranomainen (Markets Authority) myönsivät Euriboriin liittyvän valtuutuksen European Union Benchmark Regulation nojalla. Tämä mahdollisti sen, että markkinaosapuolet voivat jatkaa Euriborin käyttöä 1.1.2020 jälkeen sekä nykyisille että uusille sopimuksille. OP Ryhmä odottaa, että Euribor tulee pysymään viitekorkona myös tulevaisuudessa eikä odota muuttavansa suojattavaa riskiä toiseksi viitekoroksi. Näistä syistä OP Ryhmä ei näe, että viitekorkomuutos suoraan vaikuttaisi käyvän arvon suojauksiin, joissa viitekorkona on Euribor.

5.9.2 Rahavirran suojauslaskenta

Rahavirran suojauksella suojataan vaihtuvakorkoisten velkakirjalainojen tai muiden vaihtuvakorkoisten varojen ja velkojen korkorahavirtoja. Lisäksi rahavirran suojausta käytetään korkosidonnaisuuksittain määritellyn luottokannan tulevien korkovirtojen suojaukseen. Suojaavina instrumentteina käytetään pääasiassa koronvaihtosopimuksia.

Johdannaissopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutoksesta tehokkaan suojauksen osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Suojaussuhteesta aiheutuva mahdollinen tehottomuus voi aiheutua suojaavan instrumentin ja suojattavan erän rahavirtojen eriaikaisuudesta, ja se kirjataan tuloslaskelman korkokatteeseen. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset kirjataan tulokseen sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

OP Ryhmä on arvioinut missä määrin rahavirran suojaukset ovat riippuvaisia viitekorkouudistukseen liittyvästä epävarmuudesta raportointipäivänä. Suojattavat erät ja suojaavat johdannaiset jatkavat indeksointia viitekorkoon, jota ei muuteta ja jonka noteeraukset jatkuvat päivittäin ja jonka rahavirrat vaihdetaan vastapuolten kanssa kuten ennenkin. Kuitenkin, rahavirran suojausten pituudet ylittävät päivän, jolloin EONIA-korkoa ei enää julkaista vaan se tullaan korvaamaan uudella €STR -korolla. Myös LIBOR korko odotetaan korvattavan uudella viitekorolla. Tähän siirtymään ja uuteen viitekorkoon liittyy vielä epävarmuutta, joka voi

myöhemmin vaikuttaa suojaussuhteen tehokkuuteen tai erittäin todennäköinen -ehdon arviointiin. Myöskään rahavirran suojausten osalta OP Ryhmä ei näe viitekorkouudistuksen aiheuttavan epävarmuutta ajoitukseen tai Euribor rahavirtoihin raportointipäivänä 31.12.2020.

6 Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistö on maa-alue ja/tai rakennus tai rakennuksen osa, joka omistetaan vuokratuoton tai omaisuuden arvonnousun hankkimiseksi. Myös sellaiset kiinteistöt, joista vähäinen osuus on omistajayhtiön omassa tai sen henkilökunnan käytössä, luetaan sijoituskiinteistöiksi. Omassa tai henkilökunnan käytössä olevaa osuutta ei kuitenkaan lueta sijoituskiinteistöksi silloin, kun tämä osa on myytävissä erikseen. OP Ryhmän taseessa sijoituskiinteistöt esitetään sijoitusomaisuutena.

Sijoituskiinteistöt merkitään taseeseen alun perin hankintameno, joka sisältää transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon. Myös rakenteilla olevat sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon edellyttäen, että käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottojen sijoituskiinteistöjen nettotuottoihin.

Jos vertailukelpoista markkinatietoa arvioitavaa kohdetta vastaavien kiinteistöjen toteutuneista kauppahinnoista ei ole saatavilla, käytetään liike-, toimisto- ja teollisuuskiinteistöjen käyvän arvon määrittelyn pohjana tuottoarvolaskentaa ja kohdekohtaiseen nettotuottoon perustuvia sisäisiä laskentamalleja. Tuottoarvon laskennassa hyödynnetään OP Ryhmän sisäistä ja ulkoista tietoa. Kohteen nettotuotto muodostuu vuokratuottojen ja hoitokulujen erotuksesta ja perustuu voimassa olevien vuokrasopimusten mukaiseen tuottoon tai, sikäli kuin kun voimassa olevaa vuokrasopimusta ei ole, keskimääräisiin markkinavuokriin. Tuotoista vähennettävät kulut perustuvat pääosin toteutuneisiin kuluihin. Laskennassa huomioidaan myös oletus kohteen vajaakäytöstä. Tuottoarvon laskentaa varten markkinavuokra- ja kustannustasoista hankitaan tietoa OP Ryhmän oman asiantuntemuksen lisäksi ulkopuolisista lähteistä. Sijoituskiinteistöjen tuottovaatimukset määräytyvät kohteen käyttötarkoituksen, sijainnin ja kunnon/ajanmukaisuuden perusteella, ja ne perustuvat riippumattoman ulkopuolisen asiantuntijan toimittamiin markkinatietoihin.

Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppa-arvomenetelmällä perustuen vastaavanlaisten kohteiden toteutuneisiin kauppahintatietoihin ja OP Ryhmän sisäiseen asiantuntemukseen. Rakentamattomien tonttien arvossa on huomioitu arviointihetken kaavoitus- ja markkinatilanne. Merkittävimpien kohteiden käypä arvo perustuu ulkopuolisten, AKA-auktorisointujen arviointisijoiden laatiin arviokirjoihin. Ulkopuoliset arvioitsijat käyttävät arviointinsa pohjana kassavirta-analyysia.

7 Aineettomat hyödykkeet

7.1 Liikearvo

Liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus käyvin arvoin hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuna ylittävät OP Ryhmän osuuden hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta.

Ennen nykyisen IFRS 3 -standardin voimaantuloa tapahtuneissa hankinnoissa liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenoista, joka ylittää OP Ryhmän osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana.

Liikearvo arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä kertyneillä arvonalentumistappioilla. Arvonalentumistestausta varten liikearvo kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille, jotka ovat joko liiketoimintasegmenttejä, niihin kuuluvia yrityksiä tai niiden sisäisiä liiketoiminta-alueita. Liikearvo kohdistetaan hankinta-ajankohdasta lähtien niille rahavirtaa tuottaville yksiköille tai rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä johtuvista synergiaeduista, ja lisäksi sellaiselle alimmalle tasolle, jolla liikearvoa seurataan sisäistä johtamista varten. Mikäli OP Ryhmän sisäistä raportointirakennetta uudelleen organisoidaan, liikearvo allokoidaan muutoksen kohteena oleville rahavirtayksiköille niiden käypien arvojen suhteessa tai muun menetelmän perustella, mikä kuvastaisi luovutettuun toimintoon liittyvää liikearvoa paremmin.

7.2 Liikearvon arvonalentumistestausta

Rahavirtaa tuottavalle yksiköille, jolle on kohdistettu liikearvoa, tehdään arvonalentumistesti vuosittain ja aina kun esiintyy jokin viite siitä, että rahavirtayksikön arvo saattaa olla alentunut. OP Ryhmän rahavirtayksikköjen arvo on liikearvojen testausta varten määritelty käyttämällä yli-/alijäämän nykyarvomenetelmää. Menetelmässä kuluvan tilikauden ja tulevien tilikausien kerrytettävissä olevista rahavirroista vähennetään oman pääoman tuottovaatimus. Mahdollinen ylijäävä tuotto diskontataan oman pääoman tuottovaatimusta vastaavalla diskonttokorolla rahavirtojen nykyarvon määrittämiseksi.

Rahavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat seuraavan viiden tulevan vuoden kassavirtaodotuksiin sekä testausyksikön terminaaliarvoon, jotka diskontataan nykyarvoon. Rahavirtalaskelmien ennusteet johdetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston vahvistamasta OP Ryhmän kehittämisen suuntaviivat määrittävästä strategiaprozessista, ja niistä johdetuista odotuksista liiketoimintojen kehittymisestä tulevaisuudessa.

7.3 Hankitun vakuutuskannan arvo

Hankitusta vakuutuskannasta kirjataan hankitun vakuutuskannan arvoa vastaava aineeton hyödyke silloin, kun vakuutuskanta hankitaan joko suoraan toiselta vakuutusyhtiöltä tai tytäryhtiön hankinnan kautta. Hankittujen vakuutus sopimusten käypä arvo määritetään arvioimalla tulevien rahavirtojen nykyarvo hankintahetken vakuutuskannan mukaan. Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä hankittujen vakuutus sopimusten käypä arvo jaetaan kahteen osaan eli vakuutus sopimuksiin liittyvään velkaan, joka arvostetaan siihen hankintahetkellä sovellettavia periaatteita noudattaen, sekä aineettomaan hyödykkeeseen. Hankinnan jälkeen aineeton hyödyke kirjataan liiketoiminnasta riippuen joko etupainotteisina poistoina tai tasapoistoina kuluksi hankittujen sopimusten arvioituna vaikutusaikana. Vaikutusaika tarkistetaan vuosittain ja arvo poistetaan vahinkovakuutuksessa 1–4 vuodessa ja henkivakuutuksessa 10–15 vuodessa. Aineeton hyödyke testataan vuosittain vakuutus sopimuksiin liittyvän velan riittävyystestin yhteydessä.

7.4 Asiakassuhteet

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat asiakassuhteet arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Asiakassuhteista muodostuva aineeton hyödyke kirjataan tasapoistoina kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. OP Ryhmässä hankittujen asiakassuhteiden taloudelliseksi vaikutusajaksi on arvioitu 5–15 vuotta.

7.5 Tuotemerkit

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat tuotemerkit arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Tuotemerkkien taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, koska ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan. Näistä ei kirjata poistoja. OP Ryhmän tuotemerkit ovat syntyneet kokonaisuudessaan Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankinnasta. Arvon alentumistestaus on suoritettu erikseen IAS 36:n mukaisesti Pohjola- sekä A-Vakuutus-tuotemerkeille.

Tuotemerkkien arvoa testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Tuotemerkkien arvo on määritetty soveltaen menetelmää, jossa tuotemerkkien arvoksi määriteltiin tuotemerkin omistamisesta tulevaisuudessa kertyvät nykyhetkeen diskontatut rojaltsiästäöt. Tuotemerkkien testauksessa diskonttokorkona käytetään vahinkovakuutusliiketoiminnalle määritettyä markkinaehtoista oman pääoman kustannusta lisättyä hyödykekohtaisella 3 prosentin riskipreemiolla. Tuotemerkkien testausperiodin pituudeksi on määritetty IAS 36 -standardin mukainen 5 vuotta.

7.6 Muut aineettomat hyödykkeet

Muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon.

Ohjelmistojen ja lisenssien osalta poistoaika on pääsääntöisesti 4 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden osalta 5 vuotta.

Sisäisesti aikaansaatu aineettomien hyödykkeiden (ohjelmistot) kehittämisestä johtuvat menot aktivoidaan siitä lähtien, kun on todettu, että ohjelmistosta saadaan tulevaisuudessa taloudellista hyötyä. Aktivoitaviin menoihin sisältyvät mm. lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Hyödykettä poistetaan siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Hyödyke, joka ei ole vielä valmis käytettäväksi, arvioidaan vuosittain arvonalentumisen varalta. Tutkimusmenot kirjataan tilikaudella kuluksi.

7.7. SaaS-palvelu

SaaS-palveluiden (Software as a Service) kehittämisestä johtuvat menot kirjataan muiden varojen ennakkomaksuihin. Ennakkomaksuihin aktivoitava määrä on projekti, joka tehdään ennen kuin palveluntoimittaja pystyy tuottamaan palvelua. SaaS-palveluissa määräysvalta on toisella osapuolella, eikä niitä aktivoita aineettomaksi hyödykkeeksi. Ennakkomaksua puretaan sopimuksen ajan kuluessa siitä lähtien kun hyödyke on valmis käytettäväksi. Ennakkomaksuihin kirjataan muun muassa, ostetut palvelut ja muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset.

8 Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja. Hyödykkeeseen liittyvät alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan hyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, jos on todennäköistä, että hyödykkeestä kertyy alun perin arvioitua suurempaa taloudellista hyötyä.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat pääosin seuraavat:

Rakennukset	20–50 vuotta
Varavoimalaitteet ja generaattorit	15 vuotta
Koneet ja kalusto	3–10 vuotta
ICT-laitteistot	3–5 vuotta
Autot	2–6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10 vuotta

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

8.1 Aineellisen ja aineettoman omaisuuden arvonalentumiset

Jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan, onko omaisuuden arvonalentumisesta viitteitä. Jos viitteitä on, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva

rahamäärä. Viitteiden olemassaolosta riippumatta kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan vuosittain keskeneräisistä hyödykkeistä, liikearvosta ja niistä aineettomista hyödykkeistä, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton (tuotemerkit). Jos omaisuusarvon kirjanpitoarvo on suurempi kuin arvio sen tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä, ylittävä osa kirjataan kuluksi.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuusarvon käypä arvo vähennettynä myynnistä johtuvilla menoilla (nettomyyntihinta) tai sitä korkeampi käyttöarvo. Kerrytettävissä oleva rahamäärä pyritään lähtökohtaisesti määrittämään omaisuusarvon nettomyyntihinnan kautta. Jos nettomyyntihintaa ei voida määrittää, omaisuusarvolle määritellään käyttöarvo. Käyttöarvo on niiden vastaisten rahavirtojen nykyarvo, jonka omaisuusarvon odotetaan kerryttävän. Diskonttauskerroksena käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuusarvoon liittyvistä erityisriskeistä. Edellä mainittujen vuosittain testattavien omaisuusarvon arvonalentumistarve määritellään aina käyttöarvon laskennan kautta.

Mikäli omaisuusarvolle ei voida määrittää nettomyyntihintaa eikä se kerrytä itsenäistä, muista eristä riippumatonta rahavirtaa, määritellään arvonalentumistarve sen rahavirtaa tuottavan yksikön eli liiketoimintasegmentin tai siihen kuuluvan yrityksen kautta, johon omaisuusarvo kuuluu. Tällöin verrataan yksikköön sisältyvien omaisuusarvon kirjanpitoarvoja koko rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevaan rahamäärään.

Arvonalentumistappio peruutetaan, jos olosuhteissa on tapahtunut muutos ja hyödykkeen kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut arvonalentumisen kirjaamisajankohdasta. Arvonalentumistappiota ei peruuteta enempää kuin mikä hyödykkeen kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta missään tilanteessa.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen osalta arvioidaan tilinpäätöksen yhteydessä, onko viitteitä siitä, että jonkin kiinteistön arvo on alentunut. Viitteitä arvonalentumisesta ovat merkittävä markkina-arvon alentuminen sekä todisteet epäkuranttiudesta tai fyysisestä vahingoittumisesta. Jos omassa käytössä olevan kiinteistön todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioidaan olevan vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus kirjataan arvonalennuksena kuluksi.

9 Vuokrasopimukset

OP Ryhmä arvioi sopimuksen syntymisajankohtana onko sopimus vuokrasopimus tai sisältääkö se vuokrasopimuksen. Kyseessä on IFRS 16:n mukaisesti käsiteltävä vuokrasopimus, mikäli seuraavat ehdot täyttyvät kaikilta osin:

- sopimus perustuu yksilöidyn omaisuusarvon käyttöä koskevaan määräysvaltaan niin, että OP Ryhmään kuuluvilla yhtiöillä tai sen työntekijöillä on oikeus päättää omaisuusarvon käytöstä koko vuokratuotokauden aikana silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle ottajana, ja

asiakkaalla tai sen konserniin kuuluvilla yhtiöillä on päätävävalta kohteen käytöstä silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle antajana

- sopimuksella sovitaan oikeuksista ja velvollisuuksista ja niihin liittyvistä maksuista
- sopimuksella yksilöity omaisuusarvo on vain OP Ryhmään kuuluvien yhtiöiden ja työntekijöiden käytössä silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle ottajana, ja asiakkaan tai sen konserniin kuuluvien yhtiöiden käytössä silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle antajana.

Vuokralle annettujen hyödykkeiden kirjaaminen

OP Ryhmä luokittelee vuokralle annetut hyödykkeet sopimuksen syntymisajankohtana rahoitusleasingisopimuksiksi tai operatiivisiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingisopimus, mikäli se siirtää vuokralaiselle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on operatiivinen vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingisopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet kirjataan taseeseen saamisina asiakkailta. Saaminen kirjataan määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimuksen nettosisijoitus. Sopimuksesta saatava rahoitustuotto kirjataan korkotuottoihin siten, että se tuottaa vuokralle antajan jäljellä olevalle nettosisijoitukselle kultakin tilikaudelta samansuuruisen tuottoasteen.

Operatiivisella vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä, ja ne poistetaan tasapoistoin vuokra-ajan kuluessa. Vuokratuotot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa, ja ne kirjataan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa. Vuokralle annettujen sopimusten vuokra-ajaksi määritetään sopimuksessa määritetty kiinteä kesto, jota ei voi jatkaa tai keskeyttää ilman painavaa syytä tai sanktiota.

Vuokralle otettujen käyttöoikeusomaisuuserien kirjaaminen

Vuokralle otetut käyttöoikeusomaisuuserät esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja ne poistetaan pääsääntöisesti vuokra-aikana. Vastaava vuokrasopimusvelka esitetään muissa veloissa ja niiden korkokulut korkokatteessa. Vuokrasopimuksiin liittyvät palvelukorvaukset, jotka erotetaan vuokratuotosta, esitetään liiketoiminnan muissa kuluissa. Palvelukorvauksen erottaminen tehdään käyttöoikeusomaisuuseräluokakohtaisesti.

OP Ryhmä määrittelee vuokralle otettujen sopimusten vuokra-ajaksi sopimuksen

- kiinteän keston, jota ei voi jatkaa tai keskeyttää ilman painavaa syytä tai sanktiota tai
- johdon arvion mukaan korkeintaan 3 vuotta, kun kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva toimitilasopimus, jonka irtisanomisaika on molemminpuolinen. Jos sopimus on ensin kiinteä ja jatkuu sen jälkeen toistaiseksi voimassaolevana kuten

edellä kuvattiin, on vuokra-aika näiden yhdistelmä. Kun tällainen sopimus on irtisanottu, vuokra-ajaksi määrittellään irtisanomisaika. OP arvioi vuokra-aikaa määrittäessään olevan kohtuullisen varmaa, että toimitiloissa ollaan pidempään, koska toimitilasopimusten kohteet ovat sijainniltaan keskeisiä eikä vastaavia korvaavia tiloja ole välttämättä saatavilla.

- vuokralle antajan irtisanomisajan, jos kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva muu kuin toimitilasopimus, jonka irtisanomisaika on molemminpuolinen. Sopimuksen vuokra-aikaa jatketaan aina irtisanomiskauden päätyttyä uudella irtisanomisajalla, ellei sopimusta ole irtisanottu. OP arvioi vuokra-aikaa määrittäessään olevan kohtuullisen varmaa, että sopimukset on tehty pidemmäksi ajaksi, koska tällaisten sopimusten jatkuva päättäminen ja uusiminen ei olisi taloudellisesti kannattavaa. Tai vuokrakohteen käyttöä, jos se on lyhempi kuin edellä mainituilla tavoilla määritetyt vuokra-ajat.

Vuokrasopimusvelan laskennassa OP Ryhmä käyttää yleensä vuokralle ottajan lisäluoton korkoa. Lisäluoton korkona käytetään OP Ryhmän keskuspankin noteeraamaa korkoa, jolla keskuspankki antaa luottoa osuuspankeille ja OP Ryhmän tytäryrityksille.

OP Ryhmä soveltaa vuokralle ottajalle sallittuja kirjaamista koskevia helpotuksia. Arvoltaan vähäisistä ja lyhytaikaisista vuokrasopimuksista tilikauden kulut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin. Näihin vuokrasopimuksiin sisältyy kannettavia tietokoneita, matkapuhelimia ja pienempiä koneita ja laitteita sekä kertaluonteisesti vuokrattuja koneita ja laitteita.

OP Ryhmän vuokralle otetut sopimukset ovat pääosin toimitilojen, työsuhteautojen ja turvalaitteiden vuokrasopimuksia.

10 Työsuhde-etuudet

10.1 Eläke-etuudet

OP Ryhmän yhtiöiden työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisessa. Osa lakisääteisestä eläketurvasta hoidettiin OP-Eläkekassassa vuoden 2020 loppuun asti. OP Ryhmä siirsi pääosan OP-Eläkekassan lakisääteisestä eläkekannasta Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen hoidettavaksi 31.12.2018, ja loput eläkekannasta siirrettiin 31.12.2020. Eräät OP Ryhmän yritykset ovat järjestäneet työntekijöille lisäeläketurvan joko OP-Eläkesäätiön tai vakuutusyhtiön kautta.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisessa hoidetut eläkejärjestelyt ovat maksupohjaisia ja OP-Eläkekassassa hoidetut eläkejärjestelyt työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeiden rahastoiduilta osin etuuspohjaisia järjestelyjä. Vakuutusyhtiöissä hoidetut järjestelyt voivat olla joko etuus- tai maksupohjaisia. OP-Eläkesäätiössä hoidetut järjestelyt ovat kokonaisuudessaan etuuspohjaisia.

Eläkejärjestelyistä johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelman erään "henkilöstökulut". Maksupohjaisissa järjestelyissä vakuutusmaksut maksetaan vakuutusyhtiölle ja kirjataan kuluksi sille tilikaudelle, jota veloitus koskee. Maksupohjaisissa järjestelyissä muita maksuvelvoitteita ei ole. Etuuspohjaisen eläkejärjestelyn supistaminen, veloitteen täytyminen tai muuttaminen kirjataan tulosvaikutteisesti tapahtumahetkellä.

Etuuspohjaiset järjestelyt vakuutusyhtiöissä, OP-Eläkekassassa ja OP-Eläkesäätiössä rahoitetaan suorituksilla, jotka perustuvat vakuutusmatemaattisiin laskelmiin.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä velkaeränä esitetään järjestelystä johtuvien velvoitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä OP-Eläkekassan, OP-Eläkesäätiön ja hyväksyttävien vakuutusten järjestelyihin kuuluvien varojen käyvällä arvolla.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen veloitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen. Laskenta on suoritettu ennakoituun etuusoikeyksikköön perustuvalla menetelmällä (projected unit credit method). Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkeveloitteen nykyarvoa laskettaessa käytetty diskonttaus korko on määritelty yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen raportointikauden päättymispäivän markkinatuoton perusteella.

Eläkeveloitteen uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan muihin laajan tuloksen eriin kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Kirjattaessa uudelleen määrittämisestä johtuvia eräitä muihin laajan tuloksen eriin, ei näitä eräitä enää siirretä tulosvaikutteisesti myöhemmillä tilikausilla.

10.2 Palkitsemisjärjestelmä

OP Ryhmässä on käytössä lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmä, jonka perusteella siihen kuuluvat henkilöt voivat saada palkitsemista joko pelkästään rahana tai OP Osuuskunnan hallituksen päättämään viiteinstrumenttiin sidottuna ja rahan yhdistelmänä. Palkkiota maksetaan ansaintavuoden aikana tehdyistä työsuorituksista. Palkitsemisjärjestelmän arvioitu maksimimäärä lasketaan järjestelmän myöntämishetkellä. Kuluksi kirjattava määrä jakotetaan henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin oikeuden syntymisajanjakson kuluessa.

Saavutettujen tavoitteiden mukaista toteutuneen palkkion määrää tarkistetaan neljännesvuosittain. Alkuperäisiin arvioihin tehtävien tarkistusten mahdolliset vaikutukset kirjataan henkilöstökuluna tuloslaskelmaan, ja vastaava oikaisu tehdään siirtovelkoihin.

11 Vakuutustoiminnan varat ja velat

11.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen luokittelu

Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen luokittelu on esitetty kohdassa Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen OP Ryhmän taseessa.

11.2 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten luokittelu ja ryhmittely

Vakuutus sopimuksia ovat sopimukset, joilla siirretään sopimuksen omistajalta vakuutusyhtiölle merkittävä vakuutusriski siten kuin se on määritelty IFRS 4 -standardissa. Muut sopimukset, joita vakuutusyhtiö saa toimilupansa perusteella myöntää, ovat sijoitus- tai korvauksenhoitosopimuksia. Jos sopimuksessa ei ole tilinpäätöshetkellä merkittävää vakuutusriskiä, mutta sopimuksen omistajalla on oikeus muuttaa sopimusta siten, että sopimus siirtää merkittävän vakuutusriskin yhtiölle, niin sopimus luokitellaan vakuutus sopimukseksi. Sopimukset luokitellaan sopimuksittain tai sellaisien sopimuslajien mukaan, joiden sisältämät riskit ovat homogeenisia. Jos useampi sopimus tehdään samanaikaisesti saman vastapuolen kanssa tai sopimukset riippuvat toisistaan, nämä sopimukset käsitellään kuitenkin yhdessä.

Vakuutus sopimuksissa säästö- ja vakuutusosaa ei eroteta toisistaan erikseen käsiteltäviksi.

Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämät sopimukset ovat lähes kaikki vakuutus sopimuksia. Sopimukset, joissa toteutuneiden ja ennakoitujen vahinkojen erotus tasataan lisämaksulla, ja jotka eivät sisällä vakuutusriskiä, on luokiteltu korvaustenhoitosopimuksiksi.

Henkivakuutusyhtiöiden myöntämät kapitalisaatiosopimukset ja sellaiset säästö- tai eläkesopimukset, joista vakuutetun kuoleman sattuessa maksetaan edunsaajille vakuutus säästöt tai siitä vähäisesti poikkeava määrä, luokitellaan sijoitus sopimuksiksi, sillä ne eivät sisällä merkittävää vakuutusriskiä eikä niissä ole vakuutuksenottajalla oikeutta muuttaa sopimuksia vakuutusriskiä sisältäviksi.

Vakuutus sopimukset jaetaan sopimuksen riskin mukaan ryhmiin siten, että kussakin ryhmässä sopimusten riskit ovat homogeenisia. Vahinkovakuutus sopimusten ryhmittelyssä otetaan huomioon vakuutettu kohde, eroavuudet sopimuskausien pituuksissa tai siinä, kuinka kauan keskimäärin kuluu vakuutustapahtuman sattumisesta siihen, että se on kokonaan korvattu (vahingon selviämisenopeus). Henkivakuutus sopimuksessa otetaan huomioon, kertyykö vakuutukseen säästöä, miten kertyneen säästön tuotto komponentti määräytyy sekä onko sopimus elämän- vai kuolemanvaran vakuutus.

Vakuutus sopimusten pääryhmät ovat lyhytkestoiset vahinkovakuutus sopimukset, pitkäkestoiset vahinkovakuutus sopimukset sekä henkivakuutus sopimukset.

Lyhytkestoisten vahinkovakuutus sopimusten voimassaoloaika on yleensä 12 kuukautta tai vähemmän, hyvin harvoin yli kaksi vuotta. Etenkin yksityishenkilöiden vakuutukset, ajoneuvovakuutukset ja lakisääteiset tapaturmavakuutukset ovat yleensä jatkuvia vuosivakuutuksia, jotka luetaan lyhytkestoisiksi.

Pitkäkestoisiksi vahinkovakuutus sopimuksiksi luokitellaan ne vakuutus sopimukset, joiden keskimääräinen voimassaoloaika on vähintään kaksi vuotta. Näitä ovat ainavakuutukset sekä asuntokauppalaan mukaiset rakennusvirhevakuutukset.

Henkivakuutus sopimuksia ovat säästö painotteiset kerta- ja jatkuvamaksuiset henkivakuutukset, joissa on tarkoitus maksaa vakuutus summa vakuutuksen päättyessä, yksilölliset eläkevakuutukset, ryhmäeläkevakuutukset, jotka täydentävät lakisääteistä eläketurvaa, sekä riskivakuutukset, jotka on myönnetty kuoleman varalta. Henki- ja eläkevakuutusten säästöt voivat olla joko takuukorkoisia, joilla on oikeus harkinnanvaraiseen osuuteen yhtiön ylijäämästä, tai sijoitussidonnaisia, joissa sijoitusriski on siirretty vakuutuksenottajille.

11.3 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten kirjaaminen ja arvostaminen

Sopimukset kirjataan silloin, kun yhtiöllä alkaa velvollisuus maksaa niistä korvaus mahdollisen vakuutustapahtuman sattuessa.

Vakuutus sopimukset ja sijoitus sopimukset, joissa sopimuksen omistajalla on oikeus harkinnanvaraiseen lisäetuuun tai oikeus siirtää säästönsä takuukorkoiseksi ja siten oikeus saada harkinnanvaraista lisäetua, arvostetaan ja käsitellään vakuutus sopimus standardi IFRS 4:n mukaan. Muut sijoitus sopimukset arvostetaan IFRS 9 -standardin mukaan.

Vakuutusyhtiöiden myöntämien vakuutus sopimus standardin mukaan arvostettavista sopimuksista aiheutuva velka lasketaan pääosin kansallisin laatimisperiaattein. Tasoitus määrää ei kuitenkaan lueta velkaan, ja se huomioidaan omissa pääomassa. Lisäksi osa vakuutus velasta arvostetaan huomioiden tarkasteluhetken markkinakorko.

Velka koostuu vakuutus maksuvastuusta ja korvaus vastuusta. Henkivakuutuksen vakuutus maksuvastuu on nettoperusteinen, voimassa olevien sopimusten jäljellä olevien vakuutus aikojen odotettavissa olevista korvauksista ja liikekuluista sekä tulevien vakuutus maksujen vähentämisen jälkeen aiheutuva velka. Vahinkovakuutuksen vakuutus maksuvastuu on voimassa olevien sopimusten jäljellä olevien vakuutus kausien odotettavissa olevista korvauksista ja muista kuluista aiheutuva velka. Korvaus vastuu on jo sattuneiden tunnettujen tai tuntemattomien vakuutustapahtumien aiheuttamista korvaus- ja selvittelykuluista aiheutuva velka.

11.3.1 Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten arvostaminen

Vakuutusmaksut tuloutetaan vakuutus sopimuksen voimassaoloaikana pääsääntöisesti ajan kulumisen suhteessa. Rakennusvirhevakuutuksissa ja ainaisvakuutuksissa tuloutus tapahtuu kuitenkin vakuutusriskin jakautumisen suhteessa. Näissä vakuutuksissa tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta merkitään taseeseen vakuutusmaksuvastuuna ja jaksotetaan vakuutusmaksutuotoksi riskiä vastaavasti sopimuksen voimassaolokaudelle.

Asiakkaalle maksettavat korvaukset ja vahingonselvittelystä aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset kirjataan korvauskuluksi vahingon sattumishetken perusteella. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että tilastollisesti varatuista vahingoista. Korvausvastuuseen sisältyvä varaus jo sattuneiden vahinkojen vielä toteutumattomia vahingonselvittelykuluja varten perustuu korvauskäsittelyn arvioituihin kustannuksiin.

Lakisääteisen rakennusvirhevakuutuksen ja ainaisvakuutusten vakuutusmaksuvastuu sekä eläke muotoisiin korvauksiin liittyvä vakuutusvelka diskonttataan. Diskonttauskoron määrittämisessä otetaan huomioon yleinen korkokehitys. Eläke muotoisten korvausten vakuutusvelan diskonttauskoron muutos huomioidaan yhtenä jatkuvasti päivitettävänä kirjanpidollisen arvion muuttujana. Korke ei saa ylittää vastuuta kattavan omaisuuden tuotto-odotusta eikä viranomais määräyksillä säädettyä tasoa. Ajan kulumisesta johtuva velan lisäys (diskonttauksen purkautuminen) esitetään tuloslaskelmassa omana eränä sijoitustoiminnan nettotuotoissa vahinkovakuutuksen erissä.

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan korkoriskiä pienennetään hankkimalla korkojohdannaisia ja suoria korkosijoituksia, jotka arvostetaan taseessa käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Johdannaisten arvo sisältyy vakuutusvelkaan, jotta vakuutusvelka reagoi markkinakorkojen muutoksiin.

Johdannaisten myyntivoitto tai -tappio jaksotetaan vakuutusvelan jäljellä olevalle juoksuajalle pääsääntöisesti alentamalla tai korottamalla diskonttauskorkoa. Johdannaisten myyntitappio voidaan jaksottaa korottamalla diskonttauskorkoa vain, jos suunnitelman mukaista korkotasoa ei ylitetä. Vakuutusvelkaa suojaavien sijoitusinstrumenttien myynnillä voidaan kattaa diskonttauskoron suunnitelmallista laskemista vain rajoitetusti. Rajoituksena on enimmillään arvonmuutos, joka on kertynyt kyseisen hetken tavoitetason ylittävästä korkoliikkeestä.

11.3.2 Henkivakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten arvostaminen

Riskivakuutusten tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta vähennettynä mahdollisesti

saamatta olevilla vakuutusmaksuilla merkitään taseeseen vakuutusmaksuvastuuna.

Säästömuotoisten vakuutus sopimusten ja vakuutus sopimusstandardi IFRS 4:n mukaan arvostettavien sijoitus sopimusten velka lasketaan tulevien etuuksien, sopimuksen hallinnoitiin liittyvien kulujen ja tulevien vakuutusmaksujen pääoma-arvona. Pääoma-arvon laskennassa käytetään pääosin hinnoittelun korkoutu vuutta, kuolevuutta ja liikekulu oletuksia. Päätetyt asiakashyvitykset huomioidaan velkaa laskettaessa.

Korvausvastuu on jo sattuneiden tunnettujen tai tuntemattomien vakuutus tapahtumien aiheuttamista korvaus- ja selvittelykuluista aiheutuva velka.

Velan diskonttauskorko on vakuutusyhtiölain mukaan enintään se korko, jota on käytetty vakuutuksen hinnoittelussa. Korke ei saa ylittää vastuuta kattavan omaisuuden tuotto-odotusta eikä viranomais määräyksillä säädettyä tasoa.

Yhtiön riskillä on säästöjä, joissa on korkotakuu 0,5–4,5 prosenttia. Niiden sopimusten, joiden korkotakuu on 4,5 prosenttia, vakuutusvelkaa on täydennetty niin, että tilinpäätöksen vakuutusvelan diskonttauskorkona on pysyvästi perustekorko 3,5 prosenttia. Tämän lisäksi korkotäydennyksien avulla on koko takuukorkoisen kannan diskonttauskorkoa laskettu määräajaksi. Muun henkivakuutuksen kuin eläkevakuutuksen korvausvastuuta ei diskontata.

Henkivakuutuksen vakuutusvelan korkoriskiä pienennetään hankkimalla korkojohdannaisia ja suoria korkosijoituksia, jotka arvostetaan taseessa käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Johdannaisten arvo sisältyy vakuutusvelkaan, koska johdannaisista saatava etu käytetään sopimusten taattuihin kassavirtoihin.

Sijoitussidonnaisten vakuutus sopimusten ja sijoitus sopimusten velkaa arvostettaessa keskeinen oletus on, että vakuutukselle hyvitetään tuottona vakuutusvelkaa kattavien varojen markkinaehtoinen tuotto.

Sijoitussidonnaiset sijoitus sopimukset esitetään tase-erässä Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitus sopimuksista.

11.4 Vakuutus sopimukseen liittyvän velan riittävyystesti

Tilinpäätöspäivänä arvioidaan, onko taseeseen merkitty velka riittävä. Testauksessa käytetään tarkasteluhetken arvioita vakuutus sopimusten tulevista rahavirroista. Jos arviointi osoittaa, että vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan kirjanpitoarvo ei ole riittävä, velan määrää kasvatetaan vajauksella ja vajaus kirjataan tulokseen.

11.5 Vakuutusmaksutulo

Tuloslaskelman vakuutus katteeseen sisältyvä vakuutusmaksutulo on vastike kauden aikana alkaneesta vakuutus turvasta.

Vakuutusmaksutulosta on vähennetty vakuutusmaksuvero mutta ei palkkioita eikä vakuutusmaksusaamisten luottotappioita.

Vahinkovakuutus sopimusten vakuutusmaksut kirjataan vakuutusmaksutuloksi vakuutuskauden alkaessa.

Henkivakuutuksen vakuutus- ja sijoitussopimusten maksut kirjataan vakuutusmaksutuloon suoriteperusteisesti siten, että muista sopimuksista kuin etuusperusteisista ryhmäeläkevakuutuksista ei muodostu vakuutussaamia. Vakuutusmaksutulosta ei vähennetä palkkioita eikä luottotappioita.

11.5.1 Vakuutus sopimukseen liittyvät saamiset ja velat

Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksusaamiset kirjataan vakuutuskauden alkaessa, kun oikeus saamiseen syntyy. Saamiset ovat pääasiassa saamia vakuutuksenottajilta ja vähäisessä määrin vakuutusedustajilta. Etukäteen maksetut vakuutusmaksut merkitään muihin velkoihin erään velat ensivakuutustoiminnasta.

Vahinkovakuutuksen vakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä saamisen arvonalentumisesta, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikutteisesti. Saamisista vähennetään sekä lopullisiksi todetut arvonalentumiset (luottotappiot) että veloituksen perimisvaiheen perusteella tilastollisesti todetut arvonalentumiset.

11.6 Vahinkotavara ja regressisaamiset

Korvausselvittelyn yhteydessä yhtiön haltuun otettu vahingoittunut omaisuus tai vahinkoihin liittyvät riidattomat regressisaamiset vähennetään vakuutusvelasta.

11.7 Jälleenvakuutus sopimukset

OP Ryhmän ottamalla jälleenvakuutuksella tarkoitetaan sopimusta, joka täyttää vakuutus sopimuksen määritelmän ja jonka perusteella OP Ryhmä voi saada korvauksia toiselta vakuutusyhtiöltä, mikäli OP Ryhmä joutuu itse muiden vakuutus sopimusten perusteella korvausvelvolliseksi.

Jälleenvakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä siitä, ettei OP Ryhmä saa mahdollisesti kaikkia rahamääriä, joihin sillä on oikeus sopimuksen ehtojen mukaan, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikutteisesti kerrytettävissä olevaa rahamäärää vastaavalle tasolle.

Vahinkovakuutuksessa jälleenvakuutus sopimusten perusteella saatavat suoritteet merkitään taseessa erään muut varat, saamiset jälleenvakuutustoiminnasta. Viimeksi mainitut saamiset vastaavat jälleenvakuuttajien osuutta OP Ryhmän jälleenvakuuttamien vakuutus sopimusten vakuutusmaksu- ja korvausvastuusta. Jälleenvakuuttajille maksamatta olevat

vakuutusmaksut kirjataan taseen erään muut velat, velat jälleenvakuutustoiminnasta.

Henkivakuutuksessa jälleenvakuutukseen liittyvät saamiset ja velat arvostetaan yhdenmukaisesti jälleenvakuutettujen sopimusten velkojen ja saamisten kanssa ja merkitään taseeseen joko erään muut varat tai muut velat.

11.8 Rinnakkaisvakuutus ja poolit

OP Ryhmä osallistuu joihinkin rinnakkaisvakuutusjärjestelyihin yhdessä muiden vakuutuksenantajien kanssa. Rinnakkaisvakuutus sopimuksista OP Ryhmä käsittelee vakuutus sopimuksena vain sopimuksessa tarkoitetun OP Ryhmän oman osuuden. OP Ryhmän vastuu rajoittuu tähän osuuteen.

OP Ryhmä merkitsee osuuksia vakuutus sopimuksista myös poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimukseen, jotka vahvistetaan vuosittain. OP Ryhmä käsittelee vakuutus sopimuksina oman suhteellisen osuutensa poolien hoitamasta ensivakuutusliikkeestä ja poolilta jäsenille tulevasta jälleenvakuutusliikkeestä.

Poolin osuus näistä vakuutus sopimuksista käsitellään jälleenvakuutuksena. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa. OP Ryhmä kirjaa yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

11.9 Henkivakuutuksen kohtuusperiaate

Henkivakuutus sopimusten sijoitussidonnaisia osia lukuun ottamatta lähes kaikki henkivakuutukset ja osa kapitalisaatiosopimuksista ovat oikeutettuja taattujen etujen lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä, joka voi olla merkittävä osa sopimuksen mukaisista kokonaisuista, mutta jonka määrä ja ajoittuminen ovat sopimuksen mukaan yhtiön harkittavissa. Osalla sijoitussidonnaisia vakuutuksia on mahdollisuus harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä. Lisäetuja jaetaan lisätuottoina laskuperustekorona päälle, lisäetuina kuolemantapaussummiin tai maksunalennuksina.

Ylijäämä perustuu vakuutusyhtiölain kohtuusperiaatteeseen, joka edellyttää, että kohtuullinen osa lisäetuihin oikeutettujen sopimusten tuottamasta ylijäämästä palautetaan lisäetuina näille vakuutuksenottajille, mikäli vakavaraisuusvaatimukset eivät estä lisäetujen antamista. Lisäetujen tason suhteen on pyrittävä jatkuvuuteen. Kohtuusperiaatteesta ei kuitenkaan muodostu velkasaamisoikeutta vakuutuksenottajille. OP Ryhmä on julkaissut henkivakuutuksen lisäetuperiaatteensa ja sen toteutumisen verkkosivuillaan.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomesta siirtyneistä säästöhenkivakuutuksista ja yksilöllisistä eläkevakuutuksista on muodostettu eriytetty taseet, joilla on muista poikkeava voitonjakopolitiikka. Määrä, jolla eriytettyjen taseiden varat

ylittävät markkinaehtoisesti swap-korkokäyrällä diskonttaamalla arvostetut vakuutusvelat, varataan tulevien lisäetujen vastuuna.

12 Varaukset ja ehdolliset velat

Veloitteen perusteella kirjataan varaus, mikäli velvoite perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä, mutta toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma. Lisäksi veloitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen veloitteeseen ulkopuolista kohtaan. Jos osasta velvoitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta OP Ryhmän määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuveloitteen täyttämistä tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollinen velka esitetään liitetietona.

13 Oma pääoma

OP Ryhmä luokittelee liikkeeseen laskemansa instrumentit niiden luonteen perusteella joko omaksi pääomaksi tai vieraaksi pääomaksi (rahoitusvelaksi). Menot, jotka liittyvät omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeeseenlaskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä.

Oman pääoman ehtoiksi instrumenteiksi luokitellaan osuuspääomat, jotka jakaantuvat osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksuihin ja Tuotto-osuuksiin. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä sekä jäsenosuuden että Tuotto-osuuden palauttamisesta. Osuuspääomia voidaan kuitenkin vuosittain palauttaa osuuspankin päätöksen mukaisesti ja viranomaisen antamissa rajoissa.

Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua osuuspankin päätöksentekoon. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä jäsenosuuden palauttamisesta. Jäsenosuudelle ei makseta korkoa.

Tuotto-osuudella ei ole äänivaltaa. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä Tuotto-osuuden pääoman ja koron maksusta. Tuotto-osuuksille mahdollisesti maksettava korko on kaikille Tuotto-osuuksille samansuuruinen. Korko kirjataan velaksi ja vähennetään omasta pääomasta, kun päätös maksusta on tehty.

14 Tuloverot ja laskennalliset verot

Tuloslaskelman veroihin sisältyvät OP Ryhmän yhtiöiden tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot, aikaisempien tilikausien verot ja laskennallinen verokulu tai -tuotto. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajan tuloksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin. Kauden

verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassaolevan verokannan perusteella ja laskennalliset verot voimassa olevan verokannan tai tilinpäätöspäivään mennessä hyväksytyin, tulevia vuosia koskevan verokannan perusteella.

Laskennallinen verovelka lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistettavista tappioista. Mikäli verotettavan tulon kertymisen ansiosta on todennäköistä, että saaminen voidaan hyödyntää, se kirjataan. Laskennallista verosaamista ei kirjata siltä osin, kun ei todennäköisesti synny verotettavaa tuloa, jota vastaan verotuksellisia tappioita taikka hyvityksiä voidaan hyödyntää. OP Ryhmässä merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät verotuksellisista varauksista (mm. luottotappiovarauksesta), sijoitusten arvostamisesta käypään arvoon sekä vahinkovakuutuksen tasoitusmäärän eliminoinnista.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset netotetaan yhtiöittäin. Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuneita laskennallisia verovelkoja ja -saamisia ei netoteta. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyin verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkauessa.

15 Tuloutusperiaatteet

15.1 Korkotuotot

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan efektiivisen koron menetelmällä. Efektiivisen koron menetelmästä kerrotaan tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa 5.2.1 Jaksotettu hankintameno. Myös sellaisten saamisten korot tuloutetaan, joiden erääntyneitä maksuja on hoitamatta. Saamisen hankintameno ja sen nimellisarvon välinen ero jaksotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin. Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan lainan juoksuajalle korkotuottoihin ja -kuluihin.

Korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaisehtojen asiakasmarginaali kertyy korkokatteeseen sitä mukaan, kun asiakas maksaa johdannaisehdon mukaista lisämarginaalia.

15.2 Nettopalkkiotuotot

Palkkioita, jotka eivät ole kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardin mukaisesti. IFRS 15 -standardin mukaiset palkkiotuotot tuloutetaan, kun palvelun sovitut suoriteveloitteet luovutetaan asiakkaalle ja keskeisenä kriteerinä on määräysvallan siirtyminen. Palkkiotuotot kirjataan siihen määrään, johon odotetaan olevan oikeutettu asiakkaalle luovutettavia luvattuja palveluja vastaan. Palkkiokulut kirjataan suoriteperusteella nettopalkkiotuottoihin.

Vähittäispankki-segmentissä palkkioita peritään henkilöasiakkailta ja yritysasiakkailta. Palkkiotuotot koostuvat luotonannon ja maksuliikkeen palkkiotuotoista. Lisäksi vähittäispankkitoiminnassa peritään palkkioita muun muassa lainopillisista tehtävistä, takauksista, rahastoista ja asunnonvälityksestä. Edellä mainitut erät koostuvat useasta sadasta erilaisesta palkkiotyypistä, joiden suoriteveloitteet täyttyvät palkkion luonteen mukaisesti joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Luotonannon, takausten ja rahastojen palkkioiden suoriteveloitteet täyttyvät pääosin ajan kuluessa, muiden vähittäispankkitoiminnan palkkioiden yhtenä ajankohtana. Vastikemäärä on palveluissa pääosin listahinta tai sopimuksessa sovittu. Omistaja-asiakkaat saavat päivittäisistä pankkipalveluista alennusta. Palkkiot peritään asiakkaalta kuukausittain tai palvelun suorittamisen jälkeen sopimusehtojen mukaisesti.

Yrityspankki-segmentissä palkkioita peritään henkilöasiakkailta ja yritysasiakkailta. Pankkitoimintaan liittyvät palkkiotuotot koostuvat luotonannon ja maksuliikkeen palkkiotuotoista. Lisäksi yrityspankkipankkitoiminnassa peritään OP Ryhmän ulkopuolisia palkkioita muun muassa takauksista ja arvopapereiden liikkeeseenlaskusta. Edellä mainitut erät koostuvat useasta sadasta erilaisesta palkkiotyypistä, joiden suoriteveloitteet täyttyvät palkkion luonteen mukaisesti joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Luotonannon ja takausten palkkioiden suoriteveloitteet täyttyvät pääosin ajan kuluessa, muiden pankkitoimintaan liittyvien palkkioiden yhtenä ajankohtana. Yrityspankki-segmentin varallisuudenhoitoon liittyvät palkkiotuotot koostuvat rahastojen ja omaisuudenhoidon palkkioista. Palkkiotuotot tuloutetaan pääosin ajan kuluessa sopimuskauden aikana, ja kuukausittain perittävä vastikemäärä on sopimuksen mukainen prosenttiosuus asiakkaan hallinnoitavista sijoituksista tai vakuutussäästöistä. Rahastojen ja omaisuudenhoidon palkkiot sisältävät tuottoperusteisia palkkioita, jotka on sidottu sijoitustoiminnan menestykseen. Tuottoperusteiset palkkiot tuloutetaan vasta, kun sijoitustoiminnan menestystä mittaavat kriteerit on täytetty erittäin todennäköisesti.

Vakuutus-segmentin sopimukset, jotka eivät sisällä vakuutusriskiä, tuloutetaan IFRS 15 -standardin mukaisesti ja esitetään nettopalkkiotuotoissa. Palkkiotuotot koostuvat pääosin henkivakuutuksen kuormitustulosta, sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautuksista, terveys- ja hyvinvointipalveluiden tuotoista sekä vakuutusten välityksen palkkioista. Henkivakuutuksen kuormitustulo sisältää vakuutusmaksusta perittävän merkintäpalkkion (ns. kappa-kuormitus) ja vakuutussäästöistä perittävän hoitopalkkion (ns. gamma-kuormitus). Muut henkivakuutuksen palkkiot tuloutetaan IFRS 4 -vakuutussopimusstandardin mukaisesti. Tuotot terveys- ja hyvinvointipalveluista kirjataan hoitokäyntikohtaisesti, kun palvelu on suoritettu. Palkkio veloitetään asiakkaalta palvelun jälkeen hinnaston mukaan. Työterveyssovimuksissa tuotot tuloutetaan ajan kuluessa sopimuskauden aikana ja palkkio veloitetään asiakkaalta kuukausittain sopimuksen mukaan. OP Ryhmä toimii terveys- ja hyvinvointipalveluissa IFRS 15 -standardin mukaisena päämiehenä, jolloin ammatinharjoittajille maksettava palkkio esitetään palkkiokuluissa. OP Ryhmän kumppanit maksavat vakuutusten välityksestä palkkiotuottoja sopimuksessa sovitun

vastikkeen mukaisesti. Suoriteveloitteet täyttyvät ajan kuluessa, ja palkkiot peritään asiakkaalta kuukausittain.

Muu toiminta -segmentin palkkiot koostuvat pääosin maksuliikkeen palkkioista. Suoriteveloitteet täyttyvät ajan kuluessa, ja vastikemäärä on sopimuksessa sovittu. Palkkiot peritään toteutuneiden maksutapahtumien mukaisesti.

Myyntituotot asiakassopimuksista jaotellaan tilinpäätöksessä segmenttien mukaisesti (Liite 6. Nettopalkkiotuotot).

Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen. Osinkotuotot esitetään sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

16 Yhteenveto tuloslaskelmaerien esittämisestä tilinpäätöksessä

Korkokate	<p>Korkoinstrumenttien saadut ja maksetut korot, jaksotettu nimellisarvon ja hankinta-arvon välinen erotus, korkojohdannaisten korot sekä arvonmuutos käyvän arvon suojauksessa.</p> <p>Palkkiot, joiden katsotaan olevan korvausta pankin ottamasta rahoitusinstrumenttiin liittyvästä riskistä ja joiden katsotaan kuuluvan kiinteäksi osaksi rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa.</p>
Vakuutuskate	Vahinkovakuutusmaksutuotot ja vahinkovakuutuskorvaukset sekä henkivakuutuksen riskiliike.
Nettopalkkio- tuotot	<p>Palkkiotuotot luotonannosta, talletuksista, maksuliikkeestä, arvopapereiden välityksestä, arvopapereiden liikkeeseenlaskusta, rahastoista, omaisuudenhoidosta, lainopillista tehtävistä, takauksista, asunnonvälityksestä, vakuutusten välityksestä, henkivakuutuksen kuormitustulosta, sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautuksesta sekä terveys- ja hyvinvointipalveluista.</p> <p>Palkkiokulut maksuliikkeestä, arvopapereiden välityksestä, arvopapereiden liikkeeseen laskusta, rahastoista, omaisuudenhoidosta, vakuutusten välityksestä sekä terveys- ja hyvinvointipalveluista.</p>
Sijoitustoiminnan nettotuotot	<p>Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien rahoitusvarojen realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, korkotuotot, valuutta-arvostukset sekä arvonalentumiset ja niiden peruutukset.</p> <p>Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutokset sekä osingot ja osuudet. Lisäksi kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvarojen korkotuotot ja -kulut.</p> <p>Jaksotettuun hankintamenuun kirjattujen lainojen ja muiden saamisten tuotot sekä arvonalentumiset.</p> <p>Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset, vuokrat ja muut kiinteistöihin liittyvät kulut.</p> <p>Henkivakuutuksen korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille ja vakuutusteknisten varausten muutos sekä vahinkovakuutuksen diskonttauksen purkautuminen.</p> <p>Käyvän arvon - ja pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävien osakkuusyhtiöiden tuotot.</p>
Liiketoiminnan muut tuotot	Omassa käytössä olevien kiinteistöjen vuokra- ja myyntituotot sekä muut tuotot.
Henkilöstökulut	Palkat, palkkiot, eläkekulut ja henkilösivukulut.
Liiketoiminnan muut kulut	ICT-tuotanto- ja -kehittämiskulut, ostetut palvelut, toimitiloihin liittyvät kulut, viranomaismaksut, tietoliikenne, markkinointi, yhteiskuntavastuu ja muut kulut.
Saamisten	Odotettavissa olevat luottotappiot asiakkailta, taseen ulkopuolisista eristä ja saamistodistuksista sekä lopulliset arvonalentumiset luottotappiot ja niiden palautukset.

17 Viranomaismaksut

OP Ryhmä maksaa eri viranomaisille maksuja. Talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto. Pankkivalvonnasta vastaa Euroopan keskuspankki. Vakuutus-, menettelytapa- ja makrovalvonnasta vastaa Finanssivalvonta. Kriisinratkaisusta vastaa EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). Viranomaismaksut kirjataan vuoden alussa kokonaisuudessaan liiketoiminnan muihin kuluihin.

17.1 Vakausmaksu

Vakausmaksuja kerätään euroalueen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF) vuoteen 2023 asti siten, että rahaston tavoitetaso, vähintään 1 prosenttia korvattavien talletusten määrästä, saavutetaan. Kriisinratkaisurahastoa hallinnoi EU:n kriisinratkaisuneuvosto, joka päättää myös vakausmaksujen määrästä. SRF varmistaa, että rahoitussektori rahoittaa rahoitusjärjestelmän vakauttamisen. Vakausmaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella.

17.2 Talletussuojamaksu

Vanhaan talletussuojarahastoon kerätyt varat ylittävät tällä hetkellä talletussuojan tasoa koskevat EU-vaatimukset. Sääntöjensä nojalla vanha talletussuojarahasto huolehtii jäsenpankilleen määrättävistä talletussuojamaksuista uuteen talletussuojarahastoon siinä suhteessa, kun kukin jäsenpankki on vuosien kuluessa kartuttanut vanhaa talletussuojarahastoa. Rahoitusvakausrahasto määrää maksun jokaiselle jäsenpankille mutta laskuttaa sen suoraan vanhalta talletussuojarahastolta. Talletussuojamaksusta ei tullut OP Ryhmälle kuluvaikutusta vuosina 2019 ja 2020.

17.3 Rahoitusvakausviraston hallintomaksu

Rahoitusvakausviraston hallintomaksu perustuu samaan laskentamenetelmään kuin Finanssivalvonnan valvontamaksu.

17.4 Finanssivalvonnan valvontamaksu

Finanssivalvonnan valvontamaksu koostuu suhteellisesta valvontamaksusta, joka perustuu taseen loppusummaan, sekä kiinteästä perusmaksusta.

17.5 Euroopan keskuspankin valvontamaksu

EKP:n valvontamaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella.

18 OP-bonukset omistaja-asiakkaille

Tuloslaskelmassa OP-bonukset omistaja-asiakkaille esitetään omana eränään. Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitoasioinnista kertyy OP-bonuksia. OP-bonukset kirjataan ansaintakaudella kuluksi tuloslaskelmaan ja siirtovelkoihin taseeseen. Kertyneet bonukset käytetään automaattisesti pankki- ja

varallisuudenhoitopalveluiden palvelumaksuihin sekä vahinkovakuutusmaksuihin vanhimmista tapahtumista alkaen, jolloin siirtovelka puretaan.

19 Segmenttiraportointi

Toimintasegmenttien määrittelyn lähtökohtana on taloudellinen informaatio, jota toiminnasta vastaava päättäjä säännöllisesti seuraa.

OP Ryhmä raportoi tuloslaskelmat ja taseet seuraavista liiketoimintasegmenteistä: Yrityspankki, Vähittäispankki ja Vakuutus. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä Muu toiminta. Segmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen johdolle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. OP Ryhmän keskuspankkitoiminta raportoidaan segmenttiraportoinnissa osana liiketoimintasegmentteihin kuulumatonta Muuta toimintaa, kuten myös varsinaiseen liiketoimintaan kuulumattomat tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat.

Kuvaus toimintasegmenteistä ja segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet on kerrottu segmenttikohtaisten tietojen yhteydessä.

20 Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Tilinpäätöstä laadittaessa tehdään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulokset voivat poiketa toteumasta. Lisäksi joudutaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa.

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja epävarmuustekijöitä. Vahinkovakuutuksen osalta ulkoista toimintaympäristöä koskevien oletusten lisäksi arviointi pohjautuu pääosin omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattiseen analysointiin. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti velan diskonttauskoron määrittämisessä sekä arvioitaessa jo sattuneiden vahinkojen korvausmenoa (Liite: 53. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys).

Henkivakuutus sopimuksista aiheutuvan velan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja epävarmuustekijöitä. Henkivakuutuksen velkaa laskettaessa käytetään pääasiassa sopimuksen myöntöhetken oletuksia vakuutusriskien toteutumisesta, liikekuluista ja sijoitustoiminnan tuotoista. Tehtyjä oletuksia seurataan jatkuvasti, ja jos ilmenee, että näillä oletuksilla laskettava velka on liian pieni, velkaa täydennetään vastamaan uusia havaintoja. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti velan diskonttauskoron, ihmisten kuolevuusoletuksen sekä vakuutusten hoidosta tulevaisuudessa aiheutuvien liikekulujen määrittämiseen (Liite: 64. Henkivakuutustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyysanalyysi).

Strukturoituihin yhteisöihin tehtyjen sijoitusten tuottaman määräysvallan tarkastelussa arvioidaan sijoittajan valtaa ohjata sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja sekä sijoittajan

altistumista muuttuville tuotoille. Merkityksellisiä toimintoja koskevan vallan ja muuttuville tuotoille altistumisen tarkastelu sisältää harkintaa. Määräysvallan syntymistä arvioidaan tarkemmin, kun sijoituksen tuottama osuus sijoituskohteen nettovarallisuudesta ja tuotosta ylittää 10–20 prosenttia. Sijoituskohde konsolidoidaan tytäryrityksenä viimeistään silloin, kun OP Ryhmän osuus yhtiön muuttuvasta tuotosta ylittää 37 prosenttia ja muuttuvan tuoton ja määräysvallan välillä todetaan yhteys.

Liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistestauksessa määriteltävä kerrytettävissä oleva rahamäärä pohjautuu usein käyttöarvoon, jonka laskemisessa on tehtävä arvioita tulevista rahavirroista ja käytettävän diskonttauskoron suhteen (Liite: 23. Aineettomat hyödykkeet).

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) laskentamallien määrittämiseen liittyy useita johdon harkintaa edellyttäviä tekijöitä, mm:

- Oikeiden ECL-mallien valinta niin, että mallit kuvaavat sopimuskannan odotettavissa olevia luottotappioita mahdollisimman hyvin
- Malleissa tehdyt erilaiset oletukset ja asiantuntija-arviot
- ECL-mallien parametrien estimointimenetelmien valinta
- Sopimuksen maturiteetin määrittäminen eräpäivättömille luotoille (valmiusluotot)
- Käytettävissä olevan mallinnusaineiston ja datan laatuun liittyvän malliriskin määrittäminen
- Sopimusten oikea ryhmittely eri segmentteihin siten, että niiden ECL lasketaan oikealla mallilla
- Makroekonomisten tekijöiden valinta niin, että niiden muutokset korreloivat sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden kanssa
- Makroekonomisten skenaarioiden ja niiden todennäköisyyksien ennustaminen tulevaisuuteen
- Esimerkiksi covid-19 pandemian takia tiettyyn toimialaan kohdistetut johdon harkintaan perustuvat lisävaraukset
- Vakuuden maantieteellisen sijainnin perusteella tehdyt johdon harkintaan perustuvat vakuusarvon alennukset

Johdon harkintaa on käytetty myös luottoriskin merkittävän kasvun arvioinnissa, mm:

- Henkilöasiakkaiden suhteellisen luottoriskin muutoksen arvioinnissa käytetyssä asiantuntija-arviossa, jolla varmistetaan todenmukainen määrä sopimuksia siirtymään vaiheeseen 2 ennen siirtymistä vaiheeseen 3 (ns. default capture rate)
- Absoluuttisen rajan valinnassa, joka perustuu maksukyvyttömyyden historialliseen käyttäytymiseen sekä OP Ryhmän luottoriskiprosessiin
- Ajanjakson pituuden määrittämisessä, jonka aikana asiakkaan on osoitettava hyvää maksukäyttäytymistä, jotta arvonalentumisvaihe voi parantua vaiheesta 3 vaiheeseen 2 ja 1.

Varsinainen ECL-lukujen laskenta suoritetaan em. malleja käyttäen ilman johdon harkintaa, paitsi jos kyseessä on vaiheessa 3 oleva suuri yritysvastuu, jolloin ECL lasketaan asiantuntija-arvioon perustuvalla kassavirtaperusteisella ECL-menetelmällä.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja onko markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvistä arvosta. Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan. Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytettävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava, kuinka paljon käytetään muita tietoja.

Eläkevelvoitteiden nykyarvo riippuu useista eri tekijöistä, jotka määritetään useita oletuksia käyttäen. Diskonttauskorko, tulevat palkkojen ja eläkkeiden korotukset ja inflaatio ovat oletuksia, joita käytetään eläkkeistä aiheutuvia nettomenoja (tai -tuloja) määritettäessä. Vakuutusmatemaattisten oletusten muutokset vaikuttavat eläkevelvoitteiden kirjanpitoarvoon (Liite: 34. Varaukset ja muut velat).

Sijoituskiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon pohjautuu tietyiltä osin johdon tekemiin arvioihin kohteiden markkina-arvoista. Sijoituskiinteistöjen arvostuksessa on käytössä myös tuottoarvomenetelmään pohjautuva laskentamalli, jossa hyödynnetään arvioita kohteiden tulevista nettotuotoista (Liite: 40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettavien erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaan). Omassa käytössä olevien kiinteistöjen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo perustuu johdon tekemään arvioon (Liite: 24. Aineelliset hyödykkeet).

Varallisuudenhoidon OP-bonukset kertyvät pääosin asiakkaiden maksamista rahastojen hallinnointipalkkioista ja sijoitussidonnaisten vakuutusten palkkioista. Näiden erien OP-bonukset ovat lähellä IFRS 15 -standardin mukaisia asiakkaalle maksettavia vastikkeita, jotka käsitellään kirjanpidossa transaktiohinnan ja täten myyntituottojen vähennyksenä. Varallisuudenhoidon OP-bonusten netottaminen omaisuudenhoitopalkkiotuotoista johtaisi johdon harkinnan perusteella siihen, että OP Ryhmän tuloslaskelman kertyneet OP-bonukset eivät antaisi oikeata kuvaa niiden kokonaismäärästä. Tästä johtuen pankkitoiminnan ja vahinkovakuutuksen kertyneiden OP-bonusten lisäksi myös varallisuudenhoidon OP-bonukset esitetään tuloslaskelman rivillä OP-bonukset omistaja-asiakkaille.

21 Julkiset avustukset

Julkiset avustukset ovat julkista tukea, joka toteutetaan siirtämällä voimavaroja yhteisölle, joka on saamansa tuen vastikkeeksi noudattanut tai noudattaa tulevaisuudessa tiettyjä sen liiketoimintaa koskevia ehtoja. Hyötyä, joka saadaan julkisen vallan markkinakorkoa alemmalla korolla myöntämästä lainasta, käsitellään julkisena avustuksena. Markkinakorkoa alemmalla korolla myönnetystä lainasta saatava hyöty on

määritettävä lainan alkuperäisen kirjanpitoarvon ja saatujen maksujen erotuksena. Julkinen avustus kirjataan kuitenkin vasta, kun on kohtuullisen varmaa, että yhteisö täyttää siihen liittyvät ehdot ja että avustus tullaan saamaan. Tuottoihin liittyvät avustukset vähennetään tilinpäätöksessä niitä vastaavista kuluista ja kirjataan tulosvaikutteisesti niillä kausilla, joilla kulut kirjataan menoiksi, joita avustus on tarkoitettu kattamaan.

22 Uudet standardit ja tulkinnat

IASB (International Accounting Standards Board) on julkaissut seuraavia tulevia merkittäviä standardimuutoksia.

22.1 IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi

Vakuutus sopimus standardi IFRS 17 julkaistiin 18.5.2017, ja se korvaa nykyisen IFRS 4 -vakuutus sopimus standardin.

Standardin tärkein päämäärä on yhtenäistää vakuutusvelan arvostus globaalisti; nykyisen vakuutus sopimus standardin arvostus perustuu kansallisiin arvostuksiin. IFRS 17:n mukaan arvostus perustuu ajantasaisiin estimaatteihin kuten vakuutus yhtiöiden vakavaraisuuslaskentakin. IFRS 17 -standardi eroaa kuitenkin vakavaraisuuslaskennasta tarkoituksensa ja periaate pohjaisuutensa osalta.

Vakuutus sopimukset arvostetaan yleisen arvostusmallin (GMM) mukaan jokaisena raportointipäivänä käyttäen seuraavia kolmea osaa:

- Vastaisten rahavirtojen arvioita, jotka oikaistaan aika-arvolla
- OP Ryhmän riskinottohalukkuutta kuvaavaa muuta riskiä kuin rahoitusriskiä koskevaa riskioikaisua ja
- Palvelumarginaalia, joka määritellään sopimusta kirjattaessa siten, että sopimuksesta ei synny kirjaushetkellä voittoa, mutta tappio kirjataan heti. Palvelumarginaali edustaa kertymätöntä voittoa, ja se tuloutetaan vakuutuskauden aikana perustuen siihen, miten vakuutuspalvelu tuotetaan.

Nykyinen käytäntö, jossa vakuutusvelka voi sisältää implisiittisiä marginaaleja riskin kantamisesta ja tulevista voitoista, lakkaa ja johtaa siihen, että velan muutokset esitetään läpinäkyvästi.

IFRS 17 sallii vakuutus sopimusten arvostamiseen myös vaihtoehdoisen yksinkertaistetun vakuutus maksujen kohdistamiseen perustuvan lähestymistavan (PAA) sopimuksille, joiden vakuutuskausi on enintään yksi vuosi. Tämän tyyppisiä sopimuksia ovat esimerkiksi vahinkovakuutus tuotteet.

Lisäksi standardissa on yleisestä arvostusmallista modifioitu muuttuvaan palkkioon perustuva lähestymistapa (VFA), jota tulee soveltaa sopimuksille, joilla on suora oikeus osuuteen sopimuksen ylijäämästä. VFA-mallissa yhtiön osuus alla olevien sijoitusten käyvän arvon muutoksista sisältyy palvelumarginaaliin, joka muuttuu jokaisena raportointipäivänä. Tyypillisesti tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi henkivakuutuksen sijoitussidonnaiset sopimukset.

Rahoitusriskiä koskevasta oletusmuutoksista ja markkinamuutoksista aiheutuvia velan muutoksia voidaan puskuroida tuloksessa varojen vastaavilla muutoksilla. Standardi antaa oikeuden luokitella uudelleen vakuutus yhtiöiden rahoitusvaroja hetkellä, kun standardi otetaan käyttöön.

Uusi standardi tuo muutoksia vakuutus sopimusten arvostustapaan sekä taseen että tuloksen esittämistapaan. Taseen esittämistä varten vakuutus sopimusten oikeudet ja veloitteet netotetaan ja esitetään joko varoissa tai veloissa. Tuloslaskelmassa esitetään välisummana vakuutus palvelutulos ja lisäksi erikseen sijoitustoiminnan tuotto, joka erotetaan säästömuotoisesta henkivakuutuksesta.

Lisäksi uusi standardi tuo lisää laadullisia ja määrällisiä liitetietovaatimuksia, mm. täsmäytyslaskelmia vakuutus sopimusten nettomääräisten kirjanpitoarvojen muutoksista kauden aikana ja arvostuskomponenttikohittaisen vakuutus palvelutuoton analyysin.

IFRS 17 -standardilla on vaikutuksia OP Ryhmän vahinko- ja henkivakuutus tuotteiden arvostamiseen ja kirjaamiseen sekä niiden esittämiseen tilinpäätöksessä. OP Ryhmä on organisoitunut hankkeen, jossa työstetään standardin käyttöönottoa, muutostarpeita sekä arvioidaan IFRS 17 -standardin vaikutusta OP Ryhmän taloudelliseen asemaan ja tulokseen.

IFRS 17 -standardia on sovellettava 1.1.2023 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. IFRS 17 -standardia ei ole vielä hyväksytty Euroopan Unionissa.

22.2 Muut tulevat standardimuutokset

IASB julkaisi 27.8.2020 Viitekorkouudistus-asiakirjan (vaihe 2), jolla muutetaan standardeja IFRS 9, IAS 39 ja IFRS 7, IFRS 4 ja IFRS 16. Muutoksia on sovellettava 1.1.2021 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Aikaisempi soveltaminen on sallittua. Muutokset on hyväksytty Euroopan Unionissa 13.1.2021.

Nämä muutokset ovat jatkoa viime vuonna julkaistulle viitekorkouudistus-asiakirjalle ja tuovat seuraavia helpotuksia:

- Käytännön helpotus jaksotettuun hankintameno on arvostettavien rahoitusinstrumenttien osalta niin, että sopimukseen perustuvien kassavirtojen muuttaminen viitekorkouudistuksen vuoksi käsitellään päivittämällä efektiivinen korko, jolloin muutoksesta ei aiheudu välitöntä voittoa tai tappiota.
- Edelleen suojauslaskenta ei keskeydy, vaikka viitekorko muuttuu kesken suojaussuhteen, vaan suojattava riski ja siihen liittyvät kassavirrat voidaan uudelleen määrittää viitekoron muuttuessa.

Raportointipäivänä 31.12.2020 OP Ryhmässä valtaosa saamisista ja veloista on euribor-sidonnaista ja euribor tulee pysymään viitekorkona myös tulevaisuudessa eikä sopimukseen perustuvia kassavirtoja tai suojattavaa riskiä siten odoteta muutettavan toiseksi viitekoroiksi. Libor-sidonnaisia velkoja ja saamisia on vain vähäisiä määriä. OP Ryhmä ei odota tällä muutoksella olevan merkittävää vaikutusta tilinpäätökseen.

Liite 2. OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet

1 OP Ryhmän merkittävät riskit: yleiskatsaus

OP Ryhmässä riskinoton ja riskienhallinnan yleiset periaatteet laaditaan kaikkia toimintoja koskeviksi ja riskienhallinnan yleisiä periaatteita tarkennetaan vielä ansaintalogiikoittain (tuote- ja palvelukokonaisuuksittain). Ansaintalogiikkakohtaisia kokonaisuuksia muodostettaessa lähtökohtia ovat asiakkaille tarjottavat palvelut, palvelujen tuottamisessa ja toiminnan analysoinnissa ja raportoinnissa tarvittavat prosessit sekä se, mitä riskejä OP Ryhmälle näiden palvelujen tarjoamisesta aiheutuu.

OP Ryhmän liiketoiminnan ja toimialan ominaispiirteiden vuoksi riskeillä on kaksi toisistaan poikkeavaa peruseriaatetta: OP Ryhmä voi hankkia ansaintaa riskeillä (ansaintariskit) tai riskit voivat olla seurausta jostakin (seuraamusriskit).

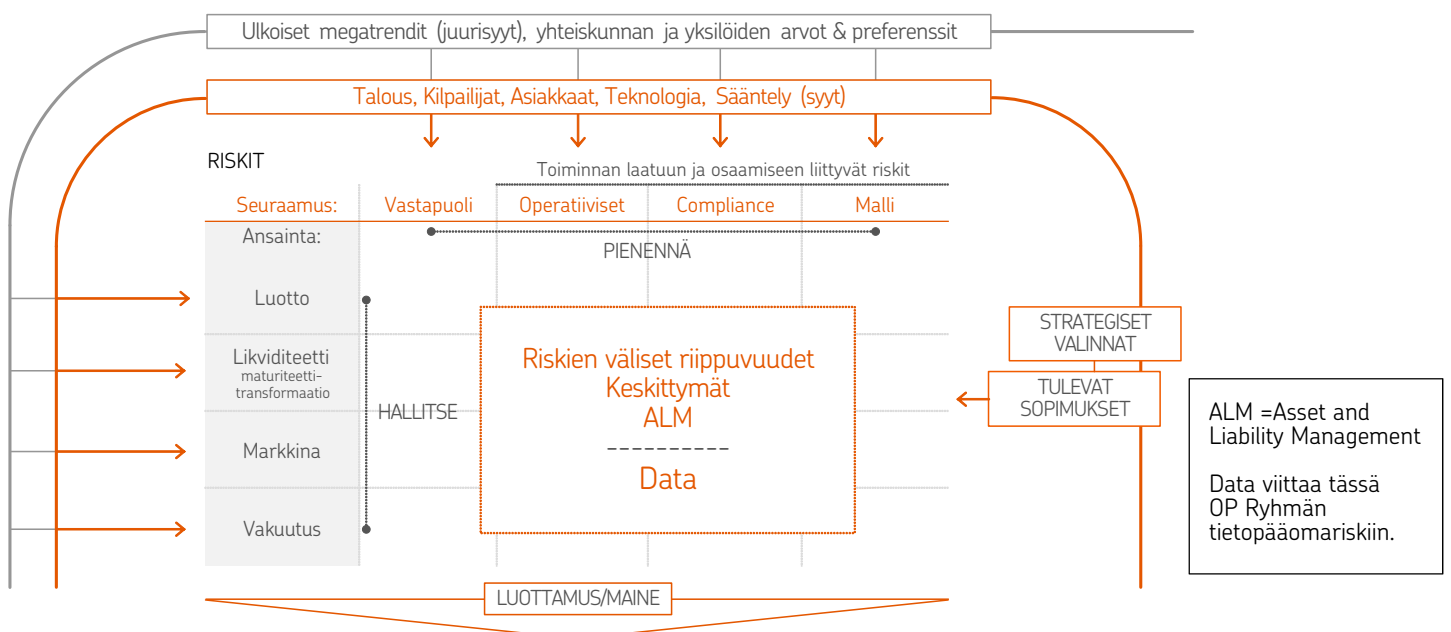
Koska ansaintariskien tarkastelu edellyttää OP Ryhmän kriittisten menestystekijöiden tarkastelua liiketoiminnan kannalta, ansaintariskien lähteitä ja hallintaa ryhmitellään merkittävien riskien tarkemmissa kuvauksissa ansaintalogiikoittain lukuun ottamatta ryhmätasoisia riskejä, jotka koskevat kaikkia ansaintalogiikoita.

Koska suurin osa seuraamusriskeistä on ryhmätasoisia ja koska seuraamusriskeissä keskeisenä tarkastelun kohteena on riskin mahdollisen toteutumisen negatiivisten vaikutusten pienentäminen, näitä riskejä ryhmitellään merkittävien riskien tarkemmissa kuvauksissa ryhmätasolla.

Alla olevassa kuvassa esitetään yhteenvedona OP Ryhmän merkittävät riskit ja niiden lähteet. Kuvan taulukon ulkokehillä harmaalla ja oranssilla esitetään merkittävien riskien lähteet ja juurisyys. Vastaavasti taulukon ulkopuolella on myös kuvattu riskien mahdollisen toteutumisen negatiivinen vaikutus OP Ryhmän luottamukseen ja maineeseen.

Kuvan taulukossa on keskeistä huomata seuraavaa:

- Ansaintariskien ottamisella voidaan aikaansaada seuraamusriskejä OP Ryhmän ulkoisten riskien lähteiden ja syiden lisäksi.
- Ansainta- ja seuraamusriskien yhteisvaikutuksesta voi syntyä uusia ryhmätasoisia riskejä muun muassa riskien välisten keskittymien ja riippuvuuksien vuoksi.
- Ansainta- ja seuraamusriskien erilaisen tarkoituksen vuoksi ansaintariskejä pyritään ensi sijassa hallitsemaan, kun taas seuraamusriskejä pyritään ensi sijassa pienentämään.

Alla olevassa kuvassa esitetään OP Ryhmän liiketoimintasegmenttien, ansaintalogiikoiden ja OP Ryhmän merkittävien riskien välinen yhteys. Pankkitoiminta-ansaintalogiikkakokonaisuus sisältää sekä Vähittäispankki- että Yrityspankki-liiketoimintasegmentin. Pankkitoiminta-ansaintalogiikkakokonaisuus ryhmitellään riskienhallinnassa kolmeen ansaintalogiikkaan: Tasepankki-, Markets- ja Varainhoito-ansaintalogiikoihin. Henki- ja vahinkovakuutus-ansaintalogiikat sekä Sairaala-ansaintalogiikat kuuluvat Vakuutus-liiketoimintasegmenttiin.

Riskit/ansaintalogiikat

Ansaintalogiikka		Ansaintariskit	Seuraamusriskit
Pankki-toiminta	Tasepankki: yritys-, vähittäis- ja keskuspankki	Luottoriski Likviditeettiriski* Rahoitustaseen korkoriski, markkinariskit	Operatiiviset Vastapuoli Compliance Malli
	Markets	Markkinariskit	Operatiiviset Compliance Vastapuoli Malli
	Varainhoito	Välillinen markkinariski (markkina-arvopohjaiset palkkiot)	Operatiiviset Compliance Malli
Henkivakuutus		Vakuutusriskit Markkinariskit Likviditeettiriski	Operatiiviset Compliance Vastapuoli Malli
Vahinkovakuutus		Vakuutusriskit Markkinariskit Likviditeettiriski	Operatiiviset Compliance Vastapuoli Malli
Sairaala		Käyttöaste ja hinnoittelu	Operatiiviset Compliance

Riskien väliset riippuvuudet
Keskittymät
ALM

Data

LUOTTAMUS/MAINE

* maturiteettitransformaatio

OP Ryhmän riskienhallinta ja sääntelynmukaisuuden varmistaminen (compliance) perustuu kolmen puolustuslinjan periaatteelle. Ensimmäisen puolustuslinjan muodostavat liiketoiminnot, toisen puolustuslinjan liiketoiminnoista riippumattomat riskienhallinta- ja compliance-toiminnot sekä kolmannen puolustuslinjan sisäinen tarkastus. Jokaisella puolustuslinjalla on oma roolinsa riskienhallintaprosessin tehokkaassa toteuttamisessa.

OP Ryhmässä riskienhallinnan ensimmäinen ja toinen puolustuslinja tekevät jatkuvaa yhteistyötä. Näin varmistetaan, että käytössä on kaikki toiminnan kehittämiseen ja hallintaan tarvittava osaaminen. Puolustuslinjat rakentavat yhdessä riskienhallintaprosessin, jossa on otettu huomioon OP Ryhmän toiminnan erityispiirteet. Ensimmäisen ja toisen puolustuslinjan vastuut on selkeästi jaettu.

- Liiketoiminnot toteuttavat OP Ryhmän strategiaa, vastaavat toimintansa suunnittelusta, tehokkaasta ja laadukkaasta toimeenpanosta sekä sisäisestä valvonnasta. Vain liiketoiminta tekee liiketoimintapäätöksiä vastaten asiakaspalvelun laadusta, toimintansa jatkuvuudesta sekä tuloksestaan ja riskeistään.
- Toinen puolustuslinja valmistelee riskienhallintakehikon, jonka asettamissa puitteissa ensimmäinen puolustuslinja toteuttaa riskinottoa ja päivittäiseen liiketoimintaan liittyvää riskienhallintaa. Toinen puolustuslinja tukee ensimmäistä puolustuslinjaa konsultoimalla heitä etenkin omaan erityisosaamiseensa kuuluvissa asioissa. Toinen puolustuslinja myös valvoo riskienhallintakehikon noudattamista ja tekee riippumatonta analyysia tuloksen, riskien ja puskureina toimivien pääoman ja likviditeetin tasapainosta sekä toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta myös häiriötilanteissa.
- Kolmantena puolustuslinjana toimii muista puolustuslinjoista riippumaton sisäinen tarkastus.

2 OP Ryhmän merkittävät riskit: lähteet ja hallinta

2.1 Merkittävien riskien määritelmät ja lähteet

Alla on kuvattu yhteenvedona OP Ryhmän merkittävien riskien määritelmät ja lähteet.

Luottoriskit	Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että rahoitusinstrumentin sopimusosapuoli ei pysty täyttämään sopimuksenmukaisia takaisinmaksuvelvoitteitaan ja aiheuttaa täten toiselle osapuolelle taloudellisen tappion.
Likviditeettiriskit	Likviditeettiriski aiheutuu rahoituksen myöntämisen ja hankkimisen kassavirtojen ajoituksen ja määrien epätasapainosta, rahoituksen hankinnassa tarvittavien vakuuksien riittämättömyydestä, rahoituksen ajallisesta sekä vastapuoli- tai instrumenttikohtaisesta keskittymisestä. Em. voi johtaa yrityksen oman maksuvalmiuden heikkenemiseen, jos sen maksuvalmiusvarautuminen ei ole riittävää. Likviditeettiriskeihin sisältyy myös markkinoiden likvidiysriski, jolla tarkoitetaan riskiä siitä, että markkinatransaktiota ei saada toteutettua halutussa ajassa ja/tai arvioituun hintaan.
Markkinariskit	Markkinariskillä tarkoitetaan sopimuksen arvoon tai sopimuksen ansaintaan kohdistuvaa epäedullista muutosta, joka aiheutuu rahoitusmarkkinoilla havaittavien hintojen muutoksista. Markkinariskeihin kuuluvat taseen ja taseen ulkopuolisten erien korko-, valuutta-, volatilititeetti-, luottospread-, osake-, kiinteistöriski ja mahdolliset muut hintariskit.
Vahinkovakuutusriskit	Vahinkovakuutusriskit muodostuvat vahinko- ja varausriskeistä. Vahinkoriski syntyy siitä, että vahinkoja tapahtuu keskimääräistä enemmän tai ne ovat poikkeuksellisen suuria. Varausriski syntyy siitä, että jo tapahtuneiden vahinkojen korvausmenot ovat suuremmat kuin on ennakoitu tai maksusuoritusten ajoitus poikkeaa ennakoidusta.
Henkivakuutusriskit	Henkivakuutusriskit muodostuvat biometrisistä riskeistä sekä kustannus- ja asiakaskäyttäytymisriskeistä. Biometrinen riski syntyy siitä, että ennusteet vakuutettujen eliniästä poikkeavat elämänvarariskiä sisältävissä vakuutustuotteissa tai ennusteet vakuutettujen kuolevuudesta (esim. katastrofin aiheuttama kuolevuuden ennustamaton kasvu) poikkeavat kuolemanvarariskiä sisältävissä tuotteissa. Biometristä riskiä syntyy myös siitä, että ennusteet vakuutettujen työkyvyttömyyden alkavuudesta poikkeavat työkyvyttömyysriskiä sisältävissä tuotteissa, mutta OP-Henkivakuutuksessa em. työkyvyttömyysriski on hyvin pieni.
Vastapuoliriskit	Vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että sopimuskumppani ei täytä taloudellisia velvoitteitaan. Vastapuoliriski voi liittyä johdannaisopimukseen, kaupankäyntiin tai jälleenvakuutusopimukseen.
Operatiiviset riskit	Operatiivista riskiä aiheutuu kaikesta liiketoiminnasta, ja se voi aiheutua puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, prosesseista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. OP Ryhmässä operatiivisiin riskeihin kuuluvat myös ICT- ja turvallisuusriskit.

Compliance-riskit	Riski, joka aiheutuu ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen, asiakassuhteissa asianmukaisten menettelytapojen tai eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä.
Tietopääomariski	Tietopääomariskillä tarkoitetaan mahdollista tappiota, maineen menetystä tai toiminnan heikentymistä aiheutuen dataan ja informaatioon kohdistuvasta epävarmuudesta päätöksenteossa, johtamisessa ja raportoinnissa.
Malliriskit	Malliriskillä tarkoitetaan mahdollista tappiota tai maineen menetystä aiheutuen sellaisista mallien tulosten perusteella tehdyistä päätöksistä, joissa syynä on mallien kehittämisen, täytäntöönpanon tai käytön virheet. Mallilla tarkoitetaan kvantitatiivista menetelmää, jolla lähtötiedot muunnetaan matematiikan, tilastotieteen tai asiantuntija-arvioiden pohjalta liiketoimintapäätöksiä ohjaavaksi tai taloudellista tai riskiasemaa koskevaksi kvantitatiiviseksi tiedoksi.
Maineriskit	Riski maineen tai luottamuksen heikkenemisestä, joka johtuu negatiivisesta julkisuudesta tai on seurausta jonkin riskin toteutumisesta.
Keskittymäriskit	Riskit, joita voi syntyä liiketoiminnan liiallisesta keskittymisestä yksittäisille asiakkaille, tuotteille, toimialoille, maturiteettijakoille tai maantieteellisille alueille.
Tulevan liiketoiminnan riskit	Riski siitä, millä ehdoin ja volyymein solmitaan uusia joko nykyisenkaltaisia tai kokonaan uudenlaisia sopimuksia.

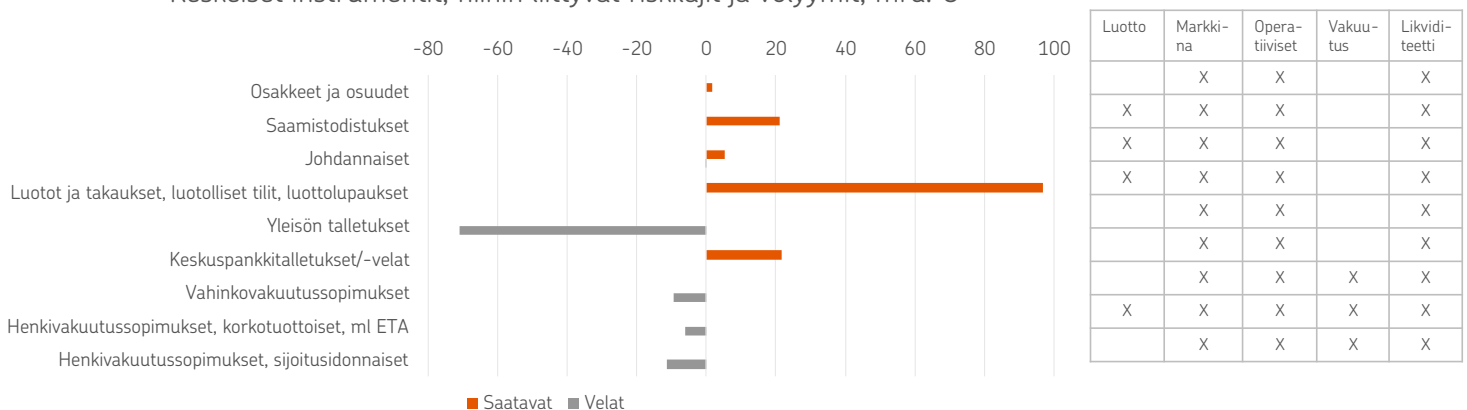
Vastapuoliriskejä ja tulevan liiketoiminnan riskejä ei käsitellä omana kokonaisuutenaan, koska tulevan liiketoiminnan riskit voivat ilmetä eri merkittävien riskien muodossa, ja vastapuolirisikit ilmenevät eri riskilajien yhteydessä.

Asiakaskäyttätymisriski voi toteutua useassa eri riskilajissa (asiakkaiden käyttäytymisen muutoksen vaikutus esimerkiksi vakuutusinstrumenttien arvoon, talletusten määrään tai sopimusten ennakaisiin takaisinmaksuihin).

Jäännösriski on jäljellejäävä riski, jota ei voida tai haluta poistaa. Jäännösriski-sanaa voidaan pitää synonyymina riskille. Jäännösriski ei siten ole rinnasteinen käsite yllä luetuille merkittävillä riskeillä, vaan jäännösriskin voidaan katsoa koskevan mitä tahansa yllä lueteltua merkittävää riskiä.

Alla oleva kaavio kuvaa keskeisiin rahoitusinstrumentteihin liittyvät riskilajit sekä havainnollistaa riskilajien merkittävyyttä kunkin rahoitusinstrumentin tasearvojen (31.12.2020) avulla.

Keskeiset instrumentit, niihin liittyvät riskilajit ja volyymit, mrd. €

2.2 Pankkitoiminnan riskit

2.2.1 Luottoriskit

OP Ryhmässä luottoriskiä hallitaan ryhmätason ohjeilla ja linjauksilla sekä määrällisillä riskilimiiteillä. Niitä tarkennetaan Pankkitoiminnan riskipolitiikassa riskinoton linjauksilla, limiiteillä ja valvontarajoilla, laadullisilla ja määrällisillä tavoitteilla sekä asiakasvalintaa, vakuuksia ja kovenantteja koskevilla periaatteilla. Määrälliset ja laadulliset tavoitetasot tasapainottavat liiketoimintatavoitteita ja maltillista riskinottohalukkuutta keskenään. Limiitit ja valvontarajat asettavat riskinotolle ylärajat. Niiden avulla varmistetaan luottosalkun riittävä hajautuminen ja vältetään liian suurien riskikeskittymien syntyminen.

Luottoriskin hallinta perustuu huolelliseen asiakasvalintaan, asiakassuhteen aktiiviseen hoitoon, asiakkaan hyvään tuntemiseen, vahvaan ammattitaitoon ja kattavaan dokumentointiin. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa on päivittäinen luottoprosessi ja sen laatu. Luottoriskiä hallitaan myös tuotevalikoiman ja -ehtojen valinnalla. Uusluotonannon riskiä hallitaan harkitulla asiakasvalinnalla ja riskikeskittymien välttämällä, minkä lisäksi luottoriskin vähentämistekniikoita (vakuudet, takaukset) sekä kovenantteja hyödynnetään aktiivisesti. Luottosalkun riskiä hallitaan hyvällä asiakkuuksien johtamisella ja ongelmatilanteiden ennakoivalla ja johdonmukaisella hoidolla.

Kaiken luotonmyönnön perusedellytys on asiakkaan riittävä velanhoitokyky. Asiakaskokonaisuuden muodostaminen oikein luo perustan luottoriskien hallinnalle. Ilman selkeää kuvaa siitä, mistä osallisista kokonaisuus muodostuu, millainen on kokonaisuuden rakenne ja mistä sen velanhoitokyky muodostuu, ei rahoitettavasta kokonaisuudesta voi saada oikeaa kuvaa ja ymmärtää sitä riskiä, mikä sen rahoittamisesta syntyy. Liiketoiminta tunnistaa asiakaskokonaisuudet ja niiden sisällä olevat riippuvuudet ja kuvaa ne OP Ryhmän järjestelmiin.

Kaikista luottoriskiä synnyttävistä asiakkaista on kerättävä riittävästi ajantasaista tietoa luottokelpoisuuden arviointia varten. Luottokelpoisuus muodostuu sekä asiakkaan maksuhalusta että maksukyvyystä, joilla molemmilla on vaikutus asiakkaan luottoluokkaan. Riittäväillä ja oikeilla perustiedoilla varmistetaan, että asiakas saadaan luokiteltua oikealla luottoluokittelumallilla ja että luottoluokka antaa oikean kuvan asiakkaan luottokelpoisuuteen liittyvästä riskistä. Liiketoiminta huolehtii siitä, että asiakkaiden luottoluokat ovat jatkuvasti voimassa ja ajan tasalla, sekä tarvittaessa päivittää luottoluokkaa asiakkaan tilanteen muuttuessa. Näin sekä pankin että koko OP Ryhmä -tason luottosalkkua voidaan seurata ajantasaisesti.

Vakuushallinta perustetaan riippumattomaan vakuusarviointiin, panttausten pätevyteen ja vakuuksien realisoitavuuteen, jotta voidaan jatkuvasti ylläpitää realistinen näkymä saatavia turvaavista vakuuksista. Saatavien vakuudeksi pantattujen kohteiden arvojen on annettava oikea ja ajantasainen kuva niin yksittäisen asiakkaan kuin koko luottosalkun vakuusasemasta. Epälikvidien vakuuksien arvostamisessa on huomioitava vakuuskohteen omistajan taloudellinen asema. Mitä heikompi kohteen omistajan taloudellinen asema on, sitä suurempi realisaatioarvon painoarvon tulee olla vakuuskohteen arvostamisessa.

Rahoituspäätöksenteko pohjautuu eriyttämisen periaatteeseen, jossa rahoituksen valmistelija ei voi tehdä rahoituspäätöstä yksin. Rahoituspäätökset ovat päätöksiä riskin ottamisesta, ja siksi päätöksentekijöillä on oltava päätöstä tehdessään tiedossa kaikki päätöksentekoon olennaisesti vaikuttava tieto. Kaikki luottoriskinottoa koskevat päätökset ovat liiketoimintaperusteisia. Päätöksentekoa ohjaa OP Ryhmän riskiottohalu ja riskipolitiikassa määritetty tavoiteriskiasema. Päätökset, jotka poikkeavat riskipolitiikassa määritellystä tavoiteriskiasemasta, pitää perustella laajemmin. Keskusyhteisön riskienhallinta arvioi merkittävimpien rahoitushankkeiden riskipolitiikan mukaisuutta ja raportoi tilannekuvaa riskipolitiikan noudattamisesta luotonannossa OP Ryhmän ja pankkitoimintaa harjoittavien yhteisöjen johdolle.

Pankin toimiva johto ja hallinto seuraavat tarkasti pankin luottoriskiasemaa. Pankin johdolla on vastuu pitää hallinto ajan tasalla pankin operatiivisessa riskinotossa tapahtuvista mahdollisista poikkeamista suhteessa hallinnon vahvistamaan riskipolitiikkaan, jotta hallitus voi roolinsa mukaisesti valvoa pankin riskiaseman kehittymistä ja tarvittaessa ohjata operatiivista johtoa riskinottamisen suhteen.

Pankin näkökulmasta luottoriski realisoituu tilanteessa, jossa asiakas ajautuu maksukyvyttömäksi eikä selviydy luottovelvoitteistaan ilman, että pankki ryhtyy toimenpiteisiin, kuten vakuuksien realisoimiseen. Tämän takia on tärkeää, että asiakkaat, joiden velanhoitokyky on heikentynyt tai joiden velanhoitokykyyn kohdistuu merkittävä uhka, tunnistetaan viivytyksettä niin rahoitus- kuin asiakkuudenhoitoprosesseissa.

Asiakkaat, jotka ovat pankin kannalta merkittävimpiä ja joiden riski maksukyvyttömyydestä on selvästi kasvanut tai joiden velanhoitokykyyn liittyy muu merkittävä uhka, on siirrettävä erityisseurantaan. Näiden asiakkaiden osalta pankin on laadittava toimintasuunnitelma siitä, millä toimin asiakkaan tilanne pyritään pankin näkökulmasta ratkaisemaan ja pankille mahdollisesti realisoituva riski minimoimaan. Merkittävien potentiaalisten tai varsinaisten ongelma-asiakkaiden seuranta ja dokumentointi on riskittömämpiä asiakkaita tiiviimpää ja kattavampaa, jotta asiakkaan tilanteesta tapahtuvista muutoksista ollaan aktiivisesti tietoisia ja muuttuneeseen tilanteeseen pystytään reagoimaan välittömästi.

Luottoriskin mittaus

Luottoriskiä mitataan OP Ryhmä -tasolla luottoriskin taloudellisen pääomavaateen osuudella vastuiden määrästä maksukyvyttömyyshetkellä, järjestämättömien saamisten osuudella luotto- ja takauskannasta sekä odotettavissa olevien luottotappioiden osuudella luotto- ja takauskannasta. Lisäksi mitataan yritysvastuiden osuutta eri luottoluokkakoreissa sekä yritysvastuiden keski-ratingia. Näille mittareille on asetettu riskipolitiikassa limiitit. Lisäksi luottosalkun keskittymiä seurataan asiakkaittain, toimialoittain ja maittain. Myös luottokannan ja luottoriskin taloudellisen pääomavaateen kasvueroa mitataan kasvun ja riskinoton tasapainon varmistamiseksi. Pankkitoimintaa harjoittaville liiketoimintasegmenteille on asetettu ryhmätasoisista limiiteistä johdettuja limiittejä.

Riskipolitiikassa asetettuja limiittejä voidaan täydentää segmenttien toimintaohjeistuksessa asetetuilla laadullisilla tavoitteilla, jotka voivat olla segmentti- tai yhteisökohtaisia. Tavoitteita voidaan asettaa koko luottosalkulle tai erikseen henkilö- tai yritysasiakasrahoitukselle. Lisäksi voidaan asettaa luottoriskiprosessin laatua mittaavia tavoitteita.

Luottoportfolion riittävän hajautuksen ja tehokkaan pääoma-allokaation varmistamiseksi luottoportfolion ohjaamisessa hyödynnetään asiakassegmentointia. Asiakassegmentit on määritelty siten, että yksittäinen asiakassegmentti sisältää luottoriskiltään homogeenisia saamia ja on siten ohjattavissa riskipolitiikassa kokonaisuutena. Segmentointia ja luottoluokkakorikohtaista jaottelua hyödyntäen esitetään riskipolitiikassa luottosalkun tavoitetila, mikä ei ole liiketoimintaa sitova, mutta liiketoiminnan tulisi ohjata luottoriskin ottoa siten, että tavoitetila saavutetaan.

Riskien arvioinnissa OP Ryhmä hyödyntää sisäisiä luottoriskimalleja. Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD, Probability of Default) arviointimallien lisäksi luottoriskin mittaamisessa käytetään tappio-osuuden ja vastuun määrän ennustemalleja. Vastuun määrä maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, Exposure at Default) on ennuste pankin saatavan määrästä maksukyvyttömyyden alkaessa. Taseen ulkopuolisten sitoumusten määrä maksukyvyttömyyshetkellä määräytyy luottovasta-arvokertoimien (CF, Conversion Factor) perusteella. Tappio-osuus (LGD, Loss Given Default) on arvio pankille aiheutuvasta taloudellisesta tappiosta, osuutena EAD:sta maksukyvyttömyyden toteutuessa. Luottoriskin arvioinnissa käytettäviin malleihin sovelletaan malliriskien hallinnan mukaisia menettelyjä.

OP Ryhmän sisäinen luottoluokittelujärjestelmä

Luottoluokittelulla tarkoitetaan menetelmiä, prosesseja, valvontaa, tietojen keruuta ja tietotekniikkajärjestelmiä, joilla tuetaan luottoriskin arviointia, vastuiden luokittamista luokkiin tai ryhmiin sekä tietyn tyypiselle vastuulle kehitettyjen maksukyvyttömyys- ja tappioestimaattien määrittelyä. OP Ryhmän luottoluokittelujärjestelmä on ryhmätasoinen.

Luottoluokittelussa hyödynnetään sekä asiantuntija- että automaattiluokitteluja. Liiketoiminnan ja riskienhallinnan vastuut asiantuntijaluokittelussa eriytetään tarkoituksenmukaisesti niin, että päätöksenteko on keskitetty riippumattoman riskienhallinnan rating-päätäjille. Luottoluokitteluprosessin jatkuva seurantavastuu on vastuupankeissa, ja luokitukset tulee pitää aina keskeytyksettä voimassa. Asiakkaiden luottoluokituksen on annettava oikea kuva asiakkaan tilasta ja velanhoitokyvystä, ja rahoituspäätöksen tulee tukeutua voimassa oleviin ja ajantasaisiin luottoluokkiin. Luottoluokituksella ohjataan asiakasvalintaa, suhtautumista vakuusvajeeseen ja vastuiden hinnoittelua.

Henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan sisäisellä 16-portaisella asteikolla A–F, joista luokassa F on maksukyvyttömät sopimukset. Kaikkien henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyys arvioidaan kuukausittain luottokannan luokittelumallilla. Luottokannan luokittelu perustuu asiakkaan perustietoihin, maksukäyttäytymiseen ja muihin asiointihistoriatietoihin. Kullekin luottoluokalle on johdettu keskimääräiset maksukyvyttömyyden todennäköisyydet yhden vuoden aikaperiodille.

Luottopäätöksentekoa, luottoriskin arviointia ja uusluotonannon hinnoittelua tuetaan toistaiseksi hakemusvaiheen luokittelumalleilla. Osuuspankeille, ryhmän rahoitusyhtiötuotteille ja vakuudettomille kulutusluotoille on käytössä omat hakemusvaiheen mallit.

Yritysasiakkaiden ja luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan 20-portaisella asteikoilla 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Keskisuurten ja suurten yritysasiakkaiden R-luokittelu perustuu yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin, joiden pohjalta tilastollinen malli tuottaa luokitusehdotuksen. Asiakkaaseen perehtynyt asiantuntija tekee rating-esityksen mallin tuottaman luokitusehdotuksen ja muun käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Mahdolliset tulevaisuuden näkymiin liittyvät muutokset ja epävarmuudet otetaan huomioon varoitusmerkkeinä ja mallin antamaan luokitteluun tehtävinä poikkeuksina. Luottoluokka päätetään keskusyhteisön riippumattomassa riskienhallinnassa rating-esityksen pohjalta vähintään vuosittain, heikkojen asiakkaiden osalta puolivuositain.

Pienten yritysasiakkaiden A-luokittelun perustana on Suomen Asiakastiedon automaattiluokittelumalli Rating Alfa. Rating Alfian muuttujina on yrityksen ja sen vastuuhenkilöiden maksuhäiriö- ja maksutapatietoja, tilinpäätöstunnuslukuja ja asiakkaan perustietoja. Rating Alfian tuottamat riskipisteet on kuvattu (kalibroitu) OP Ryhmän sisäisiin luottoluokkiin. Rating Alfian tuottamista riskipisteistä ja OP Ryhmän sisäisistä maksukäyttäytymistä kuvaavista tiedoista muodostetaan OP Ryhmän luottoluokat, joita tarvittaessa muutetaan asiantuntija-arvioiden perusteella. A-luokiteltujen asiakkaiden luottoluokan oikeellisuus on arvioitava vähintään vuosittain; heikkojen luottoluokkien ja tarkkailulista-asiakkaiden osalta arviointi on tehtävä puolivuositain. Vastuu arvioinnista on vastuupankilla. Arvioitu luottoluokka hyväksytään keskusyhteisön riskienhallinnassa merkittävimpien A-luokiteltujen asiakkaiden osalta.

Yritysasiakkaat, joilla on vähäiset vastuut, luokitellaan pienten vastuiden luokittelumallilla (P). Luokittelumalli on kuukausittain laskettava automaattiluokittelu, joka muodostetaan asiakkaan perustietojen, asiointitietojen ja maksukäyttäytymistietojen perusteella.

Luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arvioinnissa käytössä oleva L-luokittelumallirakenne vastaa yritysten R-luokittelumallia. Luottoluokittelun pohjana oleva tilastollinen malli perustuu tilinpäätöstunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin. Luokitusta voidaan asiantuntijan toimesta korjata varoitusmerkein, ja luokitukseen vaikuttaa usein myös pankkikonsernin emon tuki ja ns. sovereign ceiling -periaate, jonka mukaan vastapuoli ei voi olla luottokelpoisuudeltaan toimintavaltiotaan parempi. Luottolaitosten luokitukset päätetään vähintään vuosittain.

Riskienhallintatoiminto ylläpitää tarkempaa kuvausta sisäisestä luottoluokittelujärjestelmästä ja raportoi säännöllisesti sen toimivuudesta osana OP Ryhmän riskianalyysiä sekä erikseen johtokunnan riskienhallintatoimikunnalle.

2.2.2 Likviditeettiriskit

Likviditeettiriskien tunnistaminen

OP Ryhmän keskuspankki ja muut liiketoimintayksiköt sekä riskienhallinta tunnistavat ja arvioivat jatkuvasti varainhankintaan ja liiketoimintaan sekä muuhun toimintaympäristöön sisältyviä riskejä. Uusien tuotteiden, palvelujen, toimintamallien, prosessien ja järjestelmien riskiarvioinnissa liiketoiminnan tulee ottaa huomioon myös likviditeettiriski. Vähintään vuosittain riskienhallinta yhteistyössä liiketoimintojen edustajien kanssa tekee kattavan likviditeettiriskien kartoituksen sen varmistamiseksi, että likviditeetin riittävyyden arviointimenettelyt (ILAAP) ovat asianmukaiset ja riittävät suhteessa ryhmän likviditeettiriskeihin.

Likviditeettiriski liittyy keskeisesti pankkitoimintaan, jossa rahoituksen sisään- ja ulosvirtaukset eivät ajoitu samanaikaisesti. Pankki altistuu tällöin jälleenrahoitusriskille johtuen pääasiassa maturiteetiltaan pitkän antolainauksen ja asiakas-käyttäytymisestä riippuvan talletusvarainhankinnan maturiteetin eroista ja saamisten epälikvidiydestä. Samanaikaisesti pankki altistuu varainhankinnan keskittymäriskille talletus- ja tukkuhankinnan vastapuolten, rahoituksen saatavuuden ja maturiteetin suhteen. Markkinalikvidiyden puute voi pienentää pankin omistuksessa olevien likvidien varojen määrää.

Arviointi ja mittaus

Saamisten, velkojen ja taseen ulkopuolisten sitoumusten tulevia kassavirtoja arvioidaan sopimuksen eräpäivän tai lyhennysohjelman mukaisesti, asiantuntija-arviolla tai asiakaskäyttäytymisen historiaan perustuvilla tilastollisilla malleilla.

Rakenteellista rahoitusriskiä mitataan sisään tulevien ja ulos maksettavien kassavirtojen erotuksena eri aikaluokissa. Lisäksi lasketaan sääntelyn mukaista pysyvän varainhankinnan vaatimuksen tunnuslukua (NSFR, Net Stable Funding Ratio), joka määrittelee, miten paljon pitää olla vakaita, yli yhden vuoden pituisiksi arvioituja rahoituslähteitä suhteessa pysyvää varainhankintaa edellyttäviin eriin.

Maksuvalmiusriskiä mitataan viranomaisnäkökulmasta maksuvalmiusvaatimuksen (LCR, Liquidity Coverage Ratio) mukaisella tunnusluvulla. Maksuvalmiusvaatimuksen ajallista riittävyyttä arvioidaan erääntyvällä taseella. Taloudellisen näkökulman perusteella mitataan stressitestaukseen pohjautuvaa ensisijaisen likviditeettireservin ja likviditeettireservin riittävyyttä.

Varainhankinnan keskittymäriskiä mitataan laskemalla liukuvan 12 kuukauden ja liukuvan 3 kuukauden aikana erääntyvä pitkäaikainen joukkovelkakirjalainamuotoinen varainhankinnan määrä. Alle vuoden aikahorisontissa mitataan lyhyen ja pitkän tukkuvarainhankinnan muodostaman kokonaistukkuvarainhankinnan määrä 3 kuukauden aikana. Talletusvarainhankinnan osalta seurataan suurimpien talletusvolyymien muodostamaa keskittymää. Lisäksi seurataan vastapuoli- ja instrumenttikohtaisia keskittymiä.

Taseen sitoutuneisuutta mitataan suhteuttamalla taseen kiinnitettyjä varoja taseen varojen ja vakuuksien yhteenlaskettuun määrään.

Likviditeettireservin sijoitustoiminnan riskien arviointi- ja mittausmenetelmiä kuvataan markkinariskien yhteydessä.

Likviditeetin stressitestausta

OP Ryhmän maksuvalmiusreservin ja varautumiserien riittävyyttä arvioidaan erilaisten skenaarioiden avulla. Stressiskenaarioina käytetään niin OP Ryhmä -kohtaista kuin markkinakohtaisia skenaarioita sekä niiden yhdistelmää. Skenaarioiden tulee kattaa sekä lyhyen että pitkän aikavälin stressitilanteita. Jäsenpankkikohtaisen rakenteellisen rahoitusriskin mittauksessa huomioidaan pankkikohtaisesti viranomaisen stressiskenaarioon perustuva maksuvalmiusvaade maksuvalmiustalletuksena keskuspankkiin. Ryhmän elvytysuunnitelman yhteydessä hyödynnetään käänteistä stressitestiä. Toimiva johto vahvistaa käytettävät skenaariot, stressitestausten tulosten käytön ja raportoinnin.

Varainhankintasuunnitelma

OP Ryhmän varainhankintasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon jäsenpankkien arvio tulevien vuosien rahoitustarpeesta. Varainhankintasuunnitelmassa määritellään suuntaviivat seuraavien vuosien tukkuvarainhankinnalle. Suunnitelma päivitetään vuoden aikana tarpeen mukaan. Talletusvarainhankintaa tehdään ensisijaisesti liiketoimintastrategian ja -suunnitelman pohjalta. Varainhankintasuunnitelmassa määritellään tukkuvarainhankinnan lähteet ja esitetään, miten ryhmän rahoitustarve tärkeimpien tukkurahoituslähteiden osalta katetaan huomioiden markkinoiden syvyys ja riittävä hajautus sekä määritellään päätöksentekovaltuudet. Varainhankintasuunnitelman pitää ottaa huomioon myös usean vuoden epäsuotuisat skenaariot ja keskeisten varainhankintaerien äkilliset muutokset.

Valuuttamääräisen likviditeetin hallinta

OP Ryhmässä valuuttamääräistä varainhankintaa tehdään varainhankinnan lähteiden hajauttamisen vuoksi. Koska ryhmän saamiset ovat lähes kokonaan euromääräisiä, valuuttamääräinen varainhankinta muunnetaan pääsääntöisesti johdannaisilla liikkeeseenlaskun yhteydessä euroiksi.

Likviditeettisääntelyn mukaan valuutta on merkittävä, jos velat tietyssä valuutassa ylittävät 5 % yhteenliittymän taseen loppusummasta. Merkittäviä valuuttoja seurataan valvojalta muodostettavan likviditeettiraportoinnin yhteydessä kuukausittain. Vaikka tukkuvarainhankinnan erät suojataan, eniten käytettyjen valuuttojen osalta voidaan tarvita valuuttamääräistä reserviä asiakkaiden valuuttaliittimien noston varalta.

Päivänsisäisen likviditeetin hallinta

OP Ryhmän keskuspankki seuraa päivänsisäisesti käytössä olevia rahoituslähteitä sekä ennakoi ja seuraa päivänsisäisesti tapahtuvien maksujen toteutumista. Päivänsisäisiä rahoituslähteitä pidetään sen verran, että pankkipäivän aikana toteutuvista maksuista suoriudutaan.

Likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelman mukaisesti voidaan valmiustasoa tarvittaessa nostaa myös päivänsisäisen likviditeetin häiriytyessä. Tällä varmistetaan tehokas toiminta kriisin uhan kasvaessa.

Likviditeettireservi

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna OP Ryhmän likviditeettireservi jakautuu ensisijaiseen ja toissijaiseen likviditeettireserviin. Ensisijaisen reservin määrittely perustuu keskuspankkivakuuskelpoisuuteen, ja keskuspankki hallinnoi sitä aktiivisesti ryhmän likviditeetin hallinnan lähtökohdista. Ensisijainen likviditeettireservi koostuu sekkitilistä Suomen Pankissa sekä ryhmän keskuspankin hallussa olevista keskuspankkivakuuskelpoisista saamistodistuksista. Toissijainen likviditeettireservi koostuu muista ryhmän keskuspankin hallussa olevista saamistodistuksista, joita ei ole ensisijaisesti hankittu likviditeetin hallintaa varten, sekä OP Yrityspankin saamistodistuksista ja keskuspankkivakuuskelpoisista yritysluotoista. Likviditeettireserviin luettavat saamistodistukset tulee olla kiinnittämättömiä ja milloin tahansa myytävissä tai vakuudeksi käytettävissä.

Viranomaisnäkökulmasta tarkasteltuna OP Ryhmän likviditeettireservi koostuu maksuvalmiusvaatimusta koskevan säännösten kriteeristön täyttävästä likviditeettireservistä (LCR-reservi).

Ryhmän keskuspankki laatii vähintään vuosittain sijoitussuunnitelman, johon sisältyvät keskuspankin hallussa olevat likviditeettireservin sijoitukset. Sijoitussuunnitelma noudattaa OP Ryhmän riskinoton periaatteissa (RAS) sekä riskipolitiikassa asetettuja rajoitteita ja tavoitteita markkinariskille, luottoriskille ja maksuvalmiusriskille. Sijoitussuunnitelmassa luodaan soveltuvilta osin puitteet saamistodistusten likvidiyden testaustarkoitukselle.

Sijoituksia hajautetaan sekä sisäisen riskinottohalukkuuden että ulkoisen sääntelyn vaatimukset huomioiden muun muassa tuotteittain, vastapuolittain ja maittain.

Vakuuksien hallinta ja varojen sitoutuneisuus

Vakuuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä OP Ryhmän varoja, joita käytetään vakuutena likviditeettitarpeista suoriutumiseen joko normaali- tai stressitilanteessa. Ryhmän keskuspankki seuraa keskitetysti vakuuksia ja vastaa vakuuksien käytöstä ja niiden siirrosta.

Suurin taseen sitoutuneisuutta aiheuttava erä on OP-Asuntoluottopankki Oyj:n vakuudellisten joukkolainojen vakuutena olevat asuntoluotot. Tämän lisäksi sitoutuneisuutta aiheuttavat pääasiassa keskuspankkioperaatiot ja johdannaisliiketoiminta. Likviditeettitarpeisiin varautumisen näkökulmasta varojen sitoutuneisuutta rajoitetaan määrällisellä limiitillä riskipolitiikassa.

Likviditeettipotentialin kasvattamiseksi on oleellista tunnistaa taseen saatavien kelpoisuus rahoituksen vakuutena ja kehittää valmiuksia saatavien käyttämiseksi rahoituksen vakuutena.

Likviditeetin turvaaminen stressitilanteissa

OP Ryhmän likviditeetin varautumissuunnitelmalla luodaan viitekehys, jolla turvataan ryhmän kyky selvitä maksuvelvoitteistaan myös maksuvalmiuskriisin aikana. Suunnitelma luo selkeät operatiiviset ohjeet ja toimintamallit lisääntyneen likviditeettiriskin havaitsemiseen sekä ohjaa oikea-aikaisiin ja oikein mitoitettuihin toimenpiteisiin likviditeettiriskin vähentämiseksi varmistamalla tehokas organisoituminen ja toiminta kriisin uhan kasvaessa. Varautumissuunnitelma määrittelee kullekin maksuvalmiuden valmiustasolle ohjaus- ja seurantamenettelyt, jotka tiukentuvat valmiustason noustessa.

Lisäksi OP Ryhmän elvytysuunnitelma sisältää likviditeetin hallinnan elvytystoimet.

Likviditeettiriskien raportointi

Keskusyhteisön johdolle raportoidaan likviditeettiriskeistä säännöllisesti, ja maksuvalmiustilanteen valmiustason noston myötä siirrytään tarvittaessa viikoittaiseen tai päivittäiseen tilanneraportointiin. OP Ryhmän yritykset raportoivat likviditeettiriskistä hallituksille säännöllisesti vähintään asetettujen valvontarajojen ja limiittien tasolla.

OP Ryhmän riskianalysissä riskienhallinta raportoi neljännesvuosittain keskusyhteisön hallituksen riskivaliokunnalle likviditeettistrategian ja Pankkitoiminnan riskipolitiikan linjausten toteutumisen. Raportoinnissa arvioidaan lähtökohtaisesti yhteenliittymätasolla varainhankinnan muutoksia suhteessa asiakasliiketoiminnan rahoitustarpeeseen sekä erikseen talletusten ja tukkuhankinnan muutoksia ja niihin liittyvää asiakaskäyttäytymistä. Lisäksi arvioidaan stressitestauksen kautta sisäisten likviditeettipuskurien riittävyyttä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä, pankkitoiminnan rakenteellista rahoitusasemaa sekä viranomaisvaateiden muutoksia.

Likviditeettiriskien hallinnassa hyödynnettävien mallien toimivuus varmistetaan malliriskien yhteydessä kuvattujen malliriskien hallinnan periaatteiden mukaisesti.

Likviditeetin hallinta ja ohjaus yhteenliittymässä

Likviditeettisääntelyä ei sellaisenaan sovelleta yhteenliittymän yrityksiin, vaan EKP:n luvalla keskusyhteisö voi myöntää jäsenpankeilleen luvan poiketa likviditeettisääntelystä. OP Osuuskunta osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä on myöntänyt jäsenluottolaitoksilleen talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisen poikkeusluvan, johon nojaten jäsenluottolaitoksiin ei sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen kuudennessa osassa mainittuja luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Asetuksen mukaista maksuvalmiutta valvotaan ja raportoidaan osuuspankkien yhteenliittymän tasolla. Poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on se, että keskusyhteisö antaa ohjeet yhteenliittymän yrityksille maksuvalmiuden turvaamiseksi tarvittavasta riskienhallinnasta ja muista laadullisista vaatimuksista ja valvoo näiden ohjeiden noudattamista.

Keskusyhteisön toimiva johto vastaa OP Ryhmän keskitetystä likviditeettiriskien hallinnan järjestämisestä likviditeettistrategian linjausten mukaisesti. Sen on huolehdittava, että yhteenliittymän likviditeetin hallinta ja sen valvonta ovat jatkuvasti sopusoinnussa liiketoiminnan laajuuden ja laadun kanssa sekä täyttävät sääntelyn vaatimukset. Otto- ja antolainauksen myynnin ohjauksessa johto kiinnittää huomiota kasvu- ja kannattavuustavoitteiden lisäksi tuotteiden likviditeettiominaisuuksiin. Asiakaspalveluun liittyvän tuotekehityksen avulla on pyrittävä myös siihen, että likviditeetti- ja rahoitusrakenteen riskejä saadaan vähennettyä.

OP Ryhmän varainhankintasuunnitelman hyväksyvät OP Yrityspankin ja OP-Asuntoluottopankin hallitukset. Keskusyhteisön toimiva johto hyväksyy Likviditeetin varautumissuunnitelman, joka sisältää valmiustasopohjaisen maksuvalmiustilanteen ohjaus- ja valvontamenettelyt sekä rahoituslähteet.

OP Ryhmän keskuspankkina toimiva OP Yrityspankki Oyj turvaa niin koko ryhmän kuin kunkin osuuspankin tai muun ryhmään kuuluvan yrityksen maksuvalmiuden. Ryhmän keskuspankin Suomen Pankissa olevalle sekkitilille kerätään ryhmän yhteisöjen likviditeetti. Näin ollen koko ryhmän maksuvalmiusasema hoidetaan aina keskitetysti sekkitilin kautta. OP Ryhmän keskuspankki vastaa ryhmän tukkuvarainhankinnasta, hallitsee ryhmän lyhytaikaista likviditeettiä ja ylläpitää maksuvalmiusreserviä, hoitaa keskitetysti ryhmän vähimmäisvarantovelvoitteen sekä vastaa päivänsisäisen likviditeettiriskien hallinnasta. OP Yrityspankki hoitaa keskitetysti ryhmän vieraan pääoman ehtoisen ja oman pääoman ehtoisen tukkuvarainhankinnan, ja OP-Asuntoluottopankki Oyj asuntolainavakuudellisen tukkuvarainhankinnan.

Hallituksen tai sen valtuuttaman toimielimen päätöksellä keskuspankki voi hyödyntää normaalitilanteessa koko OP Ryhmässä olevia vakuuksia. Raha- ja pääomamarkkinoiden häiriöistä tai muista syistä johtuvassa vakavassa maksuvalmiuskriisissä tai siihen varautumisessa keskusyhteisön hallitus tai sen valtuuttama toimielin velvoittaa yhteenliittymän jäsenpankit joko myymään luottoja OP-Asuntoluottopankki Oyj:hin tai asettamaan luottokantaansa OP-Asuntoluottopankki Oyj:n liikkeeseen laskeman katetun joukkovelkakirjalainan vakuudeksi väliluoton kautta. Tarvittavien luottojen määrä pohjautuu ryhmätasoiseen tarpeeseen ja määritellään pankkikohtaisesti. Päätös voidaan panna toimeen keskusyhteisön hallituksen tai sen valtuuttaman toimielimen päätöksellä. Jäsenpankit sitoutuvat toteuttamaan päätökseen liittyvät toimenpiteet välittömästi.

Osuuspankkien antolainauksen ensisijaiset rahoituslähteet ovat oma pääoma, talletusvarainhankinta ja väliluottorahoitus OP-Asuntoluottopankilta. Väliluottorahoituksen käyttö vähentää OP Ryhmän senior varainhankinnan tarvetta.

Mikäli osuuspankin asiakasliiketoiminnassa syntyy likviditeettiylijäämää, se ohjataan ryhmän keskuspankin tarjoamiin sijoitustuotteisiin tukemaan koko OP Ryhmän perustehtävän toteutusta. Osuuspankkien perustehtävään ei kuulu sijoitustoiminta.

Likviditeettiriskin kustannusten allokointi yhteenliittymässä

Ulkoisen tukkuvarainhankinnan kustannusten tulee heijastua asiakasliiketoiminnan hinnoitteluun.

Tukkuvarainhankinnan ja likviditeettireservin ylläpidon kustannukset jaetaan jäsenpankeille keskusyhteisön toimivan johdon hyväksymän aiheuttamisperiaatteen pohjalta. Maksuvalmiuden ylläpidosta aiheutuvat kustannukset allokoidaan maksuvalmiustalletuksen kautta ja tukkuvarainhankinnan kustannukset OP-luottojen pohjakoron päälle lisättävällä marginaalilla tai jollakin muulla menettelyllä.

2.2.3 Markkinariskit

Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan strategia (IRRBB-strategia)

OP Ryhmän tuotoista noin kolmasosa muodostuu korkokatteesta. Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan strategia muodostaa näin ollen keskeisen elementin ryhmän tulosvakauden varmistamisessa. Rahoitustaseen korkoriski on määritelty osana markkinariskejä yhdeksi OP Ryhmän merkittäväksi riskiksi.

Rahoitustase muodostuu niistä OP Ryhmän pankkitoiminnan tase- ja taseen ulkopuolisista eristä, joita ei ole määritelty kaupankäyntivarastoon kuuluviksi eriksi. Rahoitustaseen korkoriski on rakenteellinen korkoriski, jota ei oteta, vaan se syntyy toiminnan luonteen vuoksi.

Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan periaatteet luovat edellytykset myös IRRBB-säätelyvaateiden (Interest Rate Risk in the Banking Book) täyttämiseksi. Niiden mukaisesti:

- Toimivalla johdolla on vastuu OP Ryhmän pankkitoiminnan rahoitustaseen korkoriskien hallinnan järjestämisestä IRRBB-strategian linjausten mukaisesti.
- Korkoriskin hallinnan käytännöt ovat perusteltuja, vankkoja ja dokumentoituja.
- Kukin yhteenliittymän jäsenpankki kantaa oman rahoitustaseensa korkoriskin ja vastaa sen hallinnasta.
- Varoihin ja velkoihin sisältyvät optionaalisuudet otetaan huomioon korkoriskin mittauksessa käytettävissä malleissa. Mallien toimivuus varmistetaan malliriskien yhteydessä kuvattujen malliriskien hallinnan periaatteiden mukaisesti.
- Korkoriskiä mitataan korkokäyrän tason muutoksille ja stressitesteissä myös korkokäyrän muodon muutoksille.
- Korkotuloriskimittarilla mitataan korkokateriskiä ja nykyarvoriskimittarilla taseen ja taseen ulkopuolisiin eriin koko juoksuajalle sisältyvää korkoriskiä.
- Rahoitustaseen korkoriskille varataan taloudellista pääomaa suhteessa korkoriskiin.
- Korkoriskin stressitestejä suoritetaan säännöllisesti.

Kukin jäsenpankki hoitaa rahoitustaseen korkoriskiä riskipolitiikan linjausten ja rajausten, keskusyhteisön antaman muun ohjeistuksen ja tavoiteasetannan sekä tili-, talletus- ja luottoehtojen määrittämässä puitteissa. Jäsenpankit laativat vuosisuunnittelun yhteydessä tasehallintasuunnitelman, joka sisältää myös rahoitustaseen korkoriskin hallintasuunnitelman. Rahoitustaseen korkoriskiä suojataan ryhmän keskuspankin tarjoamin instrumentein. Jäsenpankilla tulee olla riittävä osaaminen johdannaisten käytöstä suojauksessa.

OP Ryhmän uusien tuotteiden, palvelujen, toimintamallien, prosessien ja järjestelmien riskiarviointimenettelyllä varmistetaan, että korkoriskin hallinnan piirteet on ymmärretty ja asianmukaisesti kuvattu.

Merkittävään osaan luottoja sovelletaan luottoehtojen perusteella viitekorkojen alarajana nolaa. Nollalattioiden arvioidaan teknisesti pitävän suurella todennäköisyydellä, sillä niistä luopumisesta ei käydä keskustelua toimialan sisällä eikä julkisuudessa. Kokonaiskoron nollalattioiden poistamisen toteuttaminen edellyttää lainsäädäntöön muutoksen, jossa määritellään, miten negatiivinen viitekorko asiakkaalle hyvitetään ja miten sitä verotuksessa käsitellään. Nollalattioiden poistamisen vaikutuksia arvioidaan stressitesteillä.

Omaa pääomaa pidetään liiketoimintaa rahoittavana eränä. Tuotto-osuuksien korot otetaan asiakaslupauksen ja pääomalainat sopimuskoron mukaan huomioon riskilaskennassa. Osakepääoma on korotonta, samoin kuin osuuspääoma ja kertyneet voittovarot.

Keskusyhteisö varmistaa korkoriskinsiirron liiketoiminnan luonnetta vastaavan kuvautumisen ryhmän ja sen keskeisten yritysten tilinpäätöksiin keskitetyllä suojauslaskennalla.

OP Ryhmän riskianalyyssissä Riskienhallinta-toiminto raportoi neljännesvuosittain keskusyhteisön hallituksen riskivaliokunnalle Rahoitustaseen korkoriskin hallinnan strategian ja Pankkitoiminnan riskipolitiikan linjausten toteutumisesta.

Tasepankkitoiminnan muiden markkinariskien hallinta

Pankkitoiminta taseen kautta -ansaintalogiikan muut markkinariskit syntyvät lähinnä OP Ryhmän likviditeettireservin hoidosta sekä OP Yrityspankin joukkovelkakirjalainasalkusta.

OP Yrityspankin keskuspankkitoiminto hallinnoi OP Ryhmän pankkitoiminnan likviditeettireserviä. Sääntelyn mukainen maksuvalmiusvaatimus (LCR) määrittää reunaehdot likviditeettireservin koolle ja allokatiolle. Likviditeettireserviin kuuluu keskuspankkitalletuksen ohella likviditeettireservisalkku, johon kuuluvien erien on täytettävä sääntelyn luottokelpoisuus- ja likvidiysvaateet. Tämän vuoksi salkku sisältää arvopapereita, joista luottotappioiden realisoituminen on erittäin epätodennäköistä. Nämä arvopaperit ovat useimmiten kiinteäkorkoisia, eli niiden arvo elää markkinakorkojen ja luottospreadien liikkeiden myötä. Salkun arvopaperit on päätetty kirjata käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavien luokkaan, joten niiden arvon muutokset kirjautuvat omiin varoihin luettavaan käyvän arvon rahastoon ja vaikuttavat siten vakavaraisuuteen.

Likviditeettireservisalkkua seurataan ja hallinnoidaan markkinariskin hallinnan keinoin:

- Likviditeettireservisalkun ansainta perustuu luottospread-riskin kantamiseen. Korkoriski suojataan johdannaisilla.
- Pankkitoiminnan riskipolitiikka määrittelee riskien mittaamenetelmät ja riskinoton limiitit ja muut rajoitteet.
- Sijoitussalkulle laaditaan sijoitussuunnitelma, jossa kuvataan sijoitustoiminnan tavoitteet ja salkunhoidossa noudatettavat periaatteet. OP Yrityspankin hallitus hyväksyy sijoitussuunnitelman.
- Salkun riittävä hajautus varmistetaan liikkeeseenlaskijakohtaisilla rajoituksilla.

Lisäksi OP Yrityspankki sijoittaa yritysten joukkolainoihin. Yrityspankin joukkovelkakirjalainasalkku on OP Yrityspankin kannalta luotonannon vastine. Salkulle laaditaan sijoitussuunnitelma, jossa kuvataan sijoitustoiminnan tavoitteet ja salkunhoidossa noudatettavat periaatteet.

Pankkitoiminnan osake- ja kiinteistöriskiä hallitaan ensisijaisesti ohjeistuksella, jossa riskinotto on tarkkaan rajattua. Kiinteistöriski muodostuu lähinnä osuuspankkien omassa käytössä olevista kiinteistöistä. Pankkitoiminnan nykyisiin liiketoimintamalleihin ei kuulu osake- tai kiinteistöriskin kasvattaminen.

Autokaupan rahoituksessa voidaan tarjota tuotteita, joissa riski auton jälleenmyyntiarvosta sopimuskauden lopussa on OP Yrityspankilla. Jos toteutunut myyntihinta alittaa sopimuksen hinnoittelussa käytetyn arvion, ansainta jää tavoitellusta tai syntyy tappiota. Riskin hallitsemiseksi on tärkeää rajata rahoitettavat kohteet sellaisiksi, että niiden hintakehitys on ennustettavaa ja realisointi sujuvaa.

OP Ryhmä käyttää johdannaisia sekä kaupankäynti- että suojaustarkoituksessa. Vain keskusyhteisökonsernin keskuspankki- ja markets-toimintaa harjoittavat yksiköt, joille on vahvistettu trading-toiminnan limiitit, voivat käyttää johdannaisia kaupankäyntitarkoituksessa. Muut jäsenpankit käyttävät johdannaisia vain suojaustarkoituksessa.

Markets-toiminnan riskienhallinta

OP Ryhmän kaupankäynti pääomamarkkinatuotteilla on keskitetty OP Yrityspankin Markets-toiminnalle. Tähän kuuluvat osuuspankkien ja OP Yrityspankin myöntämiin lainoihin tehtyjen korkosuojaustuotteiden hinnoittelu ja suojaaminen markkinoille, erilliset korkosuojaukset, valuuttakauppa, strukturoidut sijoitustuotteet, kaupankäynti joukkovelkakirjalainoilla sekä hyödykejohdannaiset. Otettuja riskejä ovat korkoriski eri valuutoissa, optioiden volatilitteettiriski, luottospread-riski ja vastapuoliriski. Markets vastaa ryhmän valuuttaposition hoidosta ja tekee tarpeen mukaan valuuttakauppoja markkinoille. Marketsin riskiasemia hallitaan käymällä aktiivista kauppaa markkinoilla. Marketsin riskin ja tuloksen seuranta on päivittäistä. Lisäksi Riskienhallinta raportoi Marketsin riskeistä hallituksen riskivaliokunnalle ja toimivalle johdolle osana OP Ryhmän riskianalyysia.

Marketsin riskejä mitataan expected shortfall -mittareilla sekä erilaisilla tuote- ja positiokohtaisilla herkkyys- ja nimellisarvomittareilla. Toiminnan kannalta merkityksellisten markkinaliikkeiden vaikutuksia arvioidaan stressitestauksella, jotta ymmärretään harvinaisten ja vaikutukseltaan suurten markkinamuutosten riskit. Marketsin markkinariskit sisältyvät taloudelliseen pääomavaateeseen. Riskipolitiikka asettaa liiketoimintamalleille limiitit ja rajaukset. Riskipolitiikka laaditaan niin, että riskit ovat näkyvissä liiketoimintamalleittain ja että liiketoimintamallien ulkopuolinen riskinotto on tarkkaan rajattua.

Johdannaisoppimusten solmimisesta aiheutuu vastapuoliriskiä, jota rajoitetaan asiakaskohtaisilla limiiteillä. Limiiteistä päätetään OP Yrityspankin luottopäätösten prosessissa. Riskin huomioimiseksi johdannaisten arvostuksia korjataan luottoriskin arvostusoikaisulla (CVA ja DVA). Arvostusoikaisun suuruuteen vaikuttaa johdannaisten luottoriskin arvostus, korkotaso, valuuttakurssit, korko-optioiden volatilitteetti ja luottoriskin markkinahinta. Luottoriskin arvostusoikaisun korkotason vaihtelusta johtuvaa heiluntaa vähennetään tekemällä johdannaisoppimuksia.

Luottoihin kytketyistä johdannaisominaisuuksista syntyvät riskit siirretään Marketsiin, joka kattaa ne markkinoille. Toimintaan liittyviä riskejä ovat korko- ja volatilitteettiriski. Joissakin tuotteissa asiakkaiden ennustetulla käyttäytymisellä on merkittävä vaikutus tuotteen hinnoitteluun ja riskin suojaamiseen. Jos asiakkaiden käytös kokonaisuutena poikkeaa merkittävästi ennustetusta, toteutunut asiakkuustuotto voi olla odotettua pienempi tai suurempi sekä riskiasema yli- tai alisuojattu. Asiakaskäyttämisen riski poikkeaa markkinariskeistä siinä, että riskiä ei voi suojata pankkien välisillä markkinoilla. Riskin hallinta perustuu asiakassuhteen hoitoon osuuspankeissa, asiakaskäyttämisen ajantasaiseen seurantaan sekä kertyneen tiedon hyödyntämiseen ennustemallien kehityksessä.

Varainhoito-liiketoimintamallin riskienhallinta

Varainhoito-liiketoiminnan tärkeimmät riskit ovat toiminnan järjestämiseen liittyvät operatiiviset riskit ja compliance-riskit. Varainhoidon tuotteiden myyntiin kohdistuu yksityiskohtaista sääntelyä, jolla pyritään varmistamaan, että asiakas ymmärtää sijoituspäätöksensä riskit ja kustannukset. Sijoitustuotteiden myyntiin liittyy maineriski. Markkinakehityksen vaikutus hallinnoitaviin varoihin altistaa liiketoiminnan ansainnan markkinariskeille.

Riskejä hallitaan parantamalla prosessien laatua ja varmistamalla, että tuotetarjooma vastaa asiakaskysyntää ja -tarpeita. Monipuolinen tuotetarjooma parantaa asiakaspysyvyyttä tilanteessa, jossa asiakas haluaa vaihtaa tai hajauttaa sijoituskohteita. Riskeille varataan pääomavaadetta osana muita arvioitavia riskejä.

Compliance-organisaatio raportoi compliance-riskeistä ja Riskienhallintatoiminto muista Varainhoito-ansaintalogiikkakokonaisuuden riskeistä hallituksen riskivaliokunnalle ja toimivalle johdolle osana OP Ryhmän riskianalyysia.

2.3 Vakuustoitominnan riskit

2.3.1 Henkivakuutusriskit

Henkivakuutustuotteiden sisältämät biometriset riskit johtuvat siitä, että kuolemantapausten tai työkyvyttömyyden perusteella korvauksia maksetaan enemmän kuin on ennakoitu tai eläkkeitä maksetaan ennakoitua pidempään. Kuolevuus ja jäljellä olevan eliniän odote vaikuttavat henkivakuutusyhtiön riskiasemaan kuolemanvaravakuutuksissa ja eläkevakuutuksissa. Varsinkin etuusperusteisessa ryhmäeläkevakuutuksessa ja muissa elinikäisiä eläkevakuutuksia sisältävissä kannoissa pitkäikäisyysriski on suuri, sillä nämä sopimukset eivät sisällä merkittävästi riskiasemaltaan vastakkaista kuolevuusriskiä.

Vakuutuksenottajien asiakaskäyttäytymisestä syntyvät raukeamisriski ja takaisinostoriski. Vakuutuksenottajalla on oikeus lopettaa vakuutusmaksujen maksaminen, lopettaa sopimus ennen aikaisesti tai muuttaa sopimusta sopimukseen sisältyvän option perusteella siten, että muutetussa sopimuksessa yhtiöllä on aiempaa suurempi riski. Yksi esimerkki edellä mainituista optioista on asiakkaan oikeus vaihtaa varojensa tuotto sijoitussidonnaisesta laskuperustekorkoiseksi, mikä kasvattaa korkokuluja. Toinen esimerkki on eläkkeen lykkääminen, mikä kasvattaa sekä pitkäikäisyysriskiä että raukeamisriskiä. Asiakaskäyttäytymiseen liittyvälle takaisinostoriskille alttiita ovat erityisesti säästövakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset, joissa asiakkaalla on takaisinosto-oikeus. sekä riskivakuutukset, jotka vakuutuksenottaja voi päättää milloin vain niin halutessaan. Eläkevakuutuksissa takaisinosto on mahdollinen vain poikkeustapauksissa.

Kustannusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa toteutuvat vakuutus sopimusten hallinnoinnin, hoidon ja korvaustoiminnan kustannukset eroavat hinnoittelussa arvioiduista kustannuksista. Vakuutusten ennen aikainen raukeaminen voi myös vaarantaa vakuutusten hinnoittelussa käytettyjen kustannus oletusten pitävyyden ja siten myötävaikuttaa kustannusriskin toteutumiseen.

Henkivakuutusriskien edellyttämää pääomien tarvetta arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomavaateella. Arviota täydennetään stressitesteillä.

Henkivakuutuksen vakuutusriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla sekä varmistamalla vakuutusvelan tarkka ja turvaava arvostus. Asiakas- ja riskinvalintalinjaukset kuvataan säännöllisesti päivitettävässä asiakas- ja riskivalintaohjeessa.

Kuolevuuteen ja pitkäikäisyyteen liittyvät riskit hinnoitellaan vakuutuksen myöntämishetken olosuhteiden ja tilanteen perusteella turvaavasti. Yhtiöllä on hyvin vähäiset oikeudet muuttaa näiden pitkäaikaisten sopimusten hintoja. Tästä syystä riski hinnoitteluperusteiden mahdollisesta muuttumisesta myöhemmin jää vakuutusyhtiön kannettavaksi siten, että uusmyynnin maksuja korotetaan ja yhtiö kirjaa myydylle kannalle vakuutusvelan täydennyksen. Riskiasemaltaan vastakkaisten vakuutusten tarjoaminen vähentää koko vakuutuskannan nettoriskiä.

Asiakaskäyttäytymiseen liittyvää ennen aikaisista raukeamisriskiä ja riskiä asiakkaan optiosta vaihtaa varojensa tuottoa takuukorkoiseksi hallitaan kilpailukykyisellä tuotevalikoimalla, sopivilla tuoterakenteilla sekä kannusteilla ja sanktioilla sopimusehdoissa.

Kustannusriskiä hallitaan riittävällä kulukurilla sekä turvaavalla hinnoittelulla. Hinnoittelussa tehtyjen oletusten toteutumista seurataan jatkuvasti ja tarvittaessa uusmyynnin maksuja korotetaan ja myydyn vakuutuskannan osalta kirjataan vakuutusvelan täydennys.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään OP-Henkivakuutuksen hallituksen hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa. Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojaan kapasiteetille. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen) perusteella.

Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta, vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista sekä aktuaaritoiminnon lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä.

Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomavaadetta limitoidaan suhteessa OP Ryhmän sisäiseen pääomaan. Vakuutusriskien määrää ohjaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

2.3.2 Vahinkovakuutusriskit

Vakuutustoiminta perustuu riskin ottamiseen ja sen hallintaan. Merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutussuojan hankkimiseen ja vakuutusvelan riittävyteen. Vahinkovakuutuksessa vakuutusvelkariski liittyy erityisesti sellaisiin vakuutuslajeihin, joissa vahingot selviävät hitaasti. Biometrisiä riskejä muodostuu myös vahinkovakuutusyhtiöiden sellaisten vahinkovakuutusten myöntämisestä, joissa vakuutustapahtuman seurauksena maksetaan jatkuvaa eläkettä.

Vahinkovakuutusriskejä arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomavaateella. Arviota täydennetään stressitesteillä.

Vahinkovakuutusriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla sekä varmistamalla vakuutusvelan tarkka ja turvaava arvostus.

Vakuutusten hinnoittelu perustuu riskivastaavuuteen, jolla tarkoitetaan sitä, että vakuutuksen hinta vastaa vähintään vakuutuksesta aiheutuvia korvauskustannuksia. Vakuutusmaksu sisältää myös komponentit toimintakuluille ja pääoman kustannukselle.

Vastuuvallinnan perusteet (asiakasvalinta ja sen kriteerit sekä lajikohtaiset päätöksentekorajat) määritellään vuosittain päivitettävässä riskipolitiikassa sekä sitä täydentävässä ohjeistuksessa. Dokumentit määrittävät päätöksentekovaltuudet porrastetusti vakuutusriskin suuruuden mukaan sekä vakuutuslajeittain riskit, joita merkitään vain rajoitetusti ja Vakuutusasiakkaat-johtoryhmän harkinnalla.

Vahinkovakuutuksen vakuutuskaudet ovat pääsääntöisesti vuosivakuutuksia tai sitä lyhyempiä, ja vakuutusriskitason muutokset pystytään useimmiten siirtämään vakuutuksen hintoihin nopeasti. Sellaisten pitkäkestoisten vakuutuslajien osalta, joissa riskien keskinäinen riippumattomuus ei ehkä toteudu, riskiä hallitaan asettamalla vuosittaiset merkitsemislimiitit.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään hallitusten hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa. Jälleenvakuutus toteutetaan pääosin riski- (vakuutettu kohde) ja vahinkotapahtumakohtaisin jälleenvakuutussuojin. Mahdolliset aukot jälleenvakuutusturvassa estetään huolellisella UW-ohjeistuksella. Jälleenvakuutusten saatavuuden muodostamaa riskiä valvotaan tiiviisti. Vakuutuslajista riippumatta suuret yksittäiset riskit, kuten luonnonkatastrofien tai ihmisen toiminnan mahdollisesti aiheuttamat vahinkokumulaatiot, jälleenvakuutetaan.

Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojan kapasiteetille. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen, fronting) perusteella. Paikalliset riskikeskittymät otetaan huomioon omaisuus- ja keskeytysriskien EML-arvioissa (Estimated Maximum Loss, suurin todennäköinen vahinko) ja jälleenvakuutussuojaan sisältyvässä EML-murtumasuojassa.

Vakuutusvelan määrä arvioidaan turvaavasti niin, että se riittää vakuutussopimuksista aiheutuvien veloitteiden suorittamiseen. Tämä toteutetaan siten, että vakuutusvelalle arvioidaan ensin odotusarvo, jonka päälle on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä. Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta, vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista sekä aktuaaritoiminnon lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä.

Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomavaadetta limitoidaan suhteessa ryhmän sisäiseen pääomaan. Vakuutusriskien määrää rajoittaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

2.3.3 Markkina- ja vastapuoliriskien hallinta henki- ja vahinkovakuutustoiminnassa

Rakenteellisen korkoriskin ja sijoitustoiminnan muiden riskien hallinta

Henki- ja vahinkovakuutuksen markkinariskien hallinta kattaa koko taseen markkinariskit, mikä käsittää vakuutusvelan, sijoitukset ja johdannaiset. Sijoitustoiminnan tarkoitus on asiakastuoton varmistaminen, vakuutusvelan katteena toimiminen ja katteen tuottava sijoittaminen.

Rakenteellisen korkoriskin eli korkotaseen riskin tarkastelu alkaa siitä, miten hyvin korkosijoitusten ja vakuutusvastuiden kassavirrat on sovitettu toisiinsa (Asset and Liability Management = ALM). Korkojen muutoksella on vaikutus sekä vakuutusvelojen että sijoitusten ja suojaavien johdannaisten arvoon.

Solvenssi II -kehikossa ja taloudellisen pääomavaateen mallissa vakuutusvelan diskonttokäyrään sisältyy volatiliiteettikorjaus, mikä altistaa korkotaseen myös luottomarginaaliriskille. Korkojen lasku ja luottoriskimarginaalien kaventuminen nostavat vakuutusvelan nykyarvoa. Korkotaseen luottomarginaaliriskin tason kannalta oleellista on varojen ja velkojen riskiprofiilien yhdenmukaisuus. Vakuutusvelan korkoriskin suojausta voidaan toteuttaa sekä suorilla korkosijoituksilla että korkojohdannaisia käyttäen, joten nettokorkoriski muodostuu sekä vakuutusvelan korkoriskistä että vakuutusvelan katteena olevien korkosijoitusten ja johdannaissuojien riskiprofiilista.

Sijoitustoiminnassa otetaan huomioon muun muassa vakuutusvelan (oletetusta) kassavirtarakenteesta syntyvä rakenteellinen korkoriski sekä vakuutusvelan asettamat muut vaatimukset sijoitusomaisuudelle ja sen likviditeetille. Myös kohtuusperiaatteen soveltaminen vaikuttaa sijoitustoiminnan tavoitteisiin ja riskinoton määrään.

Markkinariskien suuruutta mitataan ja rajataan Value at Risk -mittarilla ja erilaisin herkkyyssmittarein sekä taloudellisen pääomavaateen ja vakavaraisuuspääomavaateen (SCR) määrällä. Arviota täydennetään stressitesteillä. Omaisuuslajiallokaatiojakaumaa tarkastelemalla arvioidaan vakuutusyhtiöiden riskikeskittymiä omaisuusluokkatasolla.

Korkotaseen markkinariskejä rajoitetaan ansaintalogiikkakohtaisten riskipolitiikkojen mukaisissa yhtiön hallituksen vahvistamissa sijoitussuunnitelmissa liikkeeseenlaskija-, rahastosijoitus- ja korkoriskilimiitein. Omaisuusluokkarajoitteet asetetaan riskillisille korkosijoituksille, osakkeille ja kiinteistöille sekä epälikvideille sijoituksille. Suomi-yhtiöstä OP-Henki-vakuutukseen siirtyneelle henkivakuutuskannalle (ETA 1) ja eläkevakuutuskannalle (ETA 2) laaditaan kummallekin omat erilliset sijoitussuunnitelmat. Sijoitussuunnitelmissa vakuutusyhtiöiden hallitukset hyväksyvät myös johdannaisten käytön periaatteet. Ryhmän riskipolitiikan linjausten ja limitoinnin lisäksi sijoitussalkkuja rajaavat myös yhtiöiden hallitusten vahvistamat vastuullisen sijoittamisen linjaukset.

Vakuutusyhtiöiden vakuutusvelasta ei lähtökohtaisesti aiheudu valuuttariskiä, koska niiden vakuutusvelka on pääsääntöisesti euromääräinen ja OP-Henkivakuutuksen osalta kokonaan euromääräinen. Tästä syystä myös merkittävä osa vakuutusvelan katteena olevista sijoituksista allokoidaan euromääräisiin arvopapereihin.

Vastapuoliriskien hallinta

Jälleenvakuuttajien vastapuoliriskiä hallitaan luottoluokka- ja vastapuolikohtaisilla limiiteillä riskipolitiikan ja hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusperiaatteiden mukaisesti.

Sijoitussalkun vastapuoliriskiä rajoitetaan luottoluokkakohtaisilla allokaatiolimiiteillä.

Vastapuoliriskiin varataan pääomia sekä taloudellisen pääomavaateen mallissa että SCR-laskennassa.

Liite 3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset

Maksukyvyttömyyden (default) määritelmä

OP Ryhmässä sovelletaan IFRS 9 -standardin mukaisessa laskennassa samaa maksukyvyttömyyden määritelmää kuin sisäisissä luottoriskimalleissa (IRB). Maksukyvyttömyyttä arvioidaan OP Ryhmän sisäisellä maksukäyttäytymiseen perustuvalla luokittelujärjestelmällä. Henkilöasiakkaissa maksukyvyttömyyden määritelmää sovelletaan sopimuskohtaisesti, kun taas yritysasiakkaissa tarkastellaan asiakaskokonaisuutta. Asiakas luokitellaan maksukyvyttömäksi, kun on todennäköistä, ettei asiakas maksa luottovelvoitteitaan täysimääräisesti ilman, että OP Ryhmä turvautuu toimiin (esim. vakuuden realisointiin), tai viimeistään silloin, kun rahoitusvaroihin kuuluvaan erään liittyvä maksu on viivästynyt yli 90 päivää.

Maksukyvyttömyyden määritelmä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen EU N:o 575/2013 (CRR) artiklaan 178.

OP Ryhmä otti käyttöön vuoden 2020 ensimmäisellä vuosineljänneksellä Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) ohjeistuksen maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta (Ohjeet maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisesta asetuksen (EU) N:o 575/2013 178 artiklan mukaisesti: EBA/GL/2016/07 ja EBA/RTS/2016/06). Ohjeistuksella harmonisoidaan eurooppalaisten pankkien käyttämä asiakkaiden maksukyvyttömyyden määritelmä. Ohjeistuksen mukainen prosessi tunnistaa maksukyvyttömyyksiä aikaisempaa herkemmin mm. epätodennäköisen takaisinmaksun kriteerien perusteella, joita ovat esimerkiksi julkinen maksuhäiriö tai myönnetty lainanhoitojousto, jossa lainan nykyarvo pienenee enemmän kuin 1 prosentin. Ohjeistus myös laajentaa henkilöasiakkaissa maksukyvyttömyyden velallisen kaikkiin luottovelvoitteisiin, kun merkittävä osa (20 %) henkilöasiakkaan vastuista on maksukyvyttömiä. Lisäksi yli 90 päivää eräänntyneille vastuille asetettua olennaisuusrajaa on madallettu vähittäisvastuissa 100 euroon ja 1 prosenttiin sopimuksen tai asiakkaan taseen vastuista ja muissa kun vähittäisvastuissa 500 euroon ja 1 prosenttiin sopimuksen tai asiakkaan taseen vastuista.

Asiakkaan maksukyvyttömyys päättyy, kun se ei enää täytä maksukyvyttömyyden määritelmää ja sen jälkeinen 6–12 kuukauden koeaika on päättynyt.

OP Ryhmä soveltaa EBA:n ohjeistuksen ns. kaksivaiheista käyttöönottoa, jossa ensimmäisessä vaiheessa muutettiin maksukyvyttömyyden määritelmä vuoden 2020 ensimmäisellä vuosineljänneksellä, ja myöhemmin toisessa vaiheessa kalibroidaan luottoriskiparametrit. Ensimmäisen vaiheen käyttöönotto lisäsi maksukyvyttömiä vastuiden määrää ja siten siirtoja arvonalentumisvaiheeseen 3. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä kasvoi 44 miljoonaa euroa ja se kirjattiin kirjanpidollisen arvion muutoksena tulosvaikutteisesti. Saamisten arvonalentumiset esitetään liitetiedossa 12.

Saamistodistusten odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta

OP Ryhmä käytti saamistodistusten odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa kahta toisistaan erillistä mallia. Ensimmäisenä mallina käytettiin Bloombergin mallia, ja niille joukkovaltakirjalainoille, joita Bloombergin malli ei ECL:n kullakin määrittämisvaiheella tukenut, käytettiin OP Ryhmän omaa luottoluokitustietoihin pohjautuvaa mallia.

OP Ryhmä on luopunut Bloombergin mallin käytöstä 30.6.2020 ja siirtynyt käyttämään vain omaa luottoluokituksiin perustuvaa mallia. Mallissa käytetään ulkoisia luottoluokituksia ja niiden puuttuessa OP Ryhmän sisäisiä. OP Ryhmän luottoluokituksiin perustuvassa mallissa pystytään paremmin huomioimaan vakuudet LGD-komponentissa ja varmistumaan saamistodistuksen oikea-aikaisesta siirrosta eri arvonalentumisvaiheisiin. Lisäksi laskentaprosessi yhdenmukaistuu ja nopeutuu. Mallin muutoksella ei ollut olennaista vaikutusta saamistodistusten odotettavissa olevien luottotappioiden määrään.

ECL-mallien ja parametrien muutokset

OP Ryhmä päivitti marraskuussa kahden LGD-mallin parametrin eli vakuudettoman palautusosuuden sekä toipumisosuuden estimaatteja. Arvonalentumisvaiheen 1 ja 2 toipumisosuutta päivitettiin uuden ensimmäisellä vuosineljänneksellä käyttöönotetun maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Arvonalentumisvaiheen 3 vakuudettoman palautusosuuden sekä toipumisosuuden estimaatit muutettiin ajasta riippuvaisiksi siten, että ne laskevat maksukyvyttömyys- tai perintäajan kasvaessa. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä kasvoi 17 miljoonaa euroa, ja se kirjattiin kirjanpidollisen arvion muutoksena tulosvaikutteisesti.

OP Ryhmä päivitti joulukuussa yritysvastuiden lifetime PD -mallia mm. uuden ensimmäisellä vuosineljänneksellä käyttöönotetun maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Lisäksi tarkennettiin mallin segmentointia ja muutettiin makrotaloudelliseksi selittäviksi tekijöiksi BKT ja reaalikorko (aiemmin suurille yrityksille BKT ja 12 kk Euribor ja muille yrityksille investoinnit). Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä laski 12 miljoonaa euroa, ja se kirjattiin mallimuutoksena tulosvaikutteisesti.

Lisäksi joulukuussa on huomioitu henkilöasiakkaiden luottoluokitusmallin kalibroinnin vaikutus uuden ensimmäisellä vuosineljänneksellä käyttöönotetun maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä kasvoi 28 miljoonaa euroa, ja se kirjattiin kirjanpidollisen arvion muutoksena tulosvaikutteisesti.

Vallilan kiinteistön myynti

OP Ryhmä luokitteli Vallilan kiinteistön vuoden 2019 kolmannella vuosineljänneksellä myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi. Vallilan kiinteistö käsittää Helsingin Vallilassa sijaitsevan korttelin, joka valmistui kokonaisuudessaan vuonna 2017.

OP Ryhmän keskusyhteisö OP Osuuskunta myi 31.1.2020 Vallilan kiinteistön eteläkorealais-suomalaiselle sijoittajaryhmälle, johon kuuluvat Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, NH Investment & Securities (NHIS) ja Shinhan Investment Corp. Kaupan arvo oli 480 miljoonaa euroa. Kiinteistön myynti paransi OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta 0,2 %-yksikköä. Kaupasta kirjattiin 96 miljoonan euron myyntivoitto OP Ryhmän vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen tulokseen. Myyntivoitosta 98 miljoonaa euroa kirjattiin liiketoiminnan muihin tuottoihin, ja lisäksi kaupasta kirjattiin kuluja 2 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin kuluihin. Myyntivoitto kirjattiin kokonaisuudessaan Muu toiminta -segmentille.

OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella, ja kiinteistö kirjattiin käyttöoikeusomaisuuseränä taseeseen. IFRS 16 -standardin mukainen käyttöoikeusomaisuuserän arvo oli 138 miljoonaa euroa ja vuokrasopimusvelka 225 miljoonaa euroa.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liite 4. Korkokate

Milj. €	2020	2019
Korkotuotot		
Saamiset luottolaitoksilta		
Korot	1	2
Negatiiviset korot	43	21
Yhteensä	44	24
Saamiset asiakkailta		
Lainat	1 254	1 225
Rahoitusleasingsaamiset	30	28
Arvoltaan alentuneet lainat ja muut sitoumukset	0	0
Negatiiviset korot	22	10
Yhteensä	1 307	1 263
Saamistodistukset		
Arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti	1	1
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	62	81
Jaksotettu hankintameno	3	10
Yhteensä	66	92
Johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus	-128	-133
Rahavirran suojaus	49	52
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	-3	6
Muut		0
Yhteensä	-83	-75
Muut	10	6
Yhteensä	1 344	1 310
Korkokulut		
Velat luottolaitoksille		
Korot	3	6
Negatiiviset korot	68	59
Yhteensä	71	65
Velat asiakkaille	55	69
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	226	249
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		
Pääomalainat	0	1
Muut	53	46
Yhteensä	53	47
Johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus	-267	-260
Muut	-87	-115
Yhteensä	-354	-375
Muut	6	5
Yhteensä	58	60
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	1 286	1 250
Suojaavat johdannaiset	96	-1
Suojauskohteiden arvonmuutokset	-99	-7
Korkokate yhteensä	1 284	1 241

Effektiivisen koron menetelmää käyttäen lasketut korkotuotot olivat yhteensä 1 287 (1 240) miljoonaa euroa.

Liite 5. Vakuutuskate

Miij. €	2020	2019
Vahinkovakuutusmaksutuotot, netto		
Vakuutusmaksutulo	1 499	1 484
Jälleenvakuuttajien osuus	7	-2
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-8	-14
Jälleenvakuuttajien osuus	-1	0
Yhteensä	1 497	1 468
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto		
Maksetut korvaukset	-954	-1 017
Jälleenvakuuttajien osuus	27	21
Korvausvastuun muutos*	-24	-79
Jälleenvakuuttajien osuus	8	2
Yhteensä	-943	-1 073
Vahinkovakuutuksen muut erät	-7	-4
Henkivakuutuksen riskiliike	26	29
Vakuutuskate yhteensä	572	421

* Erään sisältyy vakuutusvelan laskuperustemuutosten seurauksesta 45 miljoonaa euroa (147).

Liite 6. Nettopalkkiotuotot

Tammi-joulukuu 2020, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Palkkiotuotot						
Luotonanto	92	47		5	-1	144
Talletukset	1	3		0	0	3
Maksuliike	357	43		15	-99	316
Arvopapereiden välitys	9	27			-8	27
Arvopapereiden liikkeeseenlasku	0	11		0	0	11
Rahastot	38	211	0	0	-99	150
Omaisuu denhoito	38	27		0	-13	52
Lainopilliset palvelut	23	0			0	23
Takaukset	8	12		0	0	21
Asunnonvälitys	72					72
Vakuutusten välitys	94		23		-67	50
Henkivakuutuksen kuormitustulo			90			90
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus			82			82
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			13		0	12
Yhteensä	732	381	207	21	-287	1 054
Palkkiokulut						
Luotonanto	0	1		0	0	1
Maksuliike	26	6	1	3	-11	25
Arvopapereiden välitys		12	0	0	-1	11
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0	2		0	-2	0
Rahastot		100	0		-99	0
Omaisuu denhoito		9	0	1	0	10
Takaukset		0			0	0
Vakuutusten välitys	-7		117		-61	49
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			5		0	4
Muut	16	98	0	7	-100	21
Yhteensä	34	228	122	12	-274	123
Nettopalkkiotuotot yhteensä	698	153	85	9	-13	931

Tammi-joulukuu 2019, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Palkkiotuotot						
Luotonanto	102	46	0	5	-1	152
Talletukset	1	2		0	0	3
Maksuliike	370	44		14	-126	303
Arvopapereiden välitys	4	21		0	-4	21
Arvopapereiden liikkeeseenlasku		6		0	0	6
Rahastot	34	210	0	0	-96	148
Omaisuuksienhoito	34	36	29	0	-20	81
Lainopilliset palvelut	23	0			0	24
Takaukset	8	12		0	0	20
Asunnonvälitys	74				0	74
Vakuutusten välitys	113		24		-86	50
Henkivakuutuksen kuormitustulo			91			91
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus			83			83
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			22		-1	20
Yhteensä	763	378	249	20	-334	1 075
Palkkiokulut						
Luotonanto	0	0		0	0	1
Maksuliike	24	5	1	3	-11	22
Arvopapereiden välitys		14	0	0	-4	10
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0	2		0	0	2
Rahastot		105			-97	8
Omaisuuksienhoito		11	0	1	0	12
Vakuutusten välitys	-9		140		-86	45
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			8			8
Muut	39	116	0	8	-132	31
Yhteensä	55	253	150	13	-331	139
Nettopalkkiotuotot yhteensä	708	125	99	6	-3	936

Maksuliikkeen palkkiotuotot on oikaistu vastaamaan nykyistä seurantaa.

Liite 7. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	2020	2019
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien nettotuotot		
Saamistodistukset		
Korkotuotot	50	68
Muut tuotot ja kulut	-14	0
Myyntivoitot ja -tappiot	22	115
Valuutta-arvostusvoitot ja -tappiot	-26	7
Arvon alentumiset ja niiden peruutukset*	5	2
Yhteensä	37	192

* Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) vakuutustoiminnan saamistodistuksista

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot	2020	2019
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat		
Saamistodistukset		
Korkotuotot ja -kulut	5	6
Arvostusvoitot ja -tappiot	4	-6
Yhteensä	8	0
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	0	12
Osingot ja voitto-osuudet	12	6
Yhteensä	12	18
Johdannaiset		
Korkotuotot ja -kulut	118	108
Arvostusvoitot ja -tappiot	242	317
Yhteensä	360	425
Yhteensä	380	443

Rahoitusvarat, jotka on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti

Saamistodistukset		
Korkotuotot	23	24
Arvostusvoitot ja -tappiot	7	-4
Yhteensä	29	21
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	-22	140
Osingot ja voitto-osuudet	30	47
Yhteensä	8	186
Yhteensä	37	207

Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi

Saamistodistukset		
Korkotuotot	31	38
Arvostusvoitot ja -tappiot	29	79
Yhteensä	61	117
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	-26	-32
Osingot ja voitto-osuudet	11	9
Yhteensä	-15	-23
Johdannaiset		
Arvostusvoitot ja -tappiot	-25	-18
Yhteensä	-25	-18
Yhteensä	21	76

Yhteensä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot
438   **726**
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Vuokratuotot	54	66
Arvostusvoitot ja -tappiot	-35	17
Vastike- ja hoitokulut	-51	-59
Muut	1	-5
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot yhteensä	-30	19

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavien nettotuotot
Lainat ja muut saamiset

Korkotuotot	8	10
Korkokulut	-4	-1
Myyntivoitot ja -tappiot	0	
Arvon alentumiset ja niiden peruutukset	1	-4
Lainat ja muut saamiset yhteensä	4	5

Vahinkovakuutuserät

Diskonttauksen purkautuminen, vahinkovakuutukset	-21	-27
--	-----	-----

Ajan kulumisesta johtuva vahinkovakuutuksen diskonttatun vakuutusvelan lisäys on diskonttauksen purkautuminen. Diskonttauksen purkautuminen lasketaan kuukausittain käyttäen edellisen kuukauden lopun diskonttauskorkoa ja kuukauden alun diskontattua vakuutusvelkaa. Diskonttauskorko oli 0,85 prosenttia (1,0).

Henkivakuutuserät

Korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille	-82	-85
Korkotäydennysten muutos	-65	-88
Muut vakuutustekniset erät**	-116	-215
Yhteensä	-263	-387

** Muut vakuutustekniset erät sisältää muiden vakuutusteknistien varausten kuin korkotäydennysten muutokset.

Osakkuusyhtiöt

Käyvän arvon menetelmällä käsiteltävät	4	10
Pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävät	15	-7
Yhteensä	18	3

Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	184	530
---	------------	------------

Liite 8. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. €	2020	2019
Oman käytön kiinteistöjen vuokratuotot	10	15
Oman käytön kiinteistöjen myyntivoitot	5	1
Leasingsopimukset	1	4
ICT-tuotot	0	2
Perintätoiminta	1	1
Myyntivoitot*	101	
Muut	13	30
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	131	53

* Myyntivoittoa kasvatti Vallilan kiinteistön myynti 31.1.2020. Kaupasta kirjattiin myyntivoittoa 98 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluja 2 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin kuluihin.

Liite 9. Henkilöstökulut

Milj. €	2020	2019
Palkat ja palkkiot	616	599
Muuttuva palkitseminen	54	43
Eläkekulut*		
Maksupohjaiset järjestelyt	90	96
Etuuspohjaiset järjestelyt**	-76	18
Muut henkilösivukulut	30	26
Henkilöstökulut yhteensä	715	781

* Lakisääteisen työeläkevastuun loppuosan siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle vuoden 2020 lopussa laski eläkekuluja 96 miljoonaa euroa.

** Liite 34.

Henkilöstörahaso

OP Ryhmän henkilöstörahaso on noin 95 prosenttia koko henkilöstöstä.

OP Ryhmän henkilöstörahasolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2020 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP Ryhmän tuottojen ja kulujen kasvuero 50 %:n painolla ja aktiivisten mobiiliasiakkaiden määrä 50 %:n painolla. Henkilöstörahasoon tehtävän palkkiosirron määrä vuodelta 2020 on noin 2,5 % (2,3 %) rahaston jäsenten palkkasummasta. Vuonna 2020 kirjattiin palkkioita yhteensä 9 miljoonaa euroa (13).

Pitkäaikaiset palkitsemisjärjestelmät

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päätti kesäkuussa 2019, että uutta johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmän ansaintajaksoa ei aloiteta vuonna 2020. OP Ryhmän muuttuva palkitseminen koostuu jatkossa tulospalkkiojärjestelmästä ja henkilöstörahasosta. Ryhmätasoiset strategiset tavoitteet tullaan huomioimaan lyhyen aikavälin palkitsemisen ja henkilöstörahason mittareissa.

Vuoden 2014-2016 ja vuoden 2017-2019 johdon pitkän aikavälin järjestelmien kulut jaksotetaan ansaintajakson alusta maksuhetkeen asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin. Järjestelmistä kirjattiin velkaa 31.12.2020 1,3 miljoonaa euroa (7,6).

Tulospalkkiojärjestelmä vuonna 2020

Tulospalkkiojärjestelmän ansaintajakso on 6 tai 12 kuukautta. Tulospalkkio perustuu vuosisuunnitelmasta johdettuihin yritys-, tiimi- tai henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja kattaa koko OP Ryhmän henkilöstön.

Palkkio on porrastettu vaatavuusluokan mukaan ja palkkiomaksimit vastaavat 1-12 kuukauden palkkaa vuositasolla.

Tulospalkkiojärjestelmän ansaintamittarit vuonna 2020

OP Keskusyhteisökonsernissa tavoitteiden saavuttamisen perusteella muodostuneeseen palkkioon sovelletaan kerrointa, joka perustuu OP Ryhmän tulokseen ennen veroja. Tulokorteilla olevat vuosisuunnittelusta johdetut tavoitteet päätetään liiketoiminnoissa/toiminnoissa.

Osuuspankkien lyhyen tulospalkitseminen perustuu pankkitasosiin yhteisiin tavoitteisiin sekä henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Mittaristossa näkyy vahvasti mm. asiakaskokemus, myynti sekä strategiasta johdetut kasvun ja digitaalisuuden tavoitteet.

Tulospalkkion määräytyminen ja maksatus vuonna 2020

Palkkion maksun edellytyksenä on, että OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus on yli 14,5 % ja LCR-tunnusluku yli 110 % palkkion maksua edeltävän vuoden tilinpäätöksessä. Lisäksi edellytetään, että henkilö on OP Ryhmän palveluksessa maksuhetkeen saakka.

Henkilön tuloskortin perusteella ansaittua palkkiota alennetaan ennen palkkion maksua, mikäli ryhmässä tai tehtävässä noudatettavia sitovia sisäisiä ohjeita tai sääntelyn vaatimuksia ei ole huomioitu ja riskienhallinnallisia elementtejä on toteutunut. Mikäli rikkeet tai huolimattomuudet tulevat ilmi vasta palkkionmaksun jälkeen, voidaan palkkion alentamista tai takaisinperintää soveltaa myös takautuvasti.

Järjestelmän kulut jaksotetaan ansaintajakson alusta maksuhetkeen asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin.

OP Osuuskunnan hallitus päättää OP Ryhmän tulospalkkiojärjestelmän ehdot, vaatimusluokkien mukaiset palkkiomaksimit sekä rakenteellisen viitekehikon, jonka puitteissa OP Osuuskunnan johtokunta ja osuuspankkien hallitukset voivat valita järjestelmän mittarit ja asettaa näille tavoitteita.

Muuttuvan palkkion maksamisen viivästäminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta henkilöille, joiden toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö") on säädetty laissa Luottolaitostoiminnasta (610/2014). Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluu OP Ryhmässä mm. toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen osallistuvat henkilöt sekä sisäiseen valvontatoimeen kuuluvat henkilöt.

OP Ryhmän tai siihen kuuluvat yrityksen riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä sekä muuttuvan palkkion maksamista puoliksi muuna kuin käteissuorituksena, mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajakson ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50 000 euroa. Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan 50 000 euron lykkäysrajan suhteen kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän- että lyhyen aikavälin palkkiot.

Jos maksun viivästäminen euroraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikana (johtokunnan osalta seuraavan viiden vuoden aikana). Sanotussa lykkäystilanteessa muuttuvasta palkkiosta puolet maksetaan rahana ja puolet sidotaan OP Osuuskunnan hallituksen päättämän viiteinstrumentin arvoon. Viiteinstrumenttiin sidottu palkkio maksetaan henkilölle vuoden odotusajan jälkeen.

Valvontatoimissa työskentelevien henkilöiden palkitseminen

Riippumattomissa valvontatoiminnoissa, kuten riskienhallinnassa, sisäisessä tarkastuksessa sekä compliance- ja aktuaari-toiminnoissa työskentelevien henkilöiden palkitsemisen tavoitteet eivät saa vaarantaa tehtävän riippumattomuutta. Muuttuvan palkkion tulee muodostua valvottavasta liiketoiminnasta riippumatta eikä riskienhallintajohtajan mittareissa saa olla suoria myynnillisiä tavoitteita.

OP Ryhmän palkitsemisen seuranta

OP Ryhmä seuraa kokonaispalkitsemisen markkinaehtoisuutta säännöllisesti eri palkkatutkimusten avulla.

OP Osuuskunnan hallitus seuraa vuosittain, miten maksetut palkkiot suhteutuvat OP Ryhmän menestykseen suhteessa vertailuyhtiöihin ja suhteessa asiakkaille maksettuihin palautuksiin. Myös ryhmätason sisäistä vertailua palkitsemisesta ja rakenteista tehdään säännöllisesti.

Muuttuvasta palkitsemisesta kirjatut kulut*

Milj. €	2020	2019
Henkilöstörahasto	9	13
Tulospalkkiot	45	35
Pitkän aikavälin ohjelmat:		
vuoden 2014–2016 ohjelma	2	0
vuoden 2017–2020 ohjelma	0	-5
Yhteensä	55	43

* Ilman sosiaalikulua

Lisätietoja palkitsemisjärjestelmistä on saatavilla www.op.fi > OP Ryhmä > Hallinnointi > Palkitseminen

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset

Milj. €	2020	2019
Poistot		
Rakennukset	20	27
Koneet ja kalusto	11	11
Yrityskaupan yhteydessä muodostuneet aineettomat hyödykkeet	11	11
Tietojärjestelmät ja muut	184	170
Käyttöoikeusomaisuuserät	30	19
Vuokralle annettu omaisuus	0	1
Muut	3	5
Yhteensä	260	244
Arvonalentumiset		
Oman käytön kiinteistöt	10	6
Tietojärjestelmät	2	28
Yhteensä	13	33
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	273	278

Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut

Milj. €	2020	2019
ICT-kulut		
Tuotanto	268	223
Kehittäminen	127	131
Toimitilat	48	58
Viranomais- ja tilintarkastusmaksut*	58	49
Ostetut palvelut	130	130
Tietoliikenne	36	36
Markkinointi	30	39
Yhteiskuntavastuu	10	10
Vakuutus- ja varmuuskulut	9	14
Muut	136	153
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	852	844

* Tilintarkastajille maksetut palkkiot tilintarkastuksesta vuodelta 2020 olivat 3,2 miljoonaa euroa (2,6), tilintarkastuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista toimeksiannoista 0,2 miljoonaa euroa (0,1), veroneuvonnasta 0,1 miljoonaa euroa (0,2) ja muista palveluista 0,5 miljoonaa euroa (0,6). KPMG Oy Ab:n suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut OP Ryhmään kuuluville yhtiöille olivat yhteensä 0,5 miljoonaa euroa (0,3) (ei sis. alv.). Suluissa on esitetty vuoden 2019 tiedot.

OP Ryhmälle vuodelle 2020 laskettu vakauserä oli 41,3 miljoonaa euroa (33,8).

OP Ryhmälle vuodelle 2020 laskettu talletussuojamaksu 28,8 miljoonaa euroa (25,2) on katettu täysin vanhasta talletussuojarahastosta tilitettyillä maksuilla.

Milj. €	2020	2019
Kehittämisen ICT-kulut	127	131
Oman työn osuus	56	52
Kehittämisen kulut tuloslaskelmalla yhteensä	183	183
Aktivoidut ICT-menot	84	110
Aktivoitu oman työn osuus	14	12
Aktivoidut kehittämismenot yhteensä	97	123
Ennakkomaksut	1	7
Kehittämismenot yhteensä	282	313
Poistot ja arvonalentumiset	184	192

Kehitysinvestoinneilla varmistetaan nykyisen liiketoiminnan kilpailukykyisyys ja jatkuvuus sekä toiminnan säästöjen mukaisuus ja luodaan edellytyksiä uusille asiakaslähtöisille liiketoimintamalleille.

Liite 12. Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	2020	2019
Luotto- ja takaustappioina poistetut saamiset	117	68
Palautukset poistetuista saamisista	-10	-23
Odotettavissa olevat luottotappiot** (ECL)		
saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä	119	41
Odotettavissa olevat luottotappiot** (ECL) saamistodistuksista*	-1	0
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	225	87

* Vakuutustoiminnan saamistodistusten odotettavissa olevat luottotappiot esitetään sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

** Tappiota koskeva vähennyserä on eritelty liitetiedossa 45. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä.

Liite 13. OP-bonukset omistaja-asiakkaille

Milj. €	2020	2019
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	255	254
Käyttämättömänä vanhentuneet OP-bonukset	-5	-5
OP-bonukset omistaja-asiakkaille yhteensä	251	249

Liite 14. Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)

	2020	2019
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevat sijoitustoiminnan nettotuotot IFRS 9 mukaan kirjattuna		
Rahoitusvarat, jotka on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti		
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	-22	145
Yhteensä (A)	-22	145
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevat sijoitustoiminnan nettotuotot IAS 39 mukaan laskettuna		
Osakkeet ja osuudet		
Myyntivoitot ja -tappiot	36	71
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-61	-31
Yhteensä (B)	-25	40
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn (overlay approach) tuloslaskelma vaikutus (-A+B)	-3	-105
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn (overlay approach) laaja tuloslaskelma vaikutus -(-A+B)	3	105

Liite 15. Tuloverot

Milj. €	2020	2019
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	113	145
Aikaisempien tilikausien verot	0	-3
Laskennalliset verot	30	27
Tuloslaskelman verot	144	168
Yhteisön tuloveroprosentti	20,0	20,0
Voimassaolevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin		
Tulos ennen veroja	785	838
Verokannan mukainen osuus tuloksesta	157	168
Edellisten tilikausien verot	0	-3
Verovapaat tuotot	-2	-4
Vähennyskelvottomat kulut ja Ky-muotoisten yhtymien tulo-osuudet	4	-2
Käyttämättömien tappioiden uudelleenarviointi	-27	8
Veron oikaisut	0	1
Konsernin sisäisen kaupan myyntivoiton vaikutus	1	
Muut erät	12	2
Tuloslaskelman verot	144	168

Varoja koskevat liitetiedot

Liite 16. Käteiset varat

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Kassa	218	72
Vaadittaessa maksettavat talletukset keskuspankeissa		
OP Yrityspankki Oyj:n vähimmäisvarantotalletus	818	767
Shekkitilit*	21 609	11 149
Käteiset varat yhteensä	21 827	11 988

* Shekkitilille sisältyy johdannaisten keskusvastapuoliselvityksen käteisvaroja yhteensä -31 (-177) miljoonaa euroa.

Eurojärjestelmän vähimmäisvarantojärjestelmän mukaisesti luottolaitokset joutuvat pitämään vähimmäisvarantoja (varantotalletus) kansallisissa keskuspankeissa. Varantotalletus on Euroopan keskuspankin ilmoittaman velvoiteprosentin mukainen osuus varantopohjasta. Varantopohjaan luetaan talletukset (laaja) sekä enintään kahden vuoden velkapaperit. Talletuksia toisilta varantovelvollisilta ei lueta varantopohjaan. Varantotalletus on tällä hetkellä 1 prosentti varantopohjasta. OP Ryhmässä luottolaitokset tekevät varantotalletuksen OP Yrityspankki Oyj:hin. OP Yrityspankki Oyj huolehtii ryhmän luottolaitosten valtuuttamana välittäjänä koko ryhmän talletusvelvollisuudesta Suomen Pankkiin.

Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	229	180
Muut	1	0
Yhteensä	230	180
Luotot ja muut saamiset		
Vaadittaessa maksettavat	0	0
Muut	77	67
Yhteensä	77	67
Yhteensä	306	246
Tappiota koskeva vähennyserä*	0	0
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	306	246

* Tappiota koskeva vähennyserä on eritelty liitetiedossa 45. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä.

Liite 18. Johdannaissopimukset

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	3 837	3 546
Valuuttajohdannaiset	454	240
Osake- ja indeksijohdannaiset	0	0
Luottojohdannaiset	0	21
Hyödykejohdannaiset	4	14
Muut	0	0
Yhteensä	4 295	3 821
Suojaavat johdannaissopimukset*		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	759	591
Valuuttajohdannaiset	164	412
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	-2	0
Yhteensä	920	1 003
Muutoin suojaavat johdannaiset		
Korkojohdannaiset	0	0
Yhteensä	0	0
Johdannaissopimukset yhteensä	5 215	4 824

* Tase-erä sisältää johdannaissopimusten positiiviset arvomuutokset ja maksetut preemiot.

Liite 19. Saamiset asiakkailta

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Luotot yleisölle ja julkisyhteisöille	92 021	82 755
Rahoitusleasingsaamiset*	2 278	2 340
Takaussaamiset	7	7
Muut saamiset		6 915
Yhteensä	94 306	92 017
Tappiota koskeva vähennyserä**	-662	-554
Saamiset asiakkailta yhteensä	93 644	91 463

* Rahoitusleasingsaamiset on eritelty liitetiedossa 25.

** Tappiota koskeva vähennyserä on eritelty liitetiedossa 45. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä.

Liite 20. Sijoitusomaisuus

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat		
Saamistodistukset	330	1 415
Osakkeet ja osuudet	73	77
Yhteensä	402	1 492
Rahoitusvarat, jotka on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti		
Saamistodistukset	408	466
Osakkeet ja osuudet (Overlay- lähestymistapa)	1 336	1 178
Osakkeet ja osuudet (muut kuin Overlay- lähestymistapa)	62	70
Yhteensä	1 806	1 714
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi		
Saamistodistukset	2 172	2 216
Osakkeet ja osuudet	206	254
Yhteensä	2 378	2 470
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	18 134	16 695
Osakkeet ja osuudet		0
Yhteensä	18 134	16 695
Jaksotettu hankintameno		
Saamistodistukset	1	3
Muut	54	201
Yhteensä	55	204
Sijoituskiinteistöt	623	714
Osakkuusyhtiöt		
Osakkuusyhtykset	152	211
Yhteisyhtykset	11	8
Yhteensä	163	220
Sijoitusomaisuus yhteensä	23 562	23 509

Sijoituskiinteistöjen muutokset, milj. €	2020	2019
Hankintameno 1.1.	708	931
Lisäykset	12	17
Vähennykset	-56	-183
Siirrot myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin*		-65
Siirrot erien välillä	-11	8
Hankintameno 31.12.	653	708
Kertyneet käyvän arvon muutokset 1.1.	6	48
Tilikauden käyvän arvon muutokset	-33	1
Vähennykset	-3	-18
Siirrot myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin*		-24
Muut muutokset	0	0
Kertyneet käyvän arvon muutokset 31.12.	-30	6
Kirjanpitoarvo 31.12.	623	714

* Vallilan kiinteistön myynnistä kerrotaan liitteessä 3.

Sijoituskiinteistöjen lisäykset sisältää hankinnan jälkeen toteutuneita aktivoituja menoja 10 miljoonaa euroa (15). Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset aineellisista hyödykkeistä on kirjattu liiketoiminnan muihin kuluihin. Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset on kirjattu sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Sijoituskiinteistöjen käypä arvo sisältää velkaosuuden.

OP Ryhmän yritykset eivät omista sijoituskiinteistöjä, joihin kohdistuisi merkittäviä aravalainsäädännön mukaisia luovutus- ja myyntihintaa koskevia rajoituksia.

Operatiivisella vuokrasopimuksella vuokralle annettujen sijoituskiinteistöjen erittely on liitteessä 25.

Sijoituskiinteistöt sisältävät vakuutena olleita kiinteistöjä 3 miljoonaa euroa (4).

Osakkuusyhtiöistä on kerrottu liitetiedossa 22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset.

Liite 21. Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Osakkeet ja osuudet	11 116	10 733
Muut sijoitukset	170	99
Yhteensä	11 285	10 831

Liite 22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset

Taseeseen merkityt määrät:

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Osakkuusyrietykset	152	211
Yhteisyrietykset	11	8
Yhteensä	163	220

Tuloslaskelmaan merkityt määrät:

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Osakkuusyrietykset	18	3
Yhteensä	18	3

Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrietyksiin

OP Ryhmällä on 16 (21) osakkuusyrietystä ja 3 (3) yhteisyrietystä, jotka yksittäin tarkasteltuna eivät ole merkittäviä. Yllä olevassa taulukossa on esitetty OP Ryhmän osuus näiden osakkuus- ja yhteisyrietysten tuloksesta. Neljä (4) osakkuusyrietyksenä käsiteltäviä pääomasijoitusrahastoa on arvostettu käypään arvoon IAS 28:n mukaisesti.

OP Ryhmän sijoituksille osakkuus- ja yhteisyrietyksiin ei ole noteerattua markkinahintaa.

Osakkuus- tai yhteisyrietyssosuuksiin ei liity ehdollisia velkoja. Yhteisyrietyksiin ei liity myöskään sellaisia tilinpäätökseen merkitsemättömiä sitoumuksia, jotka koskevat rahoituksen tai voimavarojen järjestämistä tai velvoitetta toisen sijoittajan omistussuuden hankintaan tiettyjen vastaisten tapahtumien toteutuessa.

Milj. €	Pääomaosuus- menetelmällä yhdistellyt osakkuusyrietykset		Käypään arvoon arvostetut osakkuusyrietykset		Yhteisyrietykset	
	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019
Jatkuvien toimintojen voitosta	15	-7	3	10		
Laajasta tuloksesta	15	-7	3	10		

Liite 23. Aineettomat hyödykkeet

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. €	Liikearvo	Tuotemerkit	Vakuutus sopimuksiin liittyvät asiakassuhteet ja vakuutusten hankintamenot	Tieto- järjestelmät ja muut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2020	633	166	507	1 365	2 672
Lisäykset*				89	89
Vähennykset				-3	-3
Siirrot erien välillä				9	9
Hankintameno 31.12.2020	633	166	507	1 460	2 767
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2020	-3	-4	-439	-820	-1 266
Tilikauden poistot			-11	-185	-196
Tilikauden arvonalentumiset				-2	-2
Vähennykset				2	2
Muut muutokset				6	6
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2020	-3	-4	-450	-998	-1 455
Kirjanpitoarvo 31.12.2020	631	162	57	462	1 311

* Sisäisen kehittämistyön osuus 14 miljoonaa euroa.

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. €	Liikearvo	Tuotemerkit	Vakuutus sopimuksiin liittyvät asiakassuhteet ja vakuutusten hankintamenot	Tieto- järjestelmät ja muut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	633	166	507	1 323	2 630
Lisäykset*				122	122
Vähennykset				-80	-80
Siirrot erien välillä				1	1
Hankintameno 31.12.2019	633	166	507	1 365	2 672
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2019		-4	-428	-708	-1 140
Tilikauden poistot			-11	-162	-174
Tilikauden arvonalentumiset	-3			-23	-25
Vähennykset				73	73
Muut muutokset				0	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2019	-3	-4	-439	-820	-1 266
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	631	162	68	546	1 406

* Sisäisen kehittämistyön osuus 12 miljoonaa euroa.

Tietojärjestelmät ja muut

Kirjanpitoarvo, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Tietojärjestelmät	241	396
Kehitettävät tietojärjestelmät	145	148
Muut	77	2
Yhteensä	462	546

Aineettomat hyödykkeet, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Liikearvo	631	631
Tuotemerkit	162	162
Yhteensä	793	793

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen tuotemerkkien vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, sillä ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan.

Liikearvon arvonalentumistesti

Liikearvo, milj. €		2020	2019
Segmentti	Hankittu liiketoiminta		
Vakuutus	Pohjola-Yhtymä Oyj:n vahinkovakuutus- sekä henkivakuutusliiketoimintojen ja Pohjola-Yhtymä Oyj:n ICT-toimintojen hankinta	449	449
Yrityspankki	Pohjola-Yhtymä Oyj:n rahasto- sekä varainhoitoliiketoimintojen hankinta ja Pohjola Finance Oy:n liiketoimintojen hankinta	182	182
Yhteensä		631	631

Liikearvon arvonalentumistestaus

Vuoden 2020 lopussa liikearvon määrä yhteensä oli 631 miljoonaa euroa (631).

Testausperiodin ja rahavirtojen ennustejakson pituudeksi määritettiin IAS 36 -standardin mukainen 5 vuotta. Ennustekauden jälkeisten kausien rahavirtojen kasvuodotus tarkasteltiin rahavirtayksikkökohtaisesti ja terminaalijakson tasaisena kasvuna käytettiin edellisen ennustekauden tai enintään 2 prosentin kasvuodotusta. Rahavirtalaskelmien ennusteet johdetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston vahvistamasta OP Ryhmän kehittämisen suuntaviivat määrittävistä strategiaprozessista, ja niistä johdetuista odotuksista liiketoimintojen kehittämisestä tulevaisuudessa. Kunkin testausyksikön rahavirtaennusteet on hyväksytty ennusteen laatineen liiketoiminnan hallituksessa. Rahavirtalaskelmassa on huomioitu verojen vaikutus. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden ennustettujen rahavirtojen oman pääoman tuottovaatimusten jälkeinen yli-/alijäämä on testauksessa diskontattu nykyarvoon oman pääoman tuottovaatimusta vastaavalla diskonttokorolla. Diskonttokoron laskennan perusteena on käytetty toimialan markkinatietoa ja diskonttokorko kuvastaa tässä sijoittajien näkemystä liiketoiminnan riskeistä ja sijoitukseen sitoutuneen pääoman tuotto-odotuksesta. Vuoden 2020 laskelmissa käytetty diskonttokorko vaihteli 5,5–7,5 prosentin välillä. Vuonna 2019 diskonttokorko vaihteli 6,0–6,9 prosentin välillä. Markkinatietoihin perustuen vahinko- ja henkivakuutusliiketoiminnan diskonttokorkoa nostettiin 0,6 prosenttiyksikköä 7,5 prosenttiyksikköön, varainhoito- ja rahastoliiketoiminnan diskonttokorkoa laskettiin 0,1 prosenttiyksikköä 6,8 prosenttiyksikköön ja rahavirrat ja käyttöpääoma -liiketoiminnan diskonttokorko laski 0,5 prosenttiyksikköä 5,5 prosenttiyksikköön. Vertailuvuoden tiedoista on oikaistu Checkout Finlandia koskevan diskonttoron vaikutus. Checkout Finlandin maksujenvälitysluotto ei sisällynyt testauksen piiriin, koska Checkout Finland Oy:stä oli saatu kirjallinen ostotarjous. Arvonalentumistestaus vuonna 2020 osoitti, että testattavien rahavirtayksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä ylitti niiden oman pääoman tuottovaatimuksen ja yli-/alijäämätuotto oli positiivinen kussakin testatussa rahavirtayksikössä, joten liikearvojen arvonalentumiskirjaustarvetta ei testauksen perusteella havaittu.

Liikearvon herkkyyssanalyysi

Rahavirtayksiköihin kohdistuva herkkyyssanalyysi suoritettiin kullekin rahavirtayksikölle erikseen perustuen kunkin rahavirtayksikön keskeisiin muuttujiin. Herkkyyttä tarkasteltiin yhden muuttujan muutoksena suhteessa ennusteissa käytettyihin arvoihin. Herkkyyssanalyysi ei sisällä kaikkien keskeisten muuttujien yhtäaikaista muutoksia. Lisäksi, herkkyyssanalyysistä johdettiin kunkin rahavirtayksikön keskeisen muuttujan suhteellinen muutos, joka aiheuttaisi liikearvon arvonalentumisriskin.

Keskeiset käytetyt oletukset laskettaessa rahavirtayksikön kerrytettävissä olevaa rahamäärää ja suhteellinen muutos, joka aiheuttaisi liikearvon arvonalentumisriskin.

Segmentti	Rahavirtayksikkö	Liikearvo, milj. €	Keskeiset muuttujat	Rahavirta-ennusteissa käytetty arvo, %	Arvonalentumisriskin aiheuttama muutos, %-yksikköä	
Vakuutus	Pohjola Vakuutus Oy	400	Diskonttokorko, %	7,5	7,4	
			Yhdistetty kulusuhte, %	87,7–90,0	7,9	
			Sijoitustoiminnan nettotuotto, %	0,7–1,2	-2,8	
OP-Henkivakuutus Oy	49	49	Diskonttokorko, %	7,5	2,2	
			Liikekulujen kasvu, %	-5,7–2,4	2,7	
			Sijoitustoiminnan marginaali, %	-0,1–0,2	-0,4	
Yrityspankki	OP Varainhoito Oy	97	Diskonttokorko, %	6,8	6,9	
			Hallinnoitavien varojen kasvu, %	2,0–2,4	-8,1	
			Kulujen kasvu, %	-10,2–8,0	6,3	
	OP-Rahastoyhtiö Oy	71	71	Diskonttokorko, %	6,8	18,5
				Rahastopääomien kasvu, %	2,0–2,4	-10,6
				Kiinteäluonteisten kulujen kasvu, %	-10,6–4,7	13,6
Rahavirrat ja käyttöpääoma -liiketoiminta-alue	13	13	Diskonttokorko, %	5,5	3,4	
			Luottokannan kasvu, %	1,9–2,9	-39,0	
			Kulujen kasvu, %	1,5–8,0	20,4	

Tuotemerkkien arvonalentumistestaus

Tuotemerkkien arvonalentumistestaus on suoritettu erikseen Pohjola ja A-Vakuutus -tuotemerkeille. Rahavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat vahinkovakuutusliiketoiminnan liiketoimintajohdon hyväksymiin pitkän tähtäimen suunnitelmiin ja niistä johdettuihin ennusteisiin vuosille 2021-2025. Ennustekauden jälkeisten kausien kassavirtojen kasvuna käytettiin 2 prosentin kasvuodotusta. Arvonalentumistestauksen perusteella tuotemerkeille ei ole tarvetta tehdä arvonalentumiskirjauksia vuoden 2020 tilinpäätöksessä.

Vakuutus sopimuksiin liittyvät asiakassuhteet ja vakuutusten hankintamenot

OP Ryhmän taseeseen on kohdistettu asiakassuhteisiin ja vakuutus sopimuksiin kohdistuvaa aineetonta hyödykettä, joka syntyi osana Aurum Sijoitusvakuutus Oy:n hankintaa vuonna 2012 sekä Suomi-Yhtiöiden kannan siirroista vuosina 2015 ja 2016. Henkivakuutuksen asiakassuhteista sekä henkivakuutuksen vakuutus sopimuksista muodostuneet aineettomat hyödykkeet kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa, eikä niissä ole havaittu viitteitä arvonalentumiskirjaustarpeesta.

Liite 24. Aineelliset hyödykkeet

Milj. €		31.12.2020	31.12.2019
Omassa käytössä olevat kiinteistöt			
Maa- ja vesialueet		48	54
Rakennukset		332	365
Koneet ja kalusto		35	37
Muut aineelliset hyödykkeet		13	14
Käyttöoikeusomaisuuserät		205	53
Vuokralle annettu omaisuus		0	0
Aineelliset hyödykkeet yhteensä		633	524
josta keskeneräiset hankinnat		7	11

Aineellisten hyödykkeiden muutokset, milj. €	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Vuokralle annettu omaisuus	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2020	885	78	17	1	981
Lisäykset	31	10	1		42
Vähennykset	-64	-6	-2		-71
Siirrot erien välillä	4	3	0	0	7
Hankintameno 31.12.2020	857	84	15	2	958
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2020	-467	-41	-2	-1	-511
Tilikauden poistot	-20	-11	-1		-32
Tilikauden arvonalentumiset	-11		0		-12
Tilikauden arvonalentumisten peruutukset	1				1
Vähennykset	15	3	0		17
Muut muutokset	5		1		5
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2020	-477	-49	-2	-1	-530
Käyttöoikeusomaisuuserä*					205
Kirjanpitoarvo 31.12.2020	380	35	13	0	633

Aineellisten hyödykkeiden muutokset, milj. €	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Vuokralle annettu omaisuus	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	1 176	141	17	1	1 336
Lisäykset	28	14	1	0	42
Vähennykset	-25	-78	-1		-103
Siirrot myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin	-286				-286
Siirrot erien välillä	-8	0			-8
Hankintameno 31.12.2019	885	78	17	1	981
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2019	-508	-88	-2	-1	-599
Tilikauden poistot	-30	-12	-1		-42
Tilikauden arvonalentumiset	-6		-1		-6
Vähennykset	7	60	0		67
Siirrot myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin	69				69
Muut muutokset	0		1		1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2019	-467	-41	-2	-1	-511
Käyttöoikeusomaisuuserä*					53
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	419	37	14	0	524

* Liite 25.

Liite 25. Vuokrasopimukset

Käyttöoikeusomaisuuserät, milj. €	Toimitilat	Autot	IT-laitteet	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 1.1.2020	43	4	1	5	53
Lisäykset	169	1	3	2	175
Vähennykset	0	0	0	0	0
Tilikauden poistot	-21	-2	-1	-6	-30
Tilikauden arvon muutokset	-2	-1	-1	0	-4
Muut muutokset		0	0	10	10
Kirjanpitoarvo 31.12.2020	188	2	2	11	205

Käyttöoikeusomaisuuserät, milj. €	Toimitilat	Autot	IT-laitteet	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 1.1.2019	50	3	4	5	62
Lisäykset	7	3	0	2	11
Vähennykset	1	0	0	0	2
Tilikauden poistot	-12	-2	-3	-2	-18
Tilikauden arvon muutokset	-3	0	0	0	-3
Muut muutokset	0				0
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	43	4	1	5	53

Vuokrasopimusvelat, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
* Kirjanpitoarvo	281	53
Sopimuksiin perustuvat maturiteetit		
< 1 vuotta	33	15
1-2 vuotta	31	13
2-3 vuotta	29	11
3-4 vuotta	24	6
4-5 vuotta	22	4
yli 5 vuotta	159	5

* Liite 34. Varaukset ja muut velat

Tuloslaskelmaan merkityt erät, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Korkokulut	-3	0
Käyttöoikeusomaisuuserien poistot	-30	-18
Edelleen vuokrauksesta saadut vuokratuotot	-1	-1
Vuokrasopimusvelkoihin sisältyttämiin muuttuviin vuokriin liittyvät kulut	1	1
Myynti- ja takaisinvuokraustapahtumista syntyvät voitot tai tappiot	101	0
Lyhytaikaisten ja arvoltaan vähäisten vuokrasopimusten kulut	-7	-9
Vuokrasopimuksista lähtevä rahavirta yhteensä	-44	-27

Keskeiset myydyt ja takaisinvuokratut kohteet

OP Ryhmän keskusyhteisö OP Osuuskunta myi 31.1.2020 Vallilan kiinteistön eteläkorealais-suomalaiselle sijoittajaryhmälle, johon kuuluvat Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varmu, NH Investment & Securities (NHIS) ja Shinhan Investment Corp. Kaupan arvo oli 480 miljoonaa euroa. Kaupasta kirjattiin 96 miljoonan euron myyntivoitto. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Kiinteistöä kirjattiin 138 miljoonan euron käyttöoikeusomaisuuserä ja 225 miljoonan euron vuokrasopimusvelka. Vallilan kiinteistön vuokrasopimus on määräajaltaan 15 vuotta. Osaan kiinteöstä kohdistuu vuokrasopimuksen päättämisoptio, ja sopimus voidaan tältä osin purkaa 7 vuoden kuluttua sopimuksen alkamisajankohdasta. Vuokrasopimuksen alkamisajankohtana OP Ryhmä arvioi, että kohtuullisella varmuudella päättämisoptiota ei tulla käyttämään. Lisäksi koko kiinteistöä koskevaan vuokrasopimukseen sisältyy jatko-optio, jonka kesto on 10 vuotta. OP Ryhmä arvioi vuokrasopimuksen alkamisajankohtana, että ei ole kohtuullisen varmaa, että vuokrasopimukseen liitetty jatko-optio tultaisiin käyttämään.

Vuokralleantajan operatiiviset vuokrasopimukset

OP Ryhmän yritykset ovat antaneet vuokralle omistamiaan sijoituskiinteistöjä. Koronakriisistä johtuen OP Ryhmä myönsi erityisesti toisella vuosineljänneksellä tapauskohtaisesti asiakkailleen lyhyitä vuokran maksuun liittyviä helpotuksia. Vuokriin kohdistuneet maksuvapautukset ja vuokranalennukset päättyivät valtaosin kolmannen vuosineljänneksen lopulla ja vuokratuotot palautuivat pääosin koronakriisiä edeltävälle tasolle. Operatiivisten vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat ovat pienentyneet vertailukaudesta sijoituskiinteistöjen myynneistä johtuen.

Operatiivisten vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
< 1 vuotta	43	77
1-2 vuotta	30	92
2-3 vuotta	25	69
3-4 vuotta	22	63
4-5 vuotta	19	44
yli 5 vuotta	88	43
Yhteensä	228	388

Rahoitusleasingsaamiset

OP rahoittaa rahoitusleasingilla irtainta käyttöomaisuutta, kiinteistöjä ja muita tiloja. Koronakriisistä johtuen OP Ryhmä myönsi tapauskohtaisesti asiakkailleen lyhyitä vuokran maksuun liittyviä helpotuksia. Myönnetty vuokranmaksuun kohdistuneet helpotukset olivat kestoaltaan 3-6 kuukautta. Vuokrien maksuhelpotukset vaikuttivat vuokrasopimuksen kokonaisvuokra-ajan pituuteen sitä pidentäen tai ne suurensivat vuokraeriä vuokranmaksuhelpotusten päättymisajankohdan jälkeen.

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Rahoitusleasingsopimusten vuokrasaamisien maturiteettijakauma		
< 1 vuotta	678	663
1-2 vuotta	564	571
2-3 vuotta	443	429
3-4 vuotta	245	318
4-5 vuotta	148	156
yli 5 vuotta	292	300
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimukseen	2 371	2 436
Kertymätön rahoitustuotto (-)	-92	-96
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	2 278	2 340
Vähimmäisvuokrasaamisten nykyarvo		
< 1 vuotta	648	632
1-2 vuotta	544	550
2-3 vuotta	430	415
3-4 vuotta	237	310
4-5 vuotta	144	151
yli 5 vuotta	276	283
Yhteensä	2 278	2 340

Tuloslaskelmaan merkityt erät, Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Korkotuotot rahoitusleasingsaamisista	30	28
Rahoitusleasingsopimuksista kertynyt myyntivoitto/-tappio	0	-1

Liite 26. Muut varat

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Maksujenvälityssaamiset	299	19
Eläkevarat	31	44
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot		
Korot	192	150
Korot johdannaisaamisista	20	41
Palkkiosaamiset omaisuudenhoidosta	3	7
Tuottoerusteiset palkkiot omaisuudenhoidosta	0	8
Merkintä-, lunastus- ja hallinnointipalkkiosaamiset	27	27
Muut	128	97
Johdannaisaamiset, keskusvastapuoliselvitys	15	1
Johdannaisopimusten CSA saamiset	503	432
Arvopaperisaamiset	8	6
Saamiset ensivakuutustoiminnasta	294	294
Korvaustenhoitosopimukset	177	181
Saamiset jälleenvakuutustoiminnasta	78	70
Jälleenvakuuttajien osuus vakuutusmaksuvastuusta	7	7
Jälleenvakuuttajien osuus korvausvastuusta	106	98
Muut saamiset	347	201
Yhteensä	2 236	1 684

Liite 27. Verosaamiset ja -velat

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Tuloverosaamiset	30	68
Laskennalliset verosaamiset	158	166
Verosaamiset yhteensä	188	235
Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Tuloverovelat	23	36
Laskennalliset verovelat	1 046	1 014
Verovelat yhteensä	1 069	1 050
Laskennalliset verosaamiset	31.12.2020	31.12.2019
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista rahoitusvaroista	0	17
Poistoista ja arvonalennuksista	9	6
Varauksista ja luottojen arvonalentumisista	2	17
Verotuksellisista tappioista	7	0
Rahavirran suojauksesta		6
Vakuutusvelan korkoriskin suojauksesta	51	34
Johdannaisten jaksotuserosta	2	17
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä		50
Konserniyhdistelyistä	25	29
Muista väliaikaisista eroista	84	42
Netotettu laskennallisista verovelloista	-22	-53
Yhteensä	158	166
Laskennalliset verovelat	31.12.2020	31.12.2019
Verotuksellisista varauksista	730	703
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista rahoitusvaroista	36	19
Rahavirran suojauksesta	60	44
Tasointusmäärän eliminoinnista	68	62
Sijoitusten käypään arvoon arvostamisesta	108	121
Yritystojen kauppahinnan kohdistuksesta	41	42
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	1	44
Konserniyhdistelyistä	21	11
Muista väliaikaisista eroista	4	22
Netotettu laskennallisista verosaamisista	-23	-53
Yhteensä	1 046	1 014
Laskennallinen verosaaminen (+)/-velka (-), netto	-888	-848

Laskennallisten verojen muutokset	31.12.2020	31.12.2019
Laskennalliset verosaamiset/-velat 1.1.	-848	-769
Laatimisperiaatteiden muutosten ja muiden oikaisujen vaikutus yhteensä		23
Laskennalliset verosaamiset / -velat 1.1.	-848	-745
Kirjattu tuloslaskelmaan		
Tappioiden vaikutuksista		0
Varauksista ja saamisten arvonalentumisista		-1
Verotuksellisista varauksista	-21	-29
Poistoista ja arvonalentumisista	1	-2
Tasotusmäärän eliminoinnista	-6	4
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	-17	6
Vakuutusvelan korkoriskin suojauksesta	17	25
Johdannaisten jaksotuserosta	-15	10
Sijoitusten arvostuksesta	14	-38
Muut	11	-9
Kirjattu laajaan tuloslaskelmaan		
Käyvän arvon rahasto		
Käyvän arvon arvostuksesta	-17	-33
Rahavirran suojauksesta	-15	-39
Siirrot tuloslaskelmaan	0	11
Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot/(tappiot)	1	-3
Uudelleenarvostusrahaston muutos		
Muut	7	5
Siirretty myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi		-11
Laskennalliset verosaamiset yhteensä 31.12., (+)/-velka (-), netto	-888	-848
Tuloverosaamiset, (+)/-velka (-), netto	7	32
Versaamiset yhteensä, (+)/-velka (-), netto	-888	-848

Sellaiset verotukselliset tappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista olivat vuoden 2020 lopussa 81 miljoonaa euroa (242). Tappiot vanhenevat ennen vuotta 2030.

Baltian tytäryritysten jakamattomista voittovaroista 43 miljoonasta eurosta (32) ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu kyseisiin maihin pysyvästi.

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

Liite 28. Velat luottolaitoksille

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Velat keskuspankeille	8 000	2 000
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	53	81
Muut velat	0	0
Yhteensä	53	81
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	32	342
Muut velat	2	208
Yhteensä	33	551
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille yhteensä	8 086	2 632

Euroopan keskuspankin neuvosto on muuttanut vuoden 2020 aikana TLTRO III -rahoituksen ehtoja, jotta edistettäisiin pankkien luotonantoa tahoille, joihin koronavirustaudin (COVID-19) leviäminen on vakavimmin vaikuttanut. Muutettujen ehtojen mukaan korko aikavälillä 24.6.2020 ja 23.6.2022 voi olla EKP:n talletuskorko (raportointihetkellä -0,50%) miinus 0,50%, ja tämän jälkeiselle lainan maturiteetille parhaimmillaan EKP:n talletuskorko. Alennettu korko on ehdollinen nettoluotonannon kasvukriteerien täyttymiselle. Lopullinen korko määräytyy vasta TLTRO III -operaation erääntyessä (tai takaisinmaksettaessa). Koron muutokset kuvastuvat velan efektiivisessä korossa. Erään 'Velat keskuspankeille' sisältyy 8,0 miljardia euroa EKP:n TLTRO III -rahoitusta (Targeted Long Term Refinancing Operations). Pankki arvioi täyttävänsä rahoituksen hintaan vaikuttavat nettoluotonannon kasvukriteerit.

Liite 29. Johdannaissopimukset

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	2 509	2 638
Valuuttajohdannaiset	437	234
Osake- ja indeksijohdannaiset		
Luottojohdannaiset	0	1
Muut	8	14
Yhteensä	2 953	2 887
Suojaavat johdannaissopimukset*		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	405	399
Valuuttajohdannaiset	65	30
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	0	0
Yhteensä	470	429
Johdannaissopimukset yhteensä	3 424	3 316

* Tase-erä sisältää johdannaissopimusten negatiiviset arvonmuutokset ja saadut preemiot.

Liite 30. Velat asiakkaille

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	42 199	38 772
Yritykset ja julkisyhteisöt	27 664	24 015
Yhteensä	69 863	62 786
Muut		
Yksityiset	878	1 122
Yritykset ja julkisyhteisöt	199	90
Yhteensä	1 077	1 212
Talletukset yhteensä	70 940	63 998
Muut rahoitusvelat		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	7	8
Yritykset ja julkisyhteisöt	1	0
Yhteensä	8	9
Muut		
Yritykset ja julkisyhteisöt	2 474	4 282
Yhteensä	2 474	4 282
Muut rahoitusvelat yhteensä	2 482	4 291
Velat asiakkaille yhteensä	73 422	68 289

Liite 31. Vakuutusvelka

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka	3 326	3 234
Henkivakuutuksen muu kuin sijoitussidonnainen taattujen osien vakuutusvelka	6 086	6 283
Henkivakuutuksen muu kuin sijoitussidonnainen sijoitussopimusten taattujen osien velka	2	3
Yhteensä	9 414	9 520

Liitteen luvut sisältävät sijoitussidonnaisten sopimusten korvausvastuun. Tästä johtuen liitteen luvut eivät täsmää taseeseen.

Velat vahinkovakuutus sopimuksista ja jälleenvakuuttajien osuus

Milj. €	31.12.2020			31.12.2019		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Eläkemuotoinen korvausvastuu	1 596	-7	1 589	1 571	-4	1 567
Muut tapauskohtaiset varaukset	195	-84	111	197	-81	116
Ammattitautien erillisvaraus	8		8	10		10
Kollektiivinen korvausvastuu	764	-16	748	779	-13	766
Varatut korvaustenhoitokulut	153		153	114		114
Vakuutusmaksuvastuu	593	-7	586	584	-7	576
Vastuuvelan korkosuojat	16		16	-22		-22
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	3 326	-113	3 213	3 234	-106	3 128

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan ja jälleenvakuutus sopimuksista aiheutuvien saamisten muutokset

Milj. €	2020			2019		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Korvausvastuu						
Korvausvastuu 1.1.	2 650	-98	2 552	2 588	-97	2 491
Maksetut korvaukset tilikaudella	-1 051	27	-1 024	-1 140	21	-1 119
Velan/saamisen muutos	1 073	-33	1 041	1 219	-23	1 196
Tilikaudella sattuneet vahingot	1 052	-17	1 035	1 116	-24	1 092
Lisäys (vähennys) edellisiin tilikausiin	-24	-16	-39	-25	1	-24
Diskonttokoron muutos	45		45	128		128
Diskonttauksen purkautuminen	19		19	27		27
Korkosuojien arvonmuutos	38		38	-43		-43
Myydyt liiketoiminnot	4	-3	1	0	0	0
Kurssivoitot (tappiot)				0		0
Korvausvastuu 31.12.	2 733	-106	2 627	2 650	-98	2 552
Jäljellä olevan sopimusajan velka						
Vakuutusvelka 1.1.	584	-7	576	569	-8	561
Lisäys	537	-7	531	530	-7	523
Vähennys	-529	7	-521	-516	8	-509
Myydyt liiketoiminnot						
Diskonttauksen purkautuminen	1		1	1		1
Vakuutusvelka 31.12.	593	-7	586	584	-7	576
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	3 326	-113	3 213	3 234	-106	3 128

Vakuutus sopimusten jäljellä olevan sopimusajan vakuutusvelka on määritetty pääosin sopimuskohtaisesti pro rata parte temporis -säännöllä.

Vahinkovakuutus sopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan määrittäminen

a) Käytetyt menetelmät ja oletukset

Vakuutusvelan määrä on arvioitu siten, että se riittää kohtuullisen suurella todennäköisyydellä vakuutus sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo ja sen jälkeen on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Eläkemuotoinen korvausvastuu on jatkuvana eläkkeenä maksettavien ansionmenetyskorvausten kassavirran diskontattu nykyarvo. Käytetty diskonttauskorko päätetään ottaen huomioon vallitseva korkotaso, lain edellyttämä turvaavuus, viranomaisen asettama diskonttauskoron yläraja sekä vakuutusvelkaa kattavalle omaisuudelle saatava kohtuullinen tuotto-odotus. Käytetty diskonttauskorko vuoden 2020 lopussa on 0,85 % (1,0 %). Kuolevuusmallina on käytetty Suomen väestötilastoon pohjautuvaa ikäkohorttikuolevuusmallia, joka olettaa havaitun elinikien pitenemisen trendin jatkuvan.

Korvausvastuuseen sisältyy asbestivastuita, jotka ovat lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ammattitautitapauksia. Näiden korvausten kassavirtaennuste perustuu selvitykseen, jossa on otettu huomioon se, kuinka paljon asbestia on vuosittain käytetty raaka-aineena Suomessa, sekä se, miten eri asbestisairauksien latenssiajat ovat jakautuneet. Asbestikorvausten kehittymistä seurataan vuosittain, ja toteutuma on noudattanut ennustetta hyvin.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämiseen on käytetty useita tilastollisia menetelmiä: Bornhuetter-Ferguson, Cape Cod ja Chain Ladder. Näitä sovellettaessa joudutaan menetelmän valinnan lisäksi tekemään myös muita valintoja kuten esimerkiksi päättämään, kuinka monen sattumisvuoden tilastoaineistoon niitä sovelletaan.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämisessä suurimmat riskit liittyvät

- Tulevan inflaation arvioimiseen (pl. lakisääteisten vakuutusten perusteella maksettavat ansionmenetys-korvaukset)
- Korvauskäytäntöjen ja lakimuutosten aiheuttamien muutosten oikaisemiseen korvausten kehityskolmioissa (eli antaako historia oikean kuvan tulevaisuudesta)
- Historiatietojen oikeellisuuteen kymmenien vuosien ajalta.

Kollektiivisesta korvausvastuusta ainoastaan eläkemuotoinen vastuu on diskontattu.

Kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa konsernin vahinkovakuutus sopimuskanta on jaettu useaan eri luokkaan riskin ja muun muassa maksettujen korvausten kassavirran maturiteetin perusteella. Jokaisessa luokassa kollektiivinen korvausvastuu lasketaan ensin kullakin yllä mainitulla tilastollisella menetelmällä. Näistä on valittu se, mikä sopii parhaiten tarkasteltavaan luokkaan. Valinnan kriteereinä on käytetty sitä kuinka hyvin malli olisi ennustanut aikaisempien sattumisvuosien kehittymisen, sekä menetelmän antaman arvion herkkyyttä käytettävien tilastovuosien lukumäärälle. Valitun menetelmän antamaan odotusarvoon on lisätty varmuuslisä 2–15 %. Varmuuslisän määrään vaikuttaa tulevien kassavirtojen epävarmuus ja duraatio sekä historiatietojen laatu.

Lakisääteisen tapaturma- ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokulu- ja kuntoutuskorvausten kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa on otettu huomioon se, että yli 10 vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat korvaukset rahoitetaan jakojärjestelmän avulla.

Menetelmien ja oletusten muutosten vaikutus velan määrään	2020	2019
Menetelmien ja oletusten muutosten vaikutus velan määrään	45	147
Yhteensä	45	147

b) Korvausten kehitys

Korvauskolmioissa on verrattu toteutuneita korvauskuluja aikaisempiin arvioihin. Korvauskehitystä kuvaavat kolmiot on laadittu vahinkojen sattumisvuosittain.

Korvauskehitys on esitetty kymmeneltä vuodelta pitkäaikaisia vastuita lukuun ottamatta. Korvauskolmiossa ei seurata poolien osuuksia. Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden pääoma-arvot on käsitelty, kuten ne olisi maksettu lopulliseksi vahvistamisen yhteydessä pääoma-arvon suuruusina. Pitkäaikaisten vastuiden eli lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden ja asbestivahinkojen osalta on esitetty vakuutusvelan riittävyyttä koskevat tiedot.

Korvauskolmiot, bruttolike, milj. €

Sattumisvuosi	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	784	815	903	931	976	1 000	1 043	1 121	1 116	1052	9 741
n+1	751	802	879	905	887	1 006	1 063	1 149	1 116		
n+2	752	805	861	920	902	995	1 078	1 164			
n+3	757	821	885	939	910	998	1 079				
n+4	771	836	891	929	912	996					
n+5	786	840	888	930	912						
n+6	785	840	900	931							
n+7	783	838	903								
n+8	784	843									
n+9	788										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta											
	788	843	903	931	912	996	1 079	1 164	1 116	1 052	9 783
Kertyneet maksetut korvaukset											
	-759	-807	-854	-882	-852	-927	-983	-1 029	-929	-568	-8 590
Korvausvastuu vuosilta 2011 -2020											
	29	37	49	49	59	68	97	135	187	484	1 194
Korvausvastuu aiemmilta vuosilta											
											244

* = Sattumisvuoden lopussa

Latenttien ammattitautien korvauskehitys, milj. €

Tilivuosi	Kollektiivinen korvausvastuu	Tunnetut eläkevastuut	Maksetut korvaukset	Korvauskulut	Peruste-muutokset*	Riittävyys
2011	35	50	-3	-6	5	-2
2012	32	53	-4	-4	2	-1
2013	28	53	-4	-1	1	0
2014	22	53	-4	-2	2	0
2015	19	54	-4	-2	2	-1
2016	17	53	-5	-1	2	1
2017	14	53	-5	-3	3	0
2018	13	51	-6	-2		-2
2019	10	52	-5	-3	3	0
2020	9	54	-5	-6	1	-5

Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden kehitys, milj. €

Tilivuosi	Vuoden alussa	Vuoden lopussa	Uudet eläkepääomat	Maksetut eläkkeet	Peruste-muutokset*	Riittävyys
2011	794	895	66	35	77	7
2012	895	940	66	34	31	18
2013	940	965	51	37	23	12
2014	965	1 010	54	40	36	5
2015	1 010	1 046	53	44	30	2
2016	1 046	1 080	54	49	31	3
2017	1 080	1 141	54	52	75	16
2018	1 141	1 145	56	54		-2
2019	1 145	1 206	38	56	80	1
2020	1 206	1245	82	54	25	14

* Diskonttauskoron ja kuolevuusmallin muutosten vaikutus lopullisiin eläkepääomiin.

Korvauskolmiot, nettoliike, milj. €

Sattumisvuosi	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	721	796	861	897	957	992	1 019	1 081	1 092	1 034	9 451
n+1	697	782	829	868	877	1 000	1 026	1 109	1 089		
n+2	710	786	819	875	892	990	1 045	1 114			
n+3	714	804	843	887	898	994	1 046				
n+4	727	818	847	887	901	992					
n+5	741	823	847	885	900						
n+6	743	823	858	886							
n+7	742	822	859								
n+8	744	827									
n+9	747										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta											
	747	827	859	886	900	992	1 046	1 114	1 089	1 034	9 496
Kertyneet maksetut korvaukset											
	-719	-791	-815	-839	-842	-925	-962	-1 010	-919	-568	-8 389
Korvausvastuu vuosilta 2011–2020											
	29	37	44	48	58	66	85	105	169	467	1 107
Korvausvastuu aiemmilta vuosilta											
											232

* = Sattumisvuoden lopussa

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulujen muutos

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulut kasvoivat 3 miljoonaa euroa, edellisellä tilikaudella korvauskulut kasvoivat 104 miljoonaa euroa. Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulun muutos kuvaa vakuutusvelan riittävyttä, joka on vakuutusvelan turvaavuudesta johtuen keskimäärin positiivinen.

Henkivakuutuksen vakuutusvelan muutokset

Velka, milj. €	1.1.2020	Vakuutus- maksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautuneet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvon- muutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2020
Muu kuin sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Muu kuin sijoitussidonnainen vakuutusvelka							
korkotakuulla diskontattuna	2 757	158	-231	82	-94	25	2 697
Eriytetty tase 1	841	0	-42	30	-5	-20	804
Eriytetty tase 2	2 185	5	-218	67	9	-23	2 025
Muu kuin sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten							
velka korkotakuulla diskontattuna	3	0	-2	0	0	0	2
Korkotäydennys	257					-20	237
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	169					84	253
Muut erät	75					-5	70
Yhteensä	6 286	164	-493	179	-90	42	6 088

Velka, milj. €	1.1.2019	Vakuutus- maksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautu- neet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvon- muutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2019
Muu kuin sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Muu kuin sijoitussidonnainen vakuutusvelka							
korkotakuulla diskontattuna	2 824	170	-244	85	-96	17	2 757
Eriytetty tase 1	827	0	-42	44	-6	19	841
Eriytetty tase 2	2 296	6	-228	75	8	27	2 185
Muu kuin sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten							
velka korkotakuulla diskontattuna	3	0	-1	0	0	1	3
Korkotäydennys	297					-41	257
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	43					125	169
Muut erät	66					8	75
Yhteensä	6 357	176	-514	203	-93	157	6 286

Muun kuin sijoitussidonnaisen liikkeen vakuutus- ja sijoitussopimusten sekä sijoitussidonnaisten vakuutusten velkaa muodostettaessa on noudatettu kansallisen tilinpäätöksen laskentaperiaatteita lukuun ottamatta, että vakuutusvelan diskonttauskorossa on siirrytty lähemmäksi ajantasaista korkotasoa. Taseeseen on kirjattu henkivakuutusyhtiön omalla sijoitusriskillä olevia vakuutus- ja kapitalisaatiosopimusten säästöjä, joiden korkotakuu vaihtelee 1,5 %-4,5 % välillä ja jotka on diskontattu kansallisen tilinpäätöksen vakuutusvelassa korkotakuun määrällä. Korkotäydennykseen on kirjattu kansallisen tilinpäätöksen diskonttauskoron alentamisen vaikutus. Osa markkina- ja diskonttauskoron välisestä korkoriskistä on suojattu korkosijoituksilla, joiden arvo on kirjattu osaksi vakuutus- ja kapitalisaatiosopimuksista kirjattavaa velkaa.

Riskihenkivakuutusten velkana käytetään maksunsiirtovastuuta.

Menevään jälleenvakuutukseen liittyvät saamiset ja velat arvostetaan yhdenmukaisesti jälleenvakuutettujen sopimusten velkojen ja saamisten kanssa ja merkitään taseeseen erikseen.

Ryhmäeläkevakuutuksen velkaa on täydennetty jäljellä olevan elinajan odotteen kasvun takia vuosittain 2011 lähtien.

Hyvitetyt korot sisältävät maksetut takuukorot ja johdon harkinnan mukaisesti jaetut ja maksetut asiakashyvitykset.

Liite 32. Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Sijoitussidonnaisten sopimusten velka		
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	4 796	4 784
Sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velka	6 486	6 034
Yhteensä	11 282	10 818

Liitteen luvut eivät sisällä sijoitussidonnaisten sopimusten korvausvastuuta. Tästä johtuen liitteen luvut eivät täsmää taseeseen.

Vakuutusvelan muutokset

Velka, milj. €	1.1.2020	Vakuutus- maksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautuneet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvon- muutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2020
Sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	4 784	160	-306	178	-15	-5	4 796
Sijoitussidonnaisten sijoitus- sopimusten velka	6 034	549	-373	242	-18	52	6 486
Yhteensä	10 818	709	-679	421	-33	47	11 282

Velka, milj. €	1.1.2019	Vakuutus- maksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautuneet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvon- muutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2019
Sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	4 518	161	-549	702	-17	-32	4 784
Sijoitussidonnaisten sijoitus- sopimusten velka	5 255	711	-758	793	-19	52	6 034
Yhteensä	9 774	873	-1 307	1 494	-36	20	10 818

Sijoitussidonnaisten sopimusten riippuvuus varoista on vakuutuskenottajan valinta. Yhtiötasolla arvonmuutosta ei voi verrata mihinkään benchmark-indeksiin. Takuukorkoisten sijoitussopimusten maksamaa tuottoa ei voi luotettavasti verrata mihinkään benchmark-indeksiin. Tuotto perustuu katteena olevan omaisuuden tuottoon. Yhtiön omaisuudella ei ole benchmarkia.

Sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset on arvostettu käypään arvoon.

Sijoitussidonnaisten sopimusten velka arvostetaan tilinpäätöshetken sopimuksiin liitettyjen varojen markkina-arvoilla.

Liite 33. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Miij. €	31.12.2020	31.12.2019
Joukkovelkakirjalainat	12 217	11 501
Huonomman etuoikeuden luokan joukkovelkakirjalainat (SNP)	1 689	1 156
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	13 252	12 097
Muut		
Sijoitustodistukset	273	0
Yritystodistukset	7 347	9 716
Kaupankäynnissä omaan salkkuun sisältyvät (-)*	-72	-101
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	34 706	34 369

* OP Ryhmän hallussa olevat omat joukkovelkakirjalainat on netotettu velkaa vastaan.

Rahoituksen rahavirtojen velkojen muutosten täsmäytys taseen eriin

Miij. €	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
Tasearvo 1.1.2020	34 369	1 290
Rahoituksen rahavirtojen muutokset		
Joukkovelkakirjojen lisäykset	9 719	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen lisäykset	2 288	
Sijoitustodistusten lisäykset	350	
Yritystodistusten lisäykset	18 012	
Debentuurit lisäykset		1 326
Lisäykset yhteensä	30 369	1 326
Joukkovelkakirjojen vähennykset	-8 570	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen vähennykset	-1 273	
Sijoitustodistusten vähennykset	-77	
Yritystodistusten vähennykset	-20 381	
Debentuurit vähennykset		-348
Vähennykset yhteensä	-30 301	-348
Rahoituksen rahavirtojen muutokset yhteensä	68	978
Arvostukset	269	-8
Tasearvo 31.12.2020	34 706	2 261

Milj. €	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
Tasearvo 1.1.2019	30 458	1 358
Rahoituksen rahavirtojen muutokset		
Joukkovelkakirjojen lisäykset	5 728	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen lisäykset	2 243	
Sijoitustodistusten lisäykset	77	
Yritystodistusten lisäykset	22 268	
Lisäykset yhteensä	30 315	
Joukkovelkakirjojen vähennykset	-2 848	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen vähennykset	-921	
Sijoitustodistusten vähennykset	-182	
Yritystodistusten vähennykset	-22 714	
Vähennykset yhteensä	-26 664	-60
Rahoituksen rahavirtojen muutokset yhteensä	3 651	-60
Arvostukset	260	-8
Tasearvo 31.12.2019	34 369	1 290

Merkittävimmät liikkeeseenlaskut vuoden 2020 aikana	Nimellismäärä, milj. €	Korko-%
OP Yrityspankki Oyj		
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 0.600 per cent. Senior Non-Preferred Instruments due 18 January 2027 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 0,600 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 400,000,000 Floating Rate Instruments due August 2022 to be consolidated and form a single series with the existing Issue of EUR 250,000,000 Floating Rate Instruments due August 2022 issued on 10 August 2020 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	650,0	EUB3 + 1,050 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 1,000,000,000 0.125 per cent. Unsubordinated Instruments due 1 July 2024 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	1 000,0	Kiinteä 0,125 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 1,000,000,000 0.500 per cent. Unsubordinated Instruments due 12 August 2025 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	1 000,0	Kiinteä 0,500 %
OP-Asuntoluottopankki Oyj		
OP Mortgage Bank issue of EUR 500.000.000 3 month Euribor + 0,80 per cent. Covered Notes due 18 Apr 2022 under the EUR 20.000.000.000 Euro Medium Covered Note Programme	500,0	EUB3 + 0,800 %
OP Mortgage Bank issue of EUR 1.000.000.000 0,05 per cent. Covered Notes due 21 Apr 2028 under the EUR 20.000.000.000 Euro Medium Covered Note Programme	1 000,0	Kiinteä 0,050 %
OP Mortgage Bank issue of EUR 1.250.000.000 0,01 per cent. Covered Notes due 19 Nov 2030 under the EUR 20.000.000.000 Euro Medium Covered Note Programme	1 250,0	Kiinteä 0,010 %

Liite 34. Varaukset ja muut velat

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Varaukset		
Tappiota koskeva vähennyserä	29	18
Uudelleenjärjestelyvaraus	0	5
Muut varaukset	3	10
Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	1 101	919
Siirtovelat		
Korkovelat	203	186
Korkovelat johdannaisista	1	26
Muut siirtovelat	421	404
Johdannaisten CSA velat	573	728
Eläkevelat	38	86
Vuokrasopimusvelat*	281	53
Arvopapereiden ostovelat	8	12
Ostolaskuvelat	29	39
Velat ensivakuutustoiminnasta	52	52
Velat jälleenvakuutustoiminnasta	21	20
Korvaustenhoitosopimukset	152	162
Yhteensä	2 878	2 687
Muut	521	443
Varaukset ja muut velat yhteensä	3 431	3 163

* Vallilan kiinteistön myynnistä ja takaisinvuokrauksesta kerrotaan liitteessä 3.

Varausten muutokset

Milj. €	Tappiota koskeva vähennyserä	Uudelleenjärjestely	Muut	Yhteensä
1.1.2020	18	5	10	33
Varausten lisäykset	11		2	13
Käytetyt varaukset		-5	-4	-9
Käyttämättömien varausten peruutukset		0	-4	-4
31.12.2020	29	0	3	32

Milj. €	Tappiota koskeva vähennyserä	Uudelleenjärjestely	Muut	Yhteensä
1.1.2019	6	10	5	22
Varausten lisäykset	12	5	10	27
Käytetyt varaukset		-6	-4	-10
Käyttämättömien varausten peruutukset		-4	-1	-5
31.12.2019	18	5	10	33

Korvaustenhoidosopimukset

Korvaustenhoidosopimukset ovat sellaisia sopimuksia, jotka eivät ole vakuutusopimuksia, mutta joiden perusteella hoidetaan toisen täysomavastuullisen osapuolen puolesta korvausten maksaminen. Näistä merkittävimpiä ovat sellaiset captive-järjestelyt, joissa vakuutettu riski on jälleenvakuutettu kokonaan asiakkaan kanssa samaan konserniin kuuluvassa captive-yhtiössä, sekä lakisääteisten tapaturma-, liikenne- ja potilasvakuutusten eläkemuoisten korvausten indeksikorotukset ja eräät muut korvausten korotukset sekä yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat sairaanhoitokorvaukset ja julkisen sektorin potilasvakuutus.

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt

OP Ryhmän eläkejärjestelyt on hoidettu vakuutusyhtiöissä, OP-Eläkekassassa ja OP-Eläkesäätiössä. Etuuspohjaisina järjestelyinä on käsitelty lisäeläkkeisiin liittyvät järjestelyt eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiöissä sekä eläkekassassa vuoden 2020 loppuun asti hoidettu TyEL:n rahastoitu vanhuuseläke ja työkyvyttömyyseläke. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisessa hoidettu lakisääteinen eläketurva on käsitelty maksupohjaisena järjestelyinä.

OP-Eläkekassa

OP Ryhmä siirsi 90,8 % OP-Eläkekassan eläkekannasta Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen hoidettavaksi 31.12.2018. Loput 9,2 % eläkevastuista siirrettiin suunnitelman mukaisesti Ilmariselle 31.12.2020. Siirtynyt vakavaraisuuspääoma oli 30 miljoonaa euroa. Siirto pienensi OP Ryhmän eläkekuluja ja paransi tulosta ennen veroja 96 miljoonaa euroa. Lakisääteinen TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Työeläkejärjestelmän etuudet ovat vanhuuseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, työuraeläke, työkyvyttömyyseläke, perhe-eläke ja kuntoutusetuudet.

Lisäeläkkeet OP-Eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiöissä

OP-Eläkesäätiö hoitaa OP Ryhmään kuuluvien työnantajien henkilöstölleen järjestämää lisäeläketurvaa. Eläkesäätiön tarkoituksena on myöntää eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluville työntekijöille vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkettä ja sairausavustusta sekä perhe-eläkettä heidän edunsaajilleen ja hautausavustusta. Lisäksi eläkesäätiö voi myöntää toimintapiiriin kuuluville kuntoutukseen liittyviä etuuksia. Lisäeläketurvan järjestäminen on vapaaehtoista. Eläkesäätiön tarjoama lisäeläketurva on kokonaan rahastoitu.

OP-Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluu jokainen 20 vuotta täyttänyt henkilö, joka on yhtäjaksoisesti ollut kaksi vuotta TyEL:n mukaisessa työsuhteessa eläkesäätiöön kuuluvaan työnantajaan ja jonka työsuhde on alkanut ennen 1.7.1991. Eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika alkaa siitä ajankohdasta, jona hän työnantajan palveluksessa ollessaan täytti 23 vuotta. Eläkkeen perusteena olevalla palkalla tarkoitetaan samaan työsuhteeseen perustuvaa 31.12.2006 saakka voimassa olleen TyEL:n mukaista eläkepalkkaa. OP-Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien henkilöiden eläkeikä vaihtelee 60-65 vuoden välillä riippuen siitä, mihin henkilöryhmään työntekijä eläkesäätiön sääntöjen mukaan kuuluu.

Toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle vähimmäistuottotavoitteen. Riskin toteutuminen useampana vuotena peräkkäin johtaisi kannatusmaksujen perintään.

OP-Eläkesäätiön keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskiin, eliniän systemaattiseen pitenemiseen sekä inflaatoriskiin. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkesäätiön hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vastuuvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokaatiossa otetaan huomioon vastuuvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkekassan riskinkantokyky.

Vuonna 2017 tehty vapaakirjaeläkkeiden velan kertakorotus purettiin loppuun vuoden 2020 aikana.

Lisäeläkkeitä on järjestetty myös henkivakuutusyhtiöissä.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen tasearvot, milj. €	Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet		Eläkevarojen käyvät arvot		Nettovelat (-varat)	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Avaava tase 1.1.	771	714	-728	-686	42	28
Tuloslaskelmaan kirjatut etuuspohjaiset eläkekulut						
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	19	15			19	15
Korkokulu (-tuotto)	6	12	-6	-11	0	1
Järjestelyn supistamisen, muuttamisen, velvoitteen täyttämisen tai aiempaan työsuoritukseen perustuvan menon vaikutus	-241	0	144		-97	0
Hallintokulut			1	1	1	1
Yhteensä	-216	27	140	-10	-76	18
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut uudelleen määrittämisestä aiheutuvat tappiot (-voitot)						
Taloudellisten odotusten muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset tappiot (voitot)	60	73			60	73
TyEL:n korkoeron tuotto ja vanhuus-eläkkeiden vastuun kasvu (netto)	3	0	-3	0		
Kokemusperäiset tarkistukset	15	6			15	6
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuun ottamatta etuuspohjaisen nettovelan (-varan) nettokorkoon sisältyvää määrää (-)			-28	-93	-28	-93
Yhteensä	78	78	-31	-93	47	-15
Muut						
Työnantajan suorittamat maksut*			-7	13	-7	13
Maksetut etuudet	-38	-48	38	48		
Yhteensä	-38	-48	31	61	-7	13
Päättävä tase 31.12.	595	771	-589	-728	7	42

* Sisältää vertailukaudella OP-Eläkekassan vakavaraisuuspääoman palautusta 24 miljoonaa euroa.

Taseeseen kirjatut velat ja varat, milj. €				
	31.12.2020	31.12.2019		
Nettovelat/-varat(Eläkesäätiö)	-31	-44		
Nettovelat/-varat(Eläkekassa)		50		
Nettovelat (Muut eläkejärjestelyt)	38	36		
Nettovelat yhteensä	38	86		
Nettovarat yhteensä	-31	-44		
Eläkesäätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2020, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	35	0	42	77
Joukkovelkakirjalainat	154	14	0	169
Kiinteistöt			11	11
Sijoitusrahastot	68	31	131	230
Johdannaiset			0	0
Muut varat	22			22
Yhteensä	279	46	183	508

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2019, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	67	0	32	99
Joukkovelkakirjalainat	187		4	191
Kiinteistöt			9	9
Sijoitusrahastot	89	30	186	305
Johdannaiset			0	0
Muut varat	54		5	59
Yhteensä	397	31	236	663

Hierarkiatasoon 1 ryhmiteltyjen erien käypä arvo määräytyy markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen erien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineiden osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta; tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksyttävillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti määritettävissä.

Hierarkiatasoon 3 luokitellut erät arvostetaan hinnoittelumallilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta.

Merkittävimpien varallisuuserien osuus järjestelyyn kuuluvien varojen koko käyvästä arvosta, %	31.12.2020	31.12.2019
Osakkeet ja osuudet	15	15
Finanssiala	1	0
Metsä	0	0
Kiinteistö	8	4
Muut	6	10
Joukkovelkakirjalainat	33	29
Valtionlainat	33	28
Muut	0	1
Kiinteistöt	2	1
Sijoitusrahastot	45	46
Osakerahastot	23	17
Korkorahastot	2	6
Kiinteistörahasotot	13	18
Hedgerahastot	7	5
Johdannaiset	0	0
Valuuttajohdannaiset	0	0
Muut	4	9
Yhteensä	100	100

Eläkejärjestelyn varoihin sisältyy, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Muita saamia OP Ryhmään kuuluvilta yrityksiltä	23	62
Yhteensä	23	62

Vuonna 2021 suoritettavien maksujen määrä etuuspohjaiseen eläkejärjestelyyn arvioidaan olevan 3 miljoonaa euroa.

Etuuspohjaisen eläkeluovituksen duraatio 31.12.2020 oli eläkesäätiössä 15,6 vuotta ja muissa järjestelyissä 20,9 vuotta.

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2020	Eläkesäätiö	Vakuutusyhtiöt
Diskonnttauskorko, %	0,4	0,5
Tuleva palkankorotusolettama, %	2,1	2,2
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	1,4	1,5
Vaihtuvuus, %	0,0	0,0
Inflaatio, %	1,3	1,4
Arvioitu jäljellä oleva työssäoloaika vuosina	6,0	8,0
Eliniän odote 65-vuotiaille henkilöille		
Miehet	21,4	21,4
Naiset	25,4	25,4
Eliniän odote 45-vuotiaille henkilöille 20 vuoden kuluttua		
Miehet	23,7	23,7
Naiset	28,1	28,1

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2019	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Vakuutusyhtiöt
Diskonnttauskorko, %	1,0	0,8	0,9
Tuleva palkankorotusolettama, %	2,3	2,1	2,1
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	0,5	1,5	1,5
Vaihtuvuus, %	3,0	0,0	0,0
Inflaatio, %	1,5	1,3	1,3
Arvioitu jäljellä oleva työssäoloaika vuosina	22,9	6,1	8,5
Eliniän odote 65-vuotiaille henkilöille			
Miehet	21,4	21,4	21,4
Naiset	25,4	25,4	25,4
Eliniän odote 45-vuotiaille henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	23,7	23,7	23,7
Naiset	28,1	28,1	28,1

Herkkyyshanalyysi keskeisistä vakuutus- matemaattisista oletuksista 31.12.2020	Eläkesäätiö Etuuspohjaisen eläkevastuun muutos		Vakuutusyhtiöiden lisäeläkejärjestelyt etuuspohjaisen nettoeläkevastuun muutos	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonnttauskorko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-32	-6,9	-3	-10,4
0,5 prosenttiyksikön lasku	35	7,8	4	12,0
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	31	6,9	10	30,1
0,5 prosenttiyksikön lasku	-29	-6,5	-9	-27,6
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	18	3,7	1	3,7
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-17	-3,6	-1	-3,6

Herkkyyshanalyysi keskeisistä vakuutus- matemaattisista oletuksista 31.12.2019	Etuuspohjaisen eläkevastuun muutos		Etuuspohjaisen eläkevastuun muutos	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonnttauskorko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-22	-11,2	-31	-6,8
0,5 prosenttiyksikön lasku	26	13,3	35	7,6
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	24	12,3	31	6,7
0,5 prosenttiyksikön lasku	-21	-11,0	-29	-6,3
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	6	3,1	16	3,6
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-6	-3,0	-16	-3,5

Liite 35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Pääomalainat	50	52
Muut		
Debentuurit	2 210	1 239
Velat, joilla on huonompi etuoikeus yhteensä	2 261	1 290

Pääomalainojen pääasialliset lainaehdot ovat seuraavat:

1. Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Laina on perpetuaalilaina ilman korkoporrastuksia, mutta jossa on 8 prosentin korkokatto. Laina laskettiin liikkeeseen 31.3.2005 ja sen korko oli ensimmäisenä vuonna 6,5 % ja ensimmäisen vuoden jälkeen CMS 10 vuotta + 0,1 %. Lainan korko maksetaan vuosittain 11.4. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla vuosittain alkaen 11.4.2010. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

2. Pääomalaina 40 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden EURIBOR + 1,25 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla koron eräpäivinä 30.11.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

Debentuurit

Debentuurilaina 100 miljoonaa CHF (eurovasta-arvo 93 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.7.2021. Lainan korko on kiinteä 3.375% p.a.

Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 14.9.2021. Lainan korko on kiinteä 5.25% p.a.

Debentuurilaina 500 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 28.2.2022. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 5,75% p.a.

Debentuurilaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 79 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 3.7.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva JPY Libor + 0,735%.

Debentuurilaina 3 250 miljoonaa Ruotsin kruunua (eurovasta-arvo 324 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 3.6.2030. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva 3mStibor + 2,300%.

Debentuurilaina 1 000 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, erääntyy 9.6.2030. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 1,625% p.a.

Lainat on laskettu liikkeeseen kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

OP Yrityspankki Oyj:llä ei ole lainasopimusten ehtoja koskevia rikkomuksia pääoman, koron eikä muiden ehtojen osalta. Lainojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon ero johtuu käyvän arvon suojauksen korkoriskiarvostuksesta.

Liite 36. Oma pääoma

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
OP Ryhmän omistajien osuus		
Osuuspääoma, jäsenosuudet	205	203
josta irtisanotut jäsenosuudet	7	6
Osuuspääoma, tuotto-osuudet	2 661	2 764
josta irtisanotut tuotto-osuudet	301	265
Rahastot		
Sidotut rahastot		
Vararahasto	795	795
Käyvän arvon rahasto		
Rahavirran suojauksesta	203	141
Käypään arvoon arvostamisesta		
Saamistodistuksista	100	38
Tappiota koskeva vähennyserä saamistodistuksista	9	7
Osakkeista ja osuuksista (overlay approach)	70	65
Muut sidotut rahastot	1	15
Vapaat rahastot		
Muut vapaat rahastot	1 375	1 375
Kertyneet voittovarot		
Edellisten kausien voitto (tappio)	6 606	6 067
Kauden voitto (tappio)	641	663
OP Ryhmän omistajien osuus omasta pääomasta	12 975	12 404
Määräysvallattomien osuus	137	166
Oma pääoma yhteensä	13 112	12 570

Osuuspääoma, jäsenosuudet

OP Ryhmän omaan pääomaan sisältyy osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksut, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua pankin hallintoon ja päätöksentekoon.

Osuuspääoma, tuotto-osuudet

OP Ryhmän omaan pääomaan sisältyy myös osuuspankkien jäsenten tekemät sijoitukset tuotto-osuuksiin, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Vuosille 2019–2020 tavoitellaan 3,25 %:n korkoa ja maksettava korko vahvistetaan vuosittain jälkikäteen. Tuottotavoite voi muuttua vuosittain. Tuotto-osuuksiin ei liity asiakasomistajien oikeuksia eivätkä ne anna äänivaltaa.

Mikäli osuuspankki ei ole kieltäytynyt palauttamisesta, jäsenosuusmaksu ja tuotto-osuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai tuotto-osuuden omistaja on irtisanonut osuuden. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.

Ryhmän osuuspääomien lukumäärät

(1 000 kpl)	Osuuspääoma, jäsenosuudet	Osuuspääoma, tuotto- osuudet	Osuuspääomien lukumäärä yhteensä
1.1.2019	2 003	30 417	32 421
Osuuspääoman lisäykset	156	1 295	1 451
Osuuspääoman palautukset	-62	-1 427	-1 489
31.12.2019	2 097	30 285	32 382
Osuuspääoman lisäykset	91	714	805
Osuuspääoman palautukset	-65	-1 382	-1 448
31.12.2020	2 122	29 617	31 739

Rahastot
Vararahasto

Vararahasto on muodostunut sinne aikaisempina kausina siirretyistä voittovaroista ja osuuspankkien arvonorotusrahostosta ja luottotappiovarauksista siirretyistä osuudesta. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä. Vararahastoa voidaan käyttää myös osakepääoman korottamiseen ja sitä voidaan alentaa samalla tavoin kuin osakepääomaa. Osuuskuntamuotoisessa luottolaitoksessa vararahastoa saadaan käyttää vain tappioiden kattamiseen. Osakeyhtiössä 1.9.2006 alkaen vararahastoa ei ole voinut enää kartuttaa.

Käyvän arvon rahasto

Rahasto sisältää käypään arvoon muiden laajan tuloslaskelman kautta kirjattavien ja väliaikaisen poikkeusmenettelyn (overlay approach) piirissä olevien oman pääoman ehtoisten rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen. Rahastoon merkityt erät realisoituvat tuloslaskelmaan, kun arvopaperista luovutaan tai kirjataan arvonalennus. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen kautta kirjattavien saamistodistusten odotettu tappio kirjataan oikaisemaan käyvän arvon rahastoa. Rahastoon on kirjattu myös rahavirran suojaussuhteessa olevien korkojohdannaisten tehokkaaksi todennettu laskennallisilla veroilla oikaistu arvonmuutosnetto. Arvonmuutokset realisoituvat tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

Mij. €	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat			Yhteensä
	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet (overlay approach)	Rahavirran suojaus	
Avaava tase 1.1.2019	-5	-21	33	7
Käyvän arvon muutokset	93	70	77	241
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-32	12		-20
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		26		26
Siirrot korkokatteeseen			58	58
Laskennalliset verot	-12	-22	-27	-61
Päättävä tase 31.12.2019	44	65	141	251

Käypään arvoon muun laajan
 tuloksen erien kautta kirjattavat

Milj. €	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet (overlay approach)	Rahavirran suojaus	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2020	44	65	141	251
Käyvän arvon muutokset	94	-7	124	210
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-13	-3		-16
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		15		15
Siirrot korkokatteeseen			-46	-46
Laskennalliset verot	-16	-1	-16	-33
Päättävä tase 31.12.2020	109	70	203	382

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 478 miljoonaa euroa (314) ja siihen liittyvä laskennallinen verosaaminen/-velka oli -96 miljoonaa euroa (-63). Tilikauden aikana käyvän arvon rahastoon kirjattiin väliaikaisen poikkeusmenettelyn soveltamisen johdosta oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 15 miljoonaa euroa (99) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 10 miljoonaa euroa (11). Käypään arvoon muiden laajan tuloksen kautta kirjattavien saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä katsauskauden aikana oli käyvän arvon rahastossa 3 miljoonaa euroa (2). Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Muut sidotut rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin, joissa on määritelty myös niiden käyttötarkoitus. Uudelleenarvostusrahasto sisältää aiemmin omassa käytössä olleen sijoituskiinteistön kirjanpitoarvon ja käyvän arvon eron luokittelun muutoshetkellä.

Muut vapaat rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin taikka yhtiökokouksen, edustajiston tai osuuskuntakokouksen päätökseen.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot sisältävät myös konserniyritysten erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron sekä vakuutusyhtiöiden tasoitusmäärän että etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/ (tappiot) laskennallisella verolla vähennettynä.

Muut tasetta koskevat liitetiedot

Liite 37. Annetut vakuudet

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	136	230
Luotot (covered bondien vakuutena)	15 722	14 551
Muut	9 784	3 496
Annetut vakuudet yhteensä*	25 643	18 277
Vakuudelliset johdannaisvelat	1 078	1 098
Vakuudelliset muut velat	8 143	2 209
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	13 252	12 097
Yhteensä	22 473	15 404

* Lisäksi keskuspankkiin on pantattu 5,3 miljardin euron kirjanpitoarvosta joukkovelkakirjalainoja, joista 1,5 miljardia euroa on päivän sisäisen limitiin vakuutena. Joukkovelkakirjalainat ovat nostettavissa ilman keskuspankin ennakkolupaa, joten niitä ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa.

Liite 38. Saadut rahoitusvakuudet

OP on vastaanottanut rahoitusvakuuslain mukaisia vakuuksia, jotka se voi myydä tai pantata edelleen.

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Saatujen vakuuksien käyvät arvot		
Muut	420	707
Yhteensä	420	707

Johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään vakuuksien avulla, jolloin käytössä on ISDA- yleissopimukseen liitettävä ISDA Credit Support Annex -sopimus (CSA). Vakuusjärjestelmässä vastapuoli toimittaa saatavan vakuudeksi arvopapereita tai käteistä. CSA-sopimuksiin liittyvien, käteisenä saatujen vakuuksien määrä oli tilinpäätöshetkellä 420 miljoonaa euroa (707). Vakuudeksi saatuja arvopapereita ei tilinpäätöshetkellä ollut.

Liite 39. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Varat, milj. €	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					Suojaavat johdannaiset	Kirjanpitoarvo yhteensä
		Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Nimenomaisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi	On luokiteltava käypään arvoon tulosvaikutteisesti			
Käteiset varat	21 827							21 827
Saamiset luottolaitoksilta	306							306
Johdannaissovimukset			4 296				920	5 215
Saamiset asiakkailta	93 644							93 644
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat					11 285			11 285
Saamistodistukset	1	18 134	330	2 172	408			21 044
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		-21	73	206	1 419			1 678
Muut rahoitusvarat	2 290							2 290
Rahoitusvarat								157 289
Muut kuin rahoitusvarat								2 919
Yhteensä 31.12.2020	118 067	18 113	4 698	13 663	1 827	920		160 207

Varat, milj. €	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				On luokiteltava käypään arvoon tulosvaikutteisesti	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpitoarvo yhteensä
		Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Nimenomaisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi				
Käteiset varat	11 988							11 988
Saamiset luottolaitoksilta	246							246
Johdannaissopimukset			3 821				1 003	4 824
Saamiset asiakkailta	91 463							91 463
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat					10 831			10 831
Saamistodistukset	3	16 695	1 415	2 216	466			20 795
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		0	77	254	1 248			1 580
Muut rahoitusvarat	1 884							1 884
Rahoitusvarat								143 612
Muut kuin rahoitusvarat								3 412
Yhteensä 31.12.2019	105 585	16 695	5 313	13 301	1 714	1 003		147 024

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		8 086		8 086
Johdannaissopimukset	2 954		470	3 424
Velat asiakkaille		73 422		73 422
Vakuutusvelka		9 374		9 374
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	11 323			11 323
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		34 706		34 706
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		2 261		2 261
Muut rahoitusvelat		2 448		2 448
Rahoitusvelat				145 044
Muut kuin rahoitusvelat				2 052
Yhteensä 31.12.2020	14 276	130 297	470	147 095

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		2 632		2 632
Johdannaissopimukset	2 887		429	3 316
Velat asiakkaille		68 289		68 289
Vakuutusvelka		9 476		9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	10 862			10 862
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		34 369		34 369
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 290		1 290
Muut rahoitusvelat		2 578		2 578
Rahoitusvelat				132 812
Muut kuin rahoitusvelat				1 642
Yhteensä 31.12.2019	13 749	118 634	429	134 454

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenoon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli n. 810 (529) miljoonaa euroa kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenoon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 31.12.2020, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	772	268	638	1 678
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	1 970	661	278	2 909
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 481	3 804		11 285
Johdannaissopimukset	0	5 154	61	5 215
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	16 064	1 768	301	18 134
Rahoitusinstrumentit yhteensä	26 287	11 655	1 278	39 221
Sijoituskiinteistöt			623	623
Yhteensä	26 287	11 655	1 902	39 844
Varojen käyvät arvot 31.12.2019, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	705	231	643	1 579
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	2 810	750	537	4 097
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 048	3 783		10 831
Johdannaissopimukset	22	4 728	74	4 824
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		0		0
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	13 980	1 827	888	16 695
Rahoitusinstrumentit yhteensä	24 565	11 319	2 143	38 027
Sijoituskiinteistöt			714	714
Yhteensä	24 565	11 319	2 857	38 741
Velkojen käyvät arvot 31.12.2020, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 506	3 817		11 323
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	0	3 382	42	3 424
Yhteensä	7 506	7 199	42	14 747
Velkojen käyvät arvot 31.12.2019, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 068	3 794		10 862
Muut		12		12
Johdannaissopimukset	18	3 266	32	3 316
Yhteensä	7 086	7 072	32	14 190

Käypään arvoon arvostus

Johdannaiset

Listattujen johdannaisten hinta saadaan suoraan markkinoilta. OTC-johdannaisten arvostuksessa käytetään markkinoilla yleisesti käytössä olevia malleja ja menetelmiä. Näitä tarvitaan mm. korko ja -valuuttakäyrien ja volatiliiteettipintojen muodostamiseen sekä optioiden arvostukseen. Yleisesti näiden mallien syöttötiedot voidaan johtaa markkinoilta. Kuitenkin joidenkin sopimusten arvostuksessa joudutaan käyttämään malleja, joiden syöttötietoja ei voida havaita markkinoilta vaan ne joudutaan arvioimaan. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3.

Middle Office vastaa pankkitoiminnan johdannaisten käyvän arvon arvostuksista, ml. tason 3 arvostuksista, ja niissä käytetyn markkinadatan, arvostuskäyrien ja volatiliiteettipintojen laadusta ja luotettavuudesta osana päivittäistä arvostusprosessia. Middle Office vertaa sopimustasolla arvostushintoja säännöllisesti CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin arvostuksiin ja selvittää tarvittaessa mahdolliset merkittävät arvostuserot.

Riskienhallinnan ohjaus on vastuussa uusien arvostusmallien ja menetelmien hyväksymisestä sekä arvostusprosessin valvonnasta. Arvostusten varmennus perustuu mm. arvostamiseen käyttäen vaihtoehtoisia lähteitä sekä markkinahinnoille, että muille syöttötiedoille. Varmennusprosessissa arvostushintoja voidaan verrata CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin hintoihin. Lisäksi on mahdollista käyttää myös kolmansien osapuolten tarjoamia arvostuspalveluja.

Pankkitoimintaan liittyvät OTC -johdannaisten arvostuksessa huomioidaan kaupan osapuolten luottoriski. Luottoriskiä oikaistaan vastapuoliriskikorjauksella (ns. Credit Valuation Adjustment "CVA") sekä omalla luottoriskikorjauksella (ns. Debit Valuation Adjustment, "DVA"). CVA- ja DVA -arvostusoikaisu lasketaan vastapuolikohtaisesti. CVA- ja DVA-oikaisu lasketaan simuloimalla johdannaisten markkina-arvoja ja maksukyvyttömyystilanteita perustuen pääsääntöisesti markkinoilta saataviin tietoihin. Maksukyvyttömyystodennäköisyyksien arvioinnissa hyödynnetään markkinadataa myös epälikvideillä vastapuolilla yhdistämällä vastapuolet likvidiin markkinadataan.

Käyvän arvon hierarkia

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörssiissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen tasoryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity -sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistetut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä. Siirrot tasojen välillä johtuvat pääosin käytettävissä olevien markkinanoteerausten määrästä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)
Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Varat yhteensä
Avaava tase 1.1.2020	1 181	74	888	2 143
Tuloslaskelman nettotuotot	-569	-13	0	-582
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			0	0
Hankinnat	109		1	111
Myynnit	-101		-3	-104
Lyhennykset	-3		-5	-8
Siirrot tasoon 3	303		-499	-196
Siirrot tasosta 3	-4		-81	-86
Päättävä tase 31.12.2020	916	61	301	1 278

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Varat yhteensä
Avaava tase 1.1.2019	991	57	214	1 262
Tuloslaskelman nettotuotot	-326	18	1	-308
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			1	1
Hankinnat	141		5	146
Myynnit	-85		-18	-103
Lyhennykset	-1		-6	-7
Siirrot tasoon 3	466		766	1 233
Siirrot tasosta 3	-6		-75	-81
Päättävä tase 31.12.2019	1 181	74	888	2 143

Rahoitusvelat, milj. €	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Avaava tase 1.1.2020	32	32
Tuloslaskelman nettotuotot	9	9
Päättävä tase 31.12.2020	42	42

Rahoitusvelat, milj. €	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Avaava tase 1.1.2019	44	44
Tuloslaskelman nettotuotot	-11	-11
Päättävä tase 31.12.2019	32	32

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2020

Mij. €	Korkokate	Sijoitustoiminnan nettotuotot	Laaja tuloslaskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot
				tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-497	-73	0	-569
Realisoitumattomat nettotuotot	-22		0	-22
Nettotuotot yhteensä	-519	-73	0	-592

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2019

Mij. €	Korkokate	Sijoitustoiminnan nettotuotot	Laaja tuloslaskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot
				tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-263	-62	0	-325
Realisoitumattomat nettotuotot	29		1	30
Nettotuotot yhteensä	-234	-62	2	-295

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaissopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät OP Yrityspankin liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisten arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2020 aikana.

Herkkyysanalyysi epävarmuutta sisältävistä laskentaparametreista 31.12.2020

Instrumenttityyppi, mij. €	Saamiset	Velat	Nettosaldo	Herkkyysanalyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	124		124	12,4	10 %
Epälikvidit sijoitukset	71		71	10,7	15 %
Pääomarahastot*	479		479	47,9	10 %
Kiinteistö pääomarahastot***	242		242	48,4	20 %
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset sekä pitkän maturiteetin johdannaiset**	61	-42	19	2,1	11 %
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	301		301	30,1	10 %
Sijoituskiinteistöt					
Sijoituskiinteistöt***	623		623	124,6	20 %

Herkkyysanalyysi epävarmuutta sisältävistä laskentaparametreista 31.12.2019

Instrumenttityyppi, milj. €	Saamiset	Velat	Nettosaldo	Herkkyysanalyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	537		537	53,7	10 %
Epälikvidit sijoitukset	130		130	19,5	15 %
Pääomarahastot*	372		372	37,2	10 %
Kiinteistöpääomarahastot***	141		141	28,2	20 %
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset sekä pitkän maturiteetin johdannaiset**	74	-32	42	4,6	11 %
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	888		888	88,8	10 %
Sijoituskiinteistöt					
Sijoituskiinteistöt***	979		979	195,8	20 %

* Pääomarahastojen arvo riippuu pääasiassa kohdeyritysten tuloskehityksestä ja vastaavien listattujen yhtiöiden PE-kertoimista. Pääomarahastojen käyvän arvon kehitystä seurataan Total Value per Pid-in (TVPI) -kertoimella, joka on muuttunut keskimäärin 10 %.

** Seuraavien stressiskenaarioiden: osakkeiden volatiliteetin (30%), osakkeiden osinkojen (30%), luottoriskipreemioiden (30%) ja merkittävien korrelaatiomuutosten yhteenlaskettu arvonmuutos.

*** Kiinteistöpääomarahastojen ja sijoituskiinteistöjen arvostuksessa käytetään pääsääntöisesti tuottoarvomenetelmää, jonka pääkomponentit ovat tuottovaade ja nettovuokrataso. Tuottovaateen muutos +/- 1 %-yksiköllä johtaa keskimäärin noin 20 %:n muutokseen käyvässä arvossa.

Vastuusitoumuksia ja johdannaisia koskevat liitetiedot

Liite 41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Takaukset	686	711
Takuuvastuut	2 160	2 459
Luottolupaukset	13 826	13 180
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	255	333
Muut*	1 535	1 311
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	18 461	17 995

* Josta vahinkovakuutustoiminnan sitoumukset pääomarahastoihin 174 miljoonaa euroa (194)

Liite 42. Ehdolliset velat ja varat

OP Ryhmään kuuluvat vakuutusyhtiöt merkitsevät vakuutussopimuksia poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimuksiin, jotka vahvistetaan vuosittain. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa. Vakuutusyhtiöt kirjaavat yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

Liite 43. Johdannaissopimukset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2020

Mij. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Käyvät arvot*		Velat
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	9 199	26 341	42 468	78 008	3 095	1 394
Keskusvastapuoliselvittävät	6 058	17 754	25 319	49 131	9	15
Settled-to-market (STM)	5 058	17 371	25 101	47 531	9	15
Collateralised-to-market (CTM)	1 000	383	217	1 601	0	0
Korkotermit						
OTC-korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	4 285	3 803	2 398	10 486	620	17
Asetetut	4 316	3 200	3 018	10 534	82	362
Put ja floorit						
Ostetut	2 678	3 485	3 205	9 368	76	-2
Asetetut	3 556	4 320	1 528	9 404	68	168
OTC-korkojohdannaiset yhteensä	24 034	41 149	52 616	117 800	3 941	1 940
Korkofutuurit	2 502	563		3 065	0	0
Pörssijohdannaiset yhteensä	2 502	563		3 065	0	0
Korkojohdannaiset yhteensä	26 536	41 712	52 616	120 865	3 941	1 940
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermit	38 030	515	5	38 551	450	433
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	3 072	2 211	1 472	6 755	440	442
Valuuttaoptiot						
Call						
Ostetut	123	2		125	2	0
Asetetut	139	2		141	0	2
Put						
Ostetut	138	2		139	2	0
Asetetut	126	2		127	0	1
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	41 627	2 733	1 477	45 837	894	880
Valuuttajohdannaiset yhteensä	41 627	2 733	1 477	45 837	894	880
Osake- ja indeksijohdannaiset						
Osake-indeksioptiot						
Call						
Ostetut		2		2	0	
OTC-osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä		2		2	0	
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä		2		2	0	
Luottojohdannaiset						
Luottoriskinvaihtosopimukset	90	82		172	1	0
Luottojohdannaiset yhteensä	90	82		172	1	0
Muut						
Muut termit	12	3		15	0	4
Muut swap-sopimukset	121	456	11	588	52	24
Muut OTC-johdannaiset yhteensä	133	458	11	602	52	28
Muut johdannaiset yhteensä	133	458	11	602	52	28
Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	68 386	44 987	54 104	167 478	4 888	2 847

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2019

Mij. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Käyvät arvot*		Velat
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	7 944	24 994	41 337	74 275	2 604	1 450
Keskusvastapuoliselvitettävät	5 117	14 681	22 133	41 932	26	40
OTC-korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	5 112	6 184	2 732	14 027	239	30
Asetetut	6 394	7 153	3 522	17 068	102	190
Put ja floorit						
Ostetut	3 098	4 324	2 482	9 903	64	67
Asetetut	3 332	6 635	1 758	11 726	65	50
OTC-korkojohdannaiset yhteensä	25 879	49 290	51 830	126 999	3 074	1 788
Korkofutuurit	1 134	938		2 072	0	0
Pörssijohdannaiset yhteensä	1 134	938		2 072	0	0
Korkojohdannaiset yhteensä	27 013	50 228	51 830	129 071	3 074	1 788
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	33 659	305		33 964	236	215
Koron- ja valuutanvaihto-sopimukset	909	5 149	1 760	7 818	606	603
Valuuttaoptiot						
Call						
Ostetut	158	12		170	1	1
Asetetut	161	13		174	1	0
Put						
Ostetut	143	13		156	1	0
Asetetut	130	14		144	0	1
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	35 159	5 506	1 760	42 426	845	820
Valuuttajohdannaiset yhteensä	35 159	5 506	1 760	42 426	845	820
Osake- ja indeksijohdannaiset						
Osakeindeksioptiot						
Call						
Ostetut	1	2		3	0	
OTC-osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	1	2		3	0	
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	1	2		3	0	
Luottojohdannaiset						
Luottoriskinvaihtosopimukset	59	1 610	224	1 893	25	20
Luottoriskinvaihto-optiot						
Put						
Ostetut			2 122	2 122	0	
Asetetut			2 122	2 122		0
Luottojohdannaiset yhteensä	59	1 610	4 468	6 137	25	20
Muut						
Muut termiinit	3	3		5	0	0
Muut swap-sopimukset	231	432	18	681	67	38
Muut OTC-johdannaiset yhteensä	233	435	18	686	68	38
Muut futuurit						
Muut johdannaiset yhteensä	233	435	18	686	68	38
Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	62 465	57 780	58 076	178 322	4 011	2 666

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2020

Mij. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Käyvät arvot*		Velat
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	3 771	24 276	20 986	49 034	51	16
Keskusvastapuoliselvitetävät	3 581	24 196	20 790	48 568	9	5
Settled-to-market (STM)	1 355	8 873	7 755	17 983	4	1
Collateralised-to-market (CTM)	2 226	15 323	13 036	30 585	5	5
OTC-korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	395	4 195	5 182	9 772	0	217
OTC-korkojohdannaiset yhteensä	4 166	28 471	26 168	58 806	51	233
Korkojohdannaiset yhteensä	4 166	28 471	26 168	58 806	51	233
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	17			17	1	0
Koron- ja valuuttanvaihto-sopimukset	593	1 366	404	2 363	117	115
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	610	1 366	404	2 380	118	115
Valuuttajohdannaiset yhteensä	610	1 366	404	2 380	118	115
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	4 776	29 838	26 572	61 186	169	347

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2020

Mij. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Käyvät arvot*		Velat
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	166	860	2 921	3 947	1	0
Keskusvastapuoliselvitetävät	166	850	2 871	3 886	1	0
Settled-to-market (STM)	166	850	2 767	3 782	1	0
Collateralised-to-market (CTM)			104	104	0	0
OTC korkojohdannaiset yhteensä	166	860	2 921	3 947	1	0
Korkojohdannaiset yhteensä	166	860	2 921	3 947	1	0
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	6 535	22		6 557	26	65
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	6 535	22		6 557	26	65
Valuuttajohdannaiset yhteensä	6 535	22		6 557	26	65
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä	6 701	882	2 921	10 504	27	66
Suojauksen johdannaiset yhteensä	11 477	30 720	29 493	71 690	196	413

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2019

Mili. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Käyvät arvot*		Velat
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	6 041	20 976	17 286	44 303	67	51
Keskusvastapuoliselvitettävät	5 254	20 706	16 945	42 905	20	13
OTC korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	720	3 345	5 047	9 112	2	176
Put ja floorit						
Ostetut			300	300	1	0
OTC korkojohdannaiset yhteensä	6 761	24 321	22 633	53 715	71	227
Korkojohdannaiset yhteensä	6 761	24 321	22 633	53 715	71	227
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	2 609	1 448	654	4 711	166	130
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	2 609	1 448	654	4 711	166	130
Valuuttajohdannaiset yhteensä	2 609	1 448	654	4 711	166	130
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	9 371	25 769	23 287	58 426	237	357

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2019

Mili. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Käyvät arvot*		Velat
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	425	750	3 130	4 305	6	0
Keskusvastapuoliselvitettävät	420	739	3 130	4 289	6	0
OTC korkojohdannaiset yhteensä	425	750	3 130	4 305	6	0
Korkojohdannaiset yhteensä	425	750	3 130	4 305	6	0
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	7 374			7 374	241	17
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	7 374			7 374	241	17
Valuuttajohdannaiset yhteensä	7 374			7 374	241	17
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä	7 799	750	3 130	11 679	247	17
Suojauksen johdannaiset yhteensä	17 170	26 518	26 417	70 105	484	375

Johdannaiset yhteensä 31.12.2020

Mlj. €	Nimellisarvot/jäljellä olevajuoksuaika			Käyvät arvot*		
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	30 868	71 044	81 706	183 618	3 993	2 173
Keskusvastapuoliselitettävät	9 805	42 800	48 980	101 586	19	21
Settled-to-market (STM)	6 579	27 094	35 623	69 296	14	16
Collateralised-to-market (CTM)	3 226	15 706	13 357	32 290	5	5
Valuuttajohdannaiset	48 773	4 121	1 880	54 774	1 038	1 059
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset		2		2	0	
Luottojohdannaiset	90	82		172	1	0
Muut johdannaiset	133	458	11	602	52	28
Johdannaiset yhteensä	79 864	75 707	83 597	239 168	5 085	3 260

Johdannaiset yhteensä 31.12.2019

Mlj. €	Nimellisarvot/jäljellä olevajuoksuaika			Käyvät arvot*		
	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä	Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	34 200	75 299	77 593	187 091	3 151	2 015
Keskusvastapuoliselitettävät	10 791	36 126	42 208	89 126	52	53
Valuuttajohdannaiset	45 143	6 954	2 414	54 511	1 252	967
Osake- ja indeksisidonnaiset johdannaiset	1	2		3	0	
Luottojohdannaiset	59	1 610	4 468	6 137	25	20
Muut johdannaiset	233	435	18	686	68	38
Johdannaiset yhteensä	79 636	84 299	84 493	248 427	4 496	3 041

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka taseessa esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on nettoutettu taseesta.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset nettoutetaan taseesta. Nettoutuksen vaikutukset on esitetty liitteessä 44. Muut johdannaissopimukset esitetään taseessa bruttomääräisenä. OP Yhteinliittymän vakavaraisuuslaskennassa käytetään myös johdannaisten nettoutusta.

Suojauslaskennassa olevien korkojohdannaissopimusten keskikorot - käyvän arvon suojaus 31.12.2020

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
Keskusvastapuoliselitettävät	1,248	0,449	0,296	0,442
OTC korkojohdannaiset	4,373	3,362	3,040	3,654
Korkojohdannaiset yhteensä	1,385	0,460	0,315	0,468

Suojauslaskennassa olevien korkojohdannaissopimusten keskikorot - käyvän arvon suojaus 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
Keskusvastapuoliselitettävät	0,019	0,672	0,608	0,549
OTC korkojohdannaiset	0,395	0,775	0,655	0,692
Korkojohdannaiset yhteensä	0,101	0,705	0,621	0,591

Suojauslaskennassa olevien valuuttajohdannaisten keskihinnat merkittävistä valuutoista 31.12.2020

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Valuuttatermiinit: EUR:USD	1,2039			

Suojauslaskennassa olevien koron ja valuutanvaihtosopimusten keskikorot merkittävistä valuutoista 31.12.2020

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
AUD			2,440	2,440
CHF	1,604			1,604
GBP	0,355	2,405	0,634	1,131
HKD		3,001	2,880	2,941
JPY			1,300	1,300
NOK			3,800	3,800
USD		1,951	3,611	2,781

Suojauslaskennassa olevien valuuttajohdannaisten keskihinnat merkittävistä valuutoista 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Valuuttatermiinit: EUR:USD	1,1110			

Suojauslaskennassa olevien koron ja valuutanvaihtosopimusten keskikorot merkittävistä valuutoista 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
AUD			2,440	2,440
CHF		1,604		1,604
GBP		2,155		2,155
HKD	2,144		2,959	2,670
JPY	0,562		1,300	0,609
NOK	0,000		3,800	3,800
USD	1,691	2,219	3,611	2,747

Suojauslaskennassa olevien korkojohdannaissopimusten keskikorot - rahavirransuojaus 31.12.2020

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
OTC korkojohdannaiset	1,169	0,842	0,857	0,875
Korkojohdannaiset yhteensä	1,169	0,842	0,857	0,875

Suojauslaskennassa olevien valuuttajohdannaisten keskihinnat merkittävistä valuutoista 31.12.2020

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Valuuttajohdannaiset				
Valuuttatermiinit				
Average EUR:AUD	1,6479			1,6479
Average EUR:CAD	1,4752			1,4752
Average EUR:CHF	1,0840			1,0840
Average EUR:GBP	0,8877			0,8877
Average EUR:HKD	8,8959			8,8959
Average EUR:NOK	10,7953			10,7953
Average EUR:SGD	1,5676			1,5676
Average EUR:USD	1,1143			1,1143

Suojauslaskennassa olevien korkojohdannaissopimusten keskiporot - rahavirransuojaus 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
OTC korkojohdannaiset	1,282	0,982	0,849	0,916
Korkojohdannaiset yhteensä	1,282	0,982	0,849	0,916

Suojauslaskennassa olevien valuuttajohdannaisten keskihinnat merkittävistä valuutoista 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Valuuttajohdannaiset				
Valuuttatermiinit				
Average EUR:USD	1,1198			1,1198
Average EUR:GBP	0,8783			0,8783
Average EUR:CHF	1,1010			1,1010
Average EUR:HKD	8,8791			8,8791
Average EUR:SGD	1,5336			1,5336
Average EUR:AUD	1,6246			1,6246
Average EUR:NOK	10,1080			10,1080
Average EUR:CAD	1,4734			1,4734

Suojauslaskennan vaikutukset taloudelliseen asemaan ja tulokseen

Mij. €	Korkoriskin suojaus	
	31.12.2020	31.12.2019
Käyvän arvon suojaukset		
Suojattujen saamisten kirjanpitoarvo*	29 636	26 926
- josta suojausoidokaisujen kertynyt määrä	667	484
Suojattujen velkojen kirjanpitoarvo**	31 253	28 097
- josta suojausoidokaisujen kertynyt määrä	1 030	709
Jäljellä oleva suojausoidokaisujen määrä ei-jatkuvista suojauksista	3	

* Esitetty taseen erässä Saamiset asiakkailta ja Sijoitusomaisuus.

** Esitetty taseen erässä Velat asiakkaille, Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat ja Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla.

Mij. €	Korkoriskin suojaus	
	31.12.2020	31.12.2019
Käyvän arvon suojaukset		
Suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	98	-1
Suojauskohteen arvon muutos, jota käytetään perustana kirjattaessa suojausten tehottomuutta kaudella	-99	-7
Tuloslaskelmassa esitetty suojausten tehottomuus	-1	-9

Mij. €	Korkoriskin suojaus	
	31.12.2020	31.12.2019
Rahavirran suojaukset		
Suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	113	134
Suojauskohteen arvon muutos, jota käytetään perustana kirjattaessa suojausten tehottomuutta kaudella	-110	-128
Tuloslaskelmassa esitetty suojausten tehottomuus	3	6
Rahavirran suojausrahaston muutos jatkuvista suojauksista	110	128
Rahavirran suojausrahaston muutos terminoiduista suojauksista	-32	7

Liite 44. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

31.12.2020, milj. €	Rahoitus- varojen brutto- määrä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista	Taseessa esitettävä nettomäärä	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Johdannais- yleissopimukset*	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	5 778	-562	5 215	-2 185	-377	2 654

31.12.2019, milj. €	Rahoitus- varojen brutto- määrä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista	Taseessa esitettävä nettomäärä	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Johdannais- yleissopimukset*	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	6 703	-1 879	4 824	-2 147	-707	1 971

Rahoitusvelat

31.12.2020, milj. €	Rahoitus- velkojen brutto- määrä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista	Taseessa esitettävä nettomäärä	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Johdannais- yleissopimukset*	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	4 012	-589	3 424	-2 185	-542	697

31.12.2019, milj. €	Rahoitus- velkojen brutto- määrä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista	Taseessa esitettävä nettomäärä	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Johdannais- yleissopimukset*	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	5 371	-2 055	3 316	-2 147	-654	515

* Käytännössä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaisvastapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa EMIR-asetuksen (EU 648/2012) mukaisesti. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin), joka selvitystavasta riippuen käsitellään vakuutena tai lopullisena suorituksena. Vakuuskäsittelyyn piirissä olevat Keskusvastapuoliselvittettävät korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittettävät OTC- johdannaiset

Konsernin ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, konsernin omaa tai Finanssiala ry:n johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 45. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä

Luottoriskille alttiina olevat vastuut ja niiden tappiota koskeva vähennyserä

OP Ryhmän luottoriskin muodostumista ja hallintaa on kuvattu liitteessä 2 kappaleessa 2.2. Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan periaatteet on kuvattu liitteessä 1 kappaleessa 5.4 Arvonalentuminen.

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan jaksettuihin hankintamenojen arvostettaville saamisille sekä käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattaville saamistodistuksille (sijoitukset joukkovelkakirjalainoihin). Saamisia OP Ryhmässä ovat luotot, valmuisluotot (esim. luottokortit ja luotolliset tilit), leasing- ja factoringsaamiset. Lisäksi odotettavissa olevia luottotappioita lasketaan taseen ulkopuolisille erille kuten luottolupauksille, rahoitusliimiiteille ja pankkitakauksille. Saamistodistukset sen sijaan ovat sijoituksia joukkovelkakirjalainoihin. Odotettavissa olevia luottotappioita varten kirjataan tappiota koskeva vähennyserä taseeseen tai kun kyseessä on saamistodistukset, muun laajan tuloksen eriin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrään vaikuttavat useat tekijät mm: vastuun määrä, vastuun voimassaoloaika, asiakkaan luottoluokka ja vakuuden arvo sekä tulevaisuuteen suuntautuva informaatio.

Seuraavassa taulukossa esitetään saamiset, jotka ovat alttiina luottoriskille ja joille lasketaan odotettavissa oleva luottotappio. Siinä taseen- ja taseen ulkopuoliset vastuut kuvaavat myös luottoriskille alttiina olevan vastuiden enimmäismäärää ottamatta huomioon vakuuksia tai muita luoton laatua parantavia järjestelyitä. Taseen ulkopuolinen vastuu edustaa pankkia sitovaa vastuun määrää tai takauksen määrää.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut arvonalentumisvaiheittain 31.12.2020

Vastuut	Vaihe 1	Vaihe 2		Yhteensä	Vaihe 3*	Vastuut yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet			
Milj. €						
Saamiset asiakkailta (brutto)						
Vähittäispankki	61 405	6 649	58	6 707	1 865	69 977
Yrityspankki	23 609	1 190	156	1 346	499	25 454
Saamiset asiakkailta yhteensä	85 013	7 839	214	8 053	2 365	95 431
Taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit						
Vähittäispankki	6 219	379	2	381	24	6 624
Yrityspankki	4 048	377	69	446	65	4 558
Nostovarot ja limiitit yhteensä	10 267	756	71	826	88	11 182
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Vähittäispankki	3 348	61		61	13	3 422
Yrityspankki	6 267	262		262	99	6 628
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	9 615	324		324	111	10 050
Saamistodistukset						
Muu toiminta	13 141	50		50		13 191
Vakuutus	4 403	48		48	17	4 469
Saamistodistukset yhteensä	17 544	98		98	17	17 660
Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut yhteensä	122 439	9 017	285	9 302	2 582	134 323

* Vaiheen 3 saamisten vastuista 70 miljoonaa euroa ovat ostettuja tai alun perin myönnettyjä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroihin kuuluvia eriä (POCI).

Tappiota koskeva vähennyserä arvonalentumisvaiheittain 31.12.2020

Taseessa olevat vastuut sekä taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit*	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3****	Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet			Yhteensä
Milj. €						
Saamiset asiakkailta						
Vähittäispankki	-28	-62	-1	-63	-290	-382
Yrityspankki	-25	-28	-1	-29	-227	-281
Saamiset asiakkailta yhteensä	-53	-90	-3	-92	-518	-663
Taseen ulkopuoliset sitoumukset**						
Vähittäispankki	-1	-1		-1		-2
Yrityspankki	-12	-1		-1	-14	-27
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	-13	-2		-2	-14	-29
Saamistodistukset***						
Muu toiminta	-1	-1		-1		-2
Vakuutus	-5	-2		-2	-6	-14
Saamistodistukset yhteensä	-7	-3		-3	-6	-16
Yhteensä	-72	-95	-3	-97	-538	-708

* Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan yhtenä summana vähentämään tase-erää.

** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan tase-erään varaukset ja muut velat.

*** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan käyvän arvon rahastoon muun laajan tuloksen eriin.

**** Vaiheen 3 tappiota koskevasta vähennyserästä kohdistuu 16 miljoonaa euroa ostettuihin tai alun perin myönnettyihin luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneisiin rahoitusvaroihin (POCI).

Alla olevassa taulukossa esitetään yhteenvedo tappiota koskevasta vähennyserästä suhteessa vastuun määrään arvonalentumisvaiheittain. Kattavuusasteella kuvataan tappiota koskevan vähennyserän suhteellista osuutta vastuun määrästä.

Yhteenvedo ja tunnusluvut 31.12.2020	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3		
		Muut kuin yli 30 pv eräntyneet	Yli 30 pv eräntyneet	Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät						
Vähittäispankki	70 972	7 089	60	7 149	1 902	80 023
Yrityspankki	33 923	1 829	225	2 054	663	36 640
Tappiota koskeva vähennyserä						
Vähittäispankki	-29	-63	-1	-64	-290	-383
Yrityspankki	-37	-29	-1	-30	-242	-309
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Vähittäispankki	-0,04 %	-0,89 %	-2,34 %	-0,90 %	-15,27 %	-0,48 %
Yrityspankki	-0,11 %	-1,59 %	-0,55 %	-1,48 %	-36,48 %	-0,84 %
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät yhteensä	104 895	8 918	285	9 203	2 564	116 663
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-65	-92	-3	-95	-532	-692
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,06 %	-1,03 %	-0,93 %	-1,03 %	-20,75 %	-0,59 %
Saamistodistukset kirjanpitoarvo						
Muu toiminta	13 141	50		50		13 191
Vakuutus	4 403	48		48	17	4 469
Tappiota koskeva vähennyserä						
Muu toiminta	-1	-1		-1		-2
Vakuutus	-5	-2		-2	-6	-14
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Muu toiminta	-0,01 %	-1,34 %		-1,34 %		-0,02 %
Vakuutus	-0,12 %	-4,16 %		-4,16 %	-36,09 %	-0,31 %
Saamistodistukset yhteensä	17 544	98		98	17	17 660
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-7	-3		-3	-6	-16
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-2,72 %		-2,72 %	-36,09 %	-0,09 %

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut arvonalentumisvaiheittain 31.12.2019

Vastuut	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3*		Vastuut yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Milj. €						
Saamiset asiakkailta (brutto)						
Vähittäispankki	60 605	6 778	173	6 951	909	68 464
Yrityspankki	25 103	1 388	306	1 693	384	27 180
Saamiset asiakkailta yhteensä	85 707	8 166	479	8 645	1 292	95 644
Taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit						
Vähittäispankki	5 218	354	7	361	11	5 589
Yrityspankki	4 674	318	151	470	60	5 204
Nostovarot ja limiitit yhteensä	9 892	673	158	830	71	10 793
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Vähittäispankki	2 775	94		94	12	2 881
Yrityspankki	7 011	1 216		1 216	70	8 297
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	9 786	1 309		1 309	82	11 178
Saamistodistukset						
Muu toiminta	12 259	93		93		12 352
Vakuutus	3 936	4		4	10	3 950
Saamistodistukset yhteensä	16 196	97		97	10	16 302
Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut yhteensä	121 581	10 245	637	10 881	1 455	133 918

* Vaiheen 3 saamisen vastuista 41 miljoonaa euroa ovat ostettuja tai alun perin myönnettyjä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroihin kuuluvia erää (POCI).

Tappiota koskeva vähennyserä arvonalentumisvaiheittain 31.12.2019

Taseessa olevat vastuut sekä taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit*	Vaihe 1		Vaihe 2		Vaihe 3	Tappiota koskeva vähennys-erä yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä	****	
Milj. €						
Saamiset asiakkailta						
Vähittäispankki	-16	-54	-3	-57	-188	-261
Yrityspankki	-25	-18	-3	-21	-248	-294
Saamiset asiakkailta yhteensä	-40	-72	-6	-78	-436	-555
Taseen ulkopuoliset sitoumukset**						
Vähittäispankki	-1	-1		-1	0	-2
Yrityspankki	-2	-4		-4	-10	-16
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	-3	-5		-5	-10	-18
Saamistodistukset***						
Muu toiminta	-2	-1		-1		-3
Vakuutus	-4	-1		-1	-5	-10
Saamistodistukset yhteensä	-6	-1		-1	-5	-13
Yhteensä	-49	-79	-6	-85	-451	-585

* Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan yhtenä summana vähentämään tase-erää.

** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan tase-erään varaukset ja muut velat.

*** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan käyvän arvon rahastoon muun laajan tuloksen eriin.

**** Vaiheen 3 tappiota koskevasta vähennyserästä kohdistuu 8 miljoonaa euroa ostettuihin tai alun perin myönnettyihin luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneisiin rahoitusvaroihin (POCI).

Alla olevassa taulukossa esitetään yhteenvedo tappiota koskevasta vähennyserästä suhteessa vastuun määrään arvonalentumisvaiheittain. Kattavuusasteella kuvataan tappiota koskevan vähennyserän suhteellista osuutta vastuun määrästä.

Yhteenvedo ja tunnusluvut 31.12.2019	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3		
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät						
Vähittäispankki	68 597	7 226	180	7 406	931	76 934
Yrityspankki	36 788	2 922	457	3 379	514	40 681
Tappiota koskeva vähennyserä						
Vähittäispankki	-17	-55	-3	-58	-188	-263
Yrityspankki	-27	-22	-3	-26	-258	-310
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Vähittäispankki	-0,02 %	-0,76 %	-1,67 %	-0,78 %	-20,22 %	-0,34 %
Yrityspankki	-0,07 %	-0,77 %	-0,71 %	-0,76 %	-50,12 %	-0,76 %
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät yhteensä	105 386	10 148	637	10 784	1 445	117 615
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-43	-77	-6	-83	-446	-573
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-0,76 %	-0,98 %	-0,77 %	-30,86 %	-0,49 %
Saamistodistukset kirjanpitoarvo						
Muu toiminta	12 259	93		93		12 352
Vakuutus	3 936	4		4	10	3 950
Tappiota koskeva vähennyserä						
Muu toiminta	-2	-1		-1		-3
Vakuutus	-4	-1		-1	-5	-10
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Muu toiminta	-0,02 %	-0,81 %		-0,81 %		-0,02 %
Vakuutus	-0,09 %	-19,84 %		-19,84 %	-54,58 %	-0,24 %
Saamistodistukset yhteensä	16 196	97		97	10	16 302
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-6	-1		-1	-5	-13
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-1,52 %		-1,52 %	-54,58 %	-0,08 %

Vakuudet tai muut luoton laatua parantavat järjestelyt

OP Ryhmän luottoriskinhallinnan toimenpiteet luottoriskin vähentämiseksi on kuvattu liitteessä 2 kappaleessa 10.1. Yleisin luottoriskin vähentämisen toimenpiteitä on erilaisten vakuuksien käyttö. Suurimmat kotitalouksien luottojen ryhmät ovat asuntoluotot sekä valmiusluotot. Asuntoluottojen osuus kotitalouksien vastuista on 77% (77%). Asuntoluotoissa vakuutena on tyypillisesti luoton kohteena oleva asuinkiinteistö.

Seuraavassa taulukossa esitetään kotitalouksien asuntoluottojen jakauma 31.12.2020 LTV tasoittain rinnakkain tappiota koskevan vähennyserän kanssa. LTV (loan to value) eli luototusase kuvaa lainan tasearvoa suhteessa asuinkiinteistövakuuden käypään arvoon. Lainalla voi olla myös muita vakuuksia, mutta niitä ei ole huomioitu taulukossa. Mitä pienempi LTV % on, sitä suurempi on vakuuden arvo suhteessa luoton määrään. Tappiota koskeva vähennyserä on suhteellisesti sitä pienempi mitä pienempi LTV %.

31.12.2020

Asuntoluotot yhteensä

LTV %/Milj. €	Taseessa oleva vastuun määrä	Tappiota koskeva vähennyserä
0-50 %	9 273	0
51-70 %	17 350	-13
Yli 70 %	13 033	-42
Yhteensä	39 656	-55

31.12.2019

Asuntoluotot yhteensä

LTV %/Milj. €	Taseessa oleva vastuun määrä	Tappiota koskeva vähennyserä
0-50 %	8 912	0
51-70 %	16 930	-5
Yli 70 %	13 008	-23
Yhteensä	38 851	-28

Tappiota koskevan vähennyserän muutokset tilikauden aikana

Alla olevassa taulukossa esitetään tappiota koskevan vähennyserän muutos arvonalentumisvaiheittain vuoden 2020 aikana seuraavien tekijöiden vaikutuksesta: Arvonalentumisvaiheet on selostettu liitteessä 1 kohdassa 5.4.1.

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset erät, milj. €

	Vaihe 1 12 kk	Vaihe 2 Koko voimassa- oloaika	Vaihe 3 Koko voimassa- oloaika	Yhteensä
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2020	44	83	446	573
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	-3	21		18
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	-1		53	52
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	2	-15		-13
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3		-20	101	81
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2		1	-7	-6
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	0		-1	-1
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	21	14	18	53
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-9	-14	-47	-70
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	19	28	34	81
Arviointimetodiikan päivityksestä johtuvat muutokset (netto)	-7	-5		-12
Lopulliseksi luottotappioksi kirjaamisesta johtuvat vähennystilin pienentymiset		0	-62	-62
Odotettavissa olevat luottotappiot nettomuutos	22	10	88	119
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2020	65	93	533	692

Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän soveltamisen vaikutus sekä ECL mallien ja parametrien muutokset

OP Ryhmä soveltaa ns. kaksivaiheista käyttöönottoa EBA:n ohjeistuksesta maksukyvyttömyyden määritelmään, jossa ensimmäisessä vaiheessa muutettiin maksukyvyttömyyden määritelmä vuoden 2020 ensimmäisellä vuosineljänneksellä ja toisessa vaiheessa kalibroidaan luottoriskiparametrit. Ensimmäisen vaiheen käyttöönotto lisäsi maksukyvyttömyiden sopimusten määrää ja siten siirtoja vaiheeseen 3. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä kasvoi 44 miljoonaa euroa vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Toisessa vaiheessa vuoden viimeisellä vuosineljänneksellä huomioitiin henkilöasiakkaiden luottoluokitusmallin kalibroinnin vaikutus uuden maksukyvyttömyyden määritelmän mukaiseksi, mikä lisäsi odotettavissa olevia luottotappioita 28 miljoonaa euroa, ja se esitetään riskiparametrien muutoksena.

Viimeisellä vuosineljänneksellä OP Ryhmä päivitti myös kahden LGD mallin parametrin eli vakuudettoman palautusosuuden sekä toipumisosuuden estimaatteja. Arvonalentumisvaiheen 1 ja 2 toipumisosuutta päivitettiin uuden maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Arvonalentumisvaiheen 3 vakuudettoman palautusosuuden sekä toipumisosuuden estimaatit muutettiin ajasta riippuvaisiksi siten, että ne laskevat maksukyvyttömyys- tai perintäajan kasvaessa. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä kasvoi 17 miljoonaa euroa ja se esitetään riskiparametrien muutoksena.

Lisäksi viimeisellä vuosineljänneksellä OP Ryhmä päivitti yritysastuiden lifetime PD -mallia mm. uuden maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisen aineiston perusteella. Lisäksi tarkennettiin mallin segmentointia ja muutettiin makrotaloudelliseksi selittäviksi tekijöiksi BKT ja reaalkorko (aiemmin suurille yrityksille BKT ja 12 kk Euribor ja muille yrityksille investoinnit). Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä laski 12 miljoonaa euroa, ja se esitetään muutoksena mallioletuksissa ja metodologiassa.

Koronaviruspandemia (COVID-19)

Koronaviruspandemian (COVID-19) aiheuttaman merkittävien taloudellisten vaikutusten ehkäisemiseksi EU-maat ovat ottaneet käyttöön erilaisia taloudellisia tukitoimia. Euroopan pankkiviranomainen (EBA) on 2.4.2020 julkaisut ohjeet helpotuksiin COVID-19-pandemiasta johtuvien lyhennysvapaiden käsittelyyn vakavaraisuussäätelyssä esim. lainahoitojoustojen ja maksukyvyttömyyden soveltamiseen (EBA/GL/2020/02 "Ohjeet COVID-19-kriisin vuoksi lainan takaisinmaksuihin sovellettavista lainsäädännöllisistä ja muista kuin lainsäädännöllisistä lykkäyksistä"). Lisäksi EBA julkaisi 7.7.2020 raportin valittujen COVID-19 käytäntöjen soveltamiseen (EBA/REP/2020/19). Helpotukset koskevat kuitenkin julkisen lainsäädännön kautta määrättyjä lyhennysvapaita tai pankkitoimialan yhteispäätöksellä sovituttuja lyhennysvapaita, joita Suomessa ei ole toteutettu. Suomessa lainanantoon liittyvät talouden tukitoimet kohdistuvat Finnveran rahoitusvaltuuksien nostamiseen 12 miljardiin euroon. Näin ollen yritykset voivat hakea käyttöpääomaa koronakriisin yli selviämiseen Finnvera-takauksen avulla.

Finnveran takaukset vaikuttavat ECL-laskennassa LGD-komponenttiin pienentäen siten ECL:n määrää.

OP Ryhmä on tarjonnut itsenäisesti asiakkailleen mahdollisuuden asuntoluottojen lyhennysvapaaseen enimmillään 12 kuukauden ajaksi. Yritysten osalta maksuaikojen muutokset arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Lisäksi hyödynnetään laajasti Finnveran tarjoamia takauksia. Maksuohjelmamuutoksissa lainahoitojoustot ja maksukyvyttömät asiakkaat tunnistetaan normaalin ohjeistuksen mukaisesti. Lyhennysvapaita on koronakriisin aikana toteutettu eniten henkilöasiakkaissa, sekä pienissä ja keskiuurissa yritysasiakkaissa.

Koronakriisi on huomioitu ECL-laskennassa päivittämällä makroekonomiset tekijät kvartaaleittain. Vielä ensimmäisellä vuosineljänneksellä kriisin alkaessa annettiin heikolle skenaariolle suurempi paino; heikko 40 %, perus 50 % ja vahva 10 %. Tilanne tasoittui toisella vuosineljänneksellä, jonka jälkeen skenaariopainot ovat olleet normaalit; heikko 20 %, perus 60 % ja vahva 20 %. Esimerkiksi BKT:n kasvun ennustetaan olevan v. 2021 positiivinen 0,5 % – -5,4 % välillä eri skenaarioissa ja v. 2022 0,5 % – 3,4 % välillä eri skenaarioissa, sekä työttömyys-% ennustetaan olevan v. 2021 7,7 % – 8,7 % välillä eri skenaarioissa ja v. 2022 6,9 % – 8,3 % välillä eri skenaarioissa.

Koronakriisin vaikutus luottojen odotettavissa olevien luottotappioiden kasvuun vuoden 2020 aikana oli yhteensä n. 88 miljoonaa euroa, mikä näkyy sopimusten siirtoina arvonalentumisvaiheista 1 ja 2 arvonalentumisvaiheisiin 2 ja 3 sekä riskiparametrien, erityisesti PD:n kasvuna. Lukuun sisältyy n. 7 miljoonaa euroa johdon arvioita koronakriisin vaikuttaviin toimialoihin ja alueellisten ososuhteiden huomiointiin asuntovakuuksien arvostuksessa. Koronakriisin aiheuttamaan taloudelliseen kehitykseen liittyy vielä epävarmuutta.

Siirroissa vaiheesta 1 vaiheeseen 3 verrataan rahoitusvaran nykyistä vuoden lopun vaihetta 3 vuoden alun tilanteeseen. Näistä kuitenkin noin 66 prosenttia (kts. default capture rate tunnusluku alla) on raportoitu vaiheesta 2 vuoden 2020 aikana, joten sopimukset ovat pääsääntöisesti ole siirtyneet vaiheeseen 3 vaiheen 2 kautta. Sopimus voi siirtyä suoraan vaiheeseen 3 ulkoisen maksuhäiriön takia.

Siirroissa vaiheesta 3 vaiheisiin 2 tai 1 verrataan vuoden alun vaihetta 3 vuoden lopun vaiheeseen kaksi tai yksi. Siirrot ovat tapahtuneet kuitenkin pääsääntöisesti vuoden 2020 sisällä kuukauden viiveellä.

Saamistodistukset, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2020	6	1	5	13
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	-1	2		1
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	0		1	1
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1				
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	0		-1	-1
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	3	1	2	5
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-1	-1	-1	-3
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	0	0	0	0
Arviointimethodiikan päivityksestä johtuvat muutokset (netto)	0			0
Odotettavissa olevat luottotappiot nettomuutos	1	1	1	3
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2020	7	3	6	16

Alla olevassa taulukossa esitetään tappiota koskevan vähennyserän muutos arvonalentumisvaiheittain vuoden 2019 aikana seuraavien tekijöiden vaikutuksesta:

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset erät, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2019	40	83	409	532
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	-3	22		19
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	-4		15	11
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	2	-11		-10
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3		-14	33	19
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2		5	-16	-11
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	1		-2	-2
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	16	15	14	45
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-7	-14	-24	-44
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	-1	-2	48	45
Lopulliseksi luottotappioksi kirjaamisesta johtuvat vähennystilin pienentymiset	0	0	-31	-31
Odotettavissa olevat luottotappiot nettomuutos	4	0	37	41
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2019	44	83	446	573

Siirroissa vaiheesta 1 vaiheeseen 3 verrataan rahoitusvaran nykyistä vuoden lopun vaihetta 3 vuoden alun tilanteeseen. Näistä kuitenkin noin 90 prosenttia (kts. default capture rate tunnusluku alla) on raportoitu vaiheessa 2 vuoden 2019 aikana, joten sopimukset ovat pääsääntöisesti ole siirtyneet vaiheeseen 3 vaiheen 2 kautta. Sopimus voi siirtyä suoraan vaiheeseen 3 ulkoisen maksuhäiriön takia.

Siirroissa vaiheesta 3 vaiheisiin 2 tai 1 verrataan vuoden alun vaihetta 3 vuoden lopun vaiheeseen kaksi tai yksi. Siirrot ovat tapahtuneet kuitenkin pääsääntöisesti vuoden 2019 sisällä 3 kuukauden viiveellä.

Suurin osa luotoista on siirtynyt vaiheeseen 2 OP:n suhteellisen SICR mallin perusteella kaikissa luottoluokissa. Maksujen erääntyminen yli 30 päivää aiheuttaa siirron vaiheeseen 2 useimmin keski- ja heikomman tason luottoluokissa. Lainanhoitajastot aiheuttavat siirron vaiheeseen 2 yritysasiakkailta useammin keski- ja heikomman tason luottoluokissa kun taas henkilöasiakkaisissa ne vaikuttavat vaiheeseen 2 siirtoihin kaikissa luottoluokissa. Heikoimmat luottoluokat luokitellaan vaiheeseen 2 absoluuttisen luottoluokkarajan perusteella. Erityisesti heikoimmissa luottoluokissa on useampia syitä vaiheeseen 2 siirtoille. Maksukyvyttömyys tunnustetaan ajantasaisesti ja se aiheuttaa välittömän siirron vaiheeseen 3.

Saamistodistukset, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2019	6	4	4	14
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	0	1		1
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	0		2	2
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	0	-2		-2
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3				
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2				
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	0		0	0
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	2	0	0	2
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-2	-2	-1	-4
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	0	0	0	0
Arviointimetodiikan päivityksestä johtuvat muutokset (netto)	0			0
Odotettavissa olevat luottotappiot, nettomuutos	0	-2	1	-1
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2019	6	1	5	13

Seuraavassa taulukossa on esitetty luottoluokittain taseen saamisten sekä taseen ulkopuoliset bruttomääräiset vastuut, vastuun määrää vakuuden vähentämisen jälkeen sekä tappiota koskeva vähennyserä. Luottoluokkia 1-12 käytetään yritysten ja julkisyhteisöjen luottoluokituksessa ja A-F kotitalouksien luottoluokittelussa. Luottoluokat on yhdistelty taulukkoon niin, että yritysasiakkaan luottoluokka 2 käsittää luottoluokat 2 ja 2,5 jne. Henkilöasiakkaissa luottoluokka A sisältää A+, A ja A- jne. OP Ryhmän luottoluokittelua on kuvattu liitteessä 2 kappaleessa 10.3.1. Nettovastuu on laskettu sopimuskohtaisesti eikä siinä ole huomioitu ylivakuuksia.

31.12.2020

Milj. €	Taseen vastuut			Taseen ulkopuolinen vastuu brutto			Netto vastuu vakuuden jälkeen			Tappiota koskeva vähennyserä		
	Rating	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2
1	755	23		601	32		431	22		0	0	
2	2 166	7		1 527	5		1 843	0		0	0	
3	5 072	55		2 674	21		3 665	54		-1	0	
4	4 295	7		1 674	2		2 592	7		-1	0	
5	9 613	120		2 538	84		2 823	31		-3	-1	
6	8 134	390		1 984	73		2 282	49		-6	-2	
7	5 507	607		1 393	120		1 797	87		-13	-4	
8	2 140	1 094		751	603		772	397	0	-21	-14	
9	148	573		46	87			85		0	-18	
10	148	248		46	30			36		0	-16	
11			771			174				306		
12			130			6				99		
A	32 893	167		4 768	10		4 027	13		-3	-3	
B	8 816	1 169		1 427	21		1 741	67	0	-3	-4	
C	3 437	1 208		274	24		934	98		-4	-5	
D	1 781	1 412		137	27		754	124	0	-6	-7	
E	108	973		46	11			196		-2	-20	
F			1 459			20	0		215			
Yhteensä	85 014	8 053	2 360	19 882	1 150	200	23 661	1 265	621	-65	-95	-532

31.12.2019

Rating	Taseen vastuut			Taseen ulkopuolinen vastuu brutto			Netto vastuu vakuuden jälkeen			Tappiota koskeva vähennys		
	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
1	808			570			250			0		
2	2 513	8		1 742	4		2 016	8		0	0	
3	4 852	80		2 920	81		4 174	80		-1	0	
4	4 492	209		1 725	46		4 021	161		-1	0	
5	8 397	298		2 324	52		3 566	52		-2	0	
6	7 543	530		2 184	108		3 641	154		-5	-1	
7	5 428	702		1 369	181		2 732	246		-10	-5	
8	2 835	1 084		993	1 439		1 481	781		-15	-15	
9	5	576		5	89			166		0	-16	
10	0	267		1	69			69		0	-14	
11	0	0	638	3	0	144			350	0		-255
12			180			5			119			-106
A	32 535	257		3 669	0		5 609	30		0	0	
B	9 797	1 084		1 414	9		2 397	137		-1	0	
C	4 076	977		454	20		1 332	170		-2	-2	
D	2 407	1 147		303	26		855	228		-4	-5	
E	19	1 426		0	14			401		0	-26	
F			475			4			150			-85
Yhteensä	85 707	8 645	1 292	19 679	2 137	153	32 074	2 681	619	-43	-83	-446

OP Ryhmä voi kirjata lopullisen luottotappion kokonaan tai osaksi rahoitusvaroista mutta kohdistaa niihin vielä tämän jälkeen perintätoimenpiteitä. Tällaisten rahoitusvarojen jäljellä oleva määrä oli 31.12.2020 144 (116) miljoonaa euroa.

Luottoriskin merkittävä lisääntyminen (SICR)

Luottoriskin merkittävä lisääntyminen todetaan järjestelmäteknisesti laatimisperiaatteissa (Liite 1 kappale 5.4.1) esitetyllä tavalla.

SICR:n mallin sopimusten luokittelu luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin on identtinen koko voimassaoloajan PD (probability at default eli maksukyvyttömyyden todennäköisyys) mallien kanssa. Luottoluokitukset ovat merkittävin PD mallien syöttötieto. Sekä nykyiset PD:t että kynnysarvo PD:t sisältävät tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota (alla).

SICR:n tehokkuutta arvioidaan jokaisena raportointipäivänä seuraavien tunnuslukujen avulla:

Maksukyvyttömyyden havainnointi asteella (Default capture rate) mitataan, kuinka moni sopimus oli vaiheessa 2 ennen kuin se siirtyi vaiheeseen 3. Tunnusluku oli 31.12.2020 66 prosenttia (90). Mitä korkeampi tunnusluku on, sitä paremmin SICR malli pystyy havaitsemaan luottoriskin merkittävän kasvun. Vaiheessa 2 olevien sopimusten suhteellinen osuus oli 8 prosenttia (8) koko ei-maksukyvyttömästä luottokannasta.

Odotettavissa olevan luottotappion laskentamalleihin sisällytetty tulevaisuuteen suuntautuva informaatio

SICR:n arviointi sekä odotettavissa olevan luottotappion laskenta sisältää tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota, OP Ryhmä on analysoinut millä makrotaloudellisilla muuttujilla on selittävä merkitys luottoriskin määrän.

Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto tärkeimpien malleissa käytettyjen viiden makrotaloudellisen muuttujan arvoista ajanjaksolta 2020–2049 (keskiarvo, minimi ja maksimi) kolmessa skenaariossa, joita on käytetty odotettavissa olevan luottotappion laskennassa. Näitä arvoja on käytetty kaikkiin tuoteryhmiin 31.12.2020.

Makrotaloudellinen muuttuja	Skenaario	Keskiarvo (%)	Minimi (%)	Maksimi (%)
BKT:n kasvu	Heikko	0,4	-4,0	0,8
	Perus	1,3	-4,0	3,0
	Vahva	2,0	-4,0	5,4
Työttömyys %	Heikko	8,4	7,8	8,7
	Perus	6,7	6,5	8,0
	Vahva	4,9	4,5	7,8
Asuntojen hintaindeksi	Heikko	1,0	-1,7	1,5
	Perus	2,6	0,7	3,0
	Vahva	3,7	1,0	4,0
12kk Euribor	Heikko	0,8	-1,0	1,3
	Perus	1,6	-0,4	2,3
	Vahva	2,5	-0,2	3,3
Reaalikorko	Heikko	-0,5	-2,1	-0,1
	Perus	-0,1	-2,0	0,4
	Vahva	0,2	-1,9	0,9

Skenaarioiden todennäköisyyksien painot olivat 31.12.2020 Heikko 20 prosenttia, Perus 60 prosenttia ja Vahva 20 prosenttia.

Käytettyjen makrotaloudellisten muuttujien järjestyttävää arvioidaan PD, LGD, EAD ja ennenaikaisen takaisinmaksun mallien toimivuuden tarkastelun yhteydessä.

Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto tärkeimpien malleissa käytettyjen viiden makrotaloudellisen muuttujan arvoista ajanjaksolta 2019-2048 (keskiarvo, minimi ja maksimi) kolmessa skenaariossa, joita on käytetty odotettavissa olevan luottotappion laskennassa. Näitä arvoja on käytetty kaikkiin tuoteryhmiin 31.12.2019.

Makrotaloudellinen muuttuja	Skenaario	Keskiarvo (%)	Minimi (%)	Maksimi (%)
BKT:n kasvu	Heikko	0,5	-1,5	1,4
	Perus	1,4	0,5	1,5
	Vahva	2,0	1,4	2,5
Työttömyys %	Heikko	8,7	6,5	9,0
	Perus	6,9	6,5	7,0
	Vahva	5,2	5,0	6,5
Investointien kasvu %	Heikko	0,5	-2,3	1,5
	Perus	1,4	0,4	1,9
	Vahva	2,3	1,5	4,8
Asuntojen hintaindeksi	Heikko	1,0	-2,5	1,5
	Perus	2,6	0,5	3,0
	Vahva	3,8	0,5	4,0
12kk Euribor	Heikko	0,6	-0,9	1,3
	Perus	1,6	-0,3	2,3
	Vahva	2,7	-0,3	3,3

Skenaarioiden todennäköisyyksien painot olivat 31.12.2019 Heikko 20 prosenttia, Perus 60 prosenttia ja Vahva 20 prosenttia.

Skenaariot perustuvat OP Ryhmän ekonomistien tekemiin ennusteisiin. Ennusteprosessissa huomioidaan myös ulkopuolisten laitosten kuten OECD:n, International Monetary Fundin, Suomen Pankin, Valtionvarainministeriön jne. tuottamat vastaavat ennusteet sekä akateemiset tutkimukset.

Seuraavassa taulukossa esitetään olennaisten saamisten tappiota koskeva vähennyserä eri skenaarioissa arvonalentumisvaiheittain 31.12.2020.

Yritys- ja kotitalousasiakkaiden tappiota koskevat vähennyserät yhteensä, milj €	Painotettu tappiota koskeva vähennyserä	Tappiota koskeva vähennyserä heikossa skenaariossa	Tappiota koskeva vähennyserä perusskenaariossa	Tappiota koskeva vähennyserä vahvassa skenaariossa
Vaihe 1	52	55	51	47
Vaihe 2	78	84	78	73
Vaihe 3	522	522	522	522
Yhteensä	652	661	651	642

Seuraavassa taulukossa esitetään olennaisten saamisten tappiota koskeva vähennyserä eri skenaarioissa arvonalentumisvaiheittain 31.12.2019.

Yritys- ja kotitalousasiakkaiden tappiota koskevat vähennyserät yhteensä, milj €	Painotettu tappiota koskeva vähennyserä	Tappiota koskeva vähennyserä heikossa skenaariossa	Tappiota koskeva vähennyserä perusskenaariossa	Tappiota koskeva vähennyserä vahvassa skenaariossa
Vaihe 1	42	45	42	40
Vaihe 2	83	87	83	79
Vaihe 3	435	435	435	435
Yhteensä	560	568	561	554

Pääsääntöisesti tappiota koskeva vähennyserä on suurin heikossa skenaarioissa. Henkilöasiakkaiden luotot ovat pääsääntöisesti vaihtuvakorkoisia, joten korkotason nousulla on suuri vaikutus PD parametreihin. Tämän takia henkilöasiakkaisissa vaiheen 1 tappiota koskeva vähennyserä on korkein vahvassa skenaariossa koska siinä vahvimmin vaikuttaa 12 kuukauden Euribor korko PD:n muutoksen kautta. Henkilöasiakkaisissa vaiheen 2 sopimuksilla tappiota koskeva vähennyserä on sen sijaan korkein heikossa skenaariossa mikä johtuu koko voimassaoloajan LGD parametrin kehityksestä. Yritysiäsiakkaisissa kaikki riskiparametrit vaikuttavat samansuuntaisesti niin, että tappiota koskeva vähennyserä on selkeästi suurin heikossa skenaariossa. Vaiheen 3 LGD malli on riippumaton makrotaloudellisista tekijöistä mutta merkittävä osa vaiheen 3 vastuista arvioidaan kassavirtapohjaisella asiantuntija-arviolla, jossa huomioidaan myös tulevaisuuteen suuntautuva informaatio.

Herkkyyshanalyysi

Herkkyyshanalyysillä kuvataan tappiota koskevan vähennyserän herkkyyttä makrotaloudellisten tekijöiden muutoksille. Alla esitetty analyysi kuvaa ainoastaan jokseenkin mahdollista talouden heikkenemistä eikä lainkaan talouden noususuhdannetta. Lisäksi kaikki herkkyyshanalyysin eri komponentit eivät taloudellisessa taantumassa välttämättä kehity yhdessä herkkyyshanalyysissä esitetyllä tavalla.

Merkittävimmit makromuuttujat riskiparametreissa ja vastuuryhmissä ovat 12 kuukauden Euribor korko, reaalikorko (2020) / investointien kasvuaste (2019) ja BKT:n kehitys. Herkkyyshanalyysissä käytetyt muutokset ovat 1 % -yksikön kasvu 12 kuukauden Euribor korossa, 6 % -yksikön lasku investoinnin kasvuasteessa ja 3,5 % - yksikön lasku BKT:n kasvuasteessa. Luvut kuvastavat siis nykyistä heikompaa suhdannetta ja ovat kaikki tappiota koskevaa vähennyserää kasvattavia ja perustuvat seuraaviin asioihin. Herkkyyshanalyysissä käytettyjen muutoksien tasot perustuvat muuttujien käyttäytymiseen historiallisella periodilla, ja muutokset vastaavat karkeasti keskihajonnan suuruista muutosta.

Herkkyyshanalyysi tehdään vain vaiheen 1 ja 2 sopimuksille. Herkkyyshanalyysissä ei huomioida merkittävän luottoriskin kasvun (SICR) myötä tapahtuvia vaiheen 1 ja 2 välisiä siirtymiä. Koko voimassaoloajan PD:n muutokset stressatussa skenaariossa huomioidaan vain tappiota koskevan vähennyserän laskukaavan PD-estimaateissa eikä PD:n muutosten vaikutuksia SICRin kautta huomioida herkkyyshanalyysissä.

Seuraavassa taulukossa esitetään kotitalouksien ja yritysasiakkaiden ryhmien 31.12.2020 tappiota koskevan vähennyserän muutoksen herkkyyden kun taloudellinen tilanne heikkenee korkotason, reaalikoron ja BKT:n muutosten yhteisvaikutuksesta.

Ryhmä Vaihe	Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2020	Tappiota koskevan vähennyserän herkkyyshanalyysi*	Suhteellinen muutos
Kotitaloudet			
Vaihe 1	6	7	5 %
Vaihe 2	26	29	10 %
Yritysasiakkaat			
Vaihe 1	45	51	13 %
Vaihe 2	51	63	23 %
Yhteensä	129	149	16 %

* 1% -yksikön 12 kk Euribor koron kasvu, 1% -yksikön reaalikoron kasvu ja 3,5 % - yksikön BKT:n kasvun lasku kaikissa skenaarioissa.

Tappiota koskevat vähennyserät määräytyvät pitkälti ensimmäisten vuosien perusteella, jolloin herkkyyshanalyysin tulosten kannalta olennaisia ovat simuloitujen skenaarioiden ensimmäiset vuodet.

Korkotason 1 % -yksikön nousu nostaa tappiota koskevan vähennyserän määrää sekä henkilö- että yritysasiakkaissa. Investointien kasvuasteen heikkeneminen / reaalikoron nousu nostaa tappiota koskevan vähennyserän määrää yritysasiakkaissa sekä PD:n että LGD:n muutosten kautta. BKT:n kasvulla on negatiivinen suhde tappiota koskevan vähennyserän määrään kaikkien mallikomponenttien kautta. BKT:n kasvun heikkeneminen kasvattaa sekä henkilöasiakkaiden että yritysasiakkaiden PD:n arvoja. Lisäksi se vaikuttaa LGD:n kautta siten, että BKT:n lasku heikentää asuntovakuuksien käyvän arvon kehitystä, joka vaikuttaa vaiheen 2 sopimuksiin.

Analyyysi osoittaa, että merkittävimmit suhteelliset ja absoluuttiset muutokset kohdistuvat yritysasiakkaisiin, jossa vaiheen 1 ja 2 sopimusten tappiota koskevat vähennyserän määrät kasvavat yli 50%. Henkilöasiakkaissa muutokset ovat huomattavasti alhaisempia kuin yritysasiakkaiden kohdalla koska niiden riskiparemetrien estimaatit eivät ole niin herkkiä talouden suhdanteille.

Seuraavassa taulukossa esitetään kotitalouksien ja yritysasiakkaiden ryhmien 31.12.2019 tappiota koskevan vähennyserän muutoksen herkkyyden kun taloudellinen tilanne heikkenee korkotason, investointien kasvuasteen ja BKT:n muutosten yhteisvaikutuksesta:

Ryhmä Vaihe	Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2019	Tappiota koskevan vähennyserän herkkyyshanalyysi*	Suhteellinen muutos
Kotitaloudet			
Vaihe 1	7	8	6 %
Vaihe 2	32	34	7 %
Yritysasiakkaat			
Vaihe 1	34	53	56 %
Vaihe 2	51	77	49 %
Yhteensä	124	171	38 %

* 1% -yksikön 12 kk Euribor koron kasvu, 6 % -yksikön investoinnin kasvuasteen lasku ja 3,5 % - yksikön BKT:n kasvun lasku kaikissa skenaarioissa.

Arvon alentumisvaiheen 3 taseessa olevien vastuiden vertailu järjestämättömiin saataviin (non-performing)

Arvon alentumisvaiheen 3 vastuut ovat luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja. Seuraavassa taulukossa on selostettu tämän määritelmän ja viranomaismääräysten järjestämättömien saatavien (non-performing) määritelmän eroavaisuudet:

Milj. €	31.12.2020	Taseen vastuu	Tappiota koskeva vähennyserä
Arvon alentumisvaihe 3		2 365	518
Määritelmien välinen ero*		57	1
Terveet (performing) lainanhoitojoustolliset saamiset (vaihe 2)		3 277	22
Muut erot		91	26
Ongelmasaamiset		5 790	567

* Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/227 Liite 5 osa 2: 157, 176

Milj. €	31.12.2019	Taseen vastuu	Tappiota koskeva vähennyserä
Arvon alentumisvaihe 3		1 292	436
Määritelmien välinen ero*		187	3
Terveet (performing) lainanhoitojoustolliset saamiset (vaihe 2)		2042	12
Ongelmasaamiset		3 521	451

* Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/227 Liite 5 osa 2: 155, 157, 176

Riskienhallinnan liitetiedot

OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet on kuvattu liitetiedossa 2.

OP Ryhmän riskiasema on esitetty liitetiedossa 46, vähittäis- ja yrityspankkitoiminnan riskiasema 47-52, vakuustustoiminnan riskiasema liitetiedoissa 53-83. OP Ryhmä julkistaa ns. Pilari III mukaiset tiedot OP Ryhmän riski- ja vakavaraisuusraportissa.

OP Ryhmän riskiasema

Liite 46. OP Ryhmän vastuiden maajakauma

Pääosa OP Ryhmän maavastuista on EU-maissa. Vastuut sisältävät kaikki tase-erät sekä taseen ulkopuoliset erät ja ne perustuvat vakavaraisuudessa käytettyihin arvoihin.

OP Ryhmän vastuiden maajakauma 2020

Milj. €	Valtio- ja keskus- pankki- vastuut	Luotto- laitos- vastuut	Yritys- vastuut	Vähittäis- vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	Vakuu- delliset saamis- todistukset**	Muut	Kokonaisvastuut
Suomi	27 190	431	50 008	62 466	386	596	932	142 008
Baltia	347		3 351	21			7	3 726
Muut Pohjoismaat	100	389	1 714	124	8	1 648	0	3 982
Saksa	2 922	387	114	88		1 652	20	5 183
Ranska	230	454	206	247	0	996		2 133
Iso-Britannia	30	692	62	261	0	252	0	1 297
Italia	120	22	26	31			0	199
Espanja		4	13	15			0	32
Muut EU-maat	2 613	475	430	237	30***	846	0	4 629
Muu Eurooppa		59	107	31	16		0	213
USA	154	154	56	503	130	26	0	1 023
Venäjä		26	4	6				36
Aasia		192	159	34		12	0	397
Muut maat	32	141	63	84	1541***	1 541	2 164	5 566
Yhteensä	33 736	3 426	56 314	64 147	2 111	7 569	3 123	170 425

* Sisältää myös korkorahastoja 18 miljoonaa euroa.

** Muodostuu RMBS, ABS ja Covered Bond sijoituksista.

*** Sisältää pääosin sijoituksia Muissa EU-maissa Eurooppa rahastoihin ja Muissa maissa Emerging Markets ja Global rahastoihin.

OP Ryhmän vastuiden maajakauma 2019

Milj. €	Valtio- ja keskus- pankki- vastuut	Luotto- laitos- vastuut	Yritys- vastuut	Vähittäis- vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	Vakuu- delliset saamis- todistukset**	Muut	Kokonaisvastuut
Suomi	17 389	382	49 383	60 761	738	557	1 005	130 216
Baltia	438		2 646	15			9	3 109
Muut Pohjoismaat	98	386	1 485	113	14	1 668	0	3 764
Saksa	2 161	360	141	87	1	1 679	76	4 506
Ranska	86	602	233	182	19	1 031	0	2 152
Iso-Britannia	2	770	76	276	55	410	0	1 589
Italia		16	37	34			0	87
Espanja		44	15	17			0	75
Muut EU-maat	2 177	411	509	263	173***	963	0	4 497
Muu Eurooppa		74	110	32	36	20	0	272
USA		204	62	590	88	36	0	980
Venäjä		10	3	9				21
Aasia		243	65	46		16	0	370
Muut maat	32	197	106	66	949***	1 471	1 864	4 683
Yhteensä	22 383	3 697	54 871	62 490	2 074	7 850	2 955	156 320

* Sisältää myös korkorahastoja 71 miljoonaa euroa.

** Muodostuu RMBS, ABS ja Covered Bond sijoituksista.

*** Sisältää pääosin sijoituksia Muissa EU-maissa Eurooppa rahastoihin ja Muissa maissa Emerging Markets ja Global rahastoihin.

Vähittäis- ja Yrityspankkitoiminnan riskiasema

Liite 47. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Milj. €	2016	2017	2018	2019	2020
Luotto- ja takaustappioiden poistetut saamiset			70	68	117
Saamisten arvonalentumiset	183	147			
Saamisten arvonalentumisten peruutukset	-99	-91			
Suoritukset poistetuista saamisista	-15	-15	-15	-23	-10
Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä			-10	41	119
Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) saamistodistuksista			1	0	-1
Ryhmäkohtaisten arvonalentumisten nettomuutos	7	7			
Yhteensä	77	48	46	87	225

Liite 48. OP Ryhmän varainhankinnan rakenne

Milj. €	31.12.2020	Osuus, %	31.12.2019	Osuus, %
Velat luottolaitoksille	8 086	6,5	2 632	2,3
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	0	0,0	12	0,0
Velat asiakkaille				
Talletukset	70 940	56,7	63 998	56,3
Muut	2 482	2,0	4 291	3,8
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Sijoitus- ja yritystodistukset sisältäen ECP:t (Euro Commercial Paper)	7 620	6,1	9 716	8,6
Joukkovelkakirjat	12 145	9,7	12 304	10,8
Huonomman etuoikeuden luokan joukkovelkakirjalainat (SNP)	1 689	1,4	1 156	1,0
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	13 252	10,6	11 807	10,4
Muut velat	3 431	2,7	3 163	2,8
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	2 261	1,8	1 290	1,1
Jäsenosuudet	212	0,2	209	0,2
Tuotto-osuudet	2 962	2,4	3 029	2,7
Yhteensä	125 080	100,0	113 606	100,0

Liite 49. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

31.12.2020, milj. €	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Rahoitusvarat						
Käteiset varat	21 827					21 827
Saamiset luottolaitoksilta	272	9	5		20	306
Saamiset asiakkailta	5 940	8 929	36 664	19 266	22 845	93 644
Sijoitusomaisuus						
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	190	44	65	27	4	330
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi		3	375	1	0	378
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	396	890	9 629	6 950	269	18 134
Jaksotettu hankintameno			1			1
Rahoitusvarat yhteensä	28 625	9 874	46 739	26 244	23 137	134 619

Rahoitusvelat	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	86	0	8 000			8 086
Velat asiakkaille	71 992	727	124	53	526	73 422
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	5 031	5 959	15 352	8 114	250	34 706
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		283	1 978			2 261
Rahoitusvelat yhteensä	77 110	6 968	25 455	8 167	775	118 475
Takaukset	55	82	288	-6	267	686
Takuuvastuut	264	450	680	491	275	2 160
Luottolupaukset	13 826					13 826
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	67	85	96	1	6	255
Muut	683	658	2	192	0	1 535
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	14 895	1 275	1 066	677	548	18 461

31.12.2019, milj. €	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Rahoitusvarat						
Käteiset varat	11 981					11 981
Saamiset luottolaitoksilta	219	24	3		0	246
Saamiset asiakkailta	6 794	8 934	34 218	19 599	21 919	91 463
Sijoitusomaisuus						
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	357	150	154	69	1	730
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi		2	420			422
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	904	969	5 821	5 226		12 920
Jaksotettu hankintameno	2		2			3
Rahoitusvarat yhteensä	20 257	10 078	40 616	24 894	21 920	117 765

Rahoitusvelat	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	590	49	1 992			2 632
Velat asiakkaille	66 989	574	200	61	465	68 289
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	7 497	6 727	13 789	6 026	330	34 369
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		374	760	157		1 290
Rahoitusvelat yhteensä	75 077	7 724	16 741	6 244	795	106 580
Takaukset	60	148	207	6	290	711
Takuuvastuut	357	725	562	69	746	2 459
Luottolupaukset	13 180					13 180
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	107	125	100	0	2	333
Muut	557	556	2	196	0	1 311
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	14 261	1 554	870	271	1 039	17 995

Liite 50. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan

31.12.2020, milj. €	1 kk tai alle	>1-3 kk	>3-12 kk	>1-2 v	>2-5 v	> 5 v	Yhteensä
Rahoitusvarat							
Käteiset varat	21 827						21 827
Saamiset luottolaitoksilta	274	17	7	5	3		306
Saamiset asiakkailta	16 339	19 868	52 066	554	2 574	2 243	93 644
Sijoitusomaisuus							
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	94	98	48	7	52	32	330
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi			362	13	3		377
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	704	465	769	1 811	7 274	7 110	18 134
Jaksotettu hankintameno	0	0		0	1		1
Rahoitusvarat yhteensä	39 238	20 448	53 252	2 389	9 907	9 384	134 619
Rahoitusvelat							
Velat luottolaitoksille	55	31	-0	2 000	6 000	0	8 086
Velat asiakkaille	71 115	1 588	678	39	2	0	73 422
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 495	5 301	5 781	2 679	10 088	8 362	34 706
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	75	336	267	490	1 093		2 261
Rahoitusvelat yhteensä	73 741	7 256	6 726	5 208	17 183	8 362	118 476
31.12.2019, milj. €	1 kk tai alle	>1-3 kk	>3-12 kk	>1-2 v	>2-5 v	> 5 v	Yhteensä
Rahoitusvarat							
Käteiset varat	11 981						11 981
Saamiset luottolaitoksilta	192	27	24	1	1		246
Saamiset asiakkailta	15 409	20 668	49 579	582	2 732	2 493	91 463
Sijoitusomaisuus							
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	159	198	149	19	134	71	730
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi			2	10	410		422
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	960	565	886	608	4 675	5 226	12 920
Jaksotettu hankintameno	2				1		3
Rahoitusvarat yhteensä	28 704	21 459	50 640	1 220	7 953	7 789	117 765
Rahoitusvelat							
Velat luottolaitoksille	2 458	125	49				2 632
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	0				12	0	12
Velat asiakkaille	65 814	1 405	563	41	6	460	68 289
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 004	6 054	7 105	2 029	8 823	6 354	34 369
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	82	344	39	193	532	100	1 290
Rahoitusvelat yhteensä	72 359	7 928	7 756	2 263	9 373	6 914	106 592

Liite 51. Korko- ja markkinariskin herkkyysoanalyysi

Taseen korkoriski

Valuutta, milj. €	2020	
	-200bp	+200bp
EUR	2 704	-803

Riski raportoidaan kaikille valuutoille euroina. Valuuttamääraisten erien määrät ovat pieniä ja niiden valuutta- ja korkoriskit pääsääntöisesti suojataan.

Korkoriski lasketaan kassavirtojen nykyarvon muutosherkkytenä korkokäyrän 2 %-yksikön yhdensuuntaiselle muutokselle. Laskenta tehdään kuukausittain ja se kattaa OP Ryhmän luottolaitosten ja OP Osuuskunnan rahoitustaseen kaikki korolliset tase-erät ja korolliset taseen ulkopuoliset erät. Osuuspankkien eräpäivättömien asiakastalletusten korkoherkkyys lasketaan käyttäen asiantuntija-arvioon perustuvia maturiteettiolettamia ja luottoihin sovelletaan ennenaikaisten takaisinmaksujen mallia.

Laskentajärjestelmän vaihtumisen vuoksi vertailulukuja vuodelle 2019 ei ole saatavilla.

Vähittäispankkitoiminnan rahoitustaseen korkotuloriski

Valuutta, milj. €	-100bp		+100bp	
	2020	2019	2020	2019
EUR	-57	-40	288	326

Vähittäispankkitoiminnan korkoriskiä lasketaan myös korkotuloriskimenetelmällä, jossa korkotuloriski määritetään yhden vuoden aikaperiodille. Riski saadaan jakamalla laskentahetkestä kolmelle seuraavalle vuodelle 1%-yksikön yhdensuuntaisella koronmuutoksella laskettu korkotuloriski kolmella. Laskenta ja raportointi tehdään kuukausittain ja se kattaa vähittäispankkitoiminnan rahoitustaseen kaikki korolliset tase-erät ja korolliset taseen ulkopuoliset erät. Korkotuloriskin laskennassa huomioidaan myös negatiiviset korot, mutta korkoihin sovelletaan -2%:n alarajaa. Luottoihin sopimusehtojen perusteella sovellettava viitekorkojen 0 % -lattia otetaan laskennassa huomioon. Taseen rakenne pidetään ennallaan korvaamalla erääntyvät erät vastaavilla korkosidonnaisuuksilla tai kiinteäkorkoisten juoksuajoilla. Laskennassa käytetään mallinnukseen perustuva erääntymismallia eräpäivättömille talletuksille ja ennenaikaisten takaisinmaksujen mallia luotoille. Vähittäispankkitoiminta sisältää tässä yhteydessä osuuspankkien rahoitustoiminnan.

Markkinariskin herkkyysoanalyysi

Mij. €		Muutos	
		2020	2019
Korkovolatiliteetti*	10bp	0	3
Valuuttavolatiliteetti*	10 %-yksikköä	0	0
Luottoriskipreemio**	10bp	-61	-53

* Kaupankäyntisalkku

** Pitkäaikainen sijoitusomaisuus

Liite 52. Likviditeettireservi

Likviditeettireservi esitetään Muu toiminta -segmentissä.

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2020, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa*	21 954	1 515	1 611	852	1 414		27 346	87,5
Aa1-Aa3	1	651	984	474	706	0	2 814	9,0
A1-A3	0	2	4	3	2	3	14	0,0
Baa1-Baa3	32	59	124	51	5	1	273	0,9
Ba1 tai alempi	20	7	64	35	0		127	0,4
Sisäisesti luokiteltu**	245	190	167	78			680	2,2
Yhteensä	22 253	2 424	2 954	1 494	2 127	4	31 254	100,0

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD $\leq$ 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 4,0 vuotta.

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2019, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa*	12 909	1 950	2 264	2 329	1 400		20 852	83,4
Aa1-Aa3	274	382	509	428	440	0	2 033	8,1
A1-A3	6	5	21	8	0		40	0,2
Baa1-Baa3	4	48	106	94	22	1	275	1,1
Ba1 tai alempi	0	22	76	22	16		136	0,5
Sisäisesti luokiteltu**	1 108	282	224	37	11		1 661	6,6
Yhteensä	14 300	2 689	3 200	2 918	1 889	1	24 996	100,0

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD $\leq$ 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 4,0 vuotta.

Vakuustustoiminnan riskiasema

Liite 53. Vahinkovakuustustoiminnan riskiherkkyys

Oheisessa taulukossa on kuvattu eri riskimuuttujien vaikutusta tulokseen ja vakavaraisuuspääomaan.

Riskimuuttuja	Kokonais- määrä 2020, milj. €	Muutos riski- muuttujassa	Vaikutus tulokseen/ omaan pääomaan, milj. €	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen
Maksutuotot*	1 506	kasvaa 1 %	15	paranee 1,0 % -yksikköä
Korvauskulut*	1 041	kasvaa 1 %	-10	heikkenee 0,8 % -yksikköä
Suurvahinko yli 5 milj. €		1 kappale	-8	heikkenee 0,3 % -yksikköä
Henkilöstökulut*	112	kasvaa 8 %	-9	heikkenee 0,6 % -yksikköä
Toimintokohtaiset kulut */**	316	kasvaa 4 %	-13	heikkenee 0,6 % -yksikköä
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	748	kasvaa 0,25 %-yksikköä	-5	heikkenee 0,4 % -yksikköä
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	2 052	kasvaa 1 vuotta	-48	heikkenee 3,1 % -yksikköä
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	2 052	laskee 0,1 %-yksikköä	-31	heikkenee 1,8 % -yksikköä

* Liukuva 12 kuukautta.

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja.

Liite 54. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia

Vakuutusmaksutulon jakautuminen EML-luokittain* yritysten omaisuusvakuutuksessa

Omaisuusvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittelemalla riskit luokkiin niiden EML-määrien* mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. €	5-20	20-50	50-100	100-500
2020	12	10	7	14
2019	11	9	6	12

* EML = Estimated Maximum Loss, kohdekohtainen maksimivahingon määrä

Vakuutusmaksutulon jakautuminen TSI-luokittain* yritysten vastuuvakuutuksessa

Vastuuvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittelemalla riskit luokkiin niiden TSI-määrien* mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. €	2-4	4-10	10-30	30-90
2020	3	5	10	3
2019	4	4	7	2

* TSI= Total Sum Insured, kokonaisvakuutusmäärä

Rakennusvirhevakuutuksen vakuutusmäärät

Rakennusvirhevakuutuksen volyymia kuvaa vakuutussopimusten vakuutusmäärä. Vakuutusmäärän brutto- ja nettoluvut on eritelty oheisessa taulukossa. Rakennusvirhevakuutuksen vakuutuskausi on 10 vuotta.

Milj. €	Brutto		Netto*	
	2020	2019	2020	2019
Rakennusvirhevakuutus	1 890	1 852	1 890	1 852

* Vakuutusyhtiön vastuulla jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen, ennen vastavakuuksia.

Liite 55. Vahinkovakuutuksen suurvahinkojen kehitys
Havaittujen suurvahinkojen lukumäärät havaitsemisvuosittain vuosilta 2016–2020

Vahinkovakuutuksessa seurataan tiiviisti suurvahingoista aiheutuvaa korvausmenoa. Tämä korvausmeno selittää merkittävän osuuden vakuutusliikkeen vuosittaisesta tuloksen vaihtelusta. Lisäksi suurvahingoista aiheutuvan korvausmenon seurannalla voidaan havaita riskeissä tai niiden valinnassa tapahtuneita muutoksia. Tässä tarkastelussa suurvahingoiksi on luokiteltu vahingot, joiden brutto- tai nettomäärä on yli 2 miljoonaa euroa. Suurvahinkoja tapahtuu eniten omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa. Lakisääteisissä vakuutuksissa suurvahinkoriski on pieni suhteessa vakuutuslajin suureen volyymiin.

Bruttomäärä

Yli 2 milj. € vahinkojen lukumäärä	Laki- sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeusturva	Pitkä- kestoiset
2016				5		
2017				7		
2018				17	3	
2019	2			9	3	
2020	1			16	1	
Korvaukset yhteensä					218 milj. €	

Bruttomäärä korvaukset yhteensä, milj. €

2016–2020	7			190	21	
-----------	---	--	--	-----	----	--

Nettomäärä

Yli 2 milj. € vahinkojen lukumäärä	Laki- sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeusturva	Pitkä- kestoiset
2016				5		
2017				7		
2018				15	3	
2019	2			9	3	
2020	1			16	1	
Korvaukset yhteensä					169 milj. €	

Nettomäärä korvaukset yhteensä, milj. €

2016–2020	7			148	14	
-----------	---	--	--	-----	----	--

Liite 56. Vahinkovakuutuksen vakuutusliikkeen kannattavuus

Vakuutusmaksutuottojen (brutto ja netto) sekä yhdistetyn kulusuhteen (netto) kehitys

Vakuutusmaksutuotoilla kuvataan vakuutusluokan volyyymiä. Sen avulla voidaan arvioida vakuutusluokan merkittävyyttä kokonaisuuden kannalta. Vastaavasti yhdistetyn kulusuhteen (CR) avulla voidaan arvioida vakuutusluokan tuloksen vaihtelua sekä vakuutusluokan kannattavuutta. Yhdistetty kulusuhde on esitetty erikseen oikaistuna kertaluonteisilla erillä, jotka kohdistuvat aikaisempiin vakuutuskausiin.

2020, milj. €	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	418	416	90 %	84 %
Muu tapaturma ja sairaus	302	302	79 %	85 %
Kasko ja kuljetus	322	321	84 %	89 %
Omaisuus ja keskeytys	410	374	90 %	96 %
Vastuu ja oikeusturva	98	91	68 %	73 %
Pitkäkestoiset	4	2	55 %	62 %
Yhteensä	1 555	1 506	85 %	88 %

2019, milj. €	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	443	442	123 %	90 %
Muu tapaturma ja sairaus	286	286	91 %	91 %
Kasko ja kuljetus	308	307	97 %	97 %
Omaisuus ja keskeytys	390	357	91 %	91 %
Vastuu ja oikeusturva	88	84	91 %	91 %
Pitkäkestoiset	4	3	75 %	75 %
Yhteensä	1 520	1 478	102 %	92 %

* Yhdistetty kulusuhde (Combined ratio) lasketaan jakamalla korvauskulujen (netto) ja vakuutusliikkeen liikekulujen summa vakuutusmaksutuotoilla (netto). Aineettomien oikeuksien poistoja ei ole otettu huomioon.

** Kertaluonteiset vakuutustekniseen laskelmaan vaikuttavat muutokset eliminoitu.

Liite 57. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja

Velan luonnetta kuvaavia tietoja	2020	2019
Velat vakuutussopimuksista (netto, milj. €)		
Latentit ammattitaudit	8	10
Muu	3 205	3 118
Yhteensä (ennen siirtoja)	3 213	3 128
Velan duraatio (vuosina)		
Diskontattu vakuutusvelka	15,4	15,2
Diskontaamaton vakuutusvelka	2,2	2,2
Yhteensä	10,5	10,5
Diskontatun velan määrä (netto, milj. €)		
Tunnettu eläkemuotoinen korvausvastuu	1 662	1 620
Kollektiivinen korvausvastuu	351	368
Vakuutusmaksuvastuu	39	40
Yhteensä	2 052	2 029

Liite 58. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma

31.12.2020, milj. €	0-1 v	1-5 v	5-10 v	10-15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	424	120	24	7	12	586
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	298	221	61	12	4	597
Diskontattu	94	464	366	301	805	2 030
Vakuutusvelka yhteensä**	817	805	451	319	821	3 213

* Sisältää diskontattua vastuuta 39 miljoonaa euroa.

** Ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoa.

31.12.2019, milj. €	0-1 v	1-5 v	5-10 v	10-15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	417	118	23	7	11	576
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	294	219	60	12	4	590
Diskontattu	95	427	365	297	778	1 962
Vakuutusvelka yhteensä**	807	763	449	316	794	3 128

* Sisältää diskontattua vastuuta 40 miljoonaa euroa.

** Ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoa.

Liite 59. Vahinkovakuutuksen sijoitusten jakauma

	31.12.2020		31.12.2019	
	Käypä arvo*, milj. €	%	Käypä arvo*, milj. €	%
Sijoitusomaisuuden allokaatiojakauma				
Rahamarkkinat yhteensä	461	11	547	14
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	456	11	541	14
Johdannaiset***	5	0	6	0
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 684	65	2 644	67
Valtiot	605	15	447	11
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	10	0		0
Investment Grade	1 602	39	1 669	42
Kehittyvät markkinat ja High Yield	280	7	253	6
Strukturoidut sijoitukset****	188	5	275	7
Osakkeet yhteensä	525	13	426	11
Suomi	112	3	116	3
Kehittyneet markkinat	237	6	172	4
Kehittyvät markkinat	110	3	67	2
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	6	0	6	0
Pääomasijoitukset	59	1	65	2
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	33	1	35	1
Hedge fund -rahastot	33	1	35	1
Kiinteistösijoitukset yhteensä	398	10	300	8
Suorat kiinteistöt	251	6	159	4
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	148	4	141	4
Yhteensä	4 102	100	3 952	100

* Sisältää siirtyneet korot.

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon.

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo).

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat.

Liite 60. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Alla olevassa taulukossa on selvitys sijoitusriskien herkkyyksistä sijoitusluokittain. Vakuutusvelan laskentaan liittyvän diskonttauskoron herkkyysharkastelu on esitetty vakuutusvelan liitetiedoissa 61. Sijoitusten ja vakuutusvelan muutosten vaikutukset kumoavat toisiaan.

Vahinkovakuutus	Kanta käyvin arvo 31.12.2020, milj. €	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2020	31.12.2019
Joukkolainat ja korkorahastot *	3 146	Korko	1 %-yksikkö	103	85
Osakkeet**	493	Markkina-arvo	10 %	91	35
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	65	Markkina-arvo	10 %	13	7
Kiinteistöt	398	Markkina-arvo	10 %	40	30
Valuutta	60	Valuutan arvo	10 %	36	15
Luottoriskipreemio***	3 146	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	37	36
Johdannaiset	5	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0	1

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Liite 61. Vahinkovakuutuksen korkosijoitusten riskiasema

Koron muutoksista aiheutuvaa markkinariskiä seurataan luokittelemalla sijoitukset instrumenteittain duraation mukaan. Vakuutusvelan korkoriskiä tasaavaa vaikutusta ei ole esitetty taulukossa, koska vakuutusvelasta vain osa on diskontattu hallinnollisella korolla (liite 31).

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €*	31.12.2020	31.12.2019
0-1 vuotta	749	730
>1-3 vuotta	579	631
>3-5 vuotta	664	498
>5-7 vuotta	557	440
>7-10 vuotta	245	172
>10 vuotta	143	110
Yhteensä	2 937	2 582
Modifioitu duraatio	3,5	4,0
Efektiivinen korko, %	1,0	1,6

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot.

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2020*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	93	125	95	66	21	58	457	15,6 %
Aa1-Aa3	455	96	77	41	19	0	689	23,5 %
A1-A3	64	116	145	145	48	47	565	19,2 %
Baa1-Baa3	93	199	281	263	138	25	998	34,0 %
Ba1 tai alempi	24	40	32	23	16	12	147	5,0 %
Sisäisesti luokiteltu	21	4	34	18	3	1	81	2,7 %
Yhteensä	749	579	664	557	245	143	2 937	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	2	45	57	49	28	79	261	10,1 %
Aa1-Aa3	520	148	28	24	12	0	732	28,3 %
A1-A3	76	179	114	145	61	10	584	22,6 %
Baa1-Baa3	81	216	231	199	53	15	794	30,8 %
Ba1 tai alempi	46	41	36	9	6	7	145	5,6 %
Sisäisesti luokiteltu	5	1	32	15	13	0	66	2,6 %
Yhteensä	730	631	498	440	172	110	2 582	100,0 %

* Ei sisällä luottojohtannaisia.

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A2.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 3,5 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 62. Vahinkovakuutuksen sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
USD	35	51
SEK	1	0
JPY	0	0
GBP	0	1
Muut	25	23
Yhteensä*	60	76

* Valuuttapositio on 1,5 % (1,9 %) sijoituskannasta. Valuuttapositio lasketaan yksittäisten valuuttojen itseisarvojen summana.

Liite 63. Vahinkovakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2020		31.12.2019	
	Sijoitus*	Vakuutus**	Sijoitus*	Vakuutus**
Moody's vastaavuus				
Aaa	457		261	
Aa1-Aa3	689	26	732	16
A1-A3	565	48	584	50
Baa1-Baa3	998	0	794	
Ba1 tai alempi	147		145	0
Sisäisesti luokiteltu	81	42	66	43
Yhteensä	2 937	117	2 582	109

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

** Sisältää jälleenvakuuttajien osuuden vakuutusvelasta ja saamiset jälleenvakuuttajilta.

Liite 64. Henkivakuustoittoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyysoanalyysi

Henkivakuustoittoiminnan keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotasotaso, sekä vakuutettujen elinajanodotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Henkivakuutusliiketoiminnan vakuutus- ja sijoitussopimuskanta 31.12.2020

	Vastuu 31.12.2020, milj. €	Vakuutettuja tai sopimuksia, kpl	Duraatio korkokäyrällä 31.12.2020
Sijoitussidonnaiset sopimukset	11 282	320 628	10,1
Sijoitussidonnaiset vakuutus sopimukset	4 796	200 520	10,0
Henkivakuutus/Säästäminen	3 156	79 891	9,8
Yksilöllinen eläkevakuutus	1 511	114 364	10,1
Ryhmäeläkevakuutus	129	6 265	13,8
Sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset	6 486	120 108	10,1
Säästäminen	3 988	68 165	11,6
Yksilölliset eläkesopimukset	1 576	45 165	7,2
Ryhmäeläkesopimukset	77	4 521	13,6
Kapitalisaatiosopimukset	845	2 257	7,5
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	6 088	498 508	9,8
Vakuutus sopimukset diskontattuna perustekorolla	5 763	498 504	10,0
Henkivakuutus/Säästäminen	1 306	49 301	9,7
Takuukorko 4,5 %	41	428	9,2
Takuukorko 3,5 %	341	6 392	12,1
Takuukorko 2,5 %	118	6 216	9,3
Takuukorko 1,5 %	1	101	12,4
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 1)	804	36 164	8,3
Yksilöllinen eläkevakuutus	2 967	64 876	8,7
Takuukorko 4,5 %	252	6 189	5,9
Takuukorko 3,5 %	442	17 004	8,2
Takuukorko 2,5 %	248	19 313	14,2
Takuukorko 1,5 %	1	86	10,8
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 2)	2 025	22 284	8,4
Ryhmäeläkevakuutus	1 388	37 398	13,0
Etuusperusteinen 3,5 %	893	22 828	12,6
Etuusperusteinen 2,5 %	91	2 517	14,4
Etuusperusteinen 1,5 %	246	6 776	17,9
Etuusperusteinen 0,5 %	87	1 664	12,4
Maksuperusteinen 3,5 %	7	68	14,7
Maksuperusteinen 2,5 %	56	3 209	14,2
Maksuperusteinen 1,5 %	7	289	13,2
Maksuperusteinen 0,5 %	0	47	19,4
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	98	342 592	4,3
Ryhmähenkivakuutukset	4	4 337	1,6
Muut kuin sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset diskontattuna perustekorolla	2	4	6,4
Kapitalisaatiosopimukset	2	4	6,4
Takuukorko 2,5 %	1	3	2,2
Takuukorko 1,5 %	0	1	9,6
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	253		
Muut vakuutusvelan erät	70		
Yhteensä	17 370	819 136	10,0

Henkivakuutusliiketoiminnan vakuutus- ja sijoitussopimuskanta 31.12.2019

	Vastuu 31.12.2019, milj. €	Vakuutettuja tai sopimuksia, kpl	Duraatio korkokäyrällä 31.12.2019
Sijoitussidonnaiset sopimukset	10 818	329 411	10,3
Sijoitussidonnaiset vakuutus sopimukset	4 784	115 562	10,2
Henkivakuutus/Säästäminen	3 220	64 583	10,0
Yksilöllinen eläkevakuutus	1 443	47 090	10,2
Ryhmäeläkevakuutus	120	3 889	13,4
Sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset	6 034	213 849	10,3
Säästäminen	3 700	88 585	11,8
Yksilölliset eläkesopimukset	1 517	116 981	7,3
Ryhmäeläkesopimukset	58	6 305	12,2
Kapitalisaatiosopimukset	760	1 978	9,0
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	6 286	506 614	9,4
Vakuutus sopimukset diskontattuna perustekorolla	6 040	506 605	9,7
Henkivakuutus/Säästäminen	1 384	55 674	9,8
Takuukorko 4,5 %	41	459	9,1
Takuukorko 3,5 %	366	7 545	12,1
Takuukorko 2,5 %	133	7 166	8,7
Takuukorko 1,5 %	2	106	10,0
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 1)	841	40 398	8,6
Yksilöllinen eläkevakuutus	3 158	69 332	8,4
Takuukorko 4,5 %	265	6 716	5,6
Takuukorko 3,5 %	455	17 895	8,0
Takuukorko 2,5 %	252	20 225	13,7
Takuukorko 1,5 %	1	87	8,3
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 2)	2 185	24 409	8,1
Ryhmäeläkevakuutus	1 380	33 092	12,5
Etuusperusteinen 3,5 %	936	20 638	12,1
Etuusperusteinen 2,5 %	95	2 252	13,7
Etuusperusteinen 1,5 %	220	5 212	15,9
Etuusperusteinen 0,5 %	61	1 440	14,7
Maksuperusteinen 3,5 %	7	67	15,7
Maksuperusteinen 2,5 %	54	3 143	13,0
Maksuperusteinen 1,5 %	6	293	14,6
Maksuperusteinen 0,5 %	0	47	22,0
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	115	344 147	4,4
Ryhmähenkivakuutukset	4	4 360	1,6
Muut kuin sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset diskontattuna perustekorolla	3	9	1,7
Kapitalisaatiosopimukset	3	9	1,7
Takuukorko 2,5 %	3	8	1,3
Takuukorko 1,5 %	0	1	9,6
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	169		
Muut vakuutusvelan erät	75		
Yhteensä	17 104	836 025	10,0

Henkivakuutusvelkojen herkkyyden laskentaolettamusten muutoksille

Koska säästö- ja sijoitusmuotoisia vakuutuksia on myyty runsaasti hyvin pitkäaikaisina sopimuksina, vakuutusentottajat päättävät sopimuksiaan tarpeidensa mukaan takaisinostoon ennen sopimuksen mukaista päättämispäivää. Tämän takia takaisinostojen määrä on suuri. Yhtiö huomioi tästä aiheutuvan tulevien yli- tai alijäämien poisjäännin henkivakuutuksen vakavaraisuusarvoa laskiessaan.

Sen sijaan yksilöllisten eläkevakuutusten takaisinostoriski on hyvin vähäinen, sillä lainsäädäntö rajaa takaisinostomahdollisuudet vain laissa mainittuihin tilanteisiin kuten avioero ja pitkäaikainen työttömyys. Takaisinostona maksetaan vakuutuksen kertynyt takaisinostoarvo.

Yksilöllisten eläkevakuutusten eläkemaksatuksen alkua lykätään. Vakuutusta ottaessaan vakuutusentottajalla ei ole ollut usein realistista käsitystä todellisesta eläkkeelle jäämisestään. Toisaalta yksilöllisten eläkevakuutusten verokohtelua on muutettu vuosikymmenien aikana useampaan kertaan siten, että eläkkeelle jäämisen mahdollisuutta vakuutuksen avulla on lykätty myöhempään ikävuosiin.

Eläkevakuutusten kuolevuushavainnot osoittavat, että laskuperusteiden mukaiset elinajanodotteet ovat liian matalia. Yksilöllisten eläkevakuutusten kuoleman- ja elämänvaraturvien riskit kompensoivat toisiaan niin suuressa määrin, että elinajanodotteen kasvamisesta huolimatta tarvetta kuolevuustäydennykseen ei ole. Sen sijaan ryhmäeläkevakuutuksissa elämänvaraosan riski on suurempi kuin kuolemanvaran ja siten vakuutusvelkaa on ollut syytä täydentää. Mikäli kuolevuusoletusta muutetaan siten että vakuutettujen elinajanodote kasvaa keskimäärin 1 vuotta kasvaa vakuutusvelka 27 miljoonaa euroa (26).

Säästö- ja sijoitusvakuutuksissa kuoleman- ja elämänvaraturvien riskit lähes kompensoivat toisensa, joten niihin ei ole ollut syytä tehdä kuolevuustäydennystä.

Muodostaessaan vakuutus sopimusten velkaa yhtiö on noudattanut kansallisen tilinpäätöksen periaatteita lukuun ottamatta sitä, että yhtiö on siirtynyt diskonttauskorossa lähemmäksi ajantasaista korkoa. Yhtiön riskillä on vakuutus sopimusten säästöjä, joiden takuukorko on 0,5% - 4,5%. Niiden sopimusten joiden laskuperustekorko on 4,5%, vakuutusvelkaa on pysyvästi täydennetty niin, että vakuutusvelan diskonttokorkona on 3,5% (pl. Keskinäisestä Henkivakuutusyhtiö Suomesta siirtyneet vakuutussäästöt, jotka kuuluvat OP-Henkivakuutuksen muusta taseesta eriytettyihin taseisiin). Lisäksi kaikkien takuukorkoisten sopimusten vakuutusvelkaa on täydennetty lyhytaikaisella korkotäydennyksellä 31.12.2021 asti ja myytyjen vastuuvulkaa suojanneiden korkosijoitusten myynnistä tuloutunut tuotto on varattu vastuuvulkaan korkotäydennykseksi jäljellä olevalle korkosijoitusten juoksuajalle. Korkotäydennysten jälkeen yhtiön laskuperustekorkoisen kannan diskonttokorko on 0% 31.12.2021 asti, sitä seuraavalle 10 vuodelle 2,5% ja tästä eteenpäin 3,1%. Osan markkina- ja diskonttauskoron välisestä korkoriskistä yhtiö on suojannut korkosijoituksilla. Koska korkosijoituksista saatava etu käytetään vakuutus- ja kapitalisaatiosopimusten taattuihin etuihin, lisätään niiden velkaa kansallisen tilinpäätöksen arvosta korkosijoitusten arvolla 253 miljoonaa euroa (169).

Kansallisessa tilinpäätöksessä 0,1%-yksikön diskonttauskoron alentaminen kasvattaisi vakuutusvelkaa 25 miljoonaa euroa (25).

OP-Henkivakuutukseen siirtyi 31.12.2015 kannanluovutuksena vastuuvulkaa Keskinäisestä Henkivakuutusyhtiö Suomesta. Tuolloin siirryneistä säästövakuutuksista muodostettiin yhtiön muusta taseesta eriytetty tase. Keskinäisen Henkivakuutusyhtiö Suomen yksilöllinen eläkevakuutuskanta yhdisteltiin 30.9.2016 OP Henkivakuutus Oy:n. Myös tästä kannasta on muodostettu yhtiön muusta taseesta eriytetty tase. Eriytetyillä taseilla on omat voitonjakopolitiikkansa, jotka on määritelty kannanluovutus suunnitelmissa. Eriytettyihin taseisiin sisältyvät myös tulevien lisättyjen vastuut, jotka puskuroivat eriytettyjen taseiden markkina- ja asiakaskäyttämisen riskejä.

Sijoitussidonnaisten vakuutus sopimusten velka arvostetaan tilinpäätöshetken sopimuksiin liitettyjen varojen markkina-arvoilla.

Sijoitussopimuksia on kolmenlaisia: OP- Henkivakuutuksen sijoitussopimukset ovat kapitalisaatiosopimuksia ja sellaisia sijoitussidonnaisia säästösopimuksia, joissa kuolemanvaraturva on vakuutusvelan suuruinen, sekä eläkesopimuksia, joissa kuolemanvaraturva on lähes vakuutusvelan suuruinen siten, että merkittävää vakuutusriskiä ei synny. Osassa kapitalisaatiosopimuksia on oikeus harkinnanvaraiseen lisäetuun ja ne on arvostettu vakuutus sopimusstandardin mukaan. Osassa taas ei ole tätä oikeutta ja ne sekä muut sijoitussopimukset on arvostettu standardin IAS 39 mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi.

Liite 65. Henkivakuutuksen vakuutusvelan purkautuminen kassavirroiksi

31.12.2020, milj. €	Duraatio						
	2021-2022	2023-2024	2025-2029	2030-2034	2035-2039	2040-2044	2045-
Sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 658	-1 560	-2 970	-1 779	-1 138	-680	-754
Vakuutus sopimukset	-645	-621	-1 244	-703	-417	-254	-314
Henkivakuutus/Säästäminen	-518	-451	-856	-461	-277	-174	-228
Yksilöllinen eläkevakuutus	-115	-153	-349	-217	-124	-70	-61
Ryhmäeläkevakuutus	-12	-17	-40	-26	-16	-11	-25
Sijoitus sopimukset	-1 013	-940	-1 726	-1 076	-722	-426	-440
Säästäminen	-521	-472	-971	-710	-488	-375	-394
Yksilölliset eläkesopimukset	-293	-316	-500	-214	-91	-39	-32
Ryhmäeläkesopimukset	-9	-10	-24	-18	-11	-6	-14
Kapitalisaatiosopimukset	-190	-141	-231	-134	-132	-6	
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	-992	-940	-1 756	-987	-511	-317	-472
Vakuutus sopimukset	-875	-881	-1 687	-964	-509	-317	-467
Henkivakuutus/Säästäminen	-195	-171	-396	-286	-119	-61	-76
Takuukorko 4,5 %	-6	-6	-15	-12	-3	-2	-2
Takuukorko 3,5 %	-67	-47	-110	-81	-54	-37	-56
Takuukorko 2,5 %	-29	-24	-36	-17	-10	-7	-11
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 1)	-92	-93	-235	-176	-52	-14	-8
Yksilöllinen eläkevakuutus	-476	-529	-926	-412	-192	-116	-175
Takuukorko 4,5 %	-37	-71	-135	-25	-6	-1	0
Takuukorko 3,5 %	-56	-106	-197	-81	-34	-18	-14
Takuukorko 2,5 %	-20	-30	-79	-60	-28	-26	-68
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 2)	-363	-322	-516	-245	-124	-71	-91
Ryhmäeläkevakuutus	-179	-167	-347	-263	-197	-140	-216
Etuusperusteinen 3,5 %	-147	-134	-275	-205	-153	-108	-153
Etuusperusteinen 2,5 %	-13	-11	-21	-16	-14	-11	-21
Etuusperusteinen 1,5 %	-5	-4	-11	-10	-9	-8	-19
Etuusperusteinen 0,5 %	-7	-6	-13	-10	-7	-5	-7
Maksuperusteinen 3,5 %	-1	-1	-3	-2	-1	-1	-3
Maksuperusteinen 2,5 %	-5	-9	-21	-18	-12	-7	-13
Maksuperusteinen 1,5 %	-1	-2	-2	-1	-1	0	-2
Maksuperusteinen 0,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	-21	-14	-17	-4	0	0	0
Ryhmähenkivakuutukset	-5	-1	0				
Sijoitus sopimukset	0	0	0	0			
Kapitalisaatiosopimukset	0	0	0	0			
Takuukorko 2,5 %	0	0					
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0			
Vastaisten lisäetujen vastuu							
Korkotäydennys	-117	-59	-69	-22	-2	0	-4
Yhteensä	-2 650	-2 501	-4 726	-2 766	-1 649	-997	-1 226

31.12.2019, milj. €	Duraatio						
	2020-2021	2022-2023	2024-2028	2029-2033	2034-2038	2039-2043	2044-
Sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 571	-1 437	-2 847	-1 822	-1 281	-759	-919
Vakuutus sopimukset	-675	-595	-1 247	-737	-464	-299	-403
Henkivakuutus/Säästäminen	-557	-430	-875	-497	-316	-212	-306
Yksilöllinen eläkevakuutus	-106	-149	-334	-217	-132	-75	-70
Ryhmäeläkevakuutus	-12	-16	-38	-23	-17	-11	-26
Sijoitus sopimukset	-897	-842	-1 600	-1 085	-816	-460	-517
Säästäminen	-464	-427	-913	-708	-521	-396	-472
Yksilölliset eläkesopimukset	-290	-302	-479	-222	-101	-44	-36
Ryhmäeläkesopimukset	-6	-8	-19	-15	-9	-5	-9
Kapitalisaatiosopimukset	-136	-106	-190	-139	-186	-15	
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 047	-1 029	-1 821	-1 055	-577	-359	-510
Vakuutus sopimukset	-923	-969	-1 752	-1 034	-576	-360	-510
Henkivakuutus/Säästäminen	-201	-181	-400	-321	-147	-71	-94
Takuukorko 4,5 %	-6	-7	-14	-13	-4	-2	-2
Takuukorko 3,5 %	-68	-55	-111	-89	-59	-44	-69
Takuukorko 2,5 %	-33	-27	-41	-20	-11	-8	-12
Takuukorko 1,5 %	-1	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 1)	-93	-93	-233	-199	-74	-18	-11
Yksilöllinen eläkevakuutus	-513	-601	-978	-439	-226	-142	-185
Takuukorko 4,5 %	-39	-81	-137	-24	-5	-1	0
Takuukorko 3,5 %	-56	-116	-195	-84	-39	-20	-16
Takuukorko 2,5 %	-21	-49	-71	-47	-38	-39	-62
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 2)	-397	-355	-574	-285	-143	-82	-107
Ryhmäeläkevakuutus	-180	-169	-354	-269	-202	-146	-232
Etuusperusteinen 3,5 %	-151	-138	-289	-217	-162	-115	-167
Etuusperusteinen 2,5 %	-13	-12	-23	-17	-14	-12	-22
Etuusperusteinen 1,5 %	-7	-6	-13	-11	-9	-8	-20
Etuusperusteinen 0,5 %	-2	-2	-4	-3	-3	-2	-5
Maksuperusteinen 3,5 %	-1	-1	-3	-2	-1	-1	-4
Maksuperusteinen 2,5 %	-5	-8	-20	-17	-11	-6	-11
Maksuperusteinen 1,5 %	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2
Maksuperusteinen 0,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	-24	-16	-20	-5	-1	0	0
Ryhmähenkivakuutukset	-5	-1	0				
Sijoitus sopimukset	-3	0	0	0			
Kapitalisaatiosopimukset	-3	0	0	0			
Takuukorko 2,5 %	-3	0					
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0			
Korkotäydennys	-122	-60	-69	-21	-1	0	0
Yhteensä	-2 619	-2 466	-4 669	-2 877	-1 858	-1 119	-1 430

Liite 66. Henkivakuutuksen liiketoiminnan kannattavuus

Mij. €	31.12.2020			31.12.2019		
	Riskitulo	Korvausmenot	Korvaus-suhde	Riskitulo	Korvausmenot	Korvaus-suhde
Henkivakuutus	426	404	95 %	414	394	95 %
Riskihenkivakuutus	36	18	49 %	34	17	50 %
Vakuutussäästäminen	390	387	99 %	380	377	99 %
Eläkevakuutus	41	41	101 %	41	41	100 %
Etuusperusteinen	22	22	100 %	23	23	100 %
Maksuperusteinen	19	20	102 %	18	18	101 %
OP-Henkivakuutus	467	446	95 %	455	435	96 %

Etuusperusteinen ryhmäeläkkeen korvausmeno sisältää vuonna 2020 kuolevuustäydennyksen 0,6 miljoonaa euroa ja 2019 0,8 miljoonaa euroa.

Liite 67. Henkivakuutuksen sijoitusten jakauma

Sijoitusomaisuuden allokaatiojakauma	31.12.2020		31.12.2019	
	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)
Rahamarkkinat yhteensä	493	14 %	386	11 %
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	490	14 %	381	11 %
Johdannaiset***	3	0 %	5	0 %
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 414	67 %	2 555	71 %
Valtiot	447	12 %	516	14 %
Investment Grade	1 497	42 %	1 548	43 %
Kehittyvät markkinat ja High Yield	191	5 %	200	6 %
Strukturoidut sijoitukset****	270	7 %	290	8 %
Osakkeet yhteensä	471	13 %	406	11 %
Suomi	86	2 %	105	3 %
Kehittyneet markkinat	214	6 %	156	4 %
Kehittyvät markkinat	101	3 %	61	2 %
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	3	0 %	3	0 %
Pääomasijoitukset	67	2 %	81	2 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	40	1 %	41	1 %
Hedge fund -rahastot	40	1 %	41	1 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	185	5 %	231	6 %
Suorat kiinteistöt	50	1 %	93	3 %
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	135	4 %	138	4 %
Yhteensä	3 602	100 %	3 619	100 %

* Sisältää siirtyneet korot.

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon.

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo).

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat.

Liite 68. ETA 1 sijoitusten jakauma

Suomi-yhtiöstä vuonna 2015 siirretyistä yksilöllisestä henkivakuutuskannasta (ETA 1) muodostettiin kannanluovutusten yhteydessä eriytetty tase (ETA 1), joilla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopoliittika.

Sijoitusomaisuuden allokatiojakauma	31.12.2020		31.12.2019	
	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)
Rahamarkkinat yhteensä	42	5 %	31	4 %
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	41	5 %	31	4 %
Johdannaiset***	1	0 %	0	0 %
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	708	89 %	705	88 %
Valtiot	213	27 %	187	23 %
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	2	0 %	3	0 %
Investment Grade	418	52 %	417	52 %
Kehittyvät markkinat ja High Yield	25	3 %	48	6 %
Strukturoidut sijoitukset****	50	6 %	50	6 %
Osakkeet yhteensä	32	4 %	40	5 %
Kehittyneet markkinat	19	2 %	24	3 %
Kehittyvät markkinat	1	0 %	1	0 %
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	0	0 %	0	0 %
Pääomasijoitukset	12	1 %	14	2 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä		0 %		0 %
Hedge fund -rahastot		0 %		0 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	18	2 %	27	3 %
Suorat kiinteistöt	8	1 %	11	1 %
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	10	1 %	16	2 %
Yhteensä	800	100 %	803	100 %

* Sisältää siirtyneet korot.

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon.

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokatioon (deltavasta-arvo).

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epäliikvidit lainat.

Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoon oli 6 miljoonaa (32). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vastuuvelan arvonmuutos.

Liite 69. ETA 2 sijoitusten jakauma

Suomi-yhtiöstä vuonna 2015 siirretyistä yksilöllisestä henkivakuutuslupakannasta (ETA 2) muodostettiin kannanluovutusten yhteydessä eriytetty tase (ETA 2), joilla on muusta henkivakuutuslupatoiminnasta poikkeava voitonjakopolitiikka.

Sijoitusomaisuuden allokatiojakauma	31.12.2020		31.12.2019	
	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)
Rahamarkkinat yhteensä	100	5 %	93	4 %
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	98	5 %	93	4 %
Johdannaiset***	2	0 %	0	0 %
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	1 780	88 %	1 892	89 %
Valtiot	641	32 %	560	26 %
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	5	0 %	8	0 %
Investment Grade	930	46 %	1 086	51 %
Kehittyvät markkinat ja High Yield	5	0 %	10	0 %
Strukturoidut sijoitukset****	200	10 %	228	11 %
Osakkeet yhteensä	80	4 %	82	4 %
Kehittyneet markkinat	47	2 %	42	2 %
Kehittyvät markkinat	3	0 %	2	0 %
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	0	0 %	0	0 %
Pääomasijoitukset	31	2 %	37	2 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	0	0 %	0	0 %
Hedge fund -rahastot		0 %		0 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	53	3 %	71	3 %
Suorat kiinteistöt	30	1 %	34	2 %
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	22	1 %	36	2 %
Yhteensä	2 013	100 %	2 137	100 %

* Sisältää siirtyneet korot.

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon.

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokatioon (deltavasta-arvo).

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat.

Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoon oli 15 miljoonaa (71). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisien vastuuvelan arvonmuutos.

Liite 70. Henkivakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Henkivakuutus	Kanta käyvin arvoon, milj. € 31.12.2020	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2020	31.12.2019
Joukkolainat ja korkorahastot*	2 907	Korko	1 %-yksikköä	84	79
Osakkeet **	441	Markkina-arvo	10 prosenttia	79	32
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	69	Markkina-arvo	10 prosenttia	14	8
Raaka-aineet		Markkina-arvo	10 prosenttia		
Kiinteistöt	185	Markkina-arvo	10 prosenttia	18	23
Valuutta	67	Markkina-arvo	10 prosenttia	30	13
Luottoriskipremio***	2 907	Luottoriskimarginaai	0,1 %-yksikköä	32	33
Johdannaiset	3	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0	1

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Liite 71. ETA 1 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Yksilöllisen henkivakuutuskanan eriytetty tase (erillistase 1)	Kanta käyvin arvo, milj. € 31.12.2020	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2020	31.12.2019
Joukkolainat ja korkorahastot*	750	Korko	1 %-yksikköä	35	31
Osakkeet **	20	Markkina-arvo	10 prosenttia	4	3
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	12	Markkina-arvo	10 prosenttia	2	1
Kiinteistöt	18	Markkina-arvo	10 prosenttia	2	3
Valuutta	17	Markkina-arvo	10 prosenttia	4	2
Luottoriskipreemio***	750	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	9	6
Johdannaiset	1	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0	0

ETA 1 kannan sijoitus- ja asiakaskäyttätymisriskejä on puskuroitu tulevien lisäetujen vastuulla. Puskurit riittävät kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kannan kaikki riskit. Puskurin ylittävät muutokset sijoitustuotoissa vaikuttavat OP Ryhmän omaan pääomaan. Erillistase 1:n puskuri on 90 miljoonaa euroa (103).

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Liite 72. ETA 2 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Yksilöllisen henkivakuutuskanan eriytetty tase (erillistase 2)	Kanta käyvin arvo, milj. € 31.12.2020	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2020	31.12.2019
Joukkolainat ja korkorahastot*	1 881	Korko	1 %-yksikköä	88	88
Osakkeet **	49	Markkina-arvo	10 prosenttia	10	4
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	31	Markkina-arvo	10 prosenttia	6	4
Raaka-aineet		Markkina-arvo	10 prosenttia		
Kiinteistöt	53	Markkina-arvo	10 prosenttia	5	7
Valuutta	66	Markkina-arvo	10 prosenttia	10	5
Luottoriskipreemio***	1 881	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	22	17
Johdannaiset	2	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0	0

ETA 2 kannan sijoitus- ja asiakaskäyttätymisriskejä on puskuroitu tulevien lisäetujen vastuulla. Puskurit riittävät kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kannan kaikki riskit. Puskurin ylittävät muutokset sijoitustuotoissa vaikuttavat OP Ryhmän omaan pääomaan. Erillistase 2:n puskuri on 200 miljoonaa euroa (224).

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Liite 73. Henkivakuutuksen korkosijoitusten riskiasema

Käypä arvo juoksuaian tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €* 31.12.2020	31.12.2020	31.12.2019
0-1 vuotta	1 061	786
>1-3 vuotta	512	737
>3-5 vuotta	496	718
>5-7 vuotta	414	448
>7-10 vuotta	246	132
>10 vuotta	127	114
Yhteensä	2 856	2 936
Modifioitu duraatio	3,2	2,9
Keskikorko, %	1,0	1,5

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot.

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2020*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	133	49	32	39	84	35	372	13,0 %
Aa1-Aa3	647	59	47	20	9	11	793	27,8 %
A1-A3	67	139	89	106	63	36	499	17,5 %
Baa1-Baa3	96	225	261	217	81	31	910	31,9 %
Ba1 tai alempi	13	25	21	14	9	9	91	3,2 %
Sisäisesti luokiteltu	105	15	46	18	0	6	190	6,7 %
Yhteensä	1 061	512	496	414	246	127	2 856	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	0	117	234	37	38	81	508	17,3 %
Aa1-Aa3	524	191	66	43	9	8	842	28,7 %
A1-A3	64	192	82	145	26	14	524	17,8 %
Baa1-Baa3	43	192	237	194	50	5	720	24,5 %
Ba1 tai alempi	32	29	25	5	6	6	103	3,5 %
Sisäisesti luokiteltu	122	15	74	25	3	0	239	8,1 %
Yhteensä	786	737	718	448	132	114	2 936	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuaian loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

Henkivakuutuksen korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A2.

Henkivakuutuksen korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 3,2 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 74. ETA 1 korkosijoitusten riskiasema

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €* 31.12.2020	31.12.2019	
0-1 vuotta	88	113
>1-3 vuotta	136	176
>3-5 vuotta	145	164
>5-7 vuotta	180	145
>7-10 vuotta	105	59
>10 vuotta	68	66
Yhteensä	722	722
Modifioitu duraatio	5,5	4,7
Keskikorko, %	0,9	0,5

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot.

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2020*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	0	18	38	48	59	25	188	26,1 %
Aa1-Aa3	48	33	13	19	0	19	130	18,0 %
A1-A3	1	18	24	39	16	10	107	14,8 %
Baa1-Baa3	13	48	58	58	24	15	215	29,7 %
Ba1 tai alempi	4	8	5	4	1	0	22	3,1 %
Sisäisesti luokiteltu	23	11	7	14	5	0	60	8,3 %
Yhteensä	88	136	145	180	105	68	722	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	1	40	44	25	32	52	194	26,9 %
Aa1-Aa3	49	28	37	31	1	2	147	20,4 %
A1-A3	19	35	17	34	8	1	114	15,8 %
Baa1-Baa3	12	59	54	45	17	8	194	26,9 %
Ba1 tai alempi	8	10	7	3	1	2	30	4,2 %
Sisäisesti luokiteltu	23	5	5	9	0	0	42	5,8 %
Yhteensä	113	176	164	145	59	66	722	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

ETA 1 korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A3.

ETA 1 korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksuikä on 5,5 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 75. ETA 2 korkosijoitusten riskiasema

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €*	31.12.2020	31.12.2019
0-1 vuotta	157	213
>1-3 vuotta	313	338
>3-5 vuotta	444	535
>5-7 vuotta	347	349
>7-10 vuotta	217	229
>10 vuotta	226	170
Yhteensä	1 704	1 834
Modifioitu duraatio	5,8	5,2
Keskikorko, %	1,8	0,3

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot.

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2020*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	0	88	180	56	135	78	537	31,5 %
Aa1-Aa3	105	66	50	35	14	103	373	21,9 %
A1-A3	5	52	76	79	22	9	244	14,3 %
Baa1-Baa3	23	89	118	154	43	36	463	27,2 %
Ba1 tai alempi	0	0	0	0	0	0	0	0,0 %
Sisäisesti luokiteltu	25	17	20	23	3	0	87	5,1 %
Yhteensä	157	313	444	347	217	226	1 704	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	1	92	176	52	126	94	541	29,5 %
Aa1-Aa3	137	39	77	39	18	55	364	19,8 %
A1-A3	35	73	94	92	30	1	324	17,7 %
Baa1-Baa3	17	121	164	144	47	19	512	27,9 %
Ba1 tai alempi	0	0	0	1	0	1	2	0,1 %
Sisäisesti luokiteltu	23	13	24	22	7	0	90	4,9 %
Yhteensä	213	338	535	349	229	170	1 834	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

ETA 2 korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on Aa3.

ETA 2 korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksuikä on 5,8 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 76. Henkivakuutuksen sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
USD	27	41
SEK	0	0
JPY		
GBP	1	1
Muut	39	24
Yhteensä*	67	66

* Kokonaisnettovaluuttapositio.

Valuuttapositio oli 1,9 % sijoituskannasta (1,8 %).

Liite 77. ETA 1 sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
USD	13	13
SEK		0
GBP	0	0
Muut	4	8
Yhteensä*	17	21

* Kokonaisnettovaluuttapositio.

Valuuttapositio oli 2,2 % sijoituskannasta (2,6 %).

Liite 78. ETA 2 sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
USD	49	44
SEK	0	0
JPY		2
GBP	0	1
Muut	18	20
Yhteensä*	66	67

* Kokonaisnettovaluuttapositio.

Valuuttapositio oli 3,3 % sijoituskannasta (3,1 %).

Liite 79. Henkivakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Moody's vastaavuus	Sijoitus*	Sijoitus*
Aaa	372	508
Aa1–Aa3	793	842
A1–A3	499	524
Baa1–Baa3	910	720
Ba1 tai alempi	91	103
Sisäisesti luokiteltu	190	239
Yhteensä	2 856	2 936

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

Liite 80. ETA 1 sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Moody's vastaavuus	Sijoitus*	Sijoitus*
Aaa	188	194
Aa1–Aa3	130	147
A1–A3	107	114
Baa1–Baa3	215	194
Ba1 tai alempi	22	30
Sisäisesti luokiteltu	60	42
Yhteensä	722	722

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

Liite 81. ETA 2 sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2020	31.12.2019
Moody's vastaavuus	Sijoitus*	Sijoitus*
Aaa	537	541
Aa1–Aa3	373	364
A1–A3	244	324
Baa1–Baa3	463	512
Ba1 tai alempi	0	2
Sisäisesti luokiteltu	87	90
Yhteensä	1 704	1 834

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

Liite 82. ETA 1 sijoitusten luottoriski

Luottoriskille alttiina olevat sijoitukset	31.12.2020		31.12.2019		Luottoriskin muutoksesta aiheutunut käyvän arvon muutos	
	Käypä arvo*, milj. €	Luotto- johdan- naiset nimellis- arvo milj. €	Käypä arvo*, milj. €	Luottojohd. nimellisarvo milj. €	Sijoitukset muutos***** milj. €	Luottojohd. muutos***** milj. €
Rahamarkkinat yhteensä	42		31			
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	41		31			
Johdannaiset***	1		0			
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	708		705		-1	0
Valtiot	213		187		-1	
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	2		3		0	
Investment Grade	418		417		3	0
Kehittyvät markkinat ja High Yield	25		48		-3	
Strukturoidut sijoitukset****	50		50			
Yhteensä	750		736		-1	0

Ei sisällä rahamarkkinasijoituksia, vaihtovelkakirjalainasijoituksia.

* Sisältää siirtyneet korot.

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat.

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo).

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat.

***** Likvidien korkosijoitusten pl. Rahamarkkina kokonaistuotosta vähennetty juokseva tuotto ja korkoliikkeen tuotto suhteessa EUR swap-käyrään.

***** Suorilla luottoriskijohdannaisilla kokonaistuotto. Menetelmä ei sovellu strukturoiduille sijoituksille.

Liite 83. ETA 2 sijoitusten luottoriski

	31.12.2020		31.12.2019		Luottoriskin muutoksesta aiheutunut käyvän arvon muutos	
	Käypä arvo*, milj. €	Luotto- johdan- naiset nimellis- arvo milj. €	Käypä arvo*, milj. €	Luottojohd. nimellisarvo milj. €	Sijoitukset muutos***** milj. €	Luottojohd. muutos***** milj. €
Luottoriskille alttiina olevat sijoitukset						
Rahamarkkinat yhteensä	100		93			
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	98		93			
Johdannaiset***	2		0			
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	1 780		1 892		1	0
Valtiot	641		560		-2	
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	5		8		0	
Investment Grade	930		1 086		3	0
Kehittyvät markkinat ja High Yield	5		10		0	
Strukturoidut sijoitukset****	200		228			
Yhteensä	1 881		1 985		1	0

Ei sisällä rahamarkkinasijoituksia, vaihtovelkakirjalainasijoituksia.

* Sisältää siirtyneet korot.

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat.

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allok.atioon (deltavasta-arvo).

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat.

***** Likvidien korkosijoitusten pl. Rahamarkkina kokonaistuotosta vähennetty juokseva tuotto ja korkoliikkeen tuotto suhteessa EUR swap-käyrään.

***** Suorilla luottoriskijohdannaisilla kokonaistuotto. Menetelmä ei sovellu strukturoiduille sijoituksille.

Muut liitetiedot

Liite 84. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä

OP Ryhmän rakenne

Seuraavassa kuviossa on kuvattu OP Ryhmän rakenne. Jäsenosuuspankit muodostavat ryhmän laskentateknisen emoyhtiön. OP Ryhmään yhdistellään jäsenosuuspankkien lisäksi jäsenosuuspankkien keskeisimmät tytäryhtiöt sekä keskusyhteisö OP Osuuskunta ja sen tytäryritykset, osakkuusyrietykset sekä erilaiset yhteisjärjestelyt.

OP Ryhmän rakenne

Tilikauden aikana tapahtuneet muutokset tytäryrityksissä ja strukturoiduissa yhteisöissä

A-Vakuutus Oy sulautui Pohjola Vakuutus Oy:öön 31.3.2020.

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyt merkittävät tytäryritykset 2020

OP Ryhmän merkittäviä tytäryrityksiä ovat sellaiset yhtiöt, joiden toiminta vaatii toimiluvan sekä muut liiketoiminnan kannalta keskeiset yritykset. Kaikki konserniin yhdistellyt merkittävät tytäryritykset ovat kokonaan omistettuja, eikä niissä ole näin ollen merkittäviä määräysvallattomien omistajien osuuksia.

Yhtiö	Kotipaikka	Omistus- osuus, %	Osuus ääni- vallasta, %
OP Osuuskunta	Helsinki	100,0	100,0
Helsingin Seudun Osuuspankki*	Helsinki		
OP-Asuntoluottopankki Oyj	Helsinki	100,0	100,0
OP-Henkivakuutus Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP-Korttiyhtiö Oyj	Helsinki	100,0	100,0
OP-Palvelut Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP-Rahastoyhtiö Oy	Helsinki	100,0	100,0
Pivo Wallet Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Yrityspankki Oyj	Helsinki	100,0	100,0
Checkout Finland Oy	Tampere	100,0	100,0
OP Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Varainhoito Oy	Helsinki	100,0	100,0

* Helsingin Seudun Osuuspankki on osuuskunta. Sen edustajistossa jokaisella edustajalla on yksi ääni. Edustajistossa on 20 keskusyhteisön nimeämää edustajaa ja 10 omistaja-asiakkaiden edustajaa.

OP Yrityspankki -konsernin tilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset

Pohjola Sairaala Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Finance AS	Viro	100,0	100,0
OP Finance SIA	Latvia	100,0	100,0
Pohjola Vakuutus Oy	Helsinki	100,0	100,0
UAB OP Finance	Liettua	100,0	100,0
OP Säilytys Oy	Helsinki	100,0	100,0

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään tytäryhtiöinä lisäksi 43 (46) OP Kotia. OP Kodit tarjoavat kiinteistöjen ja asuntojen välityspalveluita sekä isännöintipalveluita ja ne ovat 100%:sti omistettuja tytäryhtiöitä. OP Kotien lisäksi on yhdistelty 21 kpl (22) muita tytäryrityksiä.

OP Ryhmän teknisen emoyhtiön muodostavat jäsenosuuspankit 2020

Pankin nimi	31.12.2020, milj. €	Vakava- raisuus % 31.12.2020	Toimitusjohtaja 31.12.2020
Alajärven Op	349	41,3	Jari Leivo
Ala-Satakunnan Op	282	52,6	Jari Katila
Alastaron Op	76	41,1	Sanna Metsänranta
Alavieskan Op	84	39,8	Antero Alahautala
Alavuden seudun Op	293	40,6	Jussi Ruuhela
Andelsbanken för Åland	587	21,4	Johnny Nordqvist
Andelsbanken Raseborg	520	26,8	Mats Enberg
Artjärven Op	56	62,7	Reijo Hurskainen
Askolan Op	157	31,1	Kari Leskinen
Auramaan Op	526	43,3	Tuomo Jokinen
Etelä-Hämeen Op	1947	46,1	Mika Helin
Etelä-Karjalan Op	2122	40,5	Petri Krohns
Etelä-Pirkanmaan Op	748	42,2	Juha Luomala
Etelä-Pohjanmaan Op	1478	26,2	Olli Tarkkanen
Euran Op	276	52,6	Timo Viitanen
Haapamäen Seudun Op	69	62,4	Hannu Petjoi
Hailuodon Op	54	46,0	Jani Isomaa
Halsuan-Ylipään Op	85	56,5	Heidi Pöyhönen
Himangan Op	96	27,0	Kari Haanmäki
Humppilan-Metsämaan Op	104	49,7	Jari Salokangas
Itä-Uudenmaan Op	1463	24,2	Mauri Molander
Janakkalan Op	478	56,1	Mikko Suutari
Jokioisten Op	142	36,2	Ville Aarnio
Jämsän Seudun Op	405	66,4	Kari Mäkelä
Järvi-Hämeen Op	539	52,1	Teemu Sarhema
Kainuun Op	941	45,8	Teuvo Perätalo
Kangasalan Seudun Op	557	35,3	Jyrki Turtiainen
Kangasniemen Op	220	56,5	Seppo Laurila
Kemin Seudun Op	451	39,4	Heikki Palosaari
Kerimäen Op	99	51,3	Sakari Kangas
Keski-Pohjanmaan Op	1445	26,4	Jyrki Rantala
Keski-Suomen Op	3741	33,9	Pasi Sorri
Kiikoisten Op	34	55,2	Minna Uusitalo
Kiteen Seudun Op	345	69,5	Jani Pakarinen
Koitin-Pertunmaan Op	87	65,7	Jouko Iso-Kuortti
Korpilahden Op	105	42,0	Tuomas Uppsala
Korsnäs Andelsbank	152	35,0	Jan-Erik Westerdahl
Kronoby Andelsbank	138	42,3	Kaj Nylund
Kuhmon Op	256	66,1	Martti Pulkkinen
Kuortaneen Op	81	36,0	Suvi-Katariina Kangastie
Kurun Op	59	43,3	Marja-Leena Siuro
Kuusamon Op	298	32,0	Kari Kivelä
Kymenlaakson Op	2293	42,8	Juha Korhonen
Kärkölän Op	112	41,8	Mikael Hanhilahti
Laihian Op	135	41,4	Markku Jaatinen
Lapin Op	110	44,0	Juhani Teerialho
Lehtimäen Op	80	19,5	Veli-Jussi Haapala
Lemin Op	103	30,7	Ilkka Martikainen

Limingan Op	145	24,4	Petteri Juusola
Liperin Op	254	38,7	Jukka Asikainen
Loimaan Op	362	50,3	Juha Pullinen
Lokalahden Op	41	52,5	Marjo Linnakoski
Lounaismaan OP	1882	39,5	Jouni Hautala
Lounaisrannikon Op	683	30,3	Juha-Pekka Nieminen
Lounais-Suomen Op	416	51,6	Leena Nikula
Luhangan Op	60	28,7	Tuomas Puttonen
Luopioisten Op	52	53,0	Sirpa Leppäkoski
Luumäen Op	117	59,1	Markku Niskanen
Länsi-Kymen Op	446	23,4	Saila Rosas
Länsi-Suomen Op	3477	42,0	Matti Kiuru
Maaningan Op	155	44,6	Ari Väänänen
Miehikkälän Op	85	59,0	Teemu Tuukkanen
Mouhijärven Op	96	30,1	Kirsi Soltin
Multian Op	89	63,0	Arto Laitinen
Mynämäen-Nousiaisten Op	459	51,6	Lasse Vehviläinen
Mäntsälän Op	276	46,0	Mikko Purmonen
Nagu Andelsbank	82	25,9	Alice Björklöf
Nakkila-Luvian Op	268	40,3	Jussi Kuvaja
Niinijokivarren Op	86	90,9	Kaisa Markula
Nilakan Seudun Op	210	32,5	Jouni Karhinen
Nivalan Op	209	32,6	Markku Niskala
Orimattilan Op	322	51,6	Jukka S Sipilä
Oripään Op	77	25,0	Jouko Rekolainen
Osuuspankki Kantrisola	125	43,3	Bo Hellén
Oulaisten Op	265	37,5	Mika Korkia-aho
Oulun Op	4423	25,3	Keijo Posio
Outokummun Op	193	63,5	Ari Karhapää
Paltamon Op	82	36,3	Maarit Korpinen
Pedersörenejdens Andelsbank	547	24,4	Thomas Hultén
Perhon Op	117	31,9	Pekka Pajula
Perhonjokilaakson Op	174	34,4	Jarmo Lehojärvi
Peräseinäjoen Op	137	39,6	Juha Mäki
Petäjaveden Op	103	44,6	Jaakko Ylitalo
Pohjois-Hämeen Op	529	35,0	Pertti Pyykkö
Pohjois-Karjalan Op	1967	37,5	Jaana Reimasto-Heiskanen
Pohjois-Savon Op	3842	40,8	Seppo Pääkkö
Pohjolan Op	1768	27,8	Mikko Kokkonen
Polvijärven Op	185	58,4	Ari Noponen
Posion Op	135	62,1	Vesa Jurmu
Pudasjärven Op	244	55,2	Pertti Purola
Pukkilan Op	115	46,1	Ville Lehtinen
Pulkkilan Op	51	48,8	Marja Hyvärinen
Punkalaitumen Op	110	66,6	Petri Antila
Purmo Andelsbank	48	29,5	Tommy Olin
Päijät-Hämeen Op	2010	31,3	Mika Kivimäki
Raahen seudun Op	488	40,2	Ari Pohjola
Rantasalmen Op	153	42,1	Jaana Vänskä
Rautalammin Op	88	33,8	Esko-Pekka Markkanen
Riistaveden Op	151	24,6	Ismo Salmela
Ruukin Op	172	39,5	Kalle Arvio

Rymättylän Op	86	41,2	Minnaliisa Vehkala
Rääkkylän Op	92	49,9	Heli Silvennoinen
Sallan Op	107	42,6	Anne Harju
Sastamalan Op	391	31,0	Janne Pohjolainen
Satakunnan Op	616	53,9	Olli Näsi
Satapirkkan Op	394	31,9	Antti Suomijärvi
Savitaipaleen Op	131	56,2	Samppa Oksanen
Siikajoen Op	63	38,8	Petri Mattila
Siikalatvan Op	97	28,3	Ismo Välijärvi
Suomenselän Op	806	31,5	Timo Suhonen
Suur-Savon Op	2721	38,2	Jari Himanen
Taivalkosken Op	98	38,8	Piia Mourujärvi
Taivassalon Op	66	34,0	Jouni Tammelin
Tampereen Seudun Op	4998	28,0	Jani Vilpponen
Tervolan Op	94	30,0	Jussi Kuittinen
Tervon Op	72	25,1	Jani Kääriäinen
Toholammin Op	130	33,5	Juha Pajumaa
Tornion Op	382	26,3	Terhi Luokkanen
Turun Seudun Op	4600	19,4	Olli-Pekka Saario
Tuusniemen Op	168	29,6	Esa Simanainen
Tyrnävän Op	124	26,3	Antto Joutsiniemi
Ullavan Op	45	36,7	Pekka Haapakoski
Utajärven Op	212	39,0	Terttu Hagelin
Uudenmaan Op	3890	33,9	Jussi Huttunen
Vaara-Karjalan Op	498	48,3	Raili Hyvönen
Vaasan Op	1188	23,1	Ulf Nylund
Vehmersalmen Op	106	36,3	Petri Tyllinen
Vesannon Op	89	44,8	Katri Ollila
Vihannin Op	119	47,5	Jari Kantomaa
Vimpelin Op	98	55,6	Matti Mäkinen
Ylitornion Op	118	54,2	Laura Harju-Autti
Ylä-Kainuun Op	305	38,0	Eija Sipola
Yläneen Op	85	46,9	Heikki Eskola
Ylä-Pirkanmaan Op	498	33,2	Leena Selkee
Ylä-Savon Op	556	40,7	Mikko Paananen
Ypäjän Op	79	47,4	Kirsi-Marja Hiidensalo

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt strukturoidut yhteisöt

OP-Ryhmä toimii sijoittajana ja sijoitusrahastojen hallinnoijana erilaisissa sijoitusrahastoissa saadakseen sijoitustuottoja sekä erilaisia palkkiotuottoja. OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään 0 (0) sijoitusrahasto ja 2 (2) kiinteistörahastoa. Rahastot on luokiteltu strukturoiduksi yhteisöiksi, sillä OP Ryhmän määräysvalta ei perustu äänioikeuksiin vaan merkityksellisten toimintojen ohjaamiseen, altistumiseen rahaston muuttuviin tuottoihin sekä rahaston hallinnon järjestämiseen. Näihin rahastoihin liittyy myös ryhmän kannalta olennaisimmat määräysvallattomien omistajien osuudet.

Alla olevassa taulukossa on esitetty ne strukturoidut yhteisöt, joissa on merkittävä määräysvallattomien osuus.

Nimi	Toimipaikka	Pääasiallinen toimiala	Omistus- osuus, % 2020	Omistus- osuus, % 2019	Määräys- vallattomien osuus, %
Real Estate Funds of Funds II Ky	Helsinki	Kiinteistörahasto	27,8	27,8	72,3

Taloudellista informaatiota koskeva yhteenveto tytäryrityksistä, joissa on olennainen määräysvallattomien omistajien osuus

Alla olevassa taulukossa on esitetty taloudellista informaatiota koskeva yhteenveto niistä tytäryrityksistä, jossa on OP Ryhmän kannalta olennainen määräysvallattomien omistajien osuus. Taloudellinen informaatio vastaa tytäryrityksen tilinpäätöksissä esitettyjä lukuja, joihin on tehty mm. käyvän arvon oikaisuja vastaamaan OP Ryhmän laatimisperiaatteita. Esitetyt luvut ovat ennen sisäisten liiketapahtumien eliminointia.

Yhteenveto taseesta Milj. €	Real Estate Fund of Funds II Ky	
	2020	2019
Rahavarat	0	0
Sijoitukset	5	10
Muut varat	1	1
Varat yhteensä	6	11
Muut velat	-1	0
Velat yhteensä	-1	0
Nettovarallisuus	7	11
Kertyneet määräysvallattomien omistajien osuudet	5	8
Yhteenveto laajasta tuloslaskelmasta		
Liikevaihto	-1	1
Jatkuvien toimintojen voitto tai tappio verojen jälkeen	0	3
Laaja tulos	0	3
Määräysvallattomien omistajien osuus laajasta tuloksesta	0	2
Määräysvallattomille omistajille maksetut voitto-osuudet	3	6
Yhteenveto rahavirroista		
Liiketoiminnasta kertynyt nettorahavirta	4	0
Investointeihin käytetty nettorahavirta		14
Rahoitukseen käytetty nettorahavirta	-4	-17
Rahavarojen nettomuutos	0	-4
Rahavarat tilikauden alussa	0	4
Rahavarat tilikauden lopussa	0	0

* Konsernin luvut

Yhteiset toiminnot

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään yhteisinä toimintoina noin 797 (889) kiinteistöyhtiötä yhdistelemällä OP Ryhmän omistuosuutta vastaava osuus kiinteistöyhtiön omaisuuseristä. Luokittelu yhteisiin toimintoihin on tehty liiketoiminnan luonteen mukaisesti vaikka OP Ryhmällä on määräysvalta osaan kiinteistöyhtiöistä. Kiinteistöyhtiöiden osakkeet oikeuttavat tiettyjen huoneistojen hallintaan, joista osa on OP Ryhmän omassa käytössä. Kukin keskinäisen kiinteistöyhtiön osakas on vastuussa osuudestaan yhtiön lainoista. Näistä yhteisistä toiminnoista osa muodostaa OP Ryhmän konttoriverkoston Suomessa ja ne sisältyvät taseessa aineellisiin hyödykkeisiin liitetietoon 24. Loput kiinteistöyhtiöt ovat sijoituskiinteistöjä ja ne sisältyvät liitetietoon 20.

Yhteenveto yhteisten toimintojen yhdistelyn tasevaikutuksesta

Milj. €	2020	2019
Oman käytön kiinteistöt	230	265
Sijoituskiinteistöt	552	672
Varat yhteensä	783	937
Velat yhteensä	2	2

Merkittävimmät OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyt yhteiset toiminnot 2020

Nimi	Kotipaikka	Toimiala	Omistusosuus
Asunto Oy Oulun Kalevankulma	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Ansatie 5	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Hämeenkivi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Jyväskylän Kassatalo	Jyväskylä	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Koskikatu 9	Joensuu	Kiinteistön omistus ja hallinta	56,9
Kiinteistö Oy Tampereen Hämeenkatu 12	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Uusi Paino	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Mikkelin Forum Oy	Mikkeli	Kiinteistön omistus ja hallinta	87,1
As Oy Lappeenrannan Mariankulma	Lappeenranta	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0

OP Yrityspankki -konsernin omistamat yritykset

Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	53,7
Kiinteistö Oy Kouvolan Karhut	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kuopion Isabella	Kuopio	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Oulun Kiilakivi	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Turun Joukahaisenkatu 9	Turku	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Frantseninkatu 13	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Topeliuksenkatu 41b	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Asiakkaankatu 3	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tuusulan Jatke	Tuusula	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Keskinäinen Kiinteistö Oy Marikko	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Kaarlenkadun Fenno	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Koivuhaan Yrityskeskus	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Aleksis Kiven katu 21-23	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0

Merkittävimmät OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyt yhteiset toiminnot 2019

Nimi	Kotipaikka	Toimiala	Omistusosuus
Asunto Oy Oulun Kalevankulma	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Ansatie 5	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Hämeenkivi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Jyväskylän Kassatalo	Jyväskylä	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kaisaniemenkatu 1	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	22,4
Kiinteistö Oy Koskikatu 9	Joensuu	Kiinteistön omistus ja hallinta	57,5
Kiinteistö Oy OPK-Vallila	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tampereen Hämeenkatu 12	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Uusi Paino	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 4	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Mikkelin Forum Oy	Mikkeli	Kiinteistön omistus ja hallinta	87,1
As Oy Lappeenrannan Mariankulma	Lappeenranta	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0

OP Yrityspankki -konsernin omistamat yritykset

Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	53,7
Kiinteistö Oy Kouvolan Karhut	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kuopion Isabella	Kuopio	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Oulun Kiilakivi	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Turun Joukahaisenkatu 9	Turku	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Frantseninkatu 13	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Topeliuksenkatu 41b	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Asiakkaankatu 3	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tuusulan Jatke	Tuusula	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Keskinäinen Kiinteistö Oy Marikko	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Kaarlenkadun Fenno	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Koivuhaan Yrityskeskus	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Aleksis Kiven katu 21-23	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0

Konsernitilinpäätökseen on merkitty osuus yhteisessä määräysvallassa olevista omaisuuseristä ja niihin kohdistuvista veloista.

Osuudet konsolidoimattomissa strukturoiduissa yhteisöissä

OP Ryhmään kuuluva OP-Rahastoyhtiö Oy hallinnoi OP-rahastoja. OP-Rahastoyhtiö Oy käyttää useissa hallinnoimissaan rahastoissa salkunhoitajana OP Varainhoito Oy:tä. Lisäksi ryhmään kuuluva OP Kiinteistösijoitus Oy hallinnoi useita kiinteistörahastoja. Useissa rahastoissa hallinnointiyhtiö ohjaa merkityksellisiä toimintoja tekemällä sijoituspäätökset rahaston sääntöjen mukaisesti. OP Ryhmän yrityksillä ei ole muissa em. yritysten hallinnoimissa rahastoissa sellaisia omistuksia, jotka altistaisivat ryhmän merkittävästi kohteen muuttuvalle tuotolle ja aiheuttaisivat siten konsolidointivelvoitteen.

OP Ryhmä saa konsolidoimattomista rahastoista hallinnointipalkkiotuottoja, jotka sisältyvät tuloslaskelmassa palkkiotuottoihin. Lisäksi OP Ryhmä saa konsolidoimattomista rahastoista sijoittajana tuottoja, jotka on merkitty sijoitustoiminnan nettotuottoihin sen mukaan, mihin tase-erään sijoitukset on merkitty taseessa.

OP Ryhmän sijoitukset OP -rahastoihin sekä OP Kiinteistösijoitus Oy:n rahastoihin on merkitty taseessa sijoitusomaisuuteen. OP Ryhmän tappioriski rajoittuu sijoituksen tasearvoon. Sijoitukset OP Ryhmän hallinnoimiin rahastoihin 31.12.2020 ovat yhteensä 192 miljoonaa euroa (236).

Liite 85. Maakohtaiset tiedot

OP Ryhmä toimii pääosin Suomessa. OP Yrityspankki Oyj:llä on kuitenkin pankkitoimintaa harjoittavat sivuliikkeet Virossa, Latviassa ja Liettuassa. Lisäksi OP Yrityspankki Oyj:llä on Virossa, Latviassa ja Liettuassa rahoitusyhtiötoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt.

Nimi	Kotipaikka	
OP Corporate Bank plc Estonian Branch	sivuliike	Viro
OP Corporate Bank plc Latvian Branch	sivuliike	Latvia
OP Corporate Bank plc Lithuanian Branch	sivuliike	Liettua
OP Finance AS	tytäryritys	Viro
"OP Finance" SIA	tytäryritys	Latvia
UAB "OP Finance"	tytäryritys	Liettua

Taloudellista asemaa koskevat tiedot, Mij. €				31.12.2020
	Viro	Latvia	Liettua	Yhteensä
Liiketoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä	15	17	19	51
Liikevoiton tai -tappion yhteenlaskettu määrä ennen veroja	9	10	13	32
Tilikauteen kohdistuvien tuloverojen yhteenlaskettu määrä	1	1	2	3
Henkilöstön yhteenlaskettu määrä henkilötyövuosina	34	33	40	106

Taloudellista asemaa koskevat tiedot, Mij. €				31.12.2019
	Viro	Latvia	Liettua	Yhteensä
Liiketoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä	13	14	21	47
Liikevoiton tai -tappion yhteenlaskettu määrä ennen veroja	3	4	13	20
Tilikauteen kohdistuvien tuloverojen yhteenlaskettu määrä	0	0	2	2
Henkilöstön yhteenlaskettu määrä henkilötyövuosina	35	27	38	100

Liite 86. Lähipiiritapahtumat

OP Osuuskunnan hallintomalliuudistuksen 1.1.2020 johdosta lähipiiriin määritelmä päivitettiin ja uusi hallitus lisättiin lähipiiriin. Jatkossa käytetään myös IAS 24 -standardin mukaista termiä johdon avainhenkilöt hallintohenkilöiden sijaan.

OP Ryhmän lähipiiri muodostuu OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä, osakkuusyhtiöistä, johdon avainhenkilöistä ja näiden läheisistä perheenjäsenistä sekä muista lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä. OP Ryhmän johdon avainhenkilöihin luetaan OP Ryhmän pääjohtaja, OP Osuuskunnan johtokunnan jäsenet ja suoraan pääjohtajalle raportoivat johtajat sekä OP Osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja, hallituksen jäsenet ja hallintoneuvoston jäsenet. Johdon avainhenkilöiden lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa johdon avainhenkilöllä tai heidän läheisellä perheenjäsenellä on määräysvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa ja OP-Eläkesäätiö.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

OP Ryhmän pääjohtajan, muiden OP Osuuskunnan johtokunnan jäsenten ja varajäsenen osalta työnantajan noudattama irtisanomisaika on 6 kuukautta. Työsuhteen päättyessä johtajasopimuksessa erikseen määritellyissä tilanteissa pääjohtajalle maksetaan irtisanomisajan palkan lisäksi enintään 12 kuukauden rahapalkkaa vastaava summa ja muille johtokunnan jäsenille ja varajäsenelle enintään 6 kuukauden rahapalkkaa vastaava summa.

Liiketapahtumat OP Ryhmän ja sen lähipiiriin kuuluvien tytäryritysten kesken on eliminoitu konserniyhdistelyssä, eivätkä ne sisälly tämän liitetiedon lukuihin.

Liiketapahtumat lähipiirin kanssa 2020

Tuhatta euroa	Johdon		Muut
	Osakkuusyhtiöt	avainhenkilöt	
Luotot	110 243	1 299	
Muut saamiset	15	27	640
Talletukset	4 217	3 361	26 662
Korkotuotot		20	
Korkokulut		1	
Vakuutusmaksutuotot		61	8 379
Palkkiotuotot	1 041	17	29
Palkkiokulut	2	18	2
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat			
Palkat ja palkkiot		4 354	
Lähipiirin omistamien			
Osuuksien lukumäärä		80	

Liiketapahtumat lähipiirin kanssa 2019

Tuhatta euroa	Johdon		Muut
	Osakkuusyhtiöt	avainhenkilöt	
Luotot	260 714	2 345	
Muut saamiset	16	49	
Talletukset	15 284	1 999	61 738
Korkotuotot		31	
Korkokulut		1	15
Vakuutusmaksutuotot	25	54	6 774
Palkkiotuotot	202	13	188
Palkkiokulut	8	13	3
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat			
Palkat ja palkkiot		4 147	
Lähipiirin omistamien			
Osuuksien lukumäärä		62	

Keskusyhteistön hallituksen ja johtokunnan jäsenten eläkesitoumukset

Keskusyhteisö OP Osuuskunnalla on hallitus, johon kuuluu pääjohtaja toimiaikanaan ja 9-13 muuta hallintoneuvoston valitsemaa jäsentä. Hallitus valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, mihin tehtäviin ei voida valita pääjohtajaa. Pääjohtaja toimii OP Osuuskunnan toimitusjohtajana.

Johtokunta toimii keskusyhteisön johtoryhmänä ja pääjohtajan tukena keskusyhteisön ja sen konsernin johtamisessa, strategisten linjausten valmistelussa, merkittävien tai luonteeltaan periaatteellisten operatiivisten asioiden valmistelussa ja toimeenpanossa sekä sisäisen valvonnan toimivuuden varmistamisessa. Pääjohtajan lisäksi johtokuntaan kuuluu hänen alaisiaan johtajia. Tällä hetkellä johtokunnassa on pääjohtajan lisäksi seitsemän muuta jäsentä.

Pääjohtajan eläkeikä on 65 vuotta. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP Ryhmän omien eläkejärjestelmien mukaisesti. Pääjohtaja kuuluu OP Eläkesäätiön lisäeläketurvan piiriin. Säätiössä karttuneen eläkkeen voi ottaa maksuun myös ennen sääntöjen mukaista vanhuuseläkettä ns. vapaakirjaeläkkeenä, jos työsuhde OP Ryhmässä päättyy. Pääjohtajan lisäeläkevakuutuksesta aiheutuneet IAS19 mukaiset eläkekustannukset olivat 230 000 (0) euroa. Hallituksen jäsenten palkkiot kuuluvat TyEL:n piiriin. Hallituksen jäsenten osalta ei ole tehty lisäeläkesitoumuksia.

Ennen vuotta 2018 aloittaneiden johtokunnan jäsenten eläkeikä on 63 vuotta. Vuonna 2018 aloittaneiden johtokunnan jäsenten eläkeikä vastaa TyEL:n alinta vanhuuseläkeikää. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP Ryhmän omien eläkejärjestelmien mukaisesti. OP Ryhmän eläkejärjestelmiä on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedossa 33.

Tuhatta euroa	2020	2019
TyEL-järjestelyn eläkekulut*	115	116
TyEL-järjestelyn eläkevelvoite**		293
Maksuperusteiset TyEL-eläkekulut	1 197	927
Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden IFRS-kulu	487	418
Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden eläkevelvoite	11 600	9 454
Maksuperusteiset lisäeläkekulut	327	263

* TyEL etuusperusteiden osan osalta on käytetty IFRS-kulua ja maksuperusteisen osana ko. henkilön maksun tasausosaa vähennettynä työntekijän maksusuudella.

** OP Eläkekassan jäljellä olevien lakisääteisten työeläkevastuiden siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle toteutui 31.12.2020. Nykyinen hallitus aloitti toimintansa 1.1.2020, joten vertailukauden luvut eivät sisällä hallituksen jäsenien eläke-etuuksia.

Liite 87. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

OP Osuuskunta myy tytäryhtiönsä Checkout Finland Oy:n koko osakekannan Paytrail Oyj:lle. Kauppakirja osapuolten välillä on allekirjoitettu 4.1.2021. Yrityskaupan on tarkoitus toteutua kevään 2021 aikana, mikäli kaupalle saadaan Finanssivalvonnan hyväksyntä.

OP Ryhmä maksoi Tuotto-osuuksien korot vuodelta 2019 Tuotto-osuuksien haltijoille 8.2.2021. OP Ryhmä noudattaa voitonjaossaan EKP:n päivitettyä suositusta, joka on voimassa vähintään 30.9.2021 saakka ja koskee myös vuoden 2020 Tuotto-osuuksien korkoja. Voimassa olevan suosituksen perusteella Tuotto-osuuksien korot vuodelta 2020 voidaan maksaa aikaisintaan lokakuussa 2021, ellei EKP myöhemmin kuluvaan vuonna pidennä suosituksen voimassaoloa tai muuta sen sisältöä. Maksuaikataulusta tiedotetaan tarkemmin siinä vaiheessa, kun se on EKP:n suositusten puitteissa mahdollista.

Tilinpäätöslausuma

Olemme hyväksyneet talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun taloudellisen kokonaisuuden, OP Ryhmän, toimintakertomuksen ja yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2020. Toimintakertomus ja tilinpäätös esitellään ja annetaan tiedoksi OP Osuuskunnan varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle.

Helsingissä 23. päivänä helmikuuta 2021

OP Osuuskunnan hallitus

Jaakko Pehkonen
Hallituksen puheenjohtaja

Timo Ritakallio
OP Ryhmän pääjohtaja

Jarna Heinonen

Leif Enberg

Jari Himanen

Kati Levoranta

Pekka Loikkanen

Tero Ojanperä

Riitta Palomäki

Olli Tarkkanen

Mervi Väisänen

OP Osuuskunnan hallintoneuvoston lausunto

Hallintoneuvosto on perehtynyt OP Ryhmän tilinpäätökseen. Vuoden 2021 varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle hallintoneuvosto toteaa lausuntonaan, että OP Ryhmää on hoidettu lakien ja säännösten mukaisesti ja että hallintoneuvostolla ei ole OP Ryhmän vuoden 2020 tilinpäätöksen johdosta huomautettavaa.

Helsingissä, 24. helmikuuta 2021
Hallintoneuvoston puolesta

Annukka Nikola
hallintoneuvoston
puheenjohtaja

Markku Sotara
hallintoneuvoston 1.
varapuheenjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus

Helsingissä 25. päivänä helmikuuta 2021

KPMG Oy Ab
Tilintarkastusyhteisö

Juha-Pekka Mylén
KHT

Tilintarkastuskertomus

OP Osuuskunnan jäsenille

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain tarkoittaman OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2020. Tilinpäätös sisältää yhdistellyn taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista.

Lausuntonamme esitämme, että OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan OP Ryhmän taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti.

Lausuntomme on ristiriidaton OP Osuuskunnan hallitukselle ja tarkastusvaliokunnalle OP Osuuskuntakonsernista annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*.

Olemme riippumattomia OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävistä yhteisöistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

OP Ryhmään kuuluville yhteisöille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen liitetiedossa 11.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessa sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisällytetty arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Saamiset asiakkailta - arvostaminen (tilinpäätöksen liitteet 1, 3, 12, 19 ja 45)

Saamiset asiakkailta, yhteensä 93,6 mrd. euroa, on OP Ryhmän yhdistellyn taseen merkittävin erä muodostaen 58 % taseen loppusummasta.

IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardin mukaisten odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytetään oletuksia, arvioita ja johdon harkintaa, jotka liittyvät mm. odotettavissa olevien luottotappioiden todennäköisyyden ja määrän, sekä luottoriskin merkittävän kasvun määrittämiseen.

Koronaviruspandemia (COVID-19) on tilikaudella 2020 vaikuttanut OP Ryhmän toimintaympäristöön, luottoriskien tasoon sekä odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan osatekijöihin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan osatekijöitä päivitetään ja tarkennetaan toteutuneen luottoriskikehityksen, laskentaprosessin validoinnin ja kehittämisen sekä sääntelymuutosten ja -vaatimusten perusteella. Tilikaudella OP Ryhmä on ottanut käyttöön uuden maksukyvyttömyden määritelmän.

Saamisten tasearvon merkittävydestä, arvostamisesta käytettävien laskentamenetelmien monimutkaisuudesta ja johdon harkinnasta johtuen saamisten arvostaminen on tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka.

Olemme arvioineet luotonannon ohjeistuksen noudattamista sekä saamisten kirjaamiseen ja valvontaan liittyviä periaatteita ja kontrolleja OP Osuuskunta -konsernin yhteisöissä. Luottoprosessin ja luottokannan tarkastuksessa on hyödynnetty data-analyyssejä.

Olemme arvioineet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamenetelmiä ja laskennassa käytettyjä keskeisiä oletuksia, sekä testanneet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaprosessiin ja luottoriskimalleihin liittyviä kontrolleja.

Olemme arvioineet koronaviruspandemian vaikutuksia luottoriskiasemaan ja odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaan. Keskeisimpiä osa-alueita ovat olleet makroekonomisten parametrien, vakuuksien arvostusten sekä luottojen maksuohjelmamuutoksien ja lyhennysvapaiden määrien muutokset. Uuden maksukyvyttömyden määritelmän osalta olemme arvioineet käyttöönoton asianmukaisuutta.

Tarkastukseen on osallistunut KPMG:n IFRS- ja rahoitusasiantuntijoita.

Lisäksi olemme pyytäneet muiden OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen tilintarkastajilta lausunnon siitä, että tilinpäätökseen yhdistellyissä yhteisöissä on noudatettu OP Osuuskunnan antamia rahoitusprosessia koskevia ohjeistuksia.

Lisäksi olemme arvioineet OP Ryhmän saamia ja odotettavissa olevia luottotappioita koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Sijoitusomaisuuden ja johdannaissopimusten arvostaminen (tilinpäätöksen liitteet 1, 3, 7, 18, 20, 29 ja 45)

Sijoitusomaisuuden tasearvo on 23,6 mrd. euroa käsittäen pääasiassa käypään arvoon arvostettavia sijoituksia. Johdannaissuorat ovat yhteensä 5,2 mrd. euroa ja johdannaissuorat 3,4 mrd. euroa koostuen kaupankäynti- ja suojaustarkoituksessa pidettävistä sopimuksista. Johdannaissuorat arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, OP Ryhmän omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Sijoitusten ja johdannaisten käyvän arvon määrittämiseen liittyy harkintaa erityisesti niiden instrumenttien osalta, joiden markkina-arvoa ei saada julkisista markkinanoteerauksista Pääomarahastojen ja kiinteistösijoitusten arvostukseen voi lisäksi liittyä aikaviivettä.

Koronaviruspandemia (COVID-19) on tilikaudella 2020 lisännyt epävarmuutta sijoitusmarkkinoilla, vaikuttanut sijoitusten markkina-arvostukseen sekä sijoitustuottojen määrään. Vallitseva markkinatilanne voi lisätä erilaisten noteeraamattomien sijoitusten käyvän arvon määrittämiseen liittyvää riskiä ja epävarmuutta.

Sijoitusomaisuuden ja johdannaissuoritteiden ollessa huomattavan määräisiä ja niiden arvostamiseen liittyessä epälikvidien tuotteiden osalta myös johdon harkintaa, on kyseisten erien arvostaminen määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.

Olemme arvioineet OP Ryhmän soveltamien tilinpäätösperiaatteiden ja arvostusmenetelmien asianmukaisuutta sekä testanneet sijoitusomaisuuden ja johdannaissuoritteiden kirjanpitoa ja arvostamista mm. data-analyyysien avulla.

Johdannaissuoritteiden osalta olemme arvioineet kirjanpitokäsittelyn asianmukaisuutta suhteessa IFRS -säännösten vaatimuksiin.

Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä olemme verranneet sijoitusomaisuuden ja johdannaisten arvostamisessa käytettyjä käypiä arvoja markkinanoteerauksiin ja muihin ulkopuolisiin hintalähteisiin, arvioineet arvostuksessa käytettyjen syöttötietojen oikeellisuutta sekä käytettyjen oletusten ja arvioiden kohtuullisuutta.

Olemme myös perehtyneet OP Ryhmän sijoituksiinsa soveltamiin arvonalentumisperiaatteisiin ja -menetelmiin.

Koronaviruspandemian johdosta sijoitusomaisuuden tarkastuksessa on painottunut erityisesti noteeraamattomien sijoitusten ja kiinteistöjen arvostukseen kohdistuvat toimenpiteet.

Lisäksi olemme arvioineet sijoitusomaisuutta ja johdannaissuoritteita koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Vakuutusvelka (tilinpäätöksen liitteet 1, 5 ja 31)

Vakuutusvelka on OP Ryhmän taseessa 9,4 mrd. euron velkaerä, jonka määrittämisessä käytetään erilaisia vakuutusmatemaattisia oletuksia ja laskentamenetelmiä.

Koronaviruspandemia on vaikuttanut tilikaudella 2020 vahinkovakuutuksen korvauskulujen määrään ja vakuutusvelan laskennan osatekijöihin.

Vakuutusvelan laskenta perustuu useista eri tietojärjestelmistä saataviin tietoihin ja näiden tietojen yhdistelyyn. Tietokannat ovat laajoja ja järjestelmien käsittelemät tietomäärät suuria.

Vakuutusvelan korkoriskiä hallitaan johdannais- ja korkoinstrumenteilla, jotka arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon.

Vakuutusvelan tasearvon merkittävyyden ja sen laskentaan liittyvien vakuutusmatemaattisten mallien monimutkaisuuden johdosta vakuutusvelka on määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällytetty vakuutusvelan kirjaamiseen ja laskentaan liittyvien periaatteiden arviointia. Aktuaari-asiantuntijamme on selvittänyt vakuutusvelan laskennassa käytettyjen oletusten ja menetelmien asianmukaisuutta sekä koronaviruspandemian vaikutuksia vakuutusvelan laskentaan.

Olemme arvioineet vakuutusvelan sisäisen valvonnan prosesseja ja laskennan lähtötietojen oikeellisuutta sekä vakuutusvelan laskennan ja kirjanpitojärjestelmän välistä yhteyttä.

Olemme selvittäneet vakuutusvelan korkoriskin suojaamisen periaatteita sekä suojaavien johdannaisinstrumenttien kirjanpitokäsittelyn asianmukaisuutta. Lisäksi olemme arvioineet vahinkovakuutusyhtiössä tilikaudella toteutetun diskonttokoron alentamisen ja vastaavien suojaavien johdannaisten arvomuutosten kirjanpitokäsittelyä.

Lisäksi olemme arvioineet vakuutusvelkaa koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Taloudelliseen raportointiin liittyvä kontrolliympäristö ja tietojärjestelmät

---

OP Ryhmän tilinpäätöksen oikeellisuuden kannalta keskeiset raportointiprosessit ovat järjestelmäriippuvaisia. Tietojärjestelmien merkitys on keskeinen niin jatkuvuuden ja häiriötilanteiden hallinnan kuin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden näkökulmasta. Taloudellisen raportoinnin tietojärjestelmäympäristöllä sekä yksittäisten tietojärjestelmien sovelluskontrolleilla on siten merkittävä vaikutus valittavaan tilintarkastustapaan.

OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen perustuessa laajaan määrään tietovirtoja lukuisista eri järjestelmistä, olemme määritelleet taloudellisen raportoinnin järjestelmäympäristön tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.

Olemme muodostaneet käsityksen taloudelliseen raportointiin liittyvistä tietojärjestelmistä ja järjestelmien kontrolliympäristöstä sekä testanneet taloudellisen raportoinnin sisäisten kontrollien tehokkuutta.

Tarkastus on kohdistunut myös keskeisten tietovirtojen ja transaktioiden käsittelyn valvontaan, muutoshallintaan ja järjestelmien väliseen tiedonsiirtoon sekä ulkoistusten hallintaan.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällytetty merkittävässä määrin aineistotarkastustoimenpiteitä sekä data-analyyskejä taloudellisen raportoinnin eri osa-alueisiin liittyen.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että OP Ryhmän tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti liitetiedoissa tarkemmin kuvatulla tavalla ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan OP Ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos OP Ryhmä aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon OP Ryhmän sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä OP Ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei OP Ryhmä pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä OP Ryhmään kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon OP Ryhmän tilinpäätöksestä. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.
- OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastus perustuu OP Osuuskunta –konsernin ja jäsenosuuspankkien tilinpäätöksiin sekä tilintarkastuskertomuksiin, jotka on annettu OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastusta varten.

Kommunikoimme OP Osuuskunnan hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme OP Osuuskunnan hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä OP Osuuskunnan hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voisi kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koitua yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet OP Osuuskunnan kokouksen valitsemana tilintarkastajana vuodesta 2002 alkaen yhtäjaksoisesti 19 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suorittaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 25. helmikuuta 2021

KPMG OY AB

Juha-Pekka Mylén
KHT